

*Hemphing's Thomas. Trin: Coll: Oxon*  
**LOGICÆ**

**ARTIS  
COMPENDIUM.**

---

*Editio Undecima Prioribus Emendatior.*

---

Authore

**ROBERTO SANDERSONO,**

*Coll. Lincoln. Oxon. quondam Socio:*

*Et in eadem Academia Sacræ Theo-*

*logiæ Professore Regio: Postea Episc.*

*Lincoln.*

---

**OXONIÆ,**

Typis L. LICHFIELD, Impensis S. WILMOT,  
Bibliopolæ, MDCCXLI.

Price B<sup>d</sup> 1s. 6d.

Phil 5058.1

1858. April. 6.

Gift of

Miss Maria S. Fay  
of Cambridge.

25-89  
29

EL

De

Cap.

1  
2  
3  
4  
5  
6

7  
8

9

10

11

12

13

14

15

16

17



---

---

ELENCHUS CAPITUM  
LIB. I.

*De Simplicibus Terminis.*

Cap.	Pag.
1 <b>P</b> raecognita de Natura Logica	1
2 <b>P</b> raedicabilibus in genere	3
3 <b>D</b> e Genere, Specie, & Individuo	6
4 <b>D</b> e Differentia	9
5 <b>D</b> e Proprio & Accidente	11
6 <b>D</b> e tribus Definitionibus Ante- prædicamentalibus	13
7 <b>D</b> e Reliquis Antepredicamentis	16
8 <b>D</b> e Prædicamentis in genere	19
9 <b>D</b> e Prædicamento Substantiæ	21
10 <b>D</b> e Prædicamento Quantitatis	23
11 <b>D</b> e Prædicamento Qualitatis	25
12 <b>D</b> e Prædicamento Relationis	29
13 <b>D</b> e Prædicamentis Actionis & Passionis	32
14 <b>D</b> e Quatuor ultimis Prædica- mentis	34
15 <b>D</b> e Oppositis	33
16 <b>D</b> e reliquis Post-prædicamentis	41
17 <b>D</b> e Definitione	43
	18 24

## Elenchus Capitulū.

18	De Divisione	48
19	De Identitate & Diversitate	48

## LIB. II.

### De Propositionibus.

1	De Propositionis partibus	52
2	De Suppositione Terminorum	57
3	De Ampliatione & Restrictione	62
4	De Divisionibus Propositionis	65
5	De Oppositione Propositionum Categoricarum de Inesse	70
6	De Æquipollentia earundem	73
7	De Conversione earundem	75
8	De Modalibus	77
9	De Exponibilibus	81
10	De Hypotheticis	84

## LIB. III.

### De Discursu.

1	De Argumentatione	88
2	De Partibus Syllogismi	90
3	De Fundamento Formæ Syllogisticae	93
4	De Tribus Syllogismorum Figuris	96
5	De Reductione Syllogismorum	99
6	De Inventione Medii termini	102
	7 De	

# Elenchus Caputum.

43	7	De Syllogismis quibusdam speci-	
48		alibus	106
	8	De Enthymemate & Sorite	107
	9	De Syllogismo Hypothetico	110
	10	De Inductione & Exemplo	112
	11	De Fine & Præcognitis Demon-	
		strationis	114
52	12	De Conditionibus propositionum	
57		Demonstrationis absolutis	116
62	13	De Conditionibus propositionum	
65		Relatis	120
e-	14	De Demonstrationis variis gra-	
		dibus	122
70	15	De Demonstratione abstr.	126
73	16	De Demonstratione potissima	128
75	17	De Syllogismo Topico in genere	131
77	18	De Locis Topicis in genere	134
81	19	De Locis a Causa & Effectu	135
84	20	De Locis a Subiecto & Accidente	
			138
	21	De Locis a Dissentaneis & Com-	
		paratis	140
	22	De Locis a Conjugatis & Nota-	
		tione	145
88	23	De Locis a Toto & Parte	147
90	24	De Locis a Genere & Specie	148
93	25	De Locis a definitione & divisione	150
96	26	De Loco a Testimonio	151
99	27	De Fallaciis in genere	153
102			28 De
De			

## Elenchus Capitulum.

28	<i>De Fallaciis in Dictione</i>	155
29	<i>De Fallacia extra Dictionem</i>	158
30	<i>De Methodis in genere</i>	162
31	<i>De Methodis in specie</i>	165

## APPENDIX PRIMA *De Usu Logicae.*

1	<i>De Tractatione Simplicis Thematicis</i>	169
2	<i>De Tractatione Problematis Soli-</i> <i>varia</i>	181
3	<i>De Disputatione</i>	196
4	<i>De Genesi Methodica</i>	213
5	<i>De Analyfi Logica</i>	219

## APPENDIX POSTERIOR *Miscella.*

1	<i>De Quinque Habitibus Mentis</i>	228
2	<i>De Circulo Disciplinarum</i>	236
3	<i>De Colligendis Locis communibus</i>	242
4	<i>De Historia Logicae</i>	247

LOGICA

# LOGICÆ ARTIS Compendium.

## LIB. I.

### *De Simplicibus Terminis.*

#### CAP. I.

##### *Præcognita de Natura Logicæ.*

**L**OGICA, quæ & Synecdochicè *Di-* Parag. 1.  
*lectica*, est *Ars rationis*: live, est, *Ars* Definitio  
*instrumentalis* dirigens mentem nostram *Logicæ.*  
*in cognitionem omnium intelligibilium.*

Ideoque debet esse omnium disciplinarum  
prima, utpote ad reliquas acquirendas neces-  
saria; quâ ratione *Aristoteli*, velut instrumen-  
tum Philosophiæ, & reliquarum disciplinarum,  
πρῶτον appellatur.

*Utilitates* ejus sunt plurimæ, quas docebit Parag. 2.  
*usus*: *Finis* vero unicus, *Cognitio* scil. rerum. *Finis &*  
*officia*, quibus, velut mediis finem suum *officia Lo-*  
consequitur, cum alia nonnulla, tum præser- *gica.*  
tim tria hæc;

A

I. Definitio

## Compendii Logicae Artis

- |                 |                      |                       |
|-----------------|----------------------|-----------------------|
| 1. Definitio    | } quoties } Obscuræ. |                       |
| 2. Divisio      |                      | } res oc- } Universæ. |
| 3. Ratiocinatio |                      |                       |

Parag. 3. *Objectum* Logicae primario est, *Mens humana*; unde & Logicae nomen, velut  $\alpha\pi\epsilon\ \tau\eta\ \lambda\omicron\gamma\epsilon$ , id est, ratione: secundario etiam & Oratio, quæ & ipsa  $\lambda\omicron\gamma\epsilon$  dicta est, quâ sc. sensa mentis nostræ loquendo exprimimus.

Parag. 4. *Subiectum* Logicae. *Materia, circa quam versatur, est omne illud, sive Ens, sive non Ens, quod vel Mente complecti, vel Oratione eloqui possumus* Ratio autem *formalis* considerandi est *secunda intentio*. Logicus enim considerat omnia themata, non secundum proprias ipsorum naturas, sed in quantum *Logica instrumenta* (quæ sunt *secundæ notiones*) sunt eis applicabilia. Hinc Logicae pro diversa ratione multiplex assignari potest *subiectum*.

Subiectum Logicae	{	Informatio- nis (sive objec- tum) est $\lambda\omicron\gamma\epsilon$	}	Primario, <i>Mens huma-          na, sive Ratio.</i>
		id est		Secundario, <i>Oratio.</i>
		Operationis (sive <i>subiectum materiale</i> ) est <i>Thema, seu Questio intelligibilis, <math>\pi\alpha\lambda\upsilon\tau\omicron\upsilon</math>.</i>		
		Tractatio- nis (sive subiectum formale,)		Torale & Adæquatum, est <i>Secunda intentio.</i> Principale, est <i>Syllogis-          mus</i> ; vel etiam magis spe- cialiter, <i>Demonstratio.</i>

Parag. 5. Logicae tres sunt partes, pro numero actuum mentis ab ea dirigibilium; quarum *Præmissæ Logicae*, dirigit primum actum Mentis, sc. *Conceptum & Organum simplicem*; id est, agit de simplicibus Terminis: *Aristotelici* quo pertinent introductio *Porphyriana*, & liber *Categoriarum Aristotelis*.

*Secunda* dirigit secundum actum Mentis, sc. Compositionem & Divisionem, & est de Propositione: quo spectat lib. de Interpretatione.

*Tertia* dirigit tertium & ultimum Mentis actum, sc. Discursum, & est de Argumentatione & Methodo; quo spectant Analyticorum Priorum libri duo, totidemque Posteriorum, octo Topicorum, Elenchorum demum duo.

Quæstiones Primi Capituli.

1. De nomine Logica & Dialectica.
2. De Genere Logica.
3. De definitione Logica.
4. De fine Logica.
5. De variis Logica utilitatibus.
6. De necessitate Logica, ejusque ordine ad reliquas disciplinas.
7. De Objecto Logica.
8. De Subiecto Logica.
- \* 9. De primis & secundis Intentionibus.
10. De differentia Logica a cognatis disciplinis, præsertim Rhetorica.
11. De variis Logica divisionibus.
12. De Logica docente & utente.

C A P. II.

*De Pradicabilibus in genere.*

**L**ibellus Porphyrianus Isagoge dicitur, sive Parag. 1. Introductio; quia est quædam quasi por-Scopus liticus & vestibulum Logica Aristotelica; ejusbelli Por- præcipuè partis, quæ in libro Categoriarum porphyriani. continetur: quo nomine & ab authore opus susceptum est in gratiam Chrysaorii discipuli sui. Ejus Subjectum est Pradicabile.



**Parag. 2.** *Definitio Prædicabilis.* Est autem *Prædicabile* (sive *Universale*) quod aptum natum est prædicari de pluribus. Ut *Animal*, *Homo*, *Rationale*, *Risibile*, *Album*. Idem sunt reipsa *Prædicabile* & *Universale*; sed differunt ratione; nam *Prædicabile* dicitur, quatenus de multis prædicatur. *Universale* vero quatenus inest in multis.

**Parag. 3.** *Numerus Prædicabilium.* *Prædicabilia* sunt quinque, quæ & quinque voces appellantur; sc. *Genus*, *Species*, *Differentia*, *Accidens proprium*, quod simpliciter *Proprium*; & *Accidens Commune*, quod simpliciter *Accidens*, dici solet. Horum *Genus* & *Species* in *Quid*; *Differentia* in *Quale quid*; *Proprium* & *Accidens* in *Quale*; sed *Proprium* *conversim* & *necessario*; *Accidens* *contingenter* & non *conversim* prædicantur.

**Parag. 4.** *Utilitas Prædicabilium.* *Cognitio Prædicabilium*, (& consequenter *introductio Porphyriana*) conducit ad quatuor, sc. ad

1. *Definitionem*, quæ semper est *Speciei*; constatque, si sit *propria* & *essentialis*, ex *Genere* & *Differentia*; sin *impropria* & *descriptiva*, ex *genere* & *proprio*, vel cumulo *Accidentium*.

2. *Divisionem*, quæ plerumque est *Generis* in suas *Species* per oppositas *Differentias* aut *Propria*; non raro *Subiecti* in *Accidentia*, aut è contra.

3. *Demonstrationem*, quæ est *Syllogismus* necessarius, cujus majus extremum est *Proprium*, minus extremum *Species*, *Medius* vero terminus *Definitio Speciei essentialis* ex *Genere* constans & *Differentia*.

4. *Prædicamenta*, quæ non sunt aliud quàm *coordinatio Generum* & *Specierum* in *directa*, & *Differentiarum* in *serie collateralis*.

*Aequa-*



Prædicatio omnis aut est	Naturalis sive directæ: ea- que vel	Æqualis; cum æquale prædicatur de æquali: ut <i>Rationalis</i> vel <i>Risibile</i> de homine.
		Inæqualis; cum vel superius prædicatur de inferiori ( <i>uni-voce</i> ) vel accidens commune de suo subiecto ( <i>denominati-ve</i> ) ut <i>Animal</i> vel <i>Album</i> de Homine
		Indirectæ, & contra naturam, cum aut inferius de superiori prædicatur; aut subiectum de accidente: ut <i>Homo</i> de animali vel albo.
		Per accidens, & præter naturam; cum è duobus accidentibus eidem communi subiecto inhærentibus, alterum de altero prædicatur; ut <i>hoc Album</i> de <i>hoc dulci</i> .

Ea solum prædicatio est hujus loci, & propriè Logica, quæ *directa* est, & *naturalis*.

### Quæstiones Secundi Capitis.

1. De libello Porphyriano.
2. De definitione *Prædicabilis* & *Universalis*.
3. Sintne universalia in rerum naturâ, vel in solo intellectu?
4. Sintne corporea vel incorporea?
5. Existantne extra singularia?
6. De numero *Prædicabilium*.
7. De quadruplici utilitate *Prædicabilium*.
8. De variis prædicandi generibus.

C A P.

Equa.

## C A P. III.

## De Genere, Specie, &amp; Individuo.

**G**ENERIS, inter alia significata, tres sunt acceptiones, quarum ut nobiliorum meminit Porphyrius: duæ civiles, tertia Logica.

Parag. 1.  
Tres acceptiones Generis.

*Prima*, est collectio multorum hominum, qui ad unum aliquem velut principium relati, cognatione quadam inter se sunt affecti; quo sensu *posteri Hercules genus dicuntur Heraclidarum*

*Secunda* est *Generans*, ut Pater & majores; quomodo *Tantalus* ortus unicusque dicitur *genus ducere a Jove*.  
*Conservans*, ut locus & Principium, sive sit *Patria*: quomodo *Plato* dicitur *genere Atheniensis*.

*Tertia*, quæ sola est Logica (sic dictum ob similitudinem quam habet cum genere civili, præsertim in secunda acceptione) id est cui subjicitur Species; ut *Animal*, cui subjicitur *Homo*

Parag. 2.  
Definitio Generis.

*Genus Logicum* est, quod prædicatur de pluribus differentibus specie in quid: ut *Animal* de homine & bove. Dicuntur autem ea differre specie, quæ habent diversas differentias constituentes; ut homo & bos; prædicari vero in quid ea, quæ apte respondent quæstioni quæ quid sit res quæritur? Ut si quærat; quid sit homo, aut bos? apte respondetur, quod sint Animalia.

Parag. 3. *Species (civilis)* inter alia sua significata accipitur pro externâ forma aut pluchritudine cor-

Cap  
corpe  
mosu

Specie  
Logica  
confi  
rata  
spectu

Dic  
sum  
Ge  
bus n  
ita ge  
ut Su  
sunt,  
quæ i  
gener  
cies s  
relata  
Anim

1. C  
2. C  
pleti  
teria,  
3.  
de su  
4.  
liber  
viduo  
5.  
cies i  
cogni

corporis: unde hominem pulchrum & formosum, speciosum dicimus.

Species Logica considerata respectu  
 Superiorum, & ut Subjicibilis, definitur  
 finitur esse id quod subjicitur generi;  
 atque iterum, id cui genus attribuitur in quaestione quid est? Intel-  
 lige utrobique Immediate.  
 Inferiorum, & ut Pradicabilis, est  
 quod predicatur (immediatè) de plu-  
 ribus differentibus numero (tantum) in  
 quid: ut Homo, de Socrate & Platone.

Dicuntur autem ea differre numero, quæ diver-  
 sum numerum efficiunt, ut Socrates, Plato, &c.

Genera generalissima, sive summa, sunt qui-  
 bus non datur superius genus: vel, quæ sunt  
 ita genera, ut nunquam possint esse species,  
 ut Substantia. Species specialissima, sive infima,  
 sunt, quibus non datur species inferior; vel,  
 quæ ita sunt species, ut nunquam possint esse  
 genera: ut Homo. Subalterna genera, sive spe-  
 cies subalterna, sunt, quæ ad aliud & aliud  
 relata, simul & genera sunt & species: ut  
 Animal, Vivens, Corpus.

1. Genus omne est latius qualibet sui specie. Parag. 5.
2. Genus habet rationem partis & incom-  
 pleti, species totius & completi; Genus Ma-  
 teria, Differentia Formæ, Species Compositi.
3. Genus & species prædicantur æqualiter  
 de suis inferioribus.
4. Tota natura Generis continetur in qua-  
 libet sui Specie; & Speciei in quolibet Indi-  
 viduo.
5. Genera summa sunt tantum decem: Spe-  
 cies infimæ sunt in aliquo certo, sed nobis in-  
 cognito numero.

Indi-

Parag. 6. *Individuum est, quod de uno solo predicatur : Definitio ut Socrates. Habet & hæc vox alias suas acceptiones ; sed hic sumitur pro Ente singulari, ita determinato & restricto, ut sit prius indivisibile in inferiora.*

Parag. 7.  
*Individui  
acceptiones.*

Individuum aliud est

Certum & determinatum, quod exprimitur vel per

Nomen proprium, ut *Socrates, Bucephalus* : & dicitur individuum *Signatum*, five *Determinatum*.

Nomen commune & Pronomen demonstrativum ; ut *hic Homo, ille Equus* : & dicitur individuum *Demonstrativum*.

Circumlocutionem aliquam, quæ fit etiam multis modis ; ut *Sophronisci filius pro Socrate ; Orator pro Cicerone, &c.* Et dicitur Individuum *exHypothesi*, vel *Periphrasticum*.

*Vagum* & indeterminatum, quod exprimitur per nomen commune, & signum particulare : ut, *aliquis Homo, quidam Equus*. Individua sunt numero infinito & vario ; ideoque nec sub scientiam cadere possunt. Individua ejusdem speciei distinguuntur inter se proprietatibus quibusdam accidentalibus, quarum collectio in duobus nunquam potest esse eadem.

### Quæstiones Tertii Capitis.

1. De acceptionibus Generis & Speciei.
2. De prima definitione Generis.
3. De secunda definitione Generis
4. De definitionibus Speciei subijcibilis.
5. De tertia definitione Speciei.

6. De

Cap

6.

7.

8.

9.

\* 10.

11.

12.

13.

Differ  
tia tril  
modis  
citur

Ex h  
reliqua  
ratum ;  
liud :  
est per  
non ;

6. De arbore Porphyriana.
7. De conservatione Generis & Speciei in suis inferioribus.
8. De Individui definitione.
9. De Individui diversis modis.
- \* 10. De principio Individuationis.
11. De numero generum, specierum, & Individuorum.
12. De Collatione generis cum reliquis Prædicabilibus.
13. De Collatione Speciei.

## C A P. IV.

## De Differentia.

Differentia tribus modis dicitur

**C**ommuniter ; quâ res ab aliis, Parag. 1. vel etiam à seipsis, differunt *Acceptio-* accidente aliquo *separabili*, ut *Socrates stans à Platone sedente, & rentiæ.*

*Socrates senex à Socrate puero.*

*Proprie* ; quâ res ab aliis differunt accidente aliquo *inseparabili* ut *Socrates à Platone per nasi aduncitatem.*

*Maxime proprie* ; quâ res inter se forma *essentia* differunt : ut *Socrates à Bucephalo per Rationis facultatem.*

Ex his differentia Communis est separabilis, reliquæ inseparabiles ; Communis facit *alterum* ; Propria alterum ; maxime Propria *aliud* : Istæ sunt differentiæ per accidens, hæc est per se : Illæ recipiunt magis & minus, hæc non ; Illæ ad duo ultima Prædicabilia pertinent,

nent, hæc sola constituit tertium Prædicabile.

Parag. 2. *Quinque sunt apud Porphyrium Differentia definitiones.*

*Definitio- nes Differentia.* 1. Differentia est, quâ species superat genus: ut per *Rationale* Homo superat animal.

2. Differentia est apta nata prædicari de pluribus differentibus specie (vel numero tantum) in quale quid. Ea autem dicuntur prædicari in quale quid, quæ apte respondent quæstioni, qua, qualis sit res secundum *essentiam*, quæritur; ut si quæretur qualis sit homo secundum *essentiam*? apte responderetur, quod *Rationalis*.

3. Differentia est, quæ vim habet dividendi (id est *separandi & distinguendi*) ea quæ sunt sub eodem genere; ut *Rationale* dividit hominem à bruto.

4. Differentia est, qua res inter se differunt.

5. Differentia est, qua res ita inter se differunt, ut ad constituendam rei *essentiam* plurimum conferat, sitque ejus pars. Quamquam hæc non tam nova definitio censenda est, quam explicatio quædam & absolutio superioris. Ex his quinque definitionibus sola secunda competit differentia, quatenus est *Prædicabile*.

Parag. 3. *Differentia* *Divisiva* *Generis*, quatenus dividit genus in suas species, ut *Rationale Animal*.  
*Differentia* *Constitutiva* *Speciei*, quatenus constituit speciem in suo esse; ut *Rationale hominem*.  
*Differentia* *Divisiva* *Generis*, quatenus dividit genus in suas species, ut *Rationale Animal*.  
*Differentia* *Constitutiva* *Speciei*, quatenus constituit speciem in suo esse; ut *Rationale hominem*.

Hæc divisio est ejusdem rei in diversos tantum modos: eadem enim Differentia perpetuo est & Divisiva, & Constitutiva, diverso tamen respectu.

Diffe-

Differentia constitutiva alia est

{	<i>Generica</i> , quæ constituit speciem subalternam; ut, <i>sensibile Animal</i> .
	<i>Specifica</i> , quæ constituit speciem infimam; ut, <i>Rationale hominem</i> .

Quæstiones Quarti Capitis.

1. De tribus acceptionibus Differentiæ.
2. De prima definitione Differentiæ.
3. De secunda definitione Differentiæ.
4. De reliquis definitionibus Differentiæ.
5. De divisionibus Differentiæ.
6. De collatione Differentiæ cum reliquis prædicabilibus.

C A P. V.

De Proprio & Accidente.

**P**roprium dicitur quatuor modis. Pro-Parag. 1  
 prium primo modo est, quod convenit soli, non omni: ut homini *mederi*. Quatuor modi pro-

Proprium secundo modo est, quod convenit omni, non soli: ut homini *bipedem esse*. Et iste modus est omnium maxime improprius. prij.

Proprium tertio modo, quod convenit omni, & soli, sed non semper: ut homini *canescere in senectute*. Etsi accuratè loquendo, non datur aliquod hoc modo proprium: quod enim omni convenit, id & semper conveniat necesse est.

Proprium quarto modo (quod solum constituit quartum Prædicabile) est, quod convenit omni, soli, & semper: ut homini *risibilitas*. In



istis descriptionibus ly *Soli* refertur ad speciem; ly *Omni* ad inferiora speciei.

Parag. 2.  
Canones  
Proprii  
quarto  
modo.

1. Proprium fluit à principiis essentialibus speciei, ut *risibilitas a rationalitate*. Hinc proprium dicitur ad rei essentiam pertinere; non ut *constituens*, sed ut *consequens essentiam*

2. Proprium etsi *realiter* idem, *formaliter* tamen differt à sua specie.

3. Proprium reciprocatur cum specie: & proinde est & inseparabile à sua specie, & incommunicabile alteri.

4. Proprium a-  
liud est

Genericum, quod fluens à principiis speciei subalternæ, cum ea reciprocatur: ut *Mobile* cum *Corpore*.

Specificum, quod fluens à principiis speciei infimæ, cum ea reciprocatur; ut *Risibile* cum *Hominine*.

Parag. 3  
Accidentis  
definitiones.

Accidentis tres definitiones tradit *Porphyrus*.

1. Accidens est, quod *adest & abest sine subiecti interitu*, ut *Albedo*. Est autem Subiectum illa substantia cui inhæret Accidens, & quæ illud sustentat; ut *Cygnus*.

2. Accidens est, quod contingit eidem inesse, & non inesse.

3. Accidens est, quod nec est genus, nec species, nec differentia, nec proprium, semperque in re aliqua subiecta inhæret: unde illud, *Accidentis esse est inesse*.

Idem accidens numero non potest esse in diversis subiectis; sive simul, sive successive.

Parag 4.  
Divisiones  
accidentis

Accidens

Separabile, quod etiam actu potest separari à suo subiecto ut: *frigus* ab *aqua*.

Inse-



aliud | *Inseparabile*, quod non nisi in-  
rellektu separari potest; ut *humor*  
ab aqua.

Accidentia nonnulla certum subiectum aut  
consignificant, & *Copulata* dicuntur; ut *Semie-*  
*tas*: aut supponunt, & *Propria* dicuntur (pri-  
mo sc. modo) ut *Grammatica*. Quorum ista  
*Propria* sunt certæ alicujus *speciei*, illa certæ  
alicujus *partis*.

### Quæstiones Quinti Capitis.

1. De tribus primis modis *Proprii*.
2. De definitione *Proprii* quarto modo.
3. De fluxu *Proprii* a principiis *speciei*.
4. De reciprocatione *proprii* & *speciei*.
5. De formali diversitate *Proprii* & suæ *speciei*.
6. De variis acceptionibus *Accidentis*.
7. De *Accidentis* definitionibus.
8. De *Inhærentia* *accidentis*.
9. De unitate *Subiecti* *accidentis*.
10. De *accidente* *separabili* & *inseparabili*.
11. De aliis divisionibus *accidentis*.
12. De *Collatione* *proprii* cum reliquis *predica-*  
*bilibus*.
13. De *Collatione* *accidentis*.

## C A P. VI.

### De tribus definitionibus *Antepredica-* *mentalibus*.

**A**ntepredicamentum est doctrina præam-Parag. 1.  
bula immediate conducens ad doctrinam  
nam *Predicamentorum*. Sunt autem *Antepredica-*  
*menta* *di-in genere*.

dicamenta in genere tria, in specie septem  
Tres sc Definitiones, duæ Divisiones, duæ item  
Regulae.

Definitiones sunt Æquivocorum, Univoco-  
rum, & Denominativorum.

Parag. 2. *Æquivoca* (æquivocata) sunt quorum nomen  
Prima de- solum est commune, ratio autem substantiæ (id est,  
finitio, Æ. essentialis definitio) secundum illud nomen alia  
quivoco- atque alia : ut *Animalis* nomen commune est  
rum, homini vivo & pīsto, sed diversa est definitio  
utriusque. *Æquivocum* (æquivocans) est no-  
men illud commune, quod suis significatis se-  
cundum diversas rationes attribuitur : ut  
*Gallus* est Æquivocum æquivocans, *Gallus ho-*  
*mo*, & *gallus avis* Æquivoca æquivocata.

Parag. 3.  
Divisio Æ-  
quivoco-  
rum,

Æquivoca  
alia sunt

A casu, de quibus nulla dari  
potest ratio, cur in eodem com-  
muni nomine convenient ; ut  
*Gallus homo* & *avis* : & hæc  
sunt propriissime Æquivoca

A consilio, de quibus assignari  
potest aliqua ratio dependentiæ  
vel similitudinis, cur conveni-  
ant in nomine ; ut *homo virus*  
& *pīstus* ; quæ æquivoca ad  
unum, aut per Synecdochen  
Analogia quandoque appellantur.

Parag. 4. 1. Æquivoca ante factam distinctionem nec  
Canones definiri possunt, nec sub scientiam cadere.  
Æquivo- 2. Ens respectu decem prædicamentorum  
corum, est Commune analogum.

3. Analogum per se positum præsumitur  
Parag. 5. stare pro famosiori Analogato.

Parag. 5. *Univoca* (univocata) sunt quorum & nomen  
Secunda definitio, commune est, & ratio substantiæ secundum illud  
Univoco- nomen eadem : ut *Animalis* & nomen & defi-  
rum, nitio

nitio, communis est Homini, & Equo, & Leoni. Univocum (univocans) est nomen illud commune quod secundum eandem rationem multis attribuitur: ut Animal Homini, Bovi, Leoni. Æquivocis aliquando opponuntur multivoca; Univocis Diversivoca

Denominativa (ut vulgo dici solent, rectius Parag. 6. fortasse denominata dicenda) sunt, quæ solo Definitio (casu) hoc est terminatione vocis, ab aliquo tertia, de- differentia, habent ab eo nominis appellationem: nominati- ut à justitia justus. vorum.

Forma Denominans; & est acci- dens abstractum inhærens Sub- jecto: ut Justitia.

In omni de- nominazione < Subiectum denominatum; & est substantia cui forma inhæret; ut Socrates sunt tria sc.

Denominativum, & est Ac- cidens concretum, quod de sub- jecto prædicatur, & à forma oritur: ut Justus.

Denominans & denominativum, ut justitia & justus.

Quantum ad Vocem { Conveniunt in Principio, Differunt in Fine. Signi- { Conveniunt in re signifi- cati- cata. onem { Differunt in modo signifi- candi.

Usus harum definitionum est, ut discerna- Parag. 7. tur triplex forma prædicationis; Æquivoca Triplex sc. Univoca & Denominativa. forma

Prædicari { Æquivoca, est prædicari secun- Prædicati- dum nomen & non secundum onis. definitionem: quomodo Eni præ- dicatur de decem prædicamen- tis. Uni-

*Univoco*, est prædicari secundum utrumque; quomodo superiora prædicantur de inferioribus ejusdem Prædicamenti.

*Denominativo*, est prædicari in concreto ad modum accidentis de subiecto: quomodo *Accidentia* in novem ultimis Prædicamentis prædicantur de substantiis in primo.

### Quæstiones Sexti Capitis.

1. De Antepredicamentis in genere.
2. De prima definitione, viz. *Æquivocorum*.
3. De secunda definitione, viz. *Univocorum*.
4. De tertia definitione, viz. *Denominativorum*.
5. An *Ens* sit Analogum ad decem prædicamenta?
6. De multivocis, & diversivocis.
7. De triplici forma Prædicationis.

## C A P. VII.

### De reliquis Antepredicamentis.

Parag. 1. **D**UÆ sunt divisiones: Eorum quæ dicuntur, hoc est *Vocum*, una; altera eorum quæ sunt, id est *Rerum*.

*Vocum* sunt { *Complexæ*, quæ dicuntur cum conjunctione; ut *Socrates currit*, *Plato legit*.  
*Incomplexæ*, quæ dicuntur sine conjunctione; ut *Socrates*, *currit*, *legit*.

*Complexio* & *incomplexio*, si spectentur quoad vocem, vox *incomplexa* erit, quæ est unica tantum dictio; *complexa*, quæ plures. Sin quoad

Cap  
qua  
fun  
spor  
com

Hinc fit, ut voces sint aliæ

Res  
rum  
lares  
Accia  
jecto  
xion

Eoru  
sunt,  
dam

quoad rem ipsam & conceptum intellectus in re fundatum, vox incomplexa erit, cui respondet in intellectu conceptus simplex; complexa cui complexus.

*Simpliciter incomplexa*; quando simplici dictioni simplex conceptus respondet: ut Homo, Animal.

*Simpliciter complexa*; quando pluribus dictionibus respondet in intellectu conceptus complexus; ut Homo est Animal.

*Incomplexa voce, & complexa re*; quando simplici dictioni respondet in intellectu conceptus complexus: ut Pluit.

*Complexa voce, & incomplexa re*; quando pluribus dictionibus respondet in intellectu conceptus simplex: ut Corpus Animatum.

Res aliæ sunt universales, aliæ singulares, quæ Parag. 2. rum universales dicuntur de Subiecto: Singulares vero non. Aliæ rursus Substantiæ, aliæ Divisive Accidentiæ: quorum Accidentiæ insunt in Subiecto; Substantiæ vero non. Ex horum completionem oritur quadrimembris divisio rerum ista.

Dicuntur de subiecto, & non insunt in subiecto: & sunt Substantiæ universales: ut Animal.

Insunt in, & non dicuntur de; & sunt accidentiæ singularia: ut hoc Album.

Et insunt in, & dicuntur de; & sunt accidentiæ Universalia: ut Album.

Nec insunt in, nec dicuntur de; & sunt Substantiæ singulares: ut Socrates.

C

Mul-

Parag. 3. Multi sunt modi *inestendi*, de quibus versiculi:  
*Inesse in*  
*& dici de*  
*subiecto.* *Insunt Pars, Totum, Genus & Species, Calor igni.*  
*Rex in regno, Res in fine, locoque locatum.*

Sed illud solum dicitur *inesse* in subiecto (quod ad praesens negotium pertinet) quod *inest* alicui non tanquam pars, nec potest separatim ab eo cui *inest*, subsistere.

Prædicationis, sive de quo: quod subijcitur in prædicatione, ut *Socrates est homo*: *Socrates* ibi subijcitur homini: quale intelligitur in ly *Dici de subiecto*.

Subiectum est duplex; aliud

*Inhæſionis*, sive in quo: quod subijcitur Accidenti; sive, cui Accidentis inhæret, ut *Socrati albo*: quale intelligitur in ly *Inesse in subiecto*.

Parag. 4.  
 Regula  
 prima.  
 x<sup>ta</sup> l<sup>ca</sup>.  
 30.

Quando alterum de altero tanquam de subiecto prædicatur (*directe & affirmative*) quicquid prædicatur (*per se & directe*) de prædicato, prædicatur etiam de subiecto: ut quia *Animal* prædicatur de *homine*, etiam *Corpus*, quod de animali prædicatur, de homine prædicatur. Est autem *directa* prædicatio, quoties superius prædicatur de inferiori, aut æquale de æquali: Prædicatio vero *per se*, quoties prædicatum est unum ex quatuor prioribus prædicabilibus, aut ex eis conflatum. Usus Regulæ est, tum ut ostendatur ordo, qui est inter superiora & inferiora ejusdem Prædicamenti: tum ut possimus quamlibet rem propositam expeditius certiusque ad proprium suum prædicamentum referre.

Di-

Cap  
 D  
 sitor  
 ut A  
 alte  
 cont  
 non  
 alter  
 Scien  
 de il  
 esse  
 Corps  
 rand  
 distin  
 came

1.  
 2.  
 3.  
 4.  
 5.

1. P  
 pra se  
 dem,  
 singu  
 Substa  
 Passio  
 rum

Diversorum generum non subalternatim po- Parag. 5.  
 sitorum diversæ sunt species & differentiæ: Regula se-  
 ut *Animalis*, & *Scientiæ* Genera dicuntur sub- cunda.  
 alternatim poni, quorum unum essentialiter  $\chi\tau$   $\pi\lambda\alpha$ -  
 continetur sub altero; ut *Animal*, & *Corpus*:  $\tau\theta$ .  
 non subalternatim vero, quorum neutrum sub  
 altero essentialiter continetur: ut *Animal* &  
*Scientia*. De his expresse datur regula, non  
 de illis: nihil enim impedit illorum easdem  
 esse species & differentias, ut *Animalis*, &  
*Corporis*. Usus Regulæ potissimum est ad vi-  
 tandum confusionem Prædicamentorum, & ad  
 distinguendum inter se res diversorum Prædi-  
 camentorum.

Quæstiones Septimi Capitis.

1. De divisione Vocum.
2. De divisione Rerum.
3. De modis Inessendi.
4. De priori Regula.
5. De posteriori Regula.

C A P. VIII.

De Prædicamentis in Genere.

1. **P**rædicamentum est generum, specierum, Parag. 1.  
 & individuorum, secundum sub & su- Numerus  
 pra series ordinata. Suntque ea numero toti- & defini-  
 dem, quot genera summa, à quibus singulis tio Prædi-  
 singula appellationem suam sunt sortita: sc. camento-  
*Substantia*, *Quantitas*, *Qualitas*, *Relatio*, *Affectio*, rum.  
*Passio*, *Ubi*, *Quando*, *Situs*, *Habitus*. Singulo-  
 rum exempla disticho comprehenderunt,



1	2	3	4	5	6
Arbor	Sex	Servos	Fervore	Refrigerat	Ustos.
7	8	9	10		
Ruri	Cras	Stabo.	nec	Tunicatus	ero.

**Parag. 2.** In aliquâ istarum classium quicquid uspiam  
*Qua in* rerum est collocatur ; modo sit unum quid, re-  
*eis collo-* ale, completum, limitatæque ac finitæ naturæ.  
*centur, &* Exulant ergo his sedibus *Intentiones* secunda,  
*qua non.* *Privationes & Ficta*, quia non sunt realia : *Con-*  
*creta, Æquivoca, & Complexa* ; quia non sunt  
 una ; *Pars*, quia non est completum quid ;  
*Deus*, quia non est finitæ ; *Transcendens*, quia  
 non est limitatæ naturæ. Hinc versiculi ;

*Complexum, Consignificans, Privatio, Fictum,*  
*Pars, Deus, Æquivocum, Transcendens, Ens*  
*rationis ;*

*Sunt exclusa decem classibus ista novem.*

Ita tamen ut istorum plurima *Analogice*, vel  
*reductive*, vel per *accidens*, ad Prædicamenta  
 pertinere aliquando possint.

### Quæstiones Octavi Capitis.

- \*1. An Prædicamenta sint Logicae Considerationis, & quomodo ?
- \*2. De libro Categoriarum Aristotelis.
3. De nomine & definitione Prædicamenti.
4. De numero Prædicamentorum ?
5. An omne Ens sit in Prædicamento.
6. De vocibus Complexis.
7. De vocibus Concretis.
8. De Privationibus.
9. De fictis rebus.
10. De partibus rerum.
11. De Deo Opt. Max.
12. De Æquivocis & Analogis.
13. De Transcendentibus.
14. De Entibus Relationis.



15. De Individuis & Differentiis.

\* 16. An idem possit esse in diversis Prædicamentis?

C A P. IX.

De Prædicamento Substantiæ.

**S**ubstantia est *Ens per se subsistens* : estque *Parag. 1.*  
omni *Accidente prior Ordine, Natura, & Definitio,*  
*Cognitione* ; eique *substat sustentando ipsum. & divisio*  
*Substantia Prima est vel Secunda. Prima, sive substantiæ.*  
*singularis & individua, est, quæ neque de sub-*  
*jecto aliquo dicitur, neque alicui subjecto inest,*  
*ut Socrates, hic homo. Secundæ sunt primarum spe-*  
*cies, & specierum genera, usque ad ipsam sub-*  
*stantiam summum Genus, ut Homo, Animal, &c.*

Substantiarum Prima est *magis substantia Parag 2.*  
(hoc est, *perfectior*) quam Secunda : quia plu- *Compara-*  
ribus *substat* : secundarum vero Species ; in *tio substan-*  
quantum *vicinior Primæ quam Genus ; & sim-*  
*pliciter omnia inferiora superioribus. Positis*  
*primis substantiis, ponuntur reliqua omnia,*  
*cum secundæ substantiæ, tum etiam accidentiæ ;*  
*unde illud vulgatum ; Nato Socrate nascuntur*  
*omnia Prædicamenta : & iis sublati nihil alio-*  
*rum potest remanere ; non secundæ substantiæ,*  
*quia illarum est dici de Primis ; nec etiam*  
*accidentiæ, quia illorum est inesse in Primis.*

Proprietates Substantiæ Aristoteli sunt sex.

1. Substantia non inest in *subjecto. Hoc con-*  
venit omni substantiæ : non completæ modo, *Proprie-*  
sed & differentiis etiam, ac partibus substanti- *tates sub-*  
arum ; eique soli. *stantiæ.*

2. Substantia predicatur univoce de iis de qui-  
bus predicatur. Hoc convenit omnibus & solis  
sc.

6  
Ustos.  
uspian  
uid, re-  
natura.  
Secunda,  
a : Con-  
on sunt  
quid ;  
s, quia  
uli ;  
Fiſum,  
s, Ens

ice, vel  
amenta

Confide.

enti.

15. De

secundis substantiis, earumque differentiis: nam à prima substantia nulla sumitur prædicatio.

3. *Omnis substantia videtur significare hoc aliquid, id est, rem singularem.* Sed revera hoc soli primæ convenit; quum secundæ potius (propter differentias) quale quid significant, seu naturam universalem.

4. *Substantiæ nihil contrariatur* Nec enim substantia substantiæ contraria est, (nisi gratia qualitarum) nec accidens substantiæ.

5. *Substantia non suscipit magis & minus.* Hoc ut superius, convenit omni, non soli.

6. *Substantia* (quod est ei maximè proprium) *eadem numero manens est capax contrariorum*, ut aqua caloris & frigoris.

In hoc Prædicamento reponuntur

Parag. 4.  
*Quæ res  
huc perti-  
neant.*

1. *Omnes Spiritus incorporei*: ut Angeli, Dæmones, Anima.

2. *Corpora Cælestia*: ut Orbis, Stellæ.

3. *Quatuor Elementa*: ut Ignis, Aër, Aqua, Terra.

4. *Imperfecte mixta*: ut Vapor, Grando, Pluvia, Fulgur.

5. *Metalla*: ut Aurum, Æs, Plumbum.

6. *Mineralia reliqua*: ut Lapides, Gemmæ, Sal, Bitumen.

7. *Plantæ*: Herbæ sc. Frutices, & Arbores: ut Lactuca, Rosa, Quercus.

8. *Plantarum flores & fructus*, ut Hyacinthus, Lillium, Glans, Pyrum.

9. *Animalia*: ut Homo, Leo, Aquila, Caner, Vipera.

### Quæstiones Noni Capitis.

1. *De ordine Substantiæ.*

2. *De*

2. De Divisione Substantiæ in primam & secundam.
3. De comparatione Substantiarum inter se.
4. An sublati primis Substantiis reliqua tollantur omnia.
5. De prima proprietate Substantiæ.
6. De secunda proprietate.
7. De tertia proprietate.
8. De quarta proprietate.
9. De quinta proprietate.
10. De sexta proprietate.
11. De Tabula Prædicamenti Substantiæ, & de rebus eo pertinentibus.

C A P. X.

*De Prædicamento Quantitatis.*

**Q**uantitas est mensura substantiæ, secundum Parag. 1. quam quanti dicimus. Ea continua est, Quantitas aut discreta. Continua Quantitas est, cujus partes inter se communi aliquo termino cōtio & disputantur. Ejus species sunt *Linea*, *Superficies*, *visio*, *Corpus*; & ex veterum sententia, *Locus*, & *Tempus*.

*Linea* est magnitudo longa sine latitudine & profunditate; cujus communis terminus est *Punctum*. *Superficies* est magnitudo longa & lata sine profunditate; cujus communis terminus est *Linea*. *Corpus* est ipsa trina dimensio, sive magnitudo longa, lata, & profunda; cujus communis terminus est *Superficies*. *Temporis* terminus est *Instans*, sive ipsum *Nunc*: *Loci* idem, qui & corporis, nempe *Superficies*.

*Discreta Quantitas* est, cujus partes nullo communi termino copulantur, Estque Numerus,

rus, & (secundum veteres) Oratio. Numerus est multitudo ex unitatibus conflata : Unitas est principium Numeri. Oratio est mensura syllabæ longæ & brevis.

Parag. 2.  
Quantita-  
tis divisio  
alia.

Quantitatum aliæ constant ex partibus habentibus positionem inter se, aliæ ex non habentibus. In illis sunt *Linea*, *Superficies*, *Corpus*, *Locus* : in istis *Numerus*, *Tempus*, & *Oratio*. Ut enim partes alicujus *Quantitatis* habeant inter se positionem, duo requiruntur ; *Continuitas* sc. *Partium*, & earundem *permanentia*. *Continuitas* deest in partibus *Numeri* ; *permanentia* in partibus *Temporis* ; utraque in partibus *Orationis*.

Proprietates quantitatis sunt tres.

1. *Quantitati nihil est contrarium* : convenit omni, non soli.
2. *Quantitas non recipit magis & minus* ; convenit omni, non soli.
3. *Secundum quantitatem res dicuntur æquales vel inæquales*. Et hoc est quantitati maximè proprium, eique soli convenit.

Huc pertinent omnes species.

Parag. 3.  
Quæ res  
huc perti-  
nent.

- |                           |  |             |
|---------------------------|--|-------------|
| 1. <i>Linearum</i> :      | } Ut }   | Circulus.   |
| 2. <i>Superficierum</i> : |  | Triangulum. |
| 3. <i>Corporum</i> :      |  | Cylindrus.  |
| 4. <i>Numerorum</i> :     | ut par, ternarius.   |             |
| 5. <i>Ponderum</i> :      | ut as, uncia, libra.   |             |
| 6. <i>Mensurarum</i> :    | earumque, aut <i>linearum</i> & <i>superficierum</i> ; ut cubitus, stadium, milliare, jugerum : aut <i>solidorum</i> ; ut pinta, quarta, modius, dolium. |             |
| 7. <i>Nummorum</i> :      | ut sestertius, mina, talentum.   |             |

Quæ-

## Quæstiones Decimi Capituli.

1. De ordine *Quantitatis* & reliquorum novem prædicamentorum.
2. De definitione *Quantitatis*.
3. De duabus divisionibus *Quantitatis*.
4. De *Linea*, *Superficie*, & *Corpore*.
5. De *Numero*.
6. De *Loco*, *Tempore*, & *Oratione*.
7. De prima & secunda proprietate *Quantitatis*.
8. De tertia proprietate *Quantitatis*.
9. De rebus pertinentibus ad prædicamentum *Quantitatis*.

## C A P. XI.

De Prædicamento *Qualitatis*.

**Q**ualitas est forma accidentalis, a qua sub-Parag. 1.  
stantia denominatur qualis: ut *Albedo*. Definitio  
Qualis est, quod à qualitate denominativè di-qualitatis,  
citur: ut *album*. *Qualitatis* Prædicamentum & qualis.  
omnium copiosissimum est; sed omnis illa  
varietas ad quatuor genera reducitur ab *Aristo-*  
*tele*: sc. *Habitu* & *Dispositionem*; *Naturalem*  
*Potentiam*, & *Impotentiam*; *Qualitatem Pati-*  
*bilem*, & *Passionem*; *Formam*, & *Figuram*.

*Habitus* est *Qualitas* acquisita (vel divinitus Parag. 2.  
Infusa) per quam subiectum fit habilis ad eden-Prima  
das aliquas operationes, ad quas edendas per na-species  
turam minus est habile: ut *Grammatica*. Hæc qualitat.  
si firmius radicetur in subiecto, ita ut non sit  
facile mobilis, propriè *Habitus*; sin levius, &  
ita, ut sit facilè mobilis, *Dispositio* potius ap-  
pellatur; quæ est quasi habitus quidam in-  
choatus,

choatus, habitumque perfectum præcedit, velut gradus ad eum.

Huc pertinent,

Parag. 3. 1. Omnes *Habitus corporis*: ut Sanitas, Robur, Morbus, *morborumque species*: ut Febris, huc pertinet. Hydrops.

2. *Habitus infusi mentibus Angelicis vel Humanis*: ut Fides, Charitas, Donum Linguarum.

3. *Disciplinae omnes, cæterique habitus mentis acquisiti*: sive *Scientiæ* sint, ut Physica, Geometria; sive *Sapientiæ*, ut Metaphysica; sive *Intelligentiæ* Principiorum, speculativorum aut practivorum; sive *Prudentiæ*, ut Ethica, Politica, Theologia: sive *Artes* propriè dictæ, ut Logica, Pictura, Medicina.

4. *Habitus omnes morales*; sive *Virtutes* sint, ut Justitia, Liberalitas; sive sint adversa *Vitia*, ut Injustitia, Prodigalitas.

5. *Omnium prædictorum initia incompleta.*

Parag. 4. *Potentia naturalis est Qualitas à naturâ insita*, per quam subiectum aptum est ad aliquid agendum, vel ad resistendum: ut *Risibilitas, Docilitas, Impotentia* vero, per quam subiectum aptum est ad aliquid patiendum; ad agendum vero, vel resistendum impotens & ineptum: ut *sterilitas, stupiditas*. *Potentia* nomen plerumque *activam* potentiam denotat: *Impotentia passivam*.

Huc pertinent omnes,

Parag. 5. 1. *Facultates substantiarum*, ab essentialibus *Tertiae speciei* ipsarum formis profluentes: aut *Facultas* vocis qualis, loquendi, ridendi in homine; hinniendi, & currendi in equo.

2. *Vires Herbarum, Metallorum, Lapidum.*

3. *Occulta*

3. *Occultæ qualitates corporum*, & omnia ista stupenda naturæ miracula : ut sympathia, antipathia

4. *Influentia*, (si quæ sint) corporum cœlestium.

5. *Dispositiones* temperamentorum & organorum corporis : ut nativa sanitas, valetudo, robur, &c.

6. *Vires animi*, prout sequuntur temperamentum corporis : ut ingenium, docilitas, stupiditas, &c.

*Patibilis qualitas* est ea quæ efficit passionem Parag. 6. in sensibus, ut *Calor*. Quæ, si constans sit & *Tertia species* permanens in subiecto, *Patibilis qualitas* est *cies qualitatis* propriæ ; & denominat subiectum *simpliciter tatis*.

*quale* : sin à subitâ aliquâ animi commotione aut passione ita repente oriatur, ut mox evanescat, *Passio* appellatur ; nec denominat subiectum, nisi *secundum quid, quale*. Ut *Rubedo* & *Pallor* sunt patibiles qualitates, & ab his *Socrates* dicitur simpliciter *Rubicundus*, vel *Pallidus* : at *Rubor* ex *verecundia*, & a timore *Pallor* passionis sunt, à quibus *Socrates* *Rubescere* magis, aut *Pallere* dicitur, quam *rubicundus* esse, aut *pallidus*.

Huc pertinent omnia sensuum objecta.

1. *Visus, Lumen & Colores* : ut splendor, lux, albedo, rubor. Parag. 7.

2. *Tactus, qualitates tactiles* : cum *primæ*, &c. *Calor, Frigus, Humor, siccitas* ; tum *secundæ*, ut *asperitas mollities, gravitas, densitas*. Quæ res huc pertinent.

3. *Gustus, Sapores* : ut *Dulcedo, Amaror, Aciditas*.

4. *Olfactus, Odores* : ut *Fragrantia, Fœtor*.

5. *Auditus, Soni* : ut *Tinnitus, Eccho*.



Quod vero aliqui Passiones animi huc referunt, non id rectè fit; siquidem illæ potius ad *Passionis* prædicamentum pertinent.

Parag 8. *Quarta species qualitatis.* *Figura est Quantitatum Mathematicarum in corpore dispositio: ut Rotunditas. Forma est lineamentorum & coloris in corpore dispositio: ut Pulchritudo, Mensetas.*

Huc pertinent,

- Parag 9. *Quæ res huc pertinent.*
1. *Mathematica figura: ut Rectitudo, Curvitas, rotunditas.*
  2. *Pulchritudo omnis & Deformitas: ut Similitas, Venustas, Gibbositas.*
  3. *Formæ externæ corporum naturalium: ut Quercus, Leonis, Hominis.*
  4. *Formæ apparentes causatæ ab Impressionibus Meteorologicis: ut Forma Iridis, Parelii, Dragonis volantis.*
  5. *Formæ artificiales introductæ in materiam subjectam ab artifice: ut Forma Gladii, Seræ, Mensæ, Statuæ.*

Proprietates Qualitatis sunt tres.

Parag 10. *Proprietates qualitatis.* 1. *Qualitas Qualitati contrariatur: ut Calori Frigus. Id quod maxime cernitur in tertia specie; in prima etiam aliquando; rarius in secunda & quarta.*

2. *Qualitas recipit magis & minus. Neque hoc convenit omnibus Qualitatibus. Hæ tamen duæ proprietates (primario & proprie) solis conveniunt qualitatibus.*

3. *Secundum Qualitatem res dicuntur similes vel dissimiles. Et hoc est qualitati maximè, & quanto modo proprium.*

Quæstiones Undecimi Capitis.

1. *De definitione Qualitatis, & Qualis.*
2. *De divisione Qualitatis.*
3. *De*



3. De prima specie Qualitatis, & rebus eo pertinentibus.
4. De secunda specie.
5. De tertia specie.
6. De quarta specie.
7. De prima proprietate Qualitatis.
8. De secunda proprietate.
9. De tertia proprietate.

## C A P. XII.

## De Prædicamento Relationis.

**V**Eteres Logici *Relata* definiebant esse ea, Parag. 1. quæ alterius esse dicuntur, aut alio quo. *Relata* secundum modum ad aliud referuntur: ut *Scientia* secundum & *Scibile*. Quæ definitio non solum omnia dicit. *Accidentia* complectitur, quibus respectus aliquis adhæret (etiamsi alias sint absolutæ naturæ, & ad alia *Prædicamenta* pertineant) sed ipsas etiam *substantias*, aut saltem *substantiarum partes*: & solent appellari *Relata* secundum dici. Istorum nonnulla possunt habere contrarium, & recipere magis & minus.

*Relata* proprie dicta, & secundum esse (quæ Parag. 2. sola sunt hujus *Prædicamenti*) sunt quorum *Relata* secundum esse est ad aliud: ut *Pater*, *Filius*. Omne secundum respectivum fundatur in aliquo absoluto; sc. esse. vel *Quantitate* ut *Equalitas*: vel *Qualitate* ut *Similitudo*; vel *Actione*, ut *Paternitas*: Estque propterea omne respectivum quovis absoluto, & natura posterius, & dignitate. In omni relatione sunt duo termini: ut *Pater*, & *Filius*, quorum alter *Relatum*, alter *Correlatum* dicitur.

In

*Materialis*, estque subjectum, de quo alterutrum *Relatorum* in concreto prædicatur: ut *Sophoniscus*, qui est *Pater*, & *Socrates*, qui est *Filius*.  
*In plerisque Relationibus* est aliquid *Formale*, estque ipse respectus, qui est inter subjecta Terminorum: ut *Paternitas* in *Sophonisco*, *Filiatio* in *Socrate*.

**Parag. 3.** *Relatorum* tres sunt proprietates.  
*Proprietates relatorum.* 1. *Relata dicuntur ad convertentiam*: Ut *Pater* est *Filii Pater*, & *Filius Patris Filius*.  
 2. *Relata sunt simul natura*. Posito proinde alterutro, & alterum ponitur; & sublato tollitur.  
 3. *Relata sunt simul cognitione*. Cognito proinde alterutro, cognoscitur alterum; (idque eodem plane modo & mensura cognitionis) & ignorato ignoratur.

**Parag. 4.** *Divisio Relatorum*  
*Relata alia sunt* *Equiparentiæ*, sive æqualis comparationis, cum uterque terminorum est ejusdem nominis: ut *Æquale*, *Simile*, *Frater*, *Amicus*.  
*Disquiparentiæ*, sive inæqualis comparationis, cum termini non sunt ejusdem nominis; ut *Dominus* & *Servus*.

*Relatorum* inæqualis comparationis terminus ille, qui significat rem digniorem, & per modum prælationis, dicitur *Relatum superpositionis*, sive majoris comparationis; ut *Dominus*, *Præceptor*, *Pater*: Ille vero, qui significat rem minus dignam & per modum inferioritatis, dicitur *Relatum suppositionis*, sive minoris comparationis; ut *Servus*, *Discipulus*, *Filius*.

Ad

Ad Prædicamentum Relationis (omnium Prædicamentorum copiosissimum) pertinent. *Quæ res*

1. Omnes gradus, cum Consanguinitatis; ut *huc perti-*  
Pater, Filius, Frater: tum Affinitatis; ut Ge-  
nus, Socer, Noverca.

2. Omnes modi convenientiæ & discrepantiæ:  
ut Identitas, Æqualitas, Similitudo, Oppositio.

3. Dispositionis & ordinis species: ut Priori-  
tas, Superioritas, Totalitas, Locatio, Tem-  
pestivitas, Causalitas, &c.

4. Nomina Officiorum & dignitatum: ut Rex,  
Imperator, Dominus, Episcopus, Præceptor.  
Et his respondentia: ut subditus, exercitus,  
servus, grex, discipulus.

5. Conventiones, contractus, & societas, ut  
Conjugium, Testamentum, Fœdus, Emptio.

6. Signa omnia; sive sint naturalia; sive ex  
instituto, vel divino vel humano: ut Limes,  
Baptismus, &c.

### Quæstiones Duodecimi Capitis.

1. De Relatis secundum dici.
2. De definitione Relatorum secundum esse.
- \* 3. De Fundamento Relationis.
- \* 4. De Subjectis & Terminis Relationis.
- \* 5. De variis Relationis & Relatorum divi-  
sionibus.
6. De prima proprietate Relatorum.
7. De secunda proprietate.
8. De tertia proprietate.
9. De rebus pertinentibus ad Prædicamentum  
Relationis.

## C A P. XIII.

## De Prædicamentis Actionis &amp; Passionis.

Parag. 1. **A**ctio est secundum quam agens dicitur formaliter agere in Passum; sive est fluxus virium agentis in patiens. Omnis Actio est Substantiæ: virtus autem in quâ substantia agit, est Qualitas: unde res dicitur agere Principaliter à formâ Substantiali: Instrumentaliter, à Qualitate; Formaliter ab Actione.

Parag. 2. **Divisio**  
**Actio** alia est **Immanens**: quæ non causat aliquam realem mutationem in Passio: ut Intellectio, Vitio:  
**Actio** alia est **Transiens**: quæ realem mutationem in Passio efficit; ut Calfactio, Sectio.

Parag. 3. **Proprietates Actionis sunt tres.**

1. Actio actioni contrariatur.
  2. Actiones recipiunt magis & minus.
- Neutrum horum per se, sed gratiâ qualitarum, in quarum virtute fit actio: proinde hæc non conveniunt omni actioni.
3. Actio ex se infert passionem. Et hoc est maxime proprium Actioni.

Parag. 4. **Huc pertinent omnes,**

1. Productionis species: ut Generatio, Creatio.
2. Motus, & mutationes activæ: ut Calfactio, Illuminatio, Nutritio.
3. Operationes Metallorum, Lapidum, Plantarum: ut Purgatio, Exiccatio.
4. Operationes omnes animæ: sive Vegetantis, ut Accretio, Expulsio, Retentio: sive Sentientis,

entis, ut Visio, Tactio : sive Rationalis, ut Intellectio, Scriptio, Disputatio.

Et quæ sunt his similia.

*Passio est, secundum quam Patiens dicitur for-* Parag. 5.  
*maliter pati ab agente : sive est effectus ; & illa-* Definitio  
*tio, atque receptio quædam Actionis. Sequi-* Passionis.  
*tur omnis Passio rationem magis patientis*  
*quam agentis : hinc vulgatum : Quicquid re-*  
*cipitur, recipitur ad modum recipientis, ut ab*  
*eadem actione Solis, liquefcit cera, durefcit*  
*lutum.*

*Transmutativa : quando fit realis* Parag. 6.  
*aliqua mutatio in Passio ; & respon-* Diviso  
*det Actioni transcunt.* Passionis.  
*Intentionalis, quæ terminat actio-*  
*nem sine mutatione reali ; & respon-*  
*det Actioni immanenti.*

Proprietates *Passionis* sunt tres,

1. *Passio Passioni contrariatur.* Parag. 7.
2. *Passio recipit magis & minus.* Hoc utrum. Proprieta-  
que intelligendum sicut in actione est dictum. tes *Passio-*
3. *Passio immediate, & per se infertur ex actio-* nis.  
ne. Et hoc est maxime proprium *Passioni.*

Huc pertinent omnes,

1. *Species productionis, motus, vel mutationis* Parag. 8.  
*passivæ : ut Generatio, Calefactio, Nutritio. Quæ res*
2. *Sensus omnes ; (est enim sentire quiddam huc perti-*  
*patis, præsertim si spectetur impressio specierum) neant.*  
ut Visio.
3. *Appetitus naturales : ut Fames, Libido.*
4. *Affectus animi : ut Timor, Spes, Vere-*  
*cundia.*

*Defectus Passivi : ut Eclipsis, Afflictio, Pa-*  
*roxysmus ; & ejus generis reliqua.*

E

Quæ-

## Quaestiones Decimitertii Capitis.

1. De definitionibus Actionis & Passionis.
2. De variis earum distinctionibus, & divisionibus.
3. De discrimine utriusque ad invicem.
4. De subiecto utriusque.
5. De prima & secunda proprietate Actionis & Passionis.
6. De tertia proprietate utriusque.
- \* 7. An Passio sequatur magis rationem patientis quam agentis?
8. De rebus pertinentibus ad Pradicamentum Actionis.
9. De rebus pertinentibus ad Pradicamentum Passionis.

## C A P. XIV.

## De quatuor ultimis Pradicamentis.

Parag. 1. **I**N reliquis quatuor Pradicamentis, quæ sunt Communia quædam Concreta, non tamen ex Ente & Ente (quemadmodum concreta reliquorum Pradicamentorum, quæ sunt proinde Entia per accedens simpliciter:) sed ex Ente & modo existendi, sive respectu circumstantiæ alicujus extrinseco. Ea sunt quatuor; Ubi, Quando, Situs, Habitus. Communia istis omnibus sunt, non habere contrarium; nec recipere magis & minus: licet habitus propter accessum ad definitum terminum, & recessum ab eo, aliquo modo, & improprie dici possit suscipere magis & minus.

Temp  
sumit  
omni  
tione  
illa si

*Ubi est circumscriptio corporis locati a loci circumscriptio procedens. Ubi non est ipse Locus, sed esse in loco, ab eo immediate dependens: Locus enim subjectivè est in corpore locante: Ubi vero in locato. Ejus proprium est accommodare locum ad personam, rem, vel factum.*

Huc pertinent nomina (obliquè prolata.) Parag. 3.

1. Regionum: ut *Europæus* in *Græcia*.

*Quæ res.*

2. Urbium: ut *Romæ*, *Londini*.

*pertineant*

3. Partium mundi: ut in *Cœlo*, in *Aëre*, ad *Ubi* in Oriente.

4. Partium terræ: ut in *Agro*, in *Horto*.

5. Partium urbis aut domus: ut in *Foro*, in *Vestibulo*.

6. Quicquid in universum respondet questionibus *Ubi*, *Unde*, vel *Quo*: aut quoquo modo connotat *Circumstantiam Loci*.

*Quando est, quod ex adjacentia temporis in re temporali relinquatur. Quando non est ipsum Tempus, sed Esse in tempore, ab eo immediate dependens. Ejus proprium est accommodare tempus ad personam, rem, vel factum.*

Parag. 4.

*Quando.*

Major tempore, quæ est vel

*Tempus hic sumitur pro omni duratione; sive illa sit*

*Æternitas*; mensura rei neque initium habentis neque finem: qualis est *Mundus ex opinione Philosophorum*.

*Sempiternitas*; mensura rei initium habentis cum tempore, non habituræ finem: qualis est *Mundus secundum rei veritatem*.

*Æviterinitas*; mensura Rei initium habentis in tempore, sed non habituræ finem: qualis est *Anima Humana*.

E 2

Ipsum



Sive { Ipsum tempus proprie dictum; quæ mensura est rei habentis principium & finem.

{ Instans, sive nunc; quæ mensura non est alicujus rei, nisi in solâ terminatione.

Parag. 5. *Quæ res* Huc pertinent (præsertim obliquè prolatae)

*pertineant ad quando.*

1. *Ætates hominum*: ut in Infantia, in Senectute.

2. *Epochæ omnes*: ut Olympias, Lustrum, Seculum.

3. *Annus, & ejus partes, partiumque partes*: ut Autumnus, Mensis, Dies, Hora.

4. *Differentiæ omnes temporum secundum prius & posterius*: ut Heri, Hodie, Cràs, Nudiustertius.

5. Quicquid in universum respondet quæstionibus *Quando*, vel *Quamdiu*: aut quoquo modo connotat *Circumstantiam temporis*.

Parag. 6. *Situs.*

*Situs* seu *positio* est *quædam partium & generationis ordinatio*: sive partium in generatione collocatio. Ad situm omnem requiritur *triplex habitudo*, quæ conjuncta constituit situm, sc.

*Habitudo* { 1. Partium alicujus totius inter se.  
2. Partium alicujus totius ad ipsum totum.  
3. Partium & totius ad locum.

Non tamen omnis ordinatio partium *Situs* est, sed ea sola quam partes habent in toto per generationem. Ejus proprium est (ex omnibus accidentibus quæ dicunt respectum extrinsecum) *proxime assistere substantiæ*.

Parag. 7. *Quæ res*

*pertineant ad Situm.* Huc pertinent omnes *Gestus*, positionesque corporis, earumque species: ut *Recubatio*, *Statio*, *Sessio*, *Ambulatio*, &c. quatenus scil non ipsas

ipsas actiones significant, sed partium in toto & loco positionem seu ordinem.

*Habitus est adjacentia corporis & eorum quæ Parag. 8. circa corpus sunt: per quam illud habere, hæc Habitus. haberi dicuntur. Corpus habens est substantia; Res habita ferè est forma artificialis de quarta specie Qualitatis: Applicatio hujus ad illud est Habitus hujus Prædicamenti. Ejus proprium est semper inesse in multis; in habente sc. & habito: sed diversa ratione. Est enim in corpore habente, ut in subiecto; est in re habita, ut in causa.*

Huc pertinent omnia

1. *Vestimentorum genera: sive Necessitatis causa Parag. 9. induantur, ut Calcitratum esse, Tunicatum esse; Quæ res sive distinctionis, ut Annulatum esse, Trabe- pertinent atum esse: sive solius Ornatus, ut Loricatum, ad Habi- Ephippiatum, Frænatum esse, &c tam.*

2. *Possessionum; ut divitem esse, Beneficia- tum, Prædiatum, Nummatum, &c. Et signa sunt his similia.*

### Quæstiones Decimiquarti Capitis.

1. *De iis quæ communia sunt quatuor ultimis Prædicamentis.*
2. *De Prædicamento Ubi, & rebus eo pertinen- tibus.*
3. *De Prædicamento Quando.*
4. *De Prædicamento Situs.*
5. *De Prædicamento Habitus.*

## C A P. XV.

## De Oppositis.

Parag. 1. **P**ostprædicamentum est doctrinale supplementum ad vocum aliquot in doctrinâ prædicamentorum subinde occurrentium explanationem nonnihil conducing. Sunt autem apud Aristotelem Postprædicamenta quinque; Oppositio, Prioritas, Simultas, Situs, Habere.

Parag. 2. **O**ppositio est repugnantia duorum terminorum. **Definitio** non se permittentium in eodem, respectu ejusdem. **Et Divisio** Horum unum uni tantum opponitur: ideoque **Oppositio** Disparata, quorum utrumvis multis repugnat, non uni tantum, inter Opposita non numerantur.

Oppositio alia est Entis cum	Ente	Dependente; estque Relativa, omnium minima.
		Non dependente; estque Contraria.
	Non Ente	Secundum quid; estque Privativa.
		Simpliciter; estque Contradictoria, omnium maxima.

Parag. 3. **O**ppositio Relativa est inter terminos relativos, Relatum sc. & suum Correlatum. Relata Relativa, enim quamvis dependent à se mutuo, quantum ad esse simpliciter, tamen pugnant inter se quantum ad esse in subiecto: ut Pater & Filius. Horum condiciones petendæ sunt ex Prædicamento Relationis.

Oppo-

Oppositio *Contraria* est inter terminos con-Parag. 4.  
trarios. Sunt autem ea *Contraria* quæ posita *Definitio*  
sub eodem genere maxime inter se distant, *Contrario-*  
& vim habent expellendi se vicissim *extrum*.  
eodem subiecto susceptibili; ut *Calor &*  
*Frigus*.

Contraria  
alia sunt { *Immediata*, inter quæ non in-  
termediat aliquod tertium utri-  
usque particeps; sive quorum al-  
terum necesse est inesse subiecto  
capaci: ut *Par & Impar*.

{ *Mediata*, inter quæ aliquid me-  
diat; sive, quorum utrumque ab-  
esse potest à subiecto capaci: ut  
*Album & Nigrum*.

1. *Vera Contrarietas* non reperitur nisi in qua-Parag. 5.  
litatibus: sc. per se; nam & in aliis reperitur *Canones*  
gratia qualitatum. Imo nec propriissimè dicta *Contrario-*  
nisi in qualitatibus mutuo actiuis, & passivis, *rum*.  
quales sunt aliquæ tertiæ tantum speciei.

2. *Contraria* non possunt esse simul in eodem sub-  
iecto. Intellige in gradibus excellentibus, possunt  
esse simul in remissis.

3. Remisso altero contrariorum, intenditur reli-  
quum: & intenso remittitur. Necesse est e-  
nim explicari in omni subiecto capaci totam  
possibilem latitudinem alterius è duobus con-  
trariis.

Oppositio *Privativa* est inter *Habitus* &Parag. 6.  
*Privationem*. Est autem *Habitus* præsentia *Definitio*  
rei alicujus in subiecto idoneo; *Privatio* *Privati-*  
vero, absentia ejusdem, ut *Visus* est *Habitus*, *vorum*.  
*Cæcitas* *Privatio*.

1. *Habitus & Privatio* habent fieri circa idemParag. 7.  
subiectum. Unde *Privatio* proprie non dicitur, *Conones*  
nisi de subiecto capaci ipsius *habitus*: ut ho- *Privati-*  
minem *vorum*.

minem rectè cæcum dicimus, lignum non item.

2. Privatio non tribuitur subjecto nisi in tempore determinato. Unde catulum ante nonum diem cæcum non dicimus; nec infantulum calvum, aut edentulum.

3. A Privatione ad Habitum non datur regressus. Non naturaliter; non à privatione perfecta: Ea autem est quæ actum simul tollit, & principia proxima habitus, nec relinquit in subjecto nisi principia remota; ut Mors, Cæcitas.

Parag. 8. *Definitio* *Contradictoria* est inter terminos *contradictorios*. Sunt autem ea *Contradictoria*, quæ habent se expresse ut *Affirmatio* & *Negatio*; ut *Ens* & *non Ens*, *Homo* & *non Homo*.

Parag. 9. *Canones* *Contradictorios*. 1. *Contradictio* est mensura omnis oppositionis. Nam in omni Oppositione virtualiter includitur contradictio; & eo major omnis censetur repugnantia, quo magis accedit ad *Contradictionem*.

2. Inter *contradictoria* non datur medium. Neque Abnegationis, sive subjecti (unde illud, *Alterum Contradictoriosum verificatur de omni Ente & non Ente*;) neque Participationis, sive Formæ.

### Quæstiones Decimiquinti Capitis.

1. De Postpredicamentis in genere.
2. De Speciebus Oppositionis.
3. De Relative Oppositis.
4. De Contrarie Oppositis.
5. De Privative Oppositis.
6. De Contradictorie Oppositis.

## C A P. XVI.

## De reliquis Postprædicamentis.

**P**Rius aliud alio dicitur quinque modis, Parag. v.  
hoc versiculo comprehensis. *Modi prius.*

*Tempore, Natura, Prius Ordine, Causa & Honore.*

*Tempore prius est, quod est antiquius; ut  
Romulus Catone, & Pergamus Roma.*

*Natura prius est, quod non reciprocatur se-  
cundum existendi consequentiam; ut duo tri-  
bus, animal homine; & simpliciter omne supe-  
rius inferiori.*

*Ordine prius est, quod doctrina præcedit,  
aut compositione: ut literæ syllabis, elementa  
mistis: & simpliciter omne imperfectum, aut  
simplex, perfecto & composito.*

*Dignitate prius est, quod est præstantius: ut  
Rex subdito. Et hic est alienissimus modus.*

*Causalitate prius est, quod alterius causa est:  
ut rationale risibili, Sol lumine.*

Tot modis dicitur posterius, quot prius. Parag. 2.

*Tempore, quorum productio est  
in eodem instanti: ut homo &  
risibile. Secundario etiam ea, quæ  
existunt in aliquo eodem tem-  
pore: ut Cæsar & Pompeius.*

*Simul ea  
dicuntur*

*Natura, quæ ita convertuntur se-  
cundum existendi consecutio-  
nem, ut neutrum sit causa alterius:  
ut Duplum & Dimidium: & omnia  
omnino relata.*

*Divisione, quæ idem divisum im-  
mediatè & æqualiter dividunt;  
ut Homo & Bos, rationale & irra-  
tionale.*

F

Mo.



**Parag. 3.** *Motus* reperitur in quatuor *Prædicamentis*: suntque ejus sex *Species*. In *Substantia* Generatio & corruptio: in *Quantitate* Augmentatio & Diminutio: in *Qualitate* Alteratio: in *Ubi* Motus Localis, seu Latio.

*Species motus.*

*Generatio* est Motus à non esse Substantiæ ad esse: *Corruptio* è contra, ab esse ad non esse: *Augmentatio* à minori ad majorem quantitatem: *Diminutio* è contra, à majori ad minorem: *Alteratio* à contrariâ ad contrariam qualitatem: *Latio* à loco ad locum.

Opponitur Motui *Privative* Quies, & Speciali Motui *Specialis* Quies: *Contrarie* vero alius motus. In *Substantia* quidem Generationi Corruptio: In *Quantitate* auctioni diminutio; in *Qualitate* calefactioni frigefactio: &c. in *Ubi* ascensui descensus, &c.

**Parag. 4.** *Habere* dicimur octo ferè modis: 1º, ut *Modi habendi.* *habitu* & *affectu*: 2º, ut *quantitatem*: 3º, ut *ea quæ sunt circa corpus*: 4º, ut *quæ sunt in parte*: 5º, ut *partem*: 6º, ut *in vase aut loco*: 7º, ut *possessionem*: 8º, & omnium impropriissimè, ut *uorem*. Referuntur autem isti modi ad *Prædicamenta*: Primus *Qualitatis*: Secundus *Quantitatis*: tertius & quartus *Habitus*: quintus *Substantiæ*: sextus *Ubi*: septimus & octavus *Relationis*.

### Quæstiones Decimisexti Capitis.

1. De quinque modis Prioris.
2. De tribus modis Simul.
3. De sex speciebus Motus.
4. De octo modis Habendi.



## C A P. XVII.

## De Definitione.

**E**X terminis Simplicibus *Primis*, qui in Parag. 1. *Prædicabilibus & Prædicamentis* continentur, alii oriuntur: Orti proinde dicti, qui *Termini* *orti a primis* non nisi *mediantibus primis* concipiuntur. *mis.*

[Explicari solent hoc in loco, & ante Terminos Ortos, à plerisque Neotericis scriptoribus Logicis, alii nonnulli simplices *termini extrapredicamentales*; quorum videtur esse aliqua saltem præcognitio apprimè necessaria ad universam Definendi, Dividendi, & Argumentandi rationem. Cujusmodi sunt *causa, effectus, totum, pars, subjectum, objectum, &c.* Visum est ramen nobis consultius, præsertim compendium scribentibus, istis terminis explicandis non immorari: quum neque *Aristoteles* ejusque interpretes in aliquo opere Logico de iis tractationem instituerint, neque sit ea tractatio propriè *Logica*, sed potius *Metaphysica*, & nos alibi in hoc ipso compendio, partim in hoc capite, eoque quod proximè sequitur; partim in tractatu de Demonstratione, & in Topicis, omnes istos terminos obiter explicamus; ne quid studiosi desiderent, quod sit è re sua.] Terminis orti sunt *Definitio & Divisio* præcipuè; tum deinde, quæ iis conjunctæ sunt, *Identitas & Diversitas*, quorum *Identitas* cum Definitione, *Diversitas* cum Divisione conjungitur.

Definitio est Definiti (*sive nominis, sive rei*) Parag. 2. explicatio. *Nominis definitio* est, quæ vocis sig- *Definitio*

nificationem aliquo modo aperit : id quod fit duobus potissimum modis.

Vel per

*Distinctionem* aliquam notiore : ut *Machæra* est gladius ; *Guerra* est bellum.

*Etymologiam*, sive nominis notationem : ut *Fides* est, quando sic quod dicitur : *Solstitium* est Solis statio.

**Parag. 3.** *Definitio rei* (perfecta & essentialis, quæ absolute definitio dicitur,) est oratio explicans essentialis, quid sit res; sive est Definiti per terminos essentialis explicatio : ut *homo est animal rationale*. Est autem Definitum perpetuo species : Terminus vero essentialis Genus & Differentia ; secundario etiam & Proprium, velut immediate fluens ab essentia.

**Parag. 4.** 1. *Definitio verbis* (quam fieri potest) propriis, perspicuis, nstatis, & ab omni ambiguitate liberis, exprimitur. Vitiosæ proinde sunt Definitiones in quibus dictiones occurrunt *Metaphoricae*, *Obscuræ*, *Obsolæ*, aut *Ambiguae* ; si tamen res aliter, commodè explicari possit.

2. *Definitio* nihil contineat superflui, ut quam imprimis brevitatis commendat. Ita tamen brevitati studendum, ut interea.

3. *Definitioni* nihil desit eorum, quæ sunt necessaria ad plenam Definiti explicationem ; ejusque ab aliis omnibus rebus distinctionem. E duobus enim, minus vitium est *Superfluum*, quam *Diminutum*.

4. *Definitio* sit adequata definito. Vitiosa ergo est, siqua aut laxior conveniat aliis à Definito ; aut angustior non conveniat omnibus sub Definito contentis.

**Parag. 5.** Genus proximum (sive substantia definienda Modus in- sit, sive Accidens) ex Tabella proprii Pradicamenti

*camenti* petendum est. Substantiarum etiam *vestigandi* differentiæ stabula Substantiæ sufficiet; quibus si rerum de- (ut plerumque sit) nomina desint, adhibenda *definitiones*. Sunt eorum loco *Propria*; ut *equus est animal quadrupes, hinnibile*. *Accidentium* vero differentiæ sumendæ plerumque ex horum aliquibus aut omnibus; sc. *Efficiente, Fine, Subiecto, Objecto*. '[Est autem *Efficiens*, quod media actione aliquid efficit. *Finis*, cujus gratia aliquid fit: *Subiectum*, cui accidens inhaeret: *Objectum*, circa quod aliquid versatur.] *Accidentia* itaque *propria* definienda sunt per subiectum adæquatum & causam efficientem: *Potentia* per subiectum, efficientem, & actum proprium, qui habet rationem finis: *Habitus* per finem, & objectum: *Actiones* per subiectum, objectum, efficientem, & finem: *Relationes* per subiectum, Terminum oppositum (qui habet rationem objecti) Fundamentum (quod habet rationem efficientis) & finem. Et alia accidentia similiter.

Definitio imperfecta, (quæ & *Descriptio*) est Parag. 6. *definiti per terminos non essentielles explicatio. Descriptio*. Fitque multis modis. 1. *Per causam efficientem* onis modi. de effectu in abstracto prædicatam; ut *Dolor est solutio continui*. 2. *Per differentiam* ad ali- quod propinquum; ut *frui est uti cum voluptate*. 3. *Per analogiam aut similitudinem translatam*; ut *Sol est mundi oculus*. 4. *Per remotionem contrarii*; ut *frigus est absentia caloris*. 5. *Per circumlocutionem a circumstantiis sumptam*; qualis fere sunt *Poeticæ Locorum, Regum aut personarum descriptiones*. Sunt & alii modi, qui tamen ad horum aliquos non ineptè reducuntur, & sicut horum fortassis aliqui ad *Definitionem Nominis*.

De-

*Descriptionum usus*, cum alias utilis, tum etiam sæpe est necessarius: Quoties sc. aut res explicandæ occurrunt, quæ non sunt capaces perfectarum definitionum; qualia sunt *Transcendentia*, *Genera generalissima*, *Entia Rationis*, *Singularia*, &c. aut ipsi inopiâ laboramus, aut verarum *differentiarum*, aut *verborum*, quibus eas exprimamus: quorum utrumque ex eo sæpissime contingit, quod & rerum *naturæ* atque *essentiæ* sunt nobis plerumque parum satis cognitæ: neque suppetunt usque *diCTIONES* exprimendis animi conceptionibus satis idoneæ, præsertim in rebus extra usum quotidianum & forensem positis.

### Quæstiones Decimiseptimi Capitis.

1. De terminis extrapredicamentalibus.
2. De terminis ortis.
3. De definitione nominis.
4. De definitione essentiali.
5. De definitione Substantiarum.
6. De definitione Accidentium.
7. De descriptione.

## C A P. XVIII.

### De Divisione.

Parag. 1. **D**ivisio est latioris in angustiora deductio. *Distinctio* Quæ si sit *Nominis*, *Distinctio*; si rei, *Divisio* magis propriè appellatur. *Distinctio* est *ambigua vocis in sua significata distributio*: ut canis in piscem, domesticum animal, & cœleste sydus. *Ambiguum omne prius est distinctio*

um eti-  
aut rei  
capaces  
nt Tran-  
Rationis,  
us, aut  
quibus  
e ex eo  
tura at-  
um sa-  
ditiones  
is ido-  
uotidi-

guendum, quam definiendum; aut alio quovis modum tractandum: *Indistinctio* enim parit continuas lites: nec aliter constabit, quid, aut de quo agitur. Nec tamen semper excutiendæ sunt omnes significationum minutiae, sed quæ sunt cum subiecto negotio conjunctæ: aut in quibus error contingere potest, si non distinguantur.

*Divisio rei Perfecta* est totius alicujus Parag. 2.  
proprie dicti in partes proprie dictas distri- *Divisio*  
butio. *perfecta.*

Totius *Universalis* in partes *Sub-  
jicibiles*, ut *Animalis* in hominem  
& brutum: & hæc propriissime  
dicitur *divisio*.

Estque ea  
triplex sc. < Totius *Essentialis* in partes *Con-  
stitutivas*, ut *Hominis* in corpus  
& animam: & hæc *Resolutio* non  
incommodè dici potest.

Totius *Integralis* in partes *Inte-  
grantes* sive *Quantitativas*, ut cor-  
pus humanum in sua membra: &  
hæc *Partitio* dicitur.

Totum perpetuo dicitur *Divisum*: *Partes* in  
quas dividitur, *Membra Dividentia*.

1. *Membra* absorbeant totum *divisum*.
2. *Divisum* esto *latius* singulis suis *membris*;  
*adequatum universis*.
3. *Membra* *condividentia* sint *contradistincta* & Parag. 3.  
*opposita*; ita ut *confundi* nequeant, vel *coin-* *Canones*  
*cidere*. *divisionis*
4. *Divisio* fiat in *membra proxima* & *immedi-* *perfecta.*  
*ata*, & (quam fieri commodè potest) *paucissima*.  
A proximis porro ad remotiora & minutiora  
descendendum per *subdivisiones* *Dichotimie*  
sunt laudatissimæ, ubi commodè haberi pos-  
sunt

Parag. 4. sunt non tamen nimium superstitiosè & anxie ubique venandæ; quod faciunt Ramai.  
*Divisio rei Imperfecta est Totius improprie in partes improprias, vel Totius per accidens in partes per accidens distributio. Illo modo dividitur species infima in individua: & compositum inartificiale in suas partes. Hoc vero Subjectum in accidentia, vel è contra: Effectus per suas causas, vel è contra: Res denique omnes per objecta, aut circumstantias suas.*

### Quæstiones Decimioctavi Capitis.

1. De distinctione ambigui.
2. De toto & parte
3. De divisione perfecta.
4. De divisione imperfecta.
5. De subdivisione.

## C A P. XIX.

### De Identitate & Diversitate

Parag. 1. **D**efinitioni conjuncta quodammodo est Identitas; Divisioni Diversitas. Est autem Identitas rerum convenientia, secundum quam aliqua quoquo modo dicuntur esse una & eadem. Diversitas vero rerum distinctio, secundum quam aliqua quoquo modo dicuntur differre. Quot modis dicitur Idem, tot modis & Diversum: utrumque sc. tribus; Genere, Specie. & Numero.

Genere



*Eadem sunt, quæ sub aliquo eodem ge- Parag. 21*  
nere continentur: Sive *proximo*, & di- *Genericis*  
cuntur *Eadem genere proximo*, ut Homo &  
Brutum: sive *remoto*, & dicuntur *Eadem*  
*genere simpliciter*: ut Homo & Lapis:  
sive *Analogo*, & dicuntur *Eadem proporti-*  
*one*: ut Pes & Columna.

*Differunt, quæ sub diversis generibus*  
(non subalternatim positis) continentur.  
Sive ita, ut in nullo prorsus genere eo-  
dem convenient, & dicuntur *Toto genere*  
*diversa*: ut Homo, & numerus: sive ita,  
ut in aliquo saltem remoto convenient,  
& dicuntur simpliciter *Genere diversa*:  
ut Homo & Lapis.

Possunt ergo ea differre *genere proximo*, quæ  
sunt *eadem genere remoto*, sed nec quæ sunt  
*eadem genere proximo*, possunt ullo genere  
differre; nec ullo genere esse *eadem*, quæ  
differunt *toto genere*.

*Eadem sunt, quæ sub eadem infima Parag. 3:*  
*specie continentur*: ut Socrates & Plato. *Specificæ.*  
*Differunt, quæ aut ipsæ sunt infimæ*  
*contradivise species, aut sub eis conti-*  
*nentur*: ut Homo & Equus, Socrates &  
Bucephalus.

*Numero eadem sunt, quæ dicunt eandem rem Parag. 4.*  
*singularem*: Differunt, quæ diversum nume- *Numer ca.*  
rum constituunt. Quorum utrumque tribus  
modis contingit, scil. *Realiter, Formaliter, &*  
*Ratione.*

*Realiter eadem sunt, quæ cum dicant ean- Parag. 5;*  
*dem rem singularem, habent tamen diversos Realis.*  
*conceptus Definitos.*

G

At-

Genere



Atque  
hæc sunt  
duplicia,  
vel

*Per se*, quando unum non potest  
esse sine altero absque contradic-  
tione: ut *Homo & Risibilis*: & di-  
cuntur simpliciter *Eadem Realiter*.

*Per Accidens*, quando habent se  
vel ut subiectum & accidens, ut  
*Mel & Dulce*, vel ut *Accidentia* ejus-  
dem subiecti, ut *Flavum & dulce in*  
*Melle*: & dicuntur *Eadem Subiecto*.

*Differunt vero realiter*, quorum unum potest  
esse sine alio absque contradictione: vel quæ  
sunt in diversis subiectis, aut diversa subiecta.

Parag. 6.  
*Formalis.*

*Formaliter eadem sunt*, quæ habent eundem  
conceptum definitivum: *Differunt*, quæ di-  
versos. *Utrumque adequate*, vel *inadequate*.  
*Inadequate* ea simul & *eadem sunt & differunt*  
*formaliter*, quorum unum includit conceptum  
alterius, & aliquid amplius: ut *Homo &*  
*Animal*: *Adequate & formaliter eadem sunt*,  
quæ habent eundem omnino conceptum ex  
parte rei, ita ut sola evolutione definitionis  
differant, ut *Ensis & Gladius*, *Homo & Animal*  
*Rationale*: & quæcunque in universum, aut  
sunt diversa nomina ejusdem significationis,  
aut se habent ut *Definitio & Definitum*. *Ade-*  
*quate & formaliter differunt*, quæ habent con-  
ceptus omnino diversos, ita ut unum nihil in-  
cludat alterius in primo modo dicendi *per se*:  
ut *Homo & Risibile*.

Parag 7.

*Ratione eadem sunt*, quæ habent conceptum  
omnino eundem ex parte intellectus: ut *Homo*  
*Rationalis* est idem sibi ipsi, & universum quæcunque sunt  
in tertio modo dicendi *per se*. *Ratione diffe-*  
*runt*, quæ sola operatione intellectus distin-  
guuntur: ut in hac propositione *homo est homo*,  
termini differunt solum ex parte nostri intel-  
lectus:

Cap  
lectu  
est si  
In  
tas,  
mili  
eade  
quæ  
Qua  
funt  
Affi  
qual  
quæ  
Cogn

1.  
2.  
3.  
4.  
5.  
6.

lectus: hac ratione sc. quod primum ly homo  
est *subjectum*, posterius *predicatum*.

*Identitati & Diversitati* affines sunt *Æquali-Parag. 8.*  
*tas, & Inæqualitas*: *Similitudo* etiam & *Diffi-Æqualitas*  
*militudo. Æqualia* sunt quorum quantitas est & *simili-*  
*eadem*: ut *decem & decem. Inæqualia* sunt, *tudo.*  
quæ differunt secundum maiorem & minorem  
*Quantitatem*: ut *quinque & decem. Similia*  
sunt, quæ conveniunt vel in *Qualitate*, vel in  
*Actiōe* aut *Passiōe*, aut *Relatione* consequente  
qualitatem: ut *Æthiops & Corvus. Dissimilia,*  
quæ in aliquo istorum distinguuntur: ut  
*Cygnus & Corvus.*

**Quæstiones Deciminoni Capitis.**

1. *De triplici Identitate & Diversitate.*
2. *De Identitate Reali.*
3. *De Identitate Formali.*
4. *De Identitate Rationis.*
5. *De Æquali & Inæquali.*
6. *De Simili & Dissimili.*

---

**FINIS LIBRI PRIMI**

**LOGI-**

# LOGICÆ ARTIS Compendium.

## LIB. II. *De Propositionibus.*

### CAP. I. *Dè Propositionis Partibus.*

Parag. 1.  
*Interpre-  
tationis  
definitio.*

**S**ECUNDUM *mentis Actum* dirigit ea *Logicæ Pars*, quæ de *Propositionibus* est: quam exequitur *Aristoteles* in libro *de Interpretatione*. Est autem *Interpretatio*, vox res ipsas & animi conceptus de rebus significans ex *instituto*. Consequuntur enim se quatuor ista, idque hoc ordine; *Res, Conceptus, Voces, Literæ*. Quorum *Res* & *Conceptus* sunt à natura, & proinde ubique eadem. *Voces* vero & *Literæ* ex institutione *Humanâ*; & proinde non sunt ubique eadem, sed *arbitrarie*, & pro locorum & temporum varietate aliæ atque aliæ, *Conceptus* sunt signa sive notæ rerum, *Voces* conceptuum, *Literæ* vocum.

*Inter-*

Cap.

*Inter-  
tionis  
tionis  
interp  
nius,  
pore,  
finita  
pretati  
plenius  
tempor  
ficat,  
signific  
ficatur  
tempo  
cis sola  
indica  
Currit  
appell  
mina  
nifican  
Homo,  
tur Na  
Inter  
signifi  
aliqui  
sunt C  
quum  
affecti  
gis pr  
Logica  
esse:  
Enunci  
nomin  
positio  
indica  
ambig*

*Interpretatio vel est Simplex, sive Pars Ora- Parag. 2.*  
*tionis; vel Composita, sive Oratio. Partes Ora- Nomen &*  
*tionis sunt duæ, Nomen & Verbum. Nomen est Verbum.*  
*interpretatio simplex sine tempore: vel ple-*  
*nius, est Vox significativa ad placitum sine tem-*  
*pore, cujus nulla pars separata aliquid significat,*  
 *finita & recta; ut Homo. Verbum est inter-*  
*pretatio simplex adsignificans tempus: vel*  
*plenius, est Vox significativa ad placitum cum*  
*tempore, cujus nulla pars separata aliquid signi-*  
*ficat, finita & recta; ut Currit. Est autem*  
*significare cum tempore, ultra principale Signi-*  
*ficatum connotare etiam aliquod discrimen*  
*temporis præsentis, sc. præteriti aut futuri. Logi-*  
*cis sola nomina recti casus, Nomina: & verba*  
*indicativi modi, Verba censentur; ut Socrates,*  
*Currit: reliqua Casus Nominum & Verborum*  
*appellantur; ut Socratis, Currere. Finita No-*  
*mina & Verba sunt, quæ certum aliquod sig-*  
*nificant: & positive semper exprimuntur, ut*  
*Homo, Currit Infinita, quæ non: & exprimun-*  
*tur Negative: ut Non homo, Non currit.*

*Interpretatio composita, sive Oratio, est Vox Parag. 3.*  
*significativa ad placitum, cujus partes separatæ Definitio*  
*aliquid significant: ut Homo Currit, Multæ Propositi-*  
*sunt Orationum species: quarum reliquæ, onis.*  
*quum inserviant potius interpretandis animi*  
*affectionibus, quam cognitioni, ad Rhetoricam ma-*  
*gis propriè pertinent, vel Poeticam. Ea sola*  
*Logica est, quæ aliquid indicat esse, aut non*  
*esse: quam Pronunciatum, aut Effatum, aut*  
*Enunciationem, aut Axioma, aut alio aliquo*  
*nomine indigitarunt nonnulli; plerique Pro-*  
*positionem vocant. Est autem Propositio Oratio*  
*indicativa, verum vel falsum significans sine*  
*ambiguitate. Ejus æternum & adæquatum*

*νεμεσις* est, Verum vel falsum significare. Propositio cui Ambiguitas inest, (sive ea *Æquivocatio* sit, in voce aliquâ simplici; sive *Ambibolia*, in tota syntaxi) ante factam dictionem, non est una, sed plures.

Parag. 4. Ad efficiendam Propositionem complexio Nominis & Verbi & absolutè est necessaria, & omnino sufficit, ita ut nec sine istis duobus confici possit ulla Propositio, nec præterea quidquam aliud requisatur. Unde ista duo solum propriè sunt partes Orationis Logica: & dicuntur *Categoremata*, sive *Termini*, aut *Partes Categorematicæ*; sive sunt *Termini* per se significativi, aptique de uno aut pluribus dici. Reperiuntur tamen in Propositionibus non raro præter Nomen & Verbum aliæ etiam voces, quæ *Syncategoremata* appellantur, aut *Termini Syncategorematici*, qui nihil per se significant, nec dicuntur de aliquo, sed tantum *Categorematicis* adjuncti nonnihil afferunt ad certum orationis sensum efficiendum. Cujusmodi sunt *signa quantitatum*, *particula negativa*, *exclusiva*, &c. His sublati, nihilominus integra constabit Propositio: quare non sunt omnino magis dicendæ partes orationis, si propriè loqui velimus, quam *claviculi & pix*, quæ adhibentur tantum ad lignorum & tabularum compagem, dici possunt domus aut naves partes. Etsi sint istorum *Syncategorematum* nonnulla permagni sæpenumero momenti ad veritatem aut falsitatem propositionis immutandam, & quævis in iis vel levissima immutatio (sive ipsius termini, sive loci tantum) etiam ubi videri posset parum referre, insignem pariat deceptionem,

Nomen

Cap.

Not  
Verbal  
signam  
partes  
& in  
Term  
quoru  
signar  
solent  
Term  
stoteli  
potiut  
& Pr  
est Na  
positu  
auten  
totiut  
nens  
prop  
Nom  
illud  
sition  
bular  
Verb  
inter  
in gr  
disce  
infi  
mun  
Su  
posi  
præd  
Attr  
tur)  
iecto  
bale

Nomen & Verbum sunt partes propositionis Parag. 54  
*Verbales*; signant tamen *Reales*: unde *partes Termini*  
*signantes* dicuntur, sicut *Reales* (qui & termini) *Propositi-*  
*partes Signatae*. *Terminus* est, quo constituitur, *onis*.

& in quem resolvitur propositio. Sunt autem  
 Termini tres; *Subiectum*, *Prædicatum*, *Copula*:  
 quorum *Subiectum* & *Prædicatum* à *Nomine*  
 signantur; *Copula* à *Verbo*. Ita ferè institui  
 solent tyrones in scholis de numero & natura  
 Terminorum: Sed secundum doctrinam *Ari-*  
*stotelis* atque ipsam rei veritatem, statuendi  
 potius essent duo tantum Termini, *Subiectum*  
 & *Prædicatum*. Quorum *Subiectum* perpetuo  
 est *Nomen*: *Prædicatum Verbum*, aut per se  
 positum, aut *Nomini* conjunctum. *Copula*  
 autem *verbalis* non est proprie *pars* aut *terminus*  
 totius propositionis: sed *Synecategorema* perti-  
 nens ad *prædicatum*, ut ejus pars. E.g. in ista  
 propositione *Socrates est justus*, ly *Socrates* est  
*Nomen*, & *subiectum* propositionis, & totum  
 illud *est justus* est *verbum*, & *prædicatum* propo-  
 sitionis. Et in ista *Ambulare est moveri*; ly *Am-*  
*bulare* est *Nomen* & *Subiectum*; ly *est moveri*  
*Verbum* & *Prædicatum*. Cæterum quoniam  
 interest persæpe tyronum (quorum maxime  
 in gratiam ista meditatur) dediscenda potius  
 discere, quam insolita: nobis sat erit tritam  
 insistere semitam, nec veniam desperare, com-  
 munem errantibus errorem

*Subiectum* (quod & *Thema* dicitur, & *Sup-* Parag. 6.  
*positum*) est *nomen* illud præcedens *copulam*, cui *Definitio-*  
*prædicatum* attribuitur; *prædicatum* (quod & *nes Termi-*  
*Attributum* & *Oppositum*, & *Adjectum* dici-  
*tur*) est *nomen* illud sequens *copulam*, quod *sub-*  
*jecto* attribuitur. *Copula* (sive *vinculum ver-*  
*bale*) est *verbum substantivum prædicatum cum*  
*sub-*

*subiecto connectens. Ut in hac propositione Homo est Animal: ly Homo est subiectum, ly Animal Prædicatum, ly est Copula.*

Parag. 7.  
Canones  
Termino-  
rum.

1. *Subiectum & prædicatum estimanda sunt ex ordine Syntaxis, non loci. Contingit enim multoties cryptica quædam partium propositionis inversio, quâ fit ut transpositis terminis prædicatum primo loco, novissimo subiectum collocetur: ut in hac Propositione, Saluberrima res est abstinencia; ly Abstinencia est subiectum.*

2. *Termini non semper omnes exprimuntur in propositione. Id quod contingit, cum aliquis terminus vel subintelligitur, vel in alio implicite includitur. Cujusmodi propositiones Implicitæ dicuntur: quæ ut Explicitæ fiant, supplendum est quod intelligitur: ut Mediocria firma, supple Copulam sunt; & resolvendum, si quid alteri includitur: ut Socrates currit, resolve verbum adjectivum in copulam verbi substantivi & participium, est currens.*

3. *Prædicatum dignior est terminus in propositione. Prædicatum enim habet rationem formæ, sicut subiectum Materiæ: & est fere magis universale, quam Subiectum.*

4. *Termini propositionis debent esse inter se diversi: sc. aut re ipsa, ut Socrates currit: aut saltem respectu nostræ cognitionis, ut Machæra est gladius. Identicæ enim prædicationes non promovent cognitionem. Sed Place Rhetorica non est identica prædicatio, propter diversificatam ex vi Emphasis significationem.*

### Quæstiones Primi Capitis.

1. De libro *πρὸ ἐκκεννάς* Aristotelis.
2. De Interpretationibus
3. De Nomine & Verbo.

4. De

Cap.

4. I

5. I

6. I

T

Restri-

tionem

onis r

Propos

Non e

nificat

quod

vero

ut ma

Un

teriale

est, q

riali,

forma

mo est

Currit

ipsum

mal; l

pro re

Suppo

sitio

Forma

lis ali

est



4. De Propositionis nomine & definitione.
5. De terminis Categorematicis & Syncategorematicis.
6. De terminis Propositionis.

## C A P. II.

### *De Suppositione Terminorum.*

**T**erminis Propositionis respectu significationis accidunt *Suppositio, Ampliatio, & Definitio Restrictio*: quarum *Suppositio* ipsam significationem, reliquæ latitudinem potius significari-  
*onis* respiciunt. *Suppositio* est acceptio termini in Propositione pro eo, quod quomodocunque significat. Non est ipsa significatio, sed Determinatio significationis: & à significatione in eo differt, quod Significatio sit *ipsius vocis*; *Suppositio* vero termini compositi quodammodo ex voce ut materiali, & significatione ut formali.

Unde sequitur Suppositionem aliam esse *Materiali*, *Formalem* aliam. *Suppositio Materialis* *Suppositio* est, quando terminus supponit pro suo materiali, sive pro ipsa voce: *Formalis*, quando pro formali, sive pro re significata: ut in istis, *Homo est dissyllaba dictio, Currit est verbum*; ly *Currit* supponit materialiter, & accipitur pro ipsismet vocibus: in ista vero *Homo est Animal*; ly *Homo* supponit formaliter, & accipitur pro re significata.

*Suppositio* *Formalis* alia est *Impropria*; quando vox accipitur pro eo quod improprie significat: ut in ista, *Aquila capta sunt*, ly *Aquila* supponit improprie pro signis Militaribus. *Propria*, quando vox accipitur pro eo quod proprie significat: ut ly *Homo* in ista, *Homo est Animal*. H Est

Est autem *Propria* Vocis Significatio ea, ad quam significandam vox primo est imposita. *Impropria* vero ea, ad quam significandam vox à propria significatione transfertur per tropum.

Parag. 4. Suppositio *Propria* aut *Simplex* est, aut *Personalis*. Utraque rursus aut *singularis termini*, aut *communis*. Suppositio simplex est acceptio termini *singularis*, vel *communis*, præcise pro sua immediato significato. Terminus *Singularis* tunc cognoscitur supponere simpliciter, quando non possunt inferri sua superiora: ut ly *Socrates*, in ista, *Socrates est individuum*: non enim licet inferre, ergo *homo*, ergo *animal est individuum*. Terminus vero *communis* tunc, quando non possunt inferri sua inferiora: ut ly *Homo* in ista, *Homo est species*: non enim licet inferre, ergo *aliquis hominum singularium est species*.

Parag. 5. Suppositio *Personalis* est acceptio termini etiam pro suis mediatis significatis: quæ si sit *Termini singularis*, *Discreta* dicitur; *Communis*, si *communis*. Terminus *singularis* tunc supponit *personaliter*, cum possunt inferri sua superiora; ut ly *Socrates* in ista, *Socrates currit*: licet enim inferre, ergo *homo*, ergo *animal currit*. Terminus vero *Communis* tunc, cum possunt inferri sua inferiora; ut ly *Homo* in ista, *Homo currit*: licet enim inferre, ergo *aliquis singularium hominum currit*.

Parag. 6. Suppositio *Communis* vel *Naturalis* est, vel *Suppositio Accidental*. *Suppositio Naturalis* (quæ & *Distri-naturalis*, *nalis* dicitur, quod in docendis disciplinis ea fere utamur,) est acceptio *Termini communis* pro omnibus suis inferioribus, de quibus potest prædicari, sine certi temporis respectu: ut in istis, *Homo est animal*, *Cælum est rotundum*;  
ly

ly *Homo*, & ly *Cælum* supponunt *naturaliter*.  
Id quod fit in omnibus propositionibus quæ  
sunt æternæ veritatis, in quibus vulgatum  
illud, *Copulam absolvi ab omni Nunc & Tunc*.

*Suppositio Accidental* est acceptio termini Parag. 7.  
*communis* pro omnibus suis inferioribus, non *Suppositio*  
simpliciter, sed secundum exigentiam certi *Acciden-*  
temporis importati per adjectum: ut in ista, *talis*.  
*homo currit*, ly *homo* supponit *accidentaliter*,  
pro singularibus hominibus tantum qui nunc  
sunt, non qui fuerunt, aut erunt; & *consimi-*  
*liter* in istis, *homo currit*, *homo cucurrit*, mutatis  
mutandis. Id quod fit in omnibus propo-  
sitionibus, quæ non sunt æternæ veritatis, in qui-  
bus *copula non absolvitur a Nunc & Tunc*.

*Suppositio communis* rursus quadruplex est; Parag. 8.  
scil. *Distributiva*, *Copulata* sive *Collectiva*, *De-*  
*terminata*, & *Confusa*: quarum *Distributiva* *Suppositio*  
& *Collectiva* resolvuntur in sua inferiora me- *distributi-*  
diante conjunctione copulativâ; *Determinata*  
vero, & *Confusa* mediante conjunctione dis-  
junctivâ. *Suppositio Distributiva* est, cum ter-  
minus communis signo universali affectus sup-  
ponit pro omnibus suis inferioribus *seorsim*.  
Quod fit duobus modis.

*Singula generum*; cum terminus  
supponit pro singulis individuis  
sub se contentis: ut ly *Homo* in  
ista, *Omnis homo est animal*; id est,  
omnis singularis homo.

Vel e-  
nim di-  
stribui-  
tur in

< *Genera singulorum*; cum terminus  
supponit non pro singulis indivi-  
duis, sed pro singulis individu-  
orum generibus seu ordinibus: ut ly  
*Vinum* in ista, *Omne Vinum venditur*  
*a Socrate*, id est, omne genus vini.

**Parag. 9.** Resolvuntur supponentia distributive sub-  
Distributi- sumendo singula inferiora, pro quibus suppo-  
va resolu- nunt, cum altero termino propositionis seor-  
tio. sim, mediante conjunctione copulativa: Ut  
ista, *Omnis homo est animal*, resolvitur sic, *Iste*  
*homo est animal*, & *iste homo est animal*, &c.  
addendo ly *Animal* singulis seorsim: & ista,  
*Omne vinum venditur a Socrate*, resolvitur sic,  
*Hoc genus vini venditur*, & *illud genus vini ven-*  
*ditur*, &c.

**Parag. 10.** Suppositio Copulata, siue Collectiva, est cum  
Suppositio terminus communis signo universalis affectus  
Collectiva- supponit pro omnibus suis inferioribus col-  
lective: ut ly *Elementa* in ista, *Omnia Elementa*  
*sunt quatuor*. Collective autem supponentia re-  
solvuntur, subsumendo singula inferiora, pro  
quibus supponunt, cum altero termino propo-  
sitionis conjunctim, mediante conjunctione  
copulativa: ut ista, *Omnia Elementa sunt*  
*quatuor* resolvitur sic, *Istud Elementum*, & *istud*,  
& *istud*, & *istud sunt quatuor*, addendo ly  
*quatuor* universis conjunctim: nam de singulis  
seorsim falsum esset.

**Parag. 11.** Suppositio determinata est acceptio termini  
Suppositio communis sine signo, vel cum signo particu-  
Determina- lari, pro aliquo omnium suorum inferiorum  
nata. disjunctive: ut in istis, *Homo currit*, *Aliquis*  
*homo currit*, ly *Homo* supponit determinate pro  
aliquo singularium hominum. Et resolvuntur  
hoc modo supponentia subsumendo singula  
inferiora pro quibus supponunt, cum altero  
termino propositionis seorsim mediante con-  
junctione disjunctiva: Ut ista, *Homo currit*,  
resolvitur sic, *vel iste homo currit*, *vel iste ho-*  
*mo currit*, &c. addendo ly *currit* singulis se-  
orsim.

Sup-

Supp  
munis  
pro on  
in isti  
qua Na  
nave e  
nentia  
bus su  
tionis  
junctiv  
ista Na  
addend  
nam de  
Dist  
quantit  
multis  
lutione  
rose re  
diosus  
one con  
per se

1. D
2. D
3. D
4. D
5. D
6. D
7. D
8. D

*Suppositio confusa* est acceptio termini, com-Parag. 12. munis sine signo, vel cum signo particulari, *Suppositio* pro omnibus suis inferioribus disjunctivè: ut *Confusa*. in istis *Navis est necessaria transfundendum*, Aliqua *Navis est*, &c. ly *Navis* supponit pro omni nave confuse. Et resolvuntur confuse supponentia, subsumendo singula inferiora, pro quibus supponunt, cum altero termino propositionis conjunctim, mediante conjunctione disjunctivâ: Ut ista, *Navis est necessario*, &c. Vel ista *Navis*, vel ista, vel ista, &c. est *necessaria*, addendo ly *Necessaria* universis conjunctim: nam de singulis seorsim falsum esset.

Dictiones *Synecategorematicæ*, & præcipuè Parag. 13. *quantitatum signa*, terminorum suppositiones *De regulis* multis modis variant: de quibus, ut & resolu-*Suppositio*-tione Suppositionum, *Summularum* satis operose regulas tradiderunt. Sed quas *Logica* studiosus per attentam terminorum in propositione considerationem ex iis quæ jam dicta sunt per se facile observabit.

### Quæstiones Secundi Capitis.

1. De definitione, & usu suppositionis.
2. De suppositione materiali & formali.
3. De propria & impropria.
4. De simplici & personali.
5. De discreta & communi.
6. De naturali & accidentali.
7. De distributiva & collectiva.
8. De determinata & confusa.

## C A P. III.

## De Ampliatione &amp; Restrictione.

Parag. 1. **A**mplitudo termini est dilatatio suppositionis  
 Definitio ejus ultra suum statum respectu temporis,  
 ampliatio. Restrictio vero, ejusdem coarctatio circa suum sta-  
 nis & re- tum. Dicitur autem terminus habere statum suum  
 restrictionis. cum supponit pro suis significatis præcise se-  
 cundum exigentiam temporis in principali  
 copula; ut in ista, *Aliquis homo disputat*, ly  
*homo* habet statum suum, & supponit præcise,  
 pro homine qui nunc est: *Ampliari* vero, cum  
 suppositio ejus extenditur ad plura: *Restrungi*,  
 cum contrahitur ad pauciora significata, quam  
 pro exigentiâ temporis in principali copula.

Parag. 2. Sunt autem *Temporis differentiae* (prout hic  
 Quinque spectantur) quinque, *Temporis* sc. *Præsentis*,  
 temporum *Præteriti*, *Futuri*, *Possibilis*, & *Imaginarii*. Se-  
 differentia cundum harum differentiarum plures, aut  
 omnes (*disjunctim*) contingit terminum am-  
 pliari: atque terminus sic *Ampliat* debet  
 resolvi in sua significata secundum eas, medi-  
 ante conjunctione disjunctivâ; Est ergo *Am-  
 pliatio* quadruplex; prout secundum duas, tres,  
 quatuor, vel omnes temporis differentias contin-  
 git terminum ampliari.

Parag. 3. *Ampliatio prima* est secundum duas temporis  
 Ampliatio differentias: quod etiam fit duobus modis.  
 secundum Primo, cum terminus ampliatur ad præsentia  
 duo tem- & præterita: quomodo ly *sedens* in ista, *sedens*  
 pora. *surrexit*, ampliatur, ut supponat pro eo qui se-  
 det, aut sedebat; & ly *domum* in ista, *destruo*  
*domum*, sc. quæ est, vel fuit. Altero, cum  
 ter-



terminus ampliatur ad *præsentia* & *futura* :  
quomodo ly *Vivens* in ista, *Vivens* morietur,  
ampliatur, ut supponat pro eo qui vivit, aut  
vivet : & ly *damum* in ista *Ædifico domum*, sc.  
quæ est, vel erit. Verba præteriti temporis  
semper ampliant subiectum ad *præsentia* &  
præterita ; & futuri ad *præsentia* & *futura* :  
Termini *posterioritatis*, aut *definitionis* ampliant  
terminum cui applicantur, ad *præsentia* &  
præterita ; *inceptionis* vero, aut *prioritatis* ad  
*præsentia* & *futura*.

*Ampliatio secunda* est secundum tres differ- Parag. 4.  
rentias temporis ; cum sc. terminus ampliatur *Ampliatio*  
ad *præsentia*, *præterita* & *futura* : quomodo *secundum*  
ampliatur ly *Natus* in ista, *Omnis natus morietur*, sc. qui est, fuit, vel erit natus. Verba *tria tem-*  
futuri temporis hoc modo semper ampliant *pora.*  
subiecta præteriti.

*Ampliatio tertia* est secundum quatuor differ- Parag. 5.  
rentias temporis : cum sc. terminus ampliatur *Ampliatio*  
ad *præsentia*, *præterita*, *futura* & *possibilia* : *secundum*  
quomodo ly *Flos* ampliatur in ista, *Flos est corruptibilis*, sc. qui est, fuit, erit, aut potest *quatuor*  
esse. Verbum *Potest*, & nomina ac adverbia *tempora.*  
illud includentia, hoc modo semper ampliant  
subiecta.

*Ampliatio quarta*, & maxima, est secundum Parag. 6.  
omnes differentias temporis : cum sc. terminus *Ampliatio*  
ampliatur ad *præsentia*, *præterita*, *futura*, *possi-* *secundum*  
*bilia* & *imaginaria* ; quomodo ly *Opes* sumitur *omnes*  
in ista, *Avarus appetit opes*, sc. quæ sunt, fue- *temporis*  
runt, erunt, possunt esse, vel imaginari. Verba *differenti-*  
appetitus, aut intellectus, & similia, hoc modo *as.*  
semper ampliant terminum, cui velut objecto  
applicantur.



Parag. 7. *Restriçtio ampliatiõis contraria est; fitque, Restriçtio cum status seu ampliatio termini ad pauciora supposita per aliquod additum contrahitur: sive illud additum sit Relativum pronomen, quæ copula implicationis appellatur: ut in ista, Homo qui est sapiens, cognoscit se: sive adjectivum nomen: ut in ista, Homo sapiens cognoscit se: sive substantivum inferius: ut in ista, Poeta Virgilius scribit: sive casus obliquus: ut in ista, Equus Socratis currit: in quibus omnibus subiectum restringitur per illa quæ adduntur, ad supponendum pro paucioribus.*

Parag. 8.  
*Alienatio  
& dimi-  
nutio.*

*Alienatio, estque cum additum facit terminum cui additur supponere improprie: ut in ista, homo pius est in aula, ly Homo alienatur per illud additum ly Pius.*  
*Diminutio, estque cum additum diminuit integram significati-  
nem termini cui additur: ut in  
ista, Æthiops est albus dentibus, ly  
Albus diminuitur per additum ly  
dentibus. Terminus diminutus  
appellatur dictum secundum quid;  
& non diminutus dictum simpliciter.*

*Restriçtioni  
affines sunt*

### Quæstiones Tertii Capitis.

1. De usu ampliatiõis & restriçtionis.
2. De utriusque definitione.
3. De modis Ampliatiõis.
4. De modis Restriçtionis.
5. De Alienatione & Diminutione.

C A P.

## C A P. IV.

## De Divisionibus Propositionis.

**T**Rifariam dividitur Propositio (quoad Parag. 1. non restringitur ad certam materiam) *Triplex* sc. secundum *Substantiam, Qualitatem, & Quan-* *divisio Pro-* *titatem.* Triplici divisioni triplex aptatur *positiois.* *Quæstio : Quæ,* quæstio *Substantiæ ; Qualis,* *Qualitatis : Quanta,* *Quantitatis :* unde versiculus,

*Quæ ? Ca. vel Hyp. Qualis ? Ne. vel*  
*Aff. Un. Quanta ? Par. Ir. Sing.*

Quoad substantiam Propositio dividitur in Parag. 2. *simplicem, sive Categoricam ; & Compositam, quæ* *Divisio* *& Synecdochicè Hypothesica. Simplex sive Ca-* *propositio-* *tegorica est, quæ constat unico subiecto, unico* *nis quoad* *prædicato, & unica verbali copula ; ut homo* *substanti-* *est animal.* Ejus materia immediata sunt *am.* *simplices termini : Forma, unio terminorum per* *verbum. Composita (seu hypothetica late sumpta)* *est, quæ constat ex pluribus Categoricis per* *conjunctionem unitis ; ut si homo sit Animal,* *tum homo est Corpus.* Ejus materia immediata sunt *Categoricæ Propositiones ; forma, unio* *Categoricarum per conjunctionem.*

Propositio *Categorica Pura est, vel Modalis ;* Parag. 3. *Pura (sive de inesse) est, in qua prædicatum* *Propositio* *purè affirmatur, vel negatur de subiecto ; ut pura* *homo est Animal. Pure affirmatur, aut negatur, modalis,* *quod simpliciter dicitur inesse, aut non inesse ;* *hoc est, non expresso inessendi aut non in-* *essendi modo ; unde & Propositio de inesse ap-* *pellat-*

pellatur. *Modalis* est, in qua exprimitur *modus* dispositionis prædicati cum subiecto, ut *Necesse est hominem esse Animal*.

Parag. 4. Quoad Qualitatem Propositio *Categorica* dividitur in *Affirmativam* & *Negativam*; atque iterum in *Veram* & *Falsam*. Quarum divisionum ista *Rei*, illa *Vocis* qualitatem respicit. Quæstio Qualitatis de *Vocis* qualitate intelligenda est, non *rei*. *Affirmativa* est, in qua prædicatum de subiecto affirmatur: ut *homo est animal*. *Negativa*, in qua negatur: ut *homo non est lapis*. Qualitas propositionis æstimanda est penes principalem copulam, quæ si non afficiatur negatione, tota propositio erit affirmativa: ut *Non animal est non homo*; negativa est *homo non est lapis*: Notæ enim negationis *Non*, &c. nisi efficiant copulam, propositionem faciant licet (ex altero vel utroque termino) *infinitam*, non faciunt *negativam*.

Parag. 5. Propositio *vera* est, quæ cum re convenit: sive quæ dicit id quod est esse, aut non esse quod non est; ut *Homo est animal*, *Homo non est lapis*; *Falsa*, quæ cum re dissentit: sive quæ dicit id esse quod non est, aut quod est non esse; ut *Homo est lapis*, *Homo non est Animal*.

Ut in propositione cognoscatur *Habitudo* qualitatis ad qualitatem (qualitatis, sc. *Rei* ad qualitatem *Vocis*) notanda est materia propositionis diversa. *Materiam* dico, non *ex qua*, illa enim sunt termini; sed *Circa quam*, quæ respicit significationem.

Estque ea triplex

{	Necessaria; cum prædicatum ita convenit subiecto ex natura rei, ut non possit res aliter se habere: ut <i>Homo est animal</i> .
{	Impossibilis: cum prædicatum ita

re.

In  
tivæ se  
Homo e  
mal, f

In m  
tivæ se  
Homo  
vera.

In m  
negativ  
que en  
Homo e

Quo  
est U  
Singula  
termini  
na univ  
&c. ut  
lapis.

jectum  
rum, fac  
citer u  
fecte u  
suppon

etiam co  
Parti  
est term  
Signa p  
non &c.

repugnat naturæ subjecti, ut non possit res ita se habere : ut *Homo est lapis*.

*Contingens* : cum prædicatum ita se habet indifferenter ad subjectum, ut ei naturaliter nec conveniat, nec repugnet : ut *Homo est doctus*.

In materia *Necessaria*, propositiones affirmativæ semper sunt veræ, negativæ falsæ : ut ly *Veritas* & *Homo est animal*, vera est ; ly *Homo non est animal*, falsa. falsitas

In materia *Impossibili*, propositiones affirmativæ semper sunt falsæ, negativæ veræ : ut ly *numquam* & *Homo est lapis*, falsa est ; ly *Homo non est lapis*, materiam, vera.

In materia *Contingenti*, nec affirmativæ, nec negativæ sunt semper veræ. aut falsæ ; utraq; enim vel veræ esse possunt vel falsæ : ut *Homo est doctus*, *Homo non est doctus*.

Quoad quantitatem, *Propositio Categorica* Parag. 7. est *Universalis*, *Particularis*, *Indefinita*, vel *Propositio Singularis*. *Universalis* est cujus subjectum est *Universalis* terminus communis cum signo *universali*. *Sig. lis.* *na universalis* sunt *omnis*, *nullus*, *uterque*, *neuter*, &c. ut *Omnis homo est animal*, *Nullus homo est lapis*. *Signa universalis*, quando faciunt subjectum supponere *distributive in singula generum*, faciunt propositionem perfectè & simpliciter *universalem* : *secundario vero* & imperfectè *universalem*, quando faciunt subjectum supponere *distributive in genera singulorum*, vel etiam *collective*.

*Particularis* *Propositio* est cujus subjectum Parag. 8. est terminus communis cum signo *particulari*. *Particularis* *Signa particularis* sunt *Aliquis*, *Quidam*, *Aliquis ris*, *non* &c. ut *Aliquis homo est doctus*, *Quidam homo*

*non est doctus.* Aliqua signa particularia faciunt propositiones, etsi non universales, proximas tamen universali; ut *Plerique divites sunt avari.*

**Parag. 9.** *Propositio Indefinita* est, cujus subiectum est *Indefinita*, terminus communis sine aliquo signo: ut *homo est animal, homo non est doctus.* Indefinita in materia contingenti, æquipollet particulari; in necessaria vero, vel impossibili, *universali.* Indefinitarum præcipuus usus est in propositionibus, quas vocant *de Idea*, quibus non rectè apponitur universale signum, etsi æquipolleant universalibus, ut *Cælum est rotundum*, indefinite dicimus, potius quam *Omne Cælum*, universaliter. Et in iis quæ ὅς ἐστι τό πολὺ significant, & sunt universalibus proximæ, ut *Divites sunt avari.* Et in iis etiam in quibus subiectum supponit materialiter, vel etiam simpliciter: ut *homo est nomen, animal est genus*; istæ enim nec universalibus æquipollent, nec particularibus, sed potius singularibus: nam *ly homo* & *ly Animal*, id est, hæc vox *homo*, hic terminus *Animal*, sunt singularia.

**Parag. 10.** *Propositio Singularis* est, cujus subiectum vel est terminus singularis, vel terminus communis singularizatus. Ut. *Socrates currit.* Hic *homo non est doctus.* Subiectum quovis (determinato) modo individuum facit singularem propositionem.

**Parag. 11.** *Divisiones* sunt & aliæ *divisiones Propositionum* præter jam dictas, quibus in Republica Logica suus est locus, & usus. Quarum præcipuæ sunt istæ.

1. *Propositio* est vel *Una*, vel *Plures.* *Propositio Una* est, in qua unum uni attribuitur: *Unum* autem intellige vel terminum simplicem, eum.

eumque  
propo  
termin  
conjun  
quid :  
est anim  
res sunt  
est term  
ut Can  
vel pra  
& non  
Homo  
currit  
ex qui  
Socrat  
2. P  
terti  
est sep  
ve: bur  
Homo  
jacenti  
a præd  
3. P  
nita.  
niti :  
termin  
jacenti  
secundi  
Propo  
modis  
homo  
est non  
ut non

eumque univoce sumptum: quomodo hæc propositio est una, *Homo est animal*: vel saltem terminum compositum ex iis quæ naturaliter conjungi possunt, ita ut ex ipsis fiat unum quid: quomodo hæc propositio est una, *Homo est animal rationale mortale*. Propositiones Plures sunt, 1. Ubi aut subiectum, aut prædicatum est terminus æquivocus æquivocè sumptus; ut *Canis est substantia*. 2. Ubi vel subiectum, vel prædicatum, vel utrumque est multiplex, & non unum: ut *Socrates & Plato disputant*; *Homo vivit & currit*; *Socrates sedet, & Plato currit*. 3. Ubi occurrit terminus compositus ex quibus naturaliter non sit unum per se: ut *Socrates est albus, sutor est musicus*.

2. Propositio vel est *secundi adjacentis*, vel *tertii*; *secundi adjacentis* est, in qua copula non est separata à prædicato: id quod fit, quoties verbum vel adjacens attribuitur subiecto; ut *Homo est, homo ambulat*. Propositio *tertii adjacentis* est, in qua copula verbalis est sejuncta à prædicato: ut *Homo est animal*.

3. Propositio omnis est vel *Finita*, vel *Infinita*. *Finita* est, cujus omnes termini sunt finiti: ut *homo currit*. *Infinita* est, cujus aliquis terminus est infinitus. Propositiones *tertii adjacentis* possunt esse ex omni parte infinitæ: *secundi* vero, non nisi ex parte subiecti tantum. Propositionem contingit *infinitam* esse tribus modis: sc. 1. de subiecto infinito; ut *non homo currit*. 2. de prædicato infinito; ut *homo est non justus*. 3. de utroque termino infinito: ut *non homo est non risibilis*.



## Quaestiones Quarti Capitis.

1. De triplici divisione & interrogatione Propositionis.
2. De Propositione Categorica & Hypothesica.
3. De Propositione Affirmativa & Negativa.
4. De Propositionis Veritate & Falsitate.
5. De Materia Propositionis.
6. De Quantitate Propositionis.
7. De Propositione una, & pluribus.
8. De Propositione secundi & tertii adjacentis.
9. De Propositione finita & infinita.
10. De aliis divisionibus & distinctionibus Propositionis.

## C A P. V.

## De Oppositione Propositionum Categoricarum de inesse.

Parag. 1. **P**ropositionum Categoricarum de inesse (se-  
*Triplex* *af-* **P**er secundum quod instituitur unius cum alia  
*fectio pro-* ejusdem Subjecti & Prædicati collatio) tres  
*positio-* sunt affectiones: *Oppositio*, *Equipollentia*, &  
*Conversio*: quarum *Oppositio* & *Equipollentia*  
 sunt inter duas Categoricas ejusdem ordinationis  
 terminorum: *Conversio* vero *diversa*.

Parag. 2. *Oppositio* est repugnantia duarum Propositi-  
*onis defini-* onum Categoricarum in quantitate solâ, vel  
*zio & spe-* qualitate solâ, vel utraque, eodem manente  
*cies.* Subjecto & Prædicato. Ejus quatuor sunt  
 species: sc. *Contraria*, *Subcontraria*, *Contra-*  
*dictoria*, *Subalterna*: quarum *Contraria* & *Sub-*  
*contraria* pugna est solius *Qualitatis*; *Subal-*  
*terna*



*terna solius Quantitatis: Contradictoria utriusque: In quibus omnibus, quo fiat Oppositio legitima caute videndum, ne non sint in utraque opposita iidem termini, idem ordo terminorum, eadem significatio, & respectu circumstantiarum idem omnino significandi modus.*

Oppositio *Contraria* est duarum propositi-  
onum universalium repugnantia in qualitate: *Oppositio*  
ut, *Omnis homo currit, Nullus homo currit.* Pos-  
sunt contrariæ ambæ esse simul falsæ (in mate-  
ria scil. *contingenti*) nunquam simul veræ:  
unde sequitur, ista est vera ergo illa falsa: non  
è contra.

Oppositio *Subcontraria* est duarum propo-  
sitionum particularium repugnantia in quali-  
tate: ut, *Aliquis homo currit, Aliquis homo non*  
*currit.* Possunt subcontrariæ ambæ esse simul  
veræ (in materia scil. *contingenti*) nunquam fal-  
sæ: unde sequitur, ista est falsa, ergo illa vera:  
non è contra.

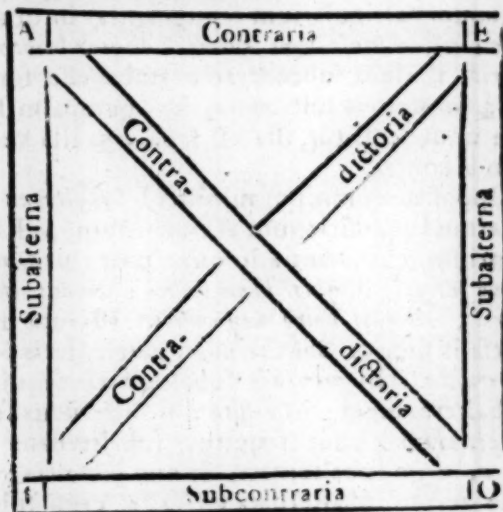
Oppositio (omnium minima) *Subalterna* est  
duarum Propositionum affirmantium, vel ne-  
gantium repugnantia in quantitate: ut *Omnis*  
*homo currit, Aliquis homo currit: Nullus homo*  
*currit, Aliquis homo non currit.* Istarum uni-  
versalis dicitur *Subalternans*, particularis *Sub-*  
*alternata.* In *veritate* subalternata sequitur  
subalternantem; in *falsitate* subalternans sub-  
alternatam: unde sequitur, subalternans est  
vera, ergo subalternata, & non è contra: at-  
que iterum subalternata est falsa, ergo subal-  
ternans, & non è contra.

Oppositio (omnium maxima) *Contradictoria* est  
duarum propositionum in quantitate, simul &  
qualitate repugnantia: ita ut unius universalis  
& alterius particularis altera necessario sit affir-  
mativa,

mativa, altera negativa : ut, *Omnis homo currit, Aliquis homo non currit. Nullus homo currit, Aliquis homo currit.* Est secundarium quoddam contradictionis genus, inter binas singulares; ut *Socrates currit, Socrates non currit*; atque inter binas indefinitas, sive illæ sint de *Idea*; ut, *Cælum est rotundum, Cælum non est rotundum*: sive de subiecto supponente materialiter, vel simpliciter: ut, *Homo est species, homo non est species.* Quarum omnium lex una communis est: *Impossibile esse contradictorias in quavis materiâ ambas esse simul vel veras, vel falsas.*

Parag. 7.  
Schema  
oppositio-  
num &  
versiculi.

Oppositionis doctrinam hujusmodi ferè Schemate oculis subjiciunt.



Schemati memoriæ juvandæ ergo versiculos adjicimus.

*Androgii contradicunt, contraria Magnes,  
Fio subcontraria sunt, Capiendo subaltern.*

Utro-

Cap.

Utro-  
traria  
utrum  
oppo-  
bulis  
Fio, C  
dant  
variâ  
ortas  
salem  
salem  
larem  
partic  
rhyth

Ass  
Ass

1.  
2.  
3.  
4

A  
quoq  
sensu  
Prædi  
Prædi  
Socrat

Utrobique, & in angulis Schematis, (ubi Contraria ad summum, ad imum Subcontraria, ad utrumque latus Subalterna, Contradictoria ad oppositos angulos collocata sunt) & in vocabulis versiculorum fictitiis Androgei, Magnes, Fio, Capiendo; quatuor vocales A, E, I, O, significant quatuor propositionum differentias ex variâ complexione Quantitatis & Qualitatis ortas: quarum A valet Omnis, & notat universalem affirmativam; E nullus, & notat universalem negativam; I Aliquis, & notat particularem affirmativam; O Aliquis non, & notat particularem negativam: juxta vulgares rhythmos,

Afferit A, negat E, sed universaliter ambae:  
Afferit I, negat O, sed particulariter ambo.

Quæstiones Quinti Capitis.

1. De Oppositione Propositionum in generis.
2. De Oppositione Contraria.
3. De Oppositione Subcontraria.
4. De Oppositione Subalterna.

C A P. VI.

De Æquipollentia earundem.

Æquipollentia communiter sumpta est Parag. 1. duarum propositionum, verbo tenus, Definitio quoquo modo discrepantium omnimoda in Æquipollensu conspiratio. Quomodo propositio de lentia. Predicato tropico æquipollet propositioni de Predicato proprio: ut ista, Socrates est vulpes, huic Socrates est versutus: etsi Tropicum quam Proprium

K

prium

currit,  
Ali.  
ddam  
lares;  
atque  
Idea;  
dum:  
r, vel  
on est  
munis  
is ma-  
s.  
Sche-

E

Subalterna

IO

versicu-

nes,  
tern.

Utro-

prium majorem fere habeant Emphasin. Sed in præfenti strictius sumitur *Æquipollentia*: estque duarum propositionum oppositarum per adventum negationis reconciliatio in quantitate, & qualitate, tum vocis, tum rei.

**Parag. 2.** Fundamentum hujusmodi *æquipollentiae* est *Ejus fun-* natura negationis: cujus apud Latinos (Græcis *damentum* enim alia longè ratio est Negationis & *Æqui-* *pollentiae*) ea vis est, ut totum id neget, quodcunque post se reperit, quamvis sit vel altera negatio: unde illud, *Due negationes faciunt affirmativam unam*. Pro triplici ergo negationis dispositione triplex erit *Æquipollentia* ratio: cujus universa doctrina unico hoc versiculo continetur.

*Præ, contradict. Post, contrar. Præ, postque Subalteru.*

In quo versiculo ly *Præ* & *Post* significant Præpositionem vel Postpositionem (prout casus exigit) particulae negativæ signo simul & subiecto.

Regulae *Æquipollentiarum* sunt tres.

**Parag. 3.** 1. Alterutri *Contradictoriarum* præposita ne- *Æquipol-* gatio facit eam æquipollere suæ *Contradicto-* *lenti* *arum* rix. *Æquipollent* ergo ista, *Non omnis, aliquis* *Regula.* *non*: *nonnullus, Aliquis. Non aliquis, Nullus: Non al quis non, Omnis.*

2. Alterutri *Contrariarum* postposita negatio facit eam æquipollere suæ contrariæ. *Æquipollent* ergo ista, *Omnis non, Nullus: Nullus non, Omnis*: et si idoneorum in linguâ Latinâ authorum frequentior usus effecerit jamdiu, ut ly *Omnis non*, (perinde ac ly *non Non omnis*) valeat *Aliquis non* haud infrequentius quam *Nullus*. Quod imprimis tyronibus observandum moneo: quos in Scholis sæpissimè

con-

contin  
atque

3.

& pol  
sue o  
omnis

Non nu

concili

rix po

guæ fe

postpor

ti, quod

sensu n

quod si

duarum

nulla d

1: De

2: De

3: De

4: De

r

5: De

Con

Pr

Qualitat

legitimâ

terminor

contingit ad ista minus attentos facile decipi, atque miserrime hæere in pice.

3. Alterutri *Subalternarum* præposita simul & postposita negatio facit eam æquipollere suæ oppositæ. *Æquipollent* ergo ista; *Non omnis non, Aliquis: Non aliquis non, Omnis: Non nullus non, Aliquis non.* [*Subcontrariæ* reconciliandæ essent omnino quomodo contrariæ postponendo sc. negationem, si usus linguæ ferrer: sed cum negatio neutri commodè postponi possit *subcontrariarum* (non *affirmanti*, quod lic eadem esset cum sua opposita, non sensu modo sed & verbis: nec etiam *neganti*; quod sic admitteretur immediatus concursus duarum negationum) de earum conciliatione nulla datur regula.]

Quæstiones Sexti Capitis:

1. De *Æquipollentia* communiter dicta.
2. De *vi negationis*.
3. De *Conciliatione contradietoriarum*.
4. De *Conciliatione contrariarum & subcontrariarum*.
5. De *Conciliatione subalternarum*.

C A P. VII.

*De Conversione earundem.*

**C**onversio est mutatio *Subjecti* in locum *Parag. 8.*  
*Predicati* & è converso, manente eadem *Definitio*  
*Qualitate* propositionis. In omni conversione *conversio-*  
*nis.*  
 legitimâ requiruntur duo: *Commutatio* sc.  
*terminorum* (non quoad voces, sed) quoad

ordinem; & *Illatio* convertentis ex *conversa*. Est autem *propositio conversa* illa, cujus termini transponuntur; *Convertens* vero ea, quae ex tali transpositione terminorum infertur. In omni conversione cavendum, ne termini mutilati pro integris inferantur: unde non sequitur, *Aliquis homo videt caecum, ergo aliquis caecum vidit hominem*; sed inferendum est, *ergo aliquod videns caecum est homo*.

Parag. 2.

*Species  
conversionis.*

Conversionis tres sunt species; *Simplex*, per *accidens*, per *contrapositionem*. Atque his tribus modis omnes propositiones possunt quidem converti; sed non ita, ut fiat debita *illatio*. *Conversio simplex* & per *contrapositionem* sunt *aequales*; per *accidens* est *inequalis*. *Simplex* & per *accidens* sunt *finitae*. Per *transpositionem* est *infinita*. *Doctrina legitimae conversionis* hoc disticho comprehenditur.

*Feci simpliciter; convertitur Eva per Acci.  
Cato per contra; sic fit conversio tota.*

Parag. 3.  
*Conversio  
simplex.*

*Conversio simplex* est mutatio *subiecti* in locum *praedicati* & è contra, manente eadem quantitate. Hoc modo convertuntur *Universalis Negativa* in universalem negativam, & *Particularis affirmativa* in particularem affirmativam, notatae per vocales E. I. in ly *Feci*, ut *Nullus homo est lapis, ergo nullus lapis est homo; Aliquis homo est tyrannus, ergo aliquis tyrannus est homo*.

Parag. 4.  
*Conversio  
per acci-  
dens.*

*Conversio per accidens* sive *Attenuata* est mutatio *subiecti* in locum *praedicati*, & è contra, manente eadem qualitate, sed mutata quantitate: unde & *inequalis conversio* dicitur. Hoc modo convertitur, *Omnis propositio universalis in particularem ejusdem qualitatis; quod notatur*

Cap.

tatur  
homo est  
Nullus  
homo.

Con  
subiecti  
nente  
tatis te  
conver  
versale  
in par  
A. O.  
ergo,  
homo n  
nus not

1.  
2.  
3.  
4.

M  
simpli  
tum i  
quatu  
bile.  
sum,  
Verum

tatur per vocales E A. in ly Eva. Ut Omnis homo est animal, ergo Aliquod animal est homo; Nullus homo est lapis, ergo Aliquis lapis non est homo.

Conversio per Contrapositionem est mutatio Parag. 5. subiecti in locum prædicati, & è contra, ma- Conversio nente eadem quantitate & qualitate, sed mu- per contra- tatis terminis finitis in infinitos. Hoc modo positionem, convertuntur Universalis affirmativa in uni- versalem affirmativam, & Particularis negativa in particularem negativam, notatæ per vocales A. O. in ly Cato. Ut, Omnis homo est Animal, ergo, Omne non Animal est non homo; Aliquis homo non est Tyrannus, ergo, Aliquis non Tyran- nus non est homo.

### Quæstiones Septimi Capituli.

1. De Definitione Conversionis.
2. De Conversione simplici.
3. De Conversione per accidens.
4. De Conversione per contrapositionem.

## C A P. VIII.

### De Modalibus.

**M**odus est determinatio compositionis in Parag. 1. propositione respectu materiæ: sive Modorum simplicius, est vox significans quomodo prædica- numerus. tum inest subiecto. Sunt autem Modi primarii quatuor, Necessè, Impossibile, Contingens & Possibile. Quod vero aliqui addunt Verum & Falsum, per se, per accidens, id minus rectè fit: Verum enim & falsum determinant propositionis



onis qualitatem magis quam quantitatem ratione materiae: *per se* vero & *per adiacens* ad ista reducuntur, *per se* ad Necessarium, *per accidens* ad Contingens.

**Parag. 2.** *Propositio Modalis* est, quæ aliquo istorum modorum afficitur. In omni propositione modali duo sunt; *Modus* & *Dictum*. *Dictum* est propositio *Categorica* de inesse cui modus attribuitur; *Modus* est determinatio ejus ad materiam: proinde *Dictum* habet rationem *subjecti*, *Modus* *prædicati*. Ut in ista, *Necesse est hominem esse animal*, ly *Homo* est *animal* *Dictum* est, & habet rationem *subjecti*; ly *Necesse* *Modus* & (quamvis loci ordine prior) habet rationem *prædicati*.

**Parag. 3.** *Modus* enunciari potest vel adjective ut *Necesse est hominem esse animal*: vel adverbialiter, ut *Homo necessario est Animal*; vel verbialiter, ut *Contingit Socratem currere*: potestque collocari vel in principio, ut in primo: vel in medio, ut in secundo exemplo; vel in fine, ut *Hominem esse animal necesse est*, & potest efficere sensum vel compositum, cum partes dicti intelliguntur in eodem tempore: vel divisum, cum in diverso: ut *Possibile est sedentem stare*: quod est falsum sensu composito, verum in diviso.

**Parag. 4.** *Necessarium* est quod non potest aliter esse; *Definitio* ut *Hominem esse animal*: & habet vim universalis affirmativæ. *Impossibile* est, quod non potest ita esse; ut *Hominem esse lapidem*: & habet vim universalis negativæ. *Contingens* est, quod ita est, sed potest non esse: ut *Socratem Philosophari*: & habet vim particularis affirmativæ. *Possibile* est, quod non ita est, sed potest esse: ut *aquam esse calidam*: & habet vim particularis negativæ.

Quantitas

Quantitas  
Dictum  
no ut i  
est form  
dum u  
riculari  
sibile;  
ess lapid  
parte M

Quantitas  
est ut i  
habet  
gens; e  
Possibile  
est, in  
mariva  
minem  
dicti, n  
duyn se

Modus  
omnis  
Necessa  
falsa, c  
tingen  
est imp  
saria,  
cujus

materi  
Possibile  
vel con  
possibil

Modus  
fictitiu  
gici:  
Quatu  
modos

*Quantitas* Modalium, si attendatur penes *Parag. 5.*  
*Dictum*, (& est *quantitas materialis*) est omni- *Quantitas*  
 no ut in *Categoricis* puris; si penes *Modum* (& *Modalium*.  
 est *formalis*) ea *Universalis* est, quæ habet mo-  
 dum universalem *Necesse*, vel *Impossibile*: *Par-*  
*ticularis* quæ *particularem*, *Contingens* vel *Pos-*  
*sibile*; ut ista. *Impossibile est aliquem hominem*  
*esse lapidem*, *particularis* est ex parte *Dicti*, ex  
 parte *Modi* universalis.

*Qualitas* similiter si attendatur penes *Dictum*, *Parag. 6.*  
 est ut in puris: si penes *Modum*, ea affirmat quæ *Qualitas*  
 habet modum affirmantem *Necesse*, vel contin- *Modalium*.  
 gens; ea negat, quæ negantem, *Impossibilia*, vel  
*Possibile*: si penes *totam modalem*: ea negativa  
 est, in quâ modus formaliter negatur: affir-  
 mativa, in quâ non. Ut ista, *Impossibile est ho-*  
*minem non esse animal*, est negativa ex parte  
*dicti*, negativa etiam ex parte *modi*: sed *secun-*  
*dum se totam affirmativa*.

*Modalis* omnis vera est necessaria, falsa *Parag. 7.*  
 omnis impossibilis: nec datur medium. De *Veritas &*  
*Necessario* vera est, cujus materia necessaria est: *falsitas*  
 falsa, cujus materia est impossibilis, vel con- *Modalium*.  
 tingens. De *Impossibili* vera est, cujus materia  
 est impossibilis; falsa cujus materia est *Neces-*  
*saria*, vel *Contingens*. De *Contingenti* vera est,  
 cujus materia est contingens: falsa, cujus  
 materia est necessaria vel impossibilis; De  
*Possibili* vera est, cujus materia est necessaria  
 vel contingens: falsa, cujus materia est im-  
 possibilis.

*Modalium Oppositionem & Equipollentiam* *Parag. 8.*  
 fictitiis quibusdam vocabulis expressere Lo- *Oppositio*  
 gici: *Purpureæ, Iliacæ, Amabimus, Edentuli.* & *Equi-*  
 Quatuor cujuslibet vocabuli syllabæ quatuor *pollentia*  
 modos ita significant; ut *possibile* primæ, con- *Modalium*.  
 tingens

*tingens secundæ, tertiæ Impossibile, Necessarium quartæ respondeat : Quatuor vero vocalium, quæ in istis sunt dictionibus, A notat utrumque (dictum scil. & modum) affirmari: U utrumque negari: E affirmari modum, negari dictum: I negari modum, dictum affirmari: juxta versus.*

*Destruit U totum: sed A confirmat utrumque  
Destruit E dictum: destruit I que modum.*

Parag. 9. Quibus præmissis, totum negotium sine regularum ambitu ex subjecto Schemate conspici potest.

Schema  
Oppositio-  
nis & æ-  
quipollen-  
tiæ Moda-  
lium.

Pur-	Non possibile non	Non possibile	I.
pu-	Non contingens non	Non contingens	li-
re-	Impossibile non	Impossibile	a-
a	Necesse	Necesse non	ce
A-	Possibile	Possibile non	E.
ma-	Contingens	Contingens non	den-
bi-	Non impossibile	Non impossibile non	tu-
mus	Non necesse non	Non necesse	li

Parag. 10. In quo Schemate æquipollent quæ unâ ali-  
Expositio quâ dictione continentur: opponuntur vero  
Schematis. ad imum, summum, latera, & oppositos angulos  
eodem prorsus modo, quo contingere in pu-  
ris Categoricis oppositionem ostensum retrô est  
suo loco. Contrariantur ergo Purpurea, Iliace:  
Subcontrariantur Amabimus, Edentuli, atque  
iterum Iliace, Amabimus: subalternantur Pur-  
purea, Amabimus, atque iterum Iliace, Edentuli.  
Respice (bone Lector) purarum oppositiones  
& æquipollentias; ne actum agatur.

De

Cap. 8

De C  
cipio;  
necessa  
Etus, c  
sulat, c

1. D  
2. D  
3. D  
4. D  
5. D  
6. D  
7. D  
8. D

SU  
ri  
prædic  
termin  
sed mi  
terea v  
singula  
emine  
præcip  
plicati  
memo  
facile  
Pro  
syncat  
tantum  
nalis.

De *Conversione* vero *Modalium* nihil hic præcipio; nec enim libet subtilitatibus parum necessariis, plusque habituris operæ quam fructus, creare studiosis molestiam inutilem. Consulat, qui volet, *Aristotelem*. 1. *Prior. cap. 3.*

### Quæstiones Octavi Capitis.

1. De *Modis* & *Modalibus* in genere.
2. De *Modis* & *Modalibus* in specie.
3. De *Quantitate* *Modalium*.
4. De *Qualitate* *Vocis* *Modalium*.
5. De *Qualitate* *Rei* *Modalium*.
6. De *Oppositione* *Modalium*.
7. De *Æquipollentiâ* *Modalium*.
8. De *Conversione* *Modalium*.

## C A P. IX.

### De *Exponibilibus*.

**S**UNT præter has, & aliæ etiam *Secunda-Parag. 1.*  
*rio dictæ Modales*; in quibus dispositio *Propositio-*  
*prædicati* cum *subjecto* suo quodammodo de-  
*terminatur syncategorematica* aliqua particulâ, *nibiles*,  
 sed minus nobili. *Summularii Exponibiles* prop-  
 terea vocant, quod obscuræ cum sint, habeant  
 singulæ per alias plures magis perspicuas (quæ  
 eminenter in eis continentur) exponi. In iis  
 præcipuè sunt *Exclusiva*, *Exceptiva*, & *Redu-*  
*plicativa*: Reliquas, quod exigui sint usus,  
 memores compendium esse quod scribimus,  
 facile negligimus.

*Propositio Exclusiva* est, in qua reperitur *Parag. 2.*  
*syncategorema Exclutivum*, (qualia sunt *solum*, *Propositio*  
*tantum*, *præcise*, &c.) Ut *solum homo est ratio-* *Exclusiva.*  
*nalis.* L Est.

Estque ea ex-  
clusiva vel

*Prædicati*; cum signum Ex-  
clusivum tenetur ex parte  
prædicati, & determinat illud:  
ut, *Elementa sunt tantum qua-*  
*tuor, & dicitur Propositio de*  
*excluso termino.*

*Subiecti*; cum signum Exclu-  
sivum tenetur ex parte sub-  
iecti, & modificat totam pro-  
positionem: ut, *Tantum homo*  
*est risibilis, & dicitur absolute*  
*Propositio exclusiva.*

Parag. 3. *Propositio de excluso extremo* exponitur aufe-  
*Expositio* rendo signum, & removendo à prædicato quem-  
*Exclusiva.* cunque alium numerum, aut rem, prout casus  
exigit: ut ista, *Elementa sunt tantum quatuor,*  
Exponitur sic, *Elementa sunt quatuor, & non*  
*plura.* *Propositio exclusiva subiecti,* etsi possit  
aliter, simplicissimè tamen exponitur per uni-  
versalem affirmativam transpositis terminis:  
ut ista, *Solus homo est risibilis,* exponitur sic,  
*Omne risibile est homo;* & consimiliter de reli-  
quis mutatis mutandis.

Parag. 4. *Propositio Exceptiva* est, in qua reperitur  
*Propositio syncategorema* Exceptivum (qualia sunt *nisi,*  
*Exceptiva præterquam, præter, excepto, &c.*) Ut *Omne ani-*  
*mal, præter hominem, est irrationale.* In omni  
exceptione legitimâ terminus exceptus debet  
esse angustior termino excipiente, sive à quo fit  
exceptio, & sub eo contineri; ac etiam debet  
terminus excipiens supponere *distributive.*

Parag. 5. Exponitur Exceptiva per duas exponentes;  
*Expositio* quarum prior debet esse ejusdem quantitatis &  
*Exceptiva* qualitatis de termino excluso in subiecto cum  
ipsa exceptiva; altera diversæ & quantitatis &  
qualitatis, in qua subiectum sit terminus ex-  
ceptus,

Cap

cept

tivæ

irrati

aliud

non

muta

Pro

ritur

sunt

qua h

&amp; Lin

Redup  
tio aliExpo  
res: q  
tribuit  
tribuit  
univers  
causalit  
duplica

ceptus, prædicatum idem quod totius exceptivæ; ut ista, *Omne animal præter hominem, est irrationale*, exponitur per istas, *Omne animal aliud ab homine est irrationale, & Aliquis homo non est irrationalis*: & eodem modo reliquæ, mutatis mutandis.

Propositio Reduplicativa est, in qua re-Parag. 6.  
pitur syncategorema Reduplicativum: (qualia Propositiones sunt qua, quatenus, in quantum, &c.) ut, *Homo, Reduplicativa, qua homo est rationalis*; dicitur & Restrictiva, & Limitativa Propositionis.

Reduplicatio alia est

Uniformis, quæ & simplex sive specificativa dicitur; cum sit Reduplicatio secundum idem nomen: ut, *Homo qua homo est rationalis*, atque ista Reduplicatio non fit nisi in essentiali prædicatione, ubi prædicatum convenit subiecto quatenus ipsum.

Difformis, sive composita, cum sit Reduplicatio per diversum nomen; sive id sit generis, & Generica dicitur: ut, *Homo quæ animal est sensibilis*; sive partis, & Partialis vel Synecdochica dicitur: ut, *Homo quantum ad animam est immortalis*; sive accidentis, & Accidentalisis dicitur: ut, *Socrates quatenus Philosophus disputat*.

Exponitur Reduplicatio per quatuor exponen-Parag. 7.  
tes: quarum prima principale prædicatum attribuit subiecto; secunda reduplicativum attribuit subiecto; tertia prædicatum principale universaliter attribuit reduplicativo; quarta est causalis inferens principale prædicatum ex reduplicativo: ut ista, *Homo qua animal est sensibilis*,



*sibilis, exponitur per ista, homo est sensibilis, & homo est animal, & omne animal est sensibile & quia aliquid est animal, ipsum est sensibile. Con-*  
*similiter de negativis, & aliis omnibus, mu-*  
*tatis mutandis. Ita secundum Summularios;*  
*sed expeditius res tota peragetur, nec minus*  
*commode, exponendo simpliciter per unam*  
*tantum causalem, sic ista, Homo quia animal est*  
*sensibilis, exponetur sic: Quia homo est animal,*  
*propterea est sensibilis.*

### Quaestiones Noni Capitis.

1. De Exponibilibus in genere.
2. De Exclusivis.
3. De Exceptivis.
4. De Reduplicativis.
5. De aliis Exponibilibus.

## C A P. X.

### De Hypotheticis.

Parag. 1.  
Hypotheti-  
ca in ge-  
nere.

**P**ropositio Composita (sive Hypoethetica late) est, quæ constat ex pluribus Categoricis per conjunctionem aliquam unitis. Estque ea duntaxat triplex: *Conditionalis*, (sive Hypoethetica strictè) *Copulativa*, & *Disiunctiva*. Causalis enim & Rationalis ad Conditionalem; Adversaria, & Comparativa, & Significativa loci aut temporis, ad Copulativam referuntur.

Parag. 2.  
Conditio-  
nalis.

Propositio *Conditionalis* (sive Hypoethetica strictè) est, in qua plures Categoricae uniuntur per conjunctionem Conditionalem: ut, *Si homo sit rationalis, est sensibilis*. Referuntur huc Causalis;

Causalis  
bilib: &  
risibilis  
potius  
mema,  
nalis h  
prior,  
dens, p

Prop  
Categor  
lativan  
rationa  
Socrate  
phus:  
doctus,  
Ubi Soc  
ur. Du

[Pro  
trinam  
debet  
nume  
positio  
specie  
gère i  
valet c  
dictio  
syllogi  
nalis &  
in ind  
propo  
sio]

Prop  
categor  
junctiv  
Ver  
ex ver



Causalis ; ut, *Quia homo est Rationalis, est risibilis* : & Rationalis, ut *Homo est Rationalis, ergo risibilis* : nisi Rationalis Argumentationibus potius annumeranda sit, utpote apertum *Enthymema*, quam propositionibus. Omnis conditionalis habet vim illativam : unde *Categoricarum* prior, quæ habet rationem inferentis, *Antecedens*, posterior, quæ illatæ, *consequens* dicitur.

Propositio *Copulativa* est, in qua plures *Parag. 3.* *Categorica* uniuntur per conjunctionem copulativam ; ut, *homo est rationalis, & brutum irrationale*. Referuntur huc *Adversitiva* ; ut, *Socrates, etsi non sit Orator, est tamen Philosophus* : & *Comparativa* ; ut, *Socrates tam est doctus, quam Plato* : & *significativa loci* : ut, *Ubi Socrates legit, Plato disputat*, aut temporis : ut, *Dum Socrates legit, Plato disputat*.

[Proprie tamen loquendo, & secundum doctrinam *Aristotelis*, *Propositio Copulativa* non debet censi in hac classe, nec in *Hypotheticis* numerari. *Copulativa* enim non est una propositio, sed plures *Categorica*, unitæ quidem specie tenus & quoad vocem, sed sine ulla *connexione* ipsarum inter se quoad rem ipsam. Nec valet omnino ad *Syllogismum*, sicut valent conditionalis & disjunctiva : neque enim datur *syllogismus copulativus*, sicut dantur conditionalis & disjunctivus ; sed ejus usus est solum in *inductionibus* & *exemplis*, ubi ex pluribus propositionibus æqualibus colligitur conclusio.] *Parag. 4.* *Disjuncti-*

*Propositio disjunctiva* est, in quâ plures *va-* *categorica* uniuntur per conjunctionem disjunctivam : ut, *Aut dies est, aut nox est.* *Parag. 5.* *Veritas &*

*Veritas* & *falsitas conditionalis* non pendet *falsitas* ex *veritate* aut *falsitate* partium, vel unius, *conditio-* *vel* *nalis.*

vel utriusque, sed ex bonitate aut malitia consequentiæ. Proinde *vera* est, in qua consequens sic ab antecedente dependet, ut sit necessaria consecutio, licet alterum vel utrumque sit falsum; ut, *Si homo est lapis, est insensibilis: falsa*, in qua non est necessaria consecutio consequentis ex antecedente, licet utrumque sit verum; ut *si Sol lucet, Socrates currit*. Sed in *Causali*, & *Rationali*, præter necessitatem consequendi, requiritur veritas utriusque partis, atque ulterius etiam, ut veritas antecedentis sit causa veritatis consequentis; ut, *Quia Sol lucet, dies est*: quod supponit utrumque, sc. & lucere solem, & diem esse, ac insuper illud esse causam hujus.

**Parag. 6.** Veritas *Copulativæ* pendet ex veritate omni-  
Veritas & um partium: proinde *vera* est, cujus omnes  
falsitas co- partes sunt veræ; ut *Socrates est homo, & ani-*  
pulsativæ mal, & corpus; *falsa*, cujus aliqua pars falsa  
& disjun- est, licet reliquæ sint veræ, ut *Et dies est & nox.*  
stivæ.

Veritas *Disjunctivæ* pendet ex veritate alicujus  
partis: Proinde *vera* est, cujus una aliqua  
pars est vera, licet reliqua sit falsa: ut, *Aut*  
*dies, aut nox est*: *falsa*, cujus omnes partes  
sunt falsæ; ut, *Socrates vel est Asinus, vel lapis.*

**Parag. 7.**  
Oppositio  
Hypothet-  
icarum.

Hypotheticæ *Quantitatem* non habent pro-  
priè, nec *Qualitatem*, præter quas à suis, cate-  
goricis habent; proinde nec eas habent oppo-  
sitiones, nec *equipollentias*, quas *categoricæ*. Unius  
tantum sunt capaces oppositionis *contradictoria*,  
quæ sit præposita particula negationis toti Hy-  
potheticæ: unde isti, *si Socrates currit, est ani-*  
*mal*, contradicit ista, *Non si Socrates currit, est*  
*animal*. Pari modo se habet & in *Copulativis*,  
ac *Disjunctivis*.

Quæ

1. De  
2. De  
3. De  
4. De  
5. De

FIN

## Quæstiones Decimi Capituli.

1. *De Hypothesica late.*
2. *De Hypothesica stricte, sive conditionali.*
3. *De Copulativa.*
4. *De Disjunctiva.*
5. *De Oppositione Hypothesicarum.*

---

FINIS LIBRI SECUNDI.

---

LOG I-

---

# LOGICÆ ARTIS Compendium:

---

## LIB. III. *De Discursu.*

---

### CAP. I. *De Argumentatione.*

---

Parag. 1.  
*Discursus  
duplex.*

**D**ISCURSUS, *tertius humanæ mentis actus, & perfectissimus est: eum dirigit tertia Logicæ pars, quæ tradit instrumenta discursus, Argumentationem & Methodum; quarum Argumentatio discurret inferendo, Methodus ordinando.*

Parag. 2.  
*Definitio  
Argumentationis.*

Argumentatio est *Oratio problemati per illationem faciens fidem. Problema est propositio quæsitæ sive quæstio, quæ probanda est; quæ eadem postquam illativè probata est, conclusio dicitur, & sequitur notam illativam: Totum quod eandem præcedit, dicitur antecedens, & infert consequens sive conclusionem. Nota illativa est communiter Ergo: interdum dictio aliqua ei æquivalens: ut, Igitur, Proinde, &c. & in*  
ca

Cap. 1.  
ea confi  
quando  
matur.

Consequ  
cia alia

Princi  
ista duo  
nde nec  
falso &  
guirur,  
falso, ve

Ex fal  
Ex ve  
Argu  
ormam  
est confi  
ertam m

ea consistit *Argumentationis* nexus omnis: et si quandoque ad sermonis elegantiam non exprimitur.

*Materialis*: quando Consequens Parag. 3: inferitur ex Antecedente, non Consequens propter modum colligendi, sed quia sola vi terminorum, qui sunt materialia argumentationis: ut *Socrates est risibilis*, ergo, *aliquis homo est rationalis*: non enim teneret similis consequentia mutatis terminis sic, *Socrates est risibilis*, ergo *aliquis homo currit*.

Consequen-  
tia alia est

*Formalis*: quando Consequens inferitur ex Antecedente propter ipsum modum colligendi, qui est *Forma* argumentationis: ut *Omne rationale est risibile*, *Omnis homo est rationalis*, ergo *Omnis homo est risibilis*. Teneret enim similis consequentia in quibuslibet terminis, eodem modo dispositis, quantumlibet aliàs dissimilaneis.

Principia generalia bonæ consequentiæ sunt Parag. 4. ista duo. *Ex vero nil nisi verum sequitur*: proinde nec falsum nisi ex falso sequi potest. *Ex bono con-*  
*falso & falsum sequi potest, & verum*: unde se-  
quitur, Consequens verum posse inferri vel à falso, vel à vero antecedente. Hinc versus,

*Ex falsis falsum, verumque aliquando sequitur.*  
*Ex veris possunt nil nisi vera sequi.*

Argumentatio potest considerari vel quoad Parag. 5. *formam* & modum colligendi, quæ generalior *Argumen-*  
*est* consideratio; vel quatenus restringitur ad *tationis*  
*certam materiam*, ut suo loco videbitur. *Argu-* species.

M

men-

mentationis species solent assignari quatuor; *Syllogismus*, *Inductio*, *Enthymema*, *Exemplum*: sed ad duas omnino possunt referri, cum *Enthymema* non sit nisi *Syllogismus* quidam imperfectus, nec *Exemplum* nisi imperfecta *Inductio*. Quin & minus principales, quæ vocantur, *Argumentationes*, aut nullius sunt usus, aut ad *Syllogismum* reducuntur: ut *Sorites*, & *Dilemma*, qui sunt *Syllogismi* quidam redundantes; *Sorites Categoricalis*; *Dilemma Hypotheticus*.

### Quæstiones Primi Capitis.

1. De *Analyticis Aristotelis*.
2. De definitione *Argumentationis*.
3. De bona & mala consequentia.
4. De speciebus *Argumentationis*.

## C A P. II.

### De Partibus Syllogismi.

Parag. 1. **S**yllogismus est Oratio, in qua, quibusdam positis & concessis, necesse est aliud sequi præter & *Syllogismi*, propter ea, quæ posita sunt, & concessa. Estque duplex; *Categoricalis*, cujus omnes propositiones sunt *Categoriae*; & *Hypotheticus*, cujus aliqua saltem est *Hypothetica* latè. Utriusque potest considerari tum materiale, tum formale: sed de *Hypotheticis* suo loco.

Parag. 2. **Materia** in propositionibus *syllogismi* subjiciuntur, & prædicantur. *Proxima*, sunt propositiones; quæ ex ejusmodi terminis conficiuntur.

*Materia Syllogismi*  
*Syllogismi*  
*duplex*.

Utra-

Cap

Utr

nario

Propo

positi

mini

reper

Ter

& Me

simpli

plerisc

usus,

Extrem

Extrem

Termin

quæsti

minus

cum si

Prop

Minor,

plexio

Antece

one, q

missaru

simpli

dium cu

Propos

cum m

Omne a

Homo es

minus,

ly Omn

ly Hom

Conclu

Major

Minor se

gismo:

Utraque materia remota & proxima, ternario numero ita continetur; ut cum sint tres Propositiones totidemque Termini, singulæ propositiones duos terminos habeant, singuli termini bis in totius syllogismi propositionibus reperiantur.

Termini Syllogismi sunt tres, Major, Minor, & Medius. Medius terminus dicitur Aristoteli simpliciter Terminus, nonnullis Argumentum, plerisque & communiter Medium (ratione scilicet usus, non situs;) reliqui Extremitates sive Extrema dicuntur. Major Terminus, sive Major Extremum est prædicatum quæstionis. Minor Terminus, sive Minor Extremum est subjectum quæstionis: Medium sive Argumentum est terminus extra quæstionem, ejus prædicatum cum subjecto uniens.

Propositiones Syllogismi sunt tres; Major, Parag. 3. Minor, & Conclusio Conclusio, (quæ & Conclusio est pars Syllogismi consequens illata ab Antecedente, (Majore scilicet & Minore propositione, quæ propterea præmissæ dicuntur.) Præmissarum Major Propositio, (quæ & præmissæ simpliciter Propositio dicitur) est, in qua Medium cum majori extremo conjungitur: Minor Propositio (quæ & Assumptio) in qua medium cum minori extremo conjungitur: Ut in ista, Omne animal est sensibile, Homo est animal, ergo Homo est sensibilis; ly Sensibile est major Terminus, ly homo Minor, ly Animal Medius: ly Omne Animal est sensibile Major Propositio, ly Homo est Animal Minor; ly Homo est sensibilis Conclusio.

Major Propositio ferè primum locum obtinet, Parag. 4. Minor secundum, Conclusio novissimum in Syllogismo: Iste enim est ordo maximè naturalis propositionum.



Falluntur tamen qui in Scholis propositiones secundum hunc ordinem perpetuo metiuntur: contingit enim non raro per crypticam propositionum transpositionem ut ordo naturalis variè invertatur; quod, cum quatuor aliis modis fiat, tum frequentius transpositis *Majore & Minore*. Judicandæ proinde sunt ex terminis qui nunquam fallunt, non ex ordine

**Parag. 5.** *Canones partium Syllogismi.* 1. In Syllogismo sunt tres tantum termini. Ubi aut quartus novus terminus admittitur, aut mutatur significatio vel suppositio alicujus è tribus, viciosus fit Syllogismus.

2. Medium conclusionem ne ingrediatur. Nec totum sc. nec aliqua ejus pars.

3. Conclusio semper sequitur deteriorem partem. Est autem debilior, sive deterior Universalis Particularis, & Negativa Affirmativa.

4. Ne esto plus minusque in conclusione, quam in præmissis.

**Parag. 6.** *Syllogismi species.* Distribuitur Syllogismus, quoad qualitatem, in Affirmativam & Negativam: quoad quantitatem, in Universalem, Particularem, Indefinitam & Singularem. Attenditur autem Quantitas & Qualitas Syllogismi omnino penes conclusionem: ita ut, quomodocunque se habeant præmissæ, ille Syllogismus haberi debeat Affirmativus, cujus conclusio est affirmativa; & Universalis, cujus conclusio est universalis.

### Quæstiones Secundi Capitis.

1. De Syllogismi nomine & definitione.
2. De tribus Syllogismi terminis.
3. De tribus Syllogismi propositionibus.
4. De crypti Syllogistica.
5. De variis Syllogismorum speciebus, & divisionibus.

CAP.

## C A P. III.

## De Fundamento Formæ Syllogisticæ.

**F**undamentum Formæ & dispositionis syllogisticæ situm est in illa veritate, naturæ Regula lumine satis perspectâ: Quæcunque duo in aliquo proposito tertio conveniunt, eadem & inter se convenire nis.

Hinc duplex illa nobilissima Regula, quam vocant dictum de omni, & de nullo: quorum dictum de omni fundamentum est Syllogismorum Affirmativorum, dictum de nullo Negativorum.

Dictum de omni est huiusmodi: Quicquid affirmatur universaliter de aliquo subjecto, affirmari necesse est de iis quæ sub eo continentur. Parag. 2. Dictum de omni &

Dictum de nullo huiusmodi: Quicquid negatur universaliter de aliquo subjecto, negari necesse est de iis quæ sub eo continentur. Necessitas illationis ab hoc dicto de omni & nullo vim suam habet omnem, eamque in omnibus modis & figuris parem: sed evidens est illa necessitas in modis tantum primæ figuræ directis, qui propterea Perfecti dicuntur; reliquorum evidentiā necesse habet ostendi per reductionem ad istos, & propterea Imperfecti habentur.

Ex hoc dicto, velut principio, sequuntur Parag. 3. tanquam Corollaria, duæ Syllogismorum Regulæ generales Corollaria

1 Ex utraque præmissa particulari nihil sequitur: Repugnat enim dicto de omni & nullo, quo requiritur ut altera saltem præmissarum sit universalis,

2. *Ex utraque præmissa negativa nihil sequitur*: Necessè est enim medium terminum cum altero extremorum consentire: quod nisi in affirmativa propositione fieri non potest. Utramque regulam disticho complectuntur.

*Syllogizari non est ex particulari;  
Neque negativis recte concludere si vis.*

**Parag. 4.** Tradit Aristoteles Syllogismorum sex quædam virtutes sive Potestates, itemque vitia sive Imbecillitates totidem. Sunt autem illæ Potestates;

1. *Plura concludendi*: in qua fundantur modi Syllogismorum indirecti.

2. *Ex falsis verum colligendi.*

3. *Probandi per circulum*; cum sc. ex conclusione & altera præmissarum conversa, infertur reliqua.

4. *Evertendi per conversionem*: cum sc. ex opposito conclusionis, & altera præmissarum evertitur reliqua

5. *Deducendi ad impossibile*; quam explicamus infra cap. 5.

6. *Concludendi ex oppositis*; cum scil. ex præmissis (aut verbo tenus, aut re ipsa) oppositis conclusio falsa colligitur; quod fit in Modis tantum negativis secundæ & tertiæ figuræ.

**Parag. 5.** Illa vero sex vitia sive imbecillitates Syllogismorum sunt

1. *Petitio quæsti*: cum id sumitur ad probationem, quod est in quæstione.

2. *Non propter hoc factum accidere*: cum in deductione ad impossibile hypothesis sumpta ita se habet, ut vel ea dempta nihilominus accidat Impossibile ex reliquis propositionibus.

3. *Fals.*

3. F.  
logism  
conclu  
causa

4. I  
conced  
idem  
nos co

5. In  
mus p  
affirma

6. D  
entes,  
rem, f  
ignore  
De i  
becillit  
fusa di  
primor

1. D

2. D

3. A

4. D

5. D

3. *Falsa ratio* : cum ex propositionibus (Syllogismi vel Prosyllogismi) falsitas irripit in conclusionem. Nam semper prima falsitas est causa sequentium.

4. *Impedimentum Catasylllogismi* : quia nisi concedamus duas propositiones in quibus idem terminus reperitur, non potest contra nos concludi Syllogistice.

5. *Impedimentum Elenchi* : quia nisi concedamus propositionem aliquam universalem, aut affirmativam, non potest thesis nostra everti.

6. *Deceptio* : qua contingit, ut aliquid scientes, fallamur tamen : quoties scilicet eandem rem, sed diversis respectibus, & sciamus, & ignoremus.

De istis omnibus cum *Protestatibus*, tum *Imbecillitatibus syllogismorum*, consulat qui volet fuisse differentem *Aristotelem* in secundo libro primorum *Analyticorum*.

### Quæstiones Tertiæ Capituli.

1. De regula propositionis.
2. De Dicto de omni & nullo.
3. An ex puris particularibus vel negativis aliquid efficiatur?
4. De syllogismorum potestatibus.
5. De syllogismorum imbecillitatibus.

## C A P. IV.

## De Syllogismorum Figuris.

Parag. 1. **D**uplici Syllogismorum materia duplex  
 Forma syllogismorum duplex. respondet forma; *Figura* sc. & *modus*.  
 Horum *Figura* respicit terminos, materiam  
 remotam; *Modus* Propositiones materiam pro-  
 ximam.

Parag. 2. *Figura* est debita medii termini cum extremis  
 Tres syllogismorum figura. dispositio quoad subjectionem & predicationem.  
 Estque ea triplex, pro triplici medii disposi-  
 tione.

Vel enim  $\left\{ \begin{array}{l} \text{Prædicatur de uno extremorum} \\ \text{\& subjicitur alteri; quæ est dispo-} \\ \text{sitio maxime naturalis, \& cum ne-} \\ \text{cessitate parit etiam evidentiam:} \\ \text{ut in Prima figura; ubi medium} \\ \text{est Subjectum in majori, \& Prædi-} \\ \text{catum in minori propositione.} \end{array} \right.$

Medium  $\left\{ \begin{array}{l} \text{Prædicatur de utroque: ut in} \\ \text{secunda figura, ubi medium est Præ-} \\ \text{dicatum in utraque præmissa.} \end{array} \right.$

$\left\{ \begin{array}{l} \text{Subjicitur utrique: ut in Tertia} \\ \text{figura, ubi medium est Subjectum} \\ \text{in utraque præmissa juxta ver-} \\ \text{sum.} \end{array} \right.$

Sub. Præ prima: bis Præ. secunda; tertia, bis Sub.

Modus est apta propositionum ordinatio quoad  
 quantitatem & qualitatem.

Na-

Modus a  
 us est

Mod  
 plicati f  
 suntque  
 directi.  
 tiles; s  
 quod a  
 Regulis  
 IE. ind  
 octo uti  
 EI. IA.  
 ut quate  
 tertia s  
 qui cum  
 versicul  
 1. Bar  
 Celantis  
 sare, Ca  
 lapson,  
 quibus  
 Proposit  
 norem;  
 que syl  
 tem pro  
 ostendic

*Directus*, in quo infertur conclu-Parag. 3.  
sio directè & immediate sequens à *Modi di-*  
præmissis, & factum cognoscitur, *visso*.  
quoties in conclusione *Major ter-*  
*minus* prædicatur de *Minori*.

*Modus ali-*  
*us est*

*Indirectus*, in quo infertur con-  
clusio, non quæ ex præmissis im-  
mediate sequitur, sed quæ vi con-  
versionis sequitur ex illa. Id factum  
cognoscitur, quoties in conclusi-  
one *Minor terminus* prædicatur de  
Majori.

*Modi* sunt omnino distincti 16. qui multi-Parag. 4.  
plicati secundum triplicem figuram faciunt 48. *Modorum*  
suntque majori adhuc numero si addantur *in-* *numerus*.  
*directi*. Sed ex illis 16. octo sunt prorsus inu-  
tiles; scil. EE. EO. IE. II. IO. OE. OI. OO.  
quod adversantur *Dicto de Omni & Nullo*, &  
Regulis superiori cap. parag. 3. datis, nisi quod  
IE. indirectè concludat in *Frisesmo*. Reliqui  
octo utiles sunt; scil. AA. AE. AI. AO. EA.  
EI. IA. OA. habentque in figuris locum ita  
ut quatuor in *prima*, totidemque in *secunda*, in  
*tertia* sex modi disponantur, omnes *directi*:  
qui cum quinque primæ figuræ *indirectis* his  
versiculis continentur.

1. *Barbara, Celarent, Darii, Ferio; Daralip-ton,*  
*Celantis, Dabitis, Fapesmo, Frisesmorum*: 2. *Co-*  
*sare, Camestres, Festino, Baroco*: 3. *Darapti, Fe-*  
*laption, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison*. In  
quibus vocabulis tres syllabæ totidem signant  
Propositiones; prima *Majorem*: secunda *Mi-*  
*norem*; ultima *Conclusionem*; & propria cujus-  
que syllabæ vocalis quantitatem & qualita-  
tem propositionis per syllabam significatæ  
ostendit.

Parag. 5: Primæ figuræ quatuor sunt modi directi, Regula si quinque indirecti, in primis duobus versiculis gurarum comprehensi: In hac figura Conclusio est libera; speciales. Major Universalis, ubique Minor Affirmativa. Secundæ figuræ sunt quatuor modi directi ab initio tertii versus: in hac figura, Minor est libera, Major ubique Universalis, Conclusio Negativa: Tertiæ figuræ sunt sex modi directi; in reliquo tertii, & in toto quarto versu comprehensi; in hac figura Major est libera, Minor ubique Affirmativa, Conclusio particularis. Sunt & in secunda, & tertia figura modi indirecti, sed minoris usus; qui propterea negliguntur à plerisque.

Parag. 6.  
Exempla  
figurarum

Exemplum  
Syllogismi  
in figura,

1. { Bar-Omne rationale est risibile,  
ba- Omnis homo est rationalis,  
ergo  
ra. Omnis homo est risibilis.
2. { Ces-Nullus justus est crudelis,  
a- Omnis Tyrannus est cru-  
delis, ergo  
re. Nullus Tyrannus est justus.
3. { Da- Omnis homo est rationalis,  
rap- Omnis homo est risibilis,  
ergo  
ri. Aliquid risibile est ratio-  
nale.

Syllogismi & in reliquis modis ad horum rationem formari possunt, servata recta dispositione terminorum, & quantitate & qualitate propositionum.

Quæ-

1. De
2. De
3. De
4. De
5. De
6. De

R Ec  
lacionis  
ergo Sy  
fecti su  
mæ-figu  
reliquis

Reduct  
vel est

Ad R  
dorum  
C. D. F  
Initiales  
guræ q  
scil. qu  
ad Barb  
ostendu



Quæstiones Quarti Capitis.

1. De triplici syllogismorum figura.
2. De modorum numero.
3. De prima figura & ejus modis.
4. De secunda figura & ejus modis.
5. De tertia figura & ejus modis.
6. De modis figurarum indirectis.

C A P. V.

De Reductione Syllogismorum.

**R**eductio est mutatio Syllogismi quoad formam, ut in imperfectis modis necessitas illationis fiat ex inevidenti evidens. Reducuntur ergo Syllogismi Imperfecti ad Perfectos. Perfecti sunt, qui in quatuor directis modis primæ figuræ concluduntur: imperfecti, qui in reliquis modis, aut figuris.

Reductio vel est

- 1. *Ostensiva*; sitque sola propositionum conversione, aut transpositione. Parag. 2.
- 2. *Ad impossibile*; estque cum adversarius ad impossibile aliquod, aut absurdum cogitur. Reductio duplex.

Ad Reductionem observandæ sunt in modorum nominibus initiales quatuor literæ B. C. D. E. totidemque intermediae, S. P. M. C. Initiales ostendunt ad quem modum primæ figuræ quilibet modus sit reducendus; ad eum scil. qui eandem habet Initialem; ut *Baroco* ad *Barbara*, *Disamis* ad *Darii*, &c. Intermediae ostendunt modum reductionis; ita ut S. notet

propositionem esse convertendam simpliciter; *P.* convertendam esse per Accidens; *M* propositiones esse transponendas; *C* modum reducendum esse per deductionem ad impossibile: juxta versus.

*S.* vult simpliciter verti: *P.* vero per acci.  
*M.* vult transponi; *C.* per impossibile duci.

Illud tamen notandum, *literam intermediam* ad Syllabam vocalis præcedentis pertinere semper non sequentis.

**Parag. 4.** Exemplum ostensivæ Reductionis sit modus  
*Exemplum* *Disamis* tertiæ figuræ: cujus initialis *D.* ostendit eum reducendum ad *Darii*; *M.* transponendas præmissas: *S.* in prima & ultima syllaba simpliciter convertendas Majorem & Conclusionem, hunc in modum.

*Dis.* *Aliquis Tyrannus est injustus.*  
*am.* *Omnis Tyrannus est crudelis: ergo.*  
*is.* *Aliquis crudelis est injustus.*

*Da.* *Omnis Tyrannus est crudelis.*  
*ri.* *Aliquis injustus est Tyrannus: ergo*  
*i.* *Aliquis injustus est crudelis.*

**Parag. 5.** Exemplum Reductionis per impossibile sit  
*Exemplum* modus *Baroco* secundæ figuræ: cujus initialis *B.* ostendit reducendum ad *Barbara*; *C.* reducendum per impossibile. Fit autem talis *reductio*, cum ex contradictoria conclusionis cum altera præmissarum insertur contradictoria alterius præmissæ; Minoris scilicet in secunda figura, Majoris in tertia; juxta versus.

*Servat majorem, mutatque secunda minorem:*  
*Tertia majorem mutat, servatque minorem*

Re-

Red

Ba-  
roc-  
o, A

Bar-  
ba-  
ra. C

Ufus  
Majori  
fionem  
aut in  
fionem  
contra  
tandem  
quam  
ejusmo  
nititur  
riarum  
sam: E

Soli  
nantur  
duci p  
illæ sol  
emnes  
non se  
aliqui  
sciebat  
quatuor  
modos  
conclu  
A. Bar  
inde t  
vulgat

Reducitur ergo Baroco hunc in modum.

Bar- Omne rationale est risibile.

roc- Aliquod animal non est risibile : ergo :

o, Aliquod animal non est rationale.

Bar- Omne rationale est risibile.

ba- Omne animal est rationale : ergo :

ra. Omne animal est risibile.

Ufus talis reductionis est, ut qui concessis Parag. 6. Majori & Minori negat ex illis sequi conclu- Usus redu-  
sionem in Modis secundæ aut tertiæ figuræ, tionis per  
aut indirectis primæ ; per absurdam conclu- impossibile.  
sionem alteri concessarum contradictoriam, ex  
contradictoriâ conclusionis illatam, cogatur  
tandem agnoscere colligendi necessitatem,  
quam negabat in illis modis. Atque omnis  
ejusmodi Argumentatio ducens ad impossibile  
nititur duobus istis fundamentis: Contradicto-  
riarum alteram perpetuo esse veram, alteram fal-  
sam : Et, Ex veris nisi vera sequi non posse.

Soli ex omnibus modis Baroco & Bocardo sig. Parag 7.  
nantur litera C : quod illæ non alio modo re- Reductio  
duci possunt, quam per impossibile : non quod omnium  
illæ solæ ita reducantur : Nam & Imperfecti imperfecto-  
omnes reducuntur per impossibile : quamvis rum modo-  
non semper ad Modum suæ initialis. Id quod rum per  
aliqui conati sunt istis vocibus exprimere, Ne- impossibile.  
sciebatis, Odiebam, Letare, Romanis, in quibus  
quatuor vocales denotant quatuor perfectos  
modos, pro ratione quantitatis & qualitatis  
conclusionum per illas vocales signatarum : sc.  
A. Barbara, E. Celarent, I. Darii, O. Ferio. De-  
inde tot syllabæ tot modos designant, idque  
vulgato ordine ; ita ut ly Nesciebatis significet  
quin-

quinque indirectos primæ: ly *Odiebam* quatuor secundæ: ly *Letare, Romanis* sex tertiæ figuræ modos. Ergo in ly *Romanis* prima sylaba *Ro* ostendit quantum modum tertiæ figuræ, sc. *Datifi*, reducendum esse ad *Ferio*.

**Parag. 8.** Nec imperfecti solum ad perfectos; sed & *Reductio* ex perfectis particulares, & minus perfecti ad perfectos universales & perfectissimos, hoc est, *Darii* & *Ferio* ad *Barbara* aut *Celarent* reducuntur per *impossibile*: licet non immediatè. Reducuntur enim *Darii* ad *Camestres*, & *Ferio* ad *Cesare* figuræ secundæ modos per impossibile, eo pacto quo reducuntur modi secundæ figuræ ad modos primæ: & tum postea reducuntur ostensivè ad *Celarent* in prima.

### Quæstiones Quinti Capituli.

1. De definitione & usu *Reductionis*.
2. De *Reductione* ostensiva, & ad impossibile.
3. De *Reductione* indirectorum primæ figuræ.
4. De *Reductione* modorum secundæ figuræ.
5. De *Reductione* modorum tertiæ figuræ.
6. De *Reductione* perfectorum primæ figuræ ad perfectissimos.
7. De resolutione *Syllogismorum* unius figuræ in aliam.

## C A P. VI.

### De Inventionem medii termini.

**Parag. 1.** *Ufus hujus doctrinæ.* **C**opia argumentorum ad quodvis problema concludendum pendet ex inventionem aptorum Mediorum: de quâ quantum ad figuras dari possunt *Regulæ* quædam generales *Figuræ*.

guratur  
speciales  
sive Te  
ligenda

Quid  
logismo  
(quæ i  
nentur)  
pugnans  
potest e  
potest e  
nans, si  
test, ne  
gula c  
trumqu  
Minorem  
clusionem

Ad i  
cuivis  
gulæ.

1. Si  
quæren  
Majoris  
Syllogi

2. S  
Mediu  
Consequ  
rii: ve  
Disami

3. Si  
dium,  
sequens  
aut Cess  
Minoris

4. Si  
dium, q

gurarum ac Modorum rationi accommodatæ :  
*speciales enim Regula ex natura Thematum*  
 five Terminorum Problematis ex Topicis col-  
 ligendæ sunt.

Quicquid potest esse *Medium* in aliquo syl-  
 logismo, erit necessario alterius extremorum  
 (quæ in problemate seu Conclusionem conti-  
 nentur) aut *Antecedens*, aut *Consequens*, aut *Re-*  
*pugnans*. *Antecedens* alicujus termini est, quod  
 potest ei universaliter subjici: *Consequens*, quod  
 potest de eo universaliter prædicari: *Repug-*  
*nans*, sive extraneum, quod nec ei subjici po-  
 test, nec de eo prædicari. Horum autem sin-  
 gula considerari debent ratione habita ad u-  
 trumque extremum; *Majorem* sc. *Terminum* &  
*Minorem*. Quorum Major *Prædicatum* est Con-  
 clusionis, Minor *Subjectum*.

Ad inveniendum ergo *Medium* probandæ  
 cuivis conclusioni aptum, observentur *Re-*  
*Regulæ*.

1. Si concludenda sit *Universalis affirmativa*;  
 quærendum tale *Medium*, quod sit *Antecedens*  
*Majoris extremi*, & *Consequens Minoris*: & fiet  
 Syllogismus in *Barbara*.

2. Si *Particularis affirmativa*; quærendum  
*Medium*, quod vel sit *Antecedens Majoris*, &  
*Consequens Minoris*, & erit Syllogismus in *Da-*  
*rii*: vel *Antecedens utriusque*, & erit in *Darapti*,  
*Disamis*, aut *Datifi*.

3. Si *Universalis Negativa*: quærendum *Me-*  
*dium*, quod vel sit *Repugnans Majoris*, & *Con-*  
*sequens Minoris*; & erit Syllogismus in *Celarent*,  
 aut *Cesare*: vel *Consequens Majoris* & *repugnans*  
*Minoris*, & erit in *Camestres*.

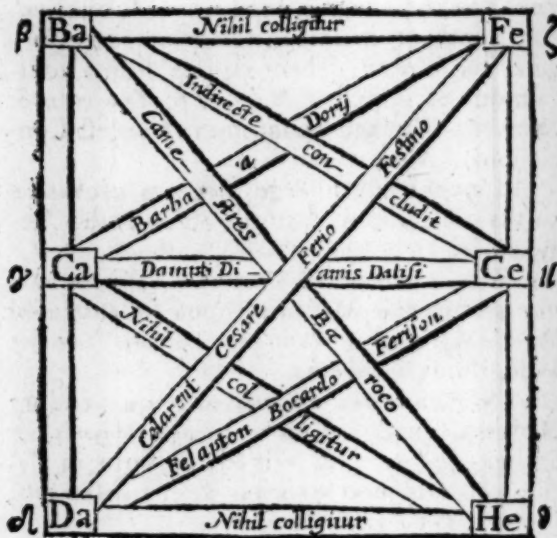
4. Si *Particularis negativa*: quærendum *Me-*  
*dium*, quod vel sit *Repugnans Majoris* & *Consequens*  
*Minoris*.

Minoris: & erit in *Ferio*, aut *Festino*: vel *Consequens Majoris* & *repugnans minoris*; & erit in *Baroco*: vel *Repugnans Majoris* & *Antecedens Minoris*; & erit in *Felapton*, *Bocardo*, vel *Ferison*.

5. Si sumatur Medium, quod sit vel *Repugnans utriusque Extremi*, vel *Consequens utriusque*, vel *Antecedens Majoris*, & *repugnans Minoris*, nihil colligitur.

Rem omnem subjectum Schema delineat.

Parag. 4.  
Schema de  
inventionem  
A sedis.



Cui explicando versiculos excogitarunt.

*Fecana*, *Cageti*, *Dafenes*. *Hebare*, *Gadaco*  
*Gebali* stant: non stant *Febas*, *Hedas*, & *Hecas*.

In

In quibuli syllabae  
Vocalis  
ut supra  
um A &  
dicatum  
subjectu  
tum in v  
tiam Gr  
β, γ, δ,  
quens, C  
Predicati  
cedens,  
Fecana o  
nem uni  
tale me  
Antecede

Notar  
tantum,  
universa  
larem;  
idem M  
versalis  
non tant  
sed & in  
terea in  
affirmati  
præmissa  
nor neg

1. De

2. De

3. De

4. De

In quibus versiculis tertia cuiusque voca- Parag. 5.  
buli *syllaba* notat *conclusionem*, ejusque syllabæ *Expositio*  
Vocalis conclusionis *quantitatem & qualitatem*; Schematis.  
ut supra. In Prioribus syllabis duarum vocali-  
um A & E. A notat *majus extremum*, sive præ-  
dicatum Quæstionis; E *minus extremum*, sive  
subjectum; literarum vero B, C, D, F, G, H,  
tum in versiculis tum in schemate, atque e-  
tiam Græcarum ad oram Schematis pictarum  
β, γ, δ, ζ, η, θ, B & β significant Confe-  
quens, C & γ Antecedens, D & δ Repugnans  
Prædicati; F & ζ Consequens, G & η Ante-  
cedens, H & θ Repugnans Subjecti: e. g. ly  
Fecana ostendit, quod ad probandam quæstio-  
nem universalem affirmativam, sumendum sit  
tale medium, quod sit Consequens Subjecti, &  
Antecedens Prædicati.

Notandum 1<sup>o</sup> Gebali concludere indirectè Parag. 6.  
tantum, in prima figura: 2<sup>o</sup> in conclusione Notanda  
universali eminenter contineri suam particu- nonnulla  
larem; & consequenter modum particularem in hac  
idem Medium requirere, quod modus uni- materia.  
versalis ejusdem figuræ sibi affinis; ut Fecana  
non tantum conclusioni in Barbara subservire,  
sed & in Darii. 3<sup>o</sup>, Febas, Hedas, & Hecas prop-  
terea inutiles esse, quod in Febas essent duæ  
affirmativæ in secunda figura; in Hedas ambæ  
præmissæ essent negativæ; in Hecas esset mi-  
nor negativa in prima, vel tertia figura.

### Quæstiones Sexti Capitis.

1. De copia Argumentorum.
2. De Habitudine Medii ad extrema.
3. De Conjugationibus inutilibus.
4. De medio respectu Problematis A.

O

De



5. De medio respectu Problematis E.  
 6. De medio respectu Problematis I.  
 7. De medio respectu Problematis O.

## C A P. VII.

## De Syllogismis quibusdam Specialibus:

Parag. 1. **S**UNT quædam Syllogismorum formæ, quæ propter aliquam à superioribus discrepantiam peculiari indigent consideratione; quales sunt Syllogismus Expositorius, Syllogismus ex Obliquis, & Syllogismus Modalis.

Parag. 2. Syllogismus Expositorius est, in quo datur terminus aliquis, & propositio singularis. Ejus usus præcipuus est in tertia figura: in qua sæpe propositiones particulares exponuntur per singulares; quo illationis necessitas evidentius, & penè ad sensum pateat. Non tamen peculiaris est ejusmodi expositio tertiæ Figuræ, (ut nonnullis placuit;) sed habet suum usum & in reliquis. Aptissime quidem convenit tertiæ; quod in illa Medium ubique subjiciatur, & singulare maxime sit proprium subjici; ut,

*Socrates est homo,*

*Socrates est doctus: ergo*

*Aliquis homo est Doctus.*

Parag. 3. Syllogismus ex Obliquis est, cum aliquis terminorum, præcipuè vero medius, est obliquus: De quo breviter tres regulæ observentur.

1. Extremum in Præmissis obliquum, obliquum maneat & in conclusione.

2. Me-

Cap.

2. M  
missa,  
conjun  
quum  
quus c  
equus c  
3. I  
affirma  
liquo.

Syllo  
aut pr  
omnes  
sit mod  
In his  
lib. 1.  
nunc a

1. D  
2. D  
3. D  
4. D

**S**YLL  
ent  
Enthym  
(nam R  
mentati  
conclus  
Deficit

2. Medio existente obliquo in altera præmissa, Extremorum illud quod cum eo in illa conjungitur in conclusione rectum esto, reliquum vero obliquum : Ut *Omnis hominis equus currit, Socrates est homo : ergo, Socratis equus currit.*

3. Ex negativa de termino obliquo, & affirmativa de recto, conclusio sequitur de obliquo.

*Syllogismus Modalis* est, in quo propositio, Parag. 4. aut propositiones modificantur : Estque, si *Syllogismus* omnes modificentur, *mere Modalis* sin aliqua *mus modalis* sit modalis, aliqua de inesse, *Mixtus Syllogismus*. *lis.* In his explicandis pene nimius est *Aristoteles lib. 1. Prior. Analyt.* Is consulendus : quod nunc agitur, compendium est.

#### Quæstiones Septimi Capituli.

1. De *Syllogismo* Expositorio.
2. De *Syllogismo* ex Obliquis.
3. De *Syllogismo* mere *Modali*.
4. De *Syllogismo* mixte *Modali*.

### C A P VIII.

#### De *Enthymemate* & *Sorite*.

**S**Yllogismi secundo dicti sunt aut *Defici.* Parag. 12. *centes*, aut *Redundantes* : Deficiens vocatur *Enthymema*. Est autem *Enthymema Logicum*, *metis de-* (nam *Rhetoricum* aliud est rationis) *Argu-* *finisio.* *mentatio*, in qua ex una præmissa inferitur conclusio : ut, *Socrates currit, ergo est Animal.* Deficit autem *Enthymema* non reipsa, sed quoad.

quoad enunciandi modum: nec deest altera præmissa, (ut quam termini sufficiant) sed reticetur. Utimur Enthymemate, aut *brevitatis* gratia, cum præmissa quam suppressimus est evidens; aut *fugæ & occultationis*, cum est infirma; aut *ornatus*, ne impediatur orationis flumen.

**Parag. 2.** Enthymema ad Syllogismum reducitur per *Reductio Enthymematis ad syllogismum*; additionem illius præmissæ, quæ deest: *Majoris* sc. vel *Minoris*. Utra vero harum desit cognoscitur ex terminis. Deest enim *Major*, si *Subjectum* Consequentis reperiatur in Antecedente; si vero *Prædicatum* Consequentis reperiatur in Antecedente, tum deest *Minor*: Propositio autem quæ supplenda est, ex duobus illis terminis confici debet, qui semel tantum reperiuntur in Enthymemate. Consequentio Enthymematis in Scholis *Argumentum* dici solet; quæ si sit falsa & independens, negamus *Argumentum* sive *Consequentiam*.

**Parag. 3.** *Syllogismus Redundans* virtualiter continet plures Syllogismos; eosque vel *Inæqualiter*, vel *Equaliter*. Inæqualiter plures complectitur, qui alicui præmissæ principali *Prosyllogismus* adjungit, qui eam confirmet, aut illustret: ut,

*Nullus injustus est amandus*

*Omnis Tyrannus (crudelis quum sit) est injustus: ergo*

*Nullus Tyrannus est amandus.*

**Parag. 4.** Resolviturque in plures, si (præter principalem syllogismum) ex *Prosyllogismo*, tanquam antecedente, & præmissa cui additur tanquam consequente fiat Enthymema; illudque tandem, quo dictum est modo, reducarur ad per-

perfectur  
tur in S  
timum  
eum po  
ter disp  
pote ad  
dam ad  
prius el  
verso.

*Syllog*  
æqualit  
autem  
proposit  
prioris  
lut sub  
mum p  
ponatur

O  
O  
O  
O  
O

*Sovit*  
cessario  
*Prædica*  
gumen  
comenda  
quo ill  
in Barb  
conclu  
lorum  
emplo  
rum p  
ly Vive

perfectum Syllogismum. Incommodè loquuntur in Scholis, qui inter disputandum penultimum Syllogismum *Prosyllogismum* vocant; eum potius posterior quisque syllogismus inter disputandum sit *Prosyllogismus* prioris, utpote ad aliquam ejus præmissam confirmandam adhibitus: perpetuo enim quod in *Genesi* prius est, id est posterius in *Analysi*, & è converso.

*Syllogismus Redundans*, qui virtualiter & Parag. 5. æqualiter continet plures, *Sorites* dicitur. Est *Sorites*, autem *Sorites* Argumentatio in qua plures propositiones ita coacervantur, ut prædicatum prioris propositionis perpetuo subsumatur velut subjectum sequentis, donec tandem ultimum prædicatum cum primo Subjecto componatur: ut,

*Omnis homo est Animal.*

*Omne Animal est vivens.*

*Omne vivens est corpus.*

*Omne corpus est substantia: ergo*

*Omnis homo est substantia.*

*Sorites* vim habet in terminis duntaxat ne-Parag. 6. cessario subordinatis: subordinatione sc. vel *Soritis* le-  
*Prædicamentali*, vel *Causali*. Fundatur hoc Ar-  
gumentandi genus in *prima Regula Antepredicamentali*; & eodem modo intelligendum est, quo illa. Resolvitur *Sorites* in tot syllogismos in *Barbara*, quot sunt termini subsumpti ante conclusionem; qui singuli erunt *Media* singulorum syllogismorum: proinde in dicto exemplo sunt virtualiter tres syllogismi; quorum primi medium erit ly *Animal*, secundi ly *Vivens*, tertii ly *Corpus*.

Quæ.

## Quaestiones Octavi Capitis.

1. De Enthymemate.
2. De Prosyllogismo.
3. De Sorite.

## C A P. IX.

## De Syllogismo Hypothetico.

Parag. 1. **S**yllogismus Hypotheticus est, in quo reperitur  
 Syllogif- propositio aliqua Hypothetica. Estque  
 mus mere vel pure, vel ex parte solum Hypotheticus. Pure  
 hypotheti- Hypotheticus est, cujus omnes propositiones  
 cus. sunt Hypotheticae: ut,

*Si Socrates sit homo, est Animal.*

*Si Socrates sit rationalis, est homo: ergo*

*Si Socrates sit rationalis, est Animal.*

Reduciturque ad Categoricalum in *Barbara*,  
 remoto tantum subiecto Antecedentis; sic

*Omnis homo est Animal.*

*Omne rationale est homo: ergo*

*Omne rationale est Animal.*

Parag. 2. **S**yllogismus ex parte Hypotheticus est, cujus  
 Syllogif- tantum major Propositio est Hypothetica. Est-  
 mus candi- que Conditionalis, & Disjunctivus: Copulati-  
 tionalis. 2. vus enim non datur, nisi negativus: qui ad  
 disjunctivum pertinet. Conditionalis, sive stricte  
 Hypotheticus est, qui constat ex majori Condi-  
 tionali.

Ejus

Ejus de  
 plex form  
 est, sc.

Reduc  
 Conditio  
 figura, i  
 rioris ve  
 est nega  
 debet sic  
 Anteced  
 utriusqu  
 sic fit Ca

Syllog  
 Majori  
 forma si  
 reliquar  
 Aut dies,  
 A positi  
 rum, ibi  
 mini D  
 ut neces  
 non ine  
 Categori  
 primo q  
 deincep  
 Hypoth  
 autem L  
 junctio  
 stringit  
 partem  
 & cornu

Ejus du-  
plex forma  
est, sc.

1. A positione Antecedentis ad  
positionem Consequentis: ut, *si*  
*est homo, est animal; sed est homo;*  
*ergo est animal*, non è converso.

2. Ab everfione Consequentis ad  
everfionem Antecedentis: ut, *si est*  
*homo, est animal; sed non est animal;*  
*ergo non est homo*, non è converso.

Reducuntur Conditionales ad Categoricalos: Parag. 3.  
Conditionales prioris formæ ad modos primæ Reductio  
figuræ, in quibus minor est affirmativa: poste-  
rioris vero ad modos secundæ, in quibus minor nalis ad  
est negativa. In utraque major conditionalis Categori-  
debet fieri categorica, conjungendo *Prædicata cum*.  
Antecedentis & consequentis, omiffis *subjectis*  
utriusque: ut in superioribus exemplis Major  
sic fit Categorica, *Omnis homo est animal*.

*Syllogismus Disjunctivus* est, qui constat ex Parag. 4.  
Majori Disjunctiva. Ejus unica tantum est *Syllogis-*  
forma simpliciter necessaria, scil. à negatione *mus Dis-*  
reliquarum partium ad positionem unius: ut, *conjunctivus*.  
*Aut dies, aut nox est; dies non est: ergo nox est.*  
A positione vero unius ad negationem reliqua-  
rum, ibi duntaxat necessitatem habet, ubi ter-  
mini Disjuncti ita immediate sunt oppositi,  
ut necesse sit unum inesse subjecto, reliquum  
non inesse. Reducitur autem *Disjunctivus* ad  
*Categoricum*: mutando Majorem disjunctivam  
primo quidem in conditionalem, tum vero  
deinceps in Categoricam

*Hypotheticus Redundans* dicitur *Dilemma*. Est Parag. 5:  
autem *Dilemma* Argumentatio, quæ facta dis-  
junctione membrorum, ita adversarium con-  
stringit utrinque, ut quamlibet interrogationis  
partem accipiat, causa tamen cadet. Dicitur  
& *cornutus syllogismus*, quod utrinque adversa-  
rium

sarium velut cornibus petat, & feriat: ut  
*Uxorem si ducas formosam, habebis communem;*  
*si deformem, pœnam: ergo nulla ducenda.*

Parag. 6. Dilemma ita comparari debet: ut, 1. *dilemma-junctio sit plena*; 2. *utraque pars feriat*; 3. *non possit retorqueri*. Resolvitur in unum  
*resolutio. Syllogismus Hypotheticum, ab everfione consequentium ad everfionem antecedentis, & plures*  
*Categoricos, ita ut ex singulis membris minoris cum suis Prosyllogismis fiant singuli Categorici.*

### Quæstiones Noni Capitis.

1. *De Syllogismo mere Hypothetico.*
2. *De Syllogismo Conditionali.*
3. *De Syllogismo Disjunctivo.*
4. *De Dilemmate.*

## CAP. X.

### De Inductione & Exemplo.

Parag. 1. **I**nductio est argumentatio, quæ ex singulari-  
*Inductio.* bus (sive particularibus) sufficienter enumeratis colligit Universale. Ea explicita est, si omnia particularia enumerentur expresse: implicita, si aliquibus expresse numeratis, reliqua adjecta aliqua clausula; ut, & sic de cæteris, &c. quamvis brevitatis studio non expressa, intelligi tamen significantur: ut, *Ille magnes trahit ferrum, & ille, & hic, & pariter se habet in reliquis: ergo omnis magnes trahit ferrum.* Estque inductio alia Affirmativa, alia Negativa,



Inductio est utilis admodum, & potens argu- Parag. 2.  
mentandi genus: ut quo probentur prima Inductio.  
Principia, & Universalissima: quorum non nis vis.  
dantur causæ, nec universaliora, per quæ  
possint probari. Nicitur autem Inductio hoc  
principio velut fundamento necessario. Quod  
omnibus inferioribus convenit, id toti superiori  
convenire. Evertitur Inductio, si fiat exceptio,  
aut instantia in contrarium.

Exemplum est Argumentatio, in qua ex sin- Parag. 3.  
gulari notiore inferitur simile ignotius. Fit- Exemplum  
que duobus modis; nam aut suadendæ quæ-  
stioni universali affertur, aut singulari. Uni-  
versali, ut si ostenderes exemplo Marii & Syllæ  
duos summos principes laceraturos Rempublicam;  
Singulari, ut si ostenderes eodem exemplo Cæsa-  
rem & Pompeium laceraturos Rempublicam.

Exemplum potest esse vel unius singularis, vel Parag. 4.  
plurium: modo omnium non sit. Est exem- Exempli.  
plum omnium Argumentationum inefficacissi- vis.  
ma: Illustrat enim magis, quam probat: nec  
tam cogit, quam suadet: ut quod fundamento  
nitatur tantum probabili, Similibus scil. eadem  
aut similia convenire. Evertitur Exemplum fa-  
cillime, si dissimilitudinis ratio ostendatur.

Quæstiones Decimi Capitis.

1. De Inductione.
2. De Exemplo.

## C A P. XI.

## De Fine &amp; Pracognitis Demonstrationis.

Parag. 1. *Argumentationis species quo ad materiam.* **A**rgumentatio, quatenus contrahitur ad certam materiam, (nam de *formali*, & *incontracta* hactenus egimus) vel *Apodictica* est, quæ & Demonstratio: vel *Dialectica*, quæ & syllogismus Topicus: vel *Sophistica*, quæ & Elenchus, sive Fallacia dicitur.

Differunt ista ex parte

Medii :	{	Demonstratione, <i>Necessarium</i> .
quod	{	Topico Syllogismo, <i>Probabile</i> .
est in	{	Elencho, <i>Captiosum</i> .
Finis :	{	Demonstratione, <i>Scientia</i> .
qui est	{	Topico Syllogismo, <i>Opinio</i> .
in	{	Elencho, <i>Deceptio</i> .

Parag. 2. Demonstratio est Syllogismus faciens Scire. Scire autem unumquodque dicimur, cum causam cognoscimus propter quam res est, quod illius rei causa sit, nec possit res aliter se habere. Unde duplex oritur scientiæ Certitudo: Altera Obiecti, vel Scibilis, quando rei causa proxima apprehenditur: Altera Subiecti, vel Scientis, quando sciens certus est rem non posse aliter se habere. Per illam distinguitur Scientia ab Errore: per hanc & ab Opinione, quæ includit in ratione sui formidinem oppositi.

Parag. 3. Omnis scientia est conclusionis; oriturque De præcedenti cognitione præmissarum. Pracognitis & cognita autem cujusque Scientiæ sunt tria; Sub-

Cap.

Subjecti

Modi

Præcogniti

Quod sit

Subj

sito sub

est: u

cendur

quia a

de no

vero,

quid sit

nis, &amp;

clusion

dicitur

Passio

monstr

quæ in

Ipsam

minis d

ditur e

noscitu

Quasitu

Demon

Dign

se nota

conjunc

Demon

risibile.

clusio,

men n

Minor:

tamen)

Dignita

sit prop

iacomp

*Subiectum, Passio & Dignitas* sive principium. *præcogni-*  
Modi autem quibus ista præcognoscuntur, *tionibus.*  
*Præcognitiones* appellantur: suntque duæ;  
*Quod sit, & Quid sit.*

*Subiectum* est minor extremitas, quæ in quæ-Parag. 4  
sito subjicitur, & de qua passio demonstranda *Subjecti*  
est: ut *Homo*. De eo utrumque præcognos- *Præcogni-*  
cendum est, & *Quod sit, & Quid sit.* *Quod sit, tio.*  
quia alias frustra quæreretur scientia de eo:  
de non ente enim non est scientia: *quid sit*  
vero, non *nominis* solum, sed & *Rei*; cum  
*quid sit rei subjecti*, sit Medium Demonstratio-  
nis, & Medium præcognosci necesse est con-  
clusioni, saltem *confuse*. Præcognitio *Quod sit*,  
dicitur *Hypothesis*; *Quid sit, Definitio*.

*Passio* est accidens proprium de subiecto de-Parag. 5:  
monstrabile; estque semper Major extremitas, *Præcogni-*  
quæ in conclusione prædicatur: ut *Risibile.* *Passio-*  
ipsam necesse est Præcognosci *Quid sit*; *No-*  
*minis* dico, non *Rei*: nam *Subiectum* ingre-  
ditur ejus quid sit *Rei*. Non vero præcog-  
noscitur *Quod sit*; illud enim est ipsummet  
*Quæsitum* cujus scientiam investigamus per  
Demonstrationem.

*Dignitas*, sive *principium* est propositio perParag. 6.  
se nota, in qua passio cum definitione *Subjecti* *Præcogni-*  
conjungitur, estque semper Major Propositio *tio Digni-*  
Demonstrationis; ut, *Omne animal rationale est* *tatis.*  
*risibile*. Ea cognita *virtualiter* cognoscitur con-  
clusio, & in ea *virtualiter* continetur, quæ ta-  
men non *actu* cognoscitur, donec assumatur  
Minor: quibus cognitis, (et si naturâ posterius,  
tamen) *simul tempore* cognoscitur conclusio.  
*Dignitas* præcognosci non potest *Quid sit*, cum  
sit propositio complexa, & *Quid sit* sit tantum  
incomplexorum; præcognosci tamen debet  
P 2 Quod

Quod sit, hoc est, quod sit vera, alias non posset facere fidem conclusioni.

### Quaestiones Undecimi Capitis.

1. De speciebus Argumentationis quatenus ad materiam certam restringitur.
2. Sitne Scientia, & Demonstratio?
3. An aliquid sciatur de novo?
4. De fine & usu Demonstrationis.
5. An omnis doctrina discursiva sit ex praesensenti cognitione?
6. De praecognitorum numero.
7. De praecognitione Subjecti.
8. De praecognitione Passionis.
9. De praecognitione Dignitatis.
10. An cognitio Majori & Minori, simul tempore cognoscatur Conclusio?
11. De prima definitione Demonstrationis.
12. De definitione ipsius scire.
13. De scientiarum subalternatione.

## C A P. XII.

### De Conditionibus Propositionum Demonstrationis Absolutis.

Parag. 1. **D**emonstrationis definitio prior erat ex *Secunda* finali: alteram exhibet Aristoteles ex *Definitio* materiali, viz. Demonstratio est Syllogismus *demonstratio* ex veris, primis, & immediatis, & notioribus, & prioribus, & causis conclusionis. In qua definitione quinque ponuntur conditiones Propositionum seu praemissarum in Demonstratione: quarum duae priores Absolutae sunt, & ipsas respi-

Cap. I  
respicitur  
cessitas se  
sive comp  
habitudi

Primo  
omnes l  
necessari  
dus, de  
sive Qua

De On  
praedicat  
tempore  
Omni Po  
onis un  
riscum  
quod ad  
jecti, ad  
quiritur  
versalita  
ex natur  
quantum

Per se  
in aliqu  
tim cum  
enim m  
stratione  
demonst  
bilis ad

quatuor  
tres mod

Primo  
dicatur  
Homo est  
nirione  
Differen  
definitio  
differen

respiciunt propositiones in se consideratas, *Necessitas* sc. & *Immedietas*; reliquæ *Relatæ* sunt, sive *comparatæ*, & respiciunt Propositiones in habitudine ad Conclusionem.

Primo conditio *Necessitas* est: oportet enim Parag. 2: omnes Propositiones in Demonstratione esse *Necessitas* necessarias. Sunt autem tres *Necessitatis* *gratis* gradus, de *Omni*, *Per se* & *Universale* primum, sive *Quatenus ipsum*

De *Omni* Propositio tunc esse censetur, cum Parag. 3. prædicatum subiecto, & omni inest, & omni *Propositio* tempore: ut *Homo est animal*. Diciturque de *de Omni*. *Omni Posterioristicum*, ad discrimen propositionis universalis quantitatis, quæ de *omni Prioristicum* dicitur. Differt autem hoc ab illo, quod ad *Prioristicum* sufficit *universalitas subiecti*, ad *Posterioristicum* præter *Subiecti* requiritur & *Temporis* universalitas: in illo universalitas attenditur ex *signo universali*, in hoc, ex *naturali habitudine* prædicati ad subiectum quantumvis absit universale signum.

*Per se* Propositio tunc esse censetur, cum est Parag. 4: in aliquo modorum *dicendi per se*, sed præfer- *Propositio* tim cum est in primo vel secundo modo: *Tertius per se*. enim modus est inutilis omnino ad Demonstrationem, & *quartus* modus ad potissimam demonstrationem, nisi in quantum est reducibilis ad primum vel secundum. Sunt ergo quatuor modi *dicendi per se*: quibus opponuntur tres modi *dicendi per accidens*.

*Primus* modus *dicendi per se* est, quando præ- Parag. 5. dicatum est de definitione subiecti; ut ista, *Primus* *Homo est animal*. Prædicatum autem est de defi- *modus per* nitione subiecti, vel actu, ut *Genus proximum*, *seicatis*. *Differentia proxima*, & ex eis constans *integra* *definitio*; vel implicite, ut *Genus remotum*, & *differentia remota*. Se.

**Parag. 6.** *Secundus modus dicendi per se est, quando sub-*  
*Secundus* *jectum est definitione prædicati. Id quod fit,*  
*modus per-* *quoties propria affectio (una aut per se, aut per*  
*seitatis.* *divisionem adæquatam) de proprio subiecto*  
*prædicatur: ut, Homo est risibilis, numerus est*  
*par aut impar. His duobus modis dicendi per se*  
*opponitur primus modus dicendi per accidens,*  
*cum neuter terminorum est de definitione al-*  
*terius: quod fit quoties accidens commune*  
*prædicatur de subiecto, aut è contra, ut Corvus*  
*est niger.*

**Parag. 7.** *Tertius modus dicendi per se est, quando ex-*  
*Tertius* *istentia prædicatur de substantia, quod fit,*  
*modus per-* *quoties in propositione (quam vocant secundi*  
*seitatis.* *adjacentis) terminus substantialis subjicitur;*  
*ut, Homo est. Huic opponitur secundus modus di-*  
*cendi per accidens, cum existentia de accidenti*  
*prædicatur; ut, Albedo est.*

**Parag. 8.** *Quartus modus dicendi per se est, quando cau-*  
*Quartus* *sa externa (Efficiens nimirum vel finis) prædi-*  
*modus per-* *catur de suo effectu, aut vicissim effectus de*  
*seitatis.* *ipsa; ut, Jugulatus interiit. Ei opponitur ter-*  
*tius modus dicendi per accidens, cum causa for-*  
*tuita de effectu prædicatur, aut contra: ut,*  
*Socrate ambulante coruscavit.*

**Parag. 9.** *Quatenus ipsum, sive universalis primum (qui*  
*Propositio* *tertius necessitatis gradus est) Propositio tunc*  
*quatenus* *esse censetur, quando prædicatum ita univer-*  
*ipsum.* *saliter subiecto attribuitur, ut primo ei insit,*  
*& cum eo reciprocetur; ut, Homo est risibilis.*  
*Hic gradus necessitatis omnium est perfectis-*  
*simus, & supponit priores duos. Omnes pro-*  
*positiones secundi modi dicendi per se sunt qua-*  
*tenus ipsum: illæ etiam primi modi, in quibus*  
*aut differentia proxima, aut tota definitio præ-*  
*dicatur de specie.*

In

In omni  
 debent e  
 secundo  
 citer Por  
 nes hab  
 sint De o  
 Secun  
 in demo

sub  
 priu  
 sitio  
 < sibil  
 inel  
 ter  
 nib  
 maj

Imme  
 Subjecti  
 atque im  
 aut inesse  
 strandi p  
 Conclus  
 immedia  
 Immediat  
 strari per  
 sitio utra  
 am Minor  
 mà, in e  
 princip  
 ac proin  
 medietat

Q

1. De  
 2. De

In omni demonstratione omnes propositiones Parag. 10. debent esse *De omni* : & conclusio etiam *Per se* *Quo gra-* *secundo modo.* In demonstratione autem simpli- *du propo-* *citer* *Potissima* requiritur, ut omnes propositio- *tiones de-* *nes* habeant singulos Necessitatis gradus, ut *bent esse* *sint* *De omni*, & *per se*, & *quatenus ipsum.* *necessaria.*

Secunda absoluta Condicio propositionum Parag. 11. in demonstratione est *Immedietas.* *Immedie-*

1. *Subjecti*, quando prædicatum inest *tas duplex* *subjecto*, nullo mediante alio subjecto, cui prius insit : id quod fit in omni propositione *Quatenus ipsum* ; ut, *Homo est risibilis.* 2. *Causæ* ; quando prædicatum inest subjecto, nulla mediante causa propter quam insit : id quod fit in propositionibus *primo & per se notis* : ut, *Totum est majus sua parte.*

*Immedietas causæ* perfectior est immedietate *Subjecti.* Propositiones ergo dicuntur *primæ* *atque immediatæ* ; quarum non datur Medium, aut inessendi prædicati in subjecto, aut *demon-* *strandi prædicatum* de subjecto.

*Conclusio* in omni Demonstratione debet esse Parag. 12. *immediata* *Immedietate subjecti*, sed nunquam *Qualis* *Immedietate causæ* : quia habet semper demon- *immedie-* *strari per medium.* Dignitas sive *major propo-* *tas requi-* *fitio* utraque immediatè talis sit : Atque et- *ritur in* *am Minor Propositio* in Demonstratione potissi- *propositio-* *mâ*, in eâ enim utraque præmissa debet esse *nibus.* *principium per se, notum, & indemonstrabile,* *ac proinde primum & immediatum etiam im-* *medietate causæ.*

### Quæstiones Duodecimi Capitis.

1. De *secunda Definitione Demonstrationis.*
2. De *tribus gradibus Necessitatis.*

3. De



3. De gradu de omni.
4. De gradu per se, & quatuor ejus modis.
5. De primo modo dicendi per se.
6. De secundo modo dicendi per se.
7. De tertio modo dicendi per se.
8. De quarto modo dicendi per se.
9. De utilitate aut inutilitate dictorum modorum ad Demonstrationem.
10. De gradu quatenus ipsum.
11. De necessitate requisita in singulis propositionibus Demonstrationis.
12. De duplici Immedietate.
13. De Indemonstrabilitate Principiorum.
14. De variis principiorum divisionibus & speciebus.

## C A P. XIII.

*De Conditionibus Propositionum relatis.*

**Parag. 1.** **R**eliquæ conditiones in definitione demonstrationis conveniunt Propositionibus quatenus præmissæ sunt; hoc est cum respectu ad Conclusionem: quas proinde Relatas seu Comparatas diximus. Sunt eæ tres Prioritas, Notioritas, Causalitas: debent enim præmissæ esse Priores, Notiores, & Causæ conclusionis.

**Parag. 2.** Prius dicitur, quod potest esse sine altero, sed Prioritas non illud sine ipso, ut Binarius prior est Ternario. Principia ergo sive præmissæ priores sunt conclusionem, licet non tempore, (nam conclusio vera est, quamprimum præmissæ veræ sunt) natura tamen; nam conclusio vera est propter præmissas, non illæ propter hanc. Hinc præ-

Cap. I  
præmiss  
onis.

Noti  
nosci t  
Binarius  
sunt no  
non po  
Conclu  
tale, ill  
enim si  
sto, sunt  
quorum  
confusa  
Univer  
(& non  
bus. F  
noscendi

Ex de  
tia, qua  
& Prior  
Conclu  
unde &  
noscendi  
fionis (  
logismo  
stration  
spectu i  
Medium,  
fectionis,

Q

1. De  
d  
2. An  
t

præmissæ dicuntur *Principia Effendi* conclusi-  
onis.

*Notius* dicitur, quod potest à nobis cog-Parag. 3.  
nosci sine altero, sed non illud sine ipso: ut, *Notioritas*  
*Binarius* notior est *Ternario*. Præmissæ ergo præmissæ  
sunt notiores nobis conclusione: aliàs enim præmissæ  
non possunt efficere in nobis cognitionem  
Conclusionis, quia propter quod unumquodque est  
tale, illud ipsum necesse est sit magis tale. Licet  
enim singularia & effectus, quorum est Conclu-  
sio, sunt nobis notiora Universalibus & Causis,  
quorum sunt Præmissæ, simpliciter & cognitione  
confusa: distincta tamen & accurata cognitione,  
Universalis & Causæ sunt etiam nobis notiora  
(& non natura tantum) Singularibus & Effecti-  
bus. Hinc præmissæ dicuntur *Principia cog-*  
*noscendi Conclusionem*.

Ex duabus istis conditionibus sequitur ter-Parag. 4.  
tia, quæ est *Causalitas*. Præmissæ enim, si sint *Causalitas*  
& *Priores* quoad naturam, & quoad nos notiores præmissæ  
Conclusionem, *Causæ* etiam ejus sint necesse est, rum,  
unde & *Principia* audiunt. Neque hoc Cog-  
noscendi solum, & respectu consequentiæ conclu-  
sionis (tales enim sunt præmissæ in omni Syl-  
logismo rectè formato;) sed, quod Demon-  
strationi peculiare est, *Effendi* etiam. & re-  
spectu *inherentiæ* prædicati in subiecto: nam  
*Medium*, quod est in præmissis, est causa *Af-*  
*fectionis*, quæ est in Conclusionem.

### Quæstiones Decimitertii Capitis.

1. De prioritare & notioritate Præmissarum in demonstratione.
2. An Universalis in prædicando sint nobis notiora particularibus?

Q

3. An

3. *An Universalia, in causando sint nobis notiora Effectibus?*

## C A P. XIV.

*De Demonstrationis variis gradibus.*

Parag. 1. **Q**UÆ hætenus de Demonstratione dicta sunt simpliciter, de perfectissima dumtaxat Demonstratione, quam *potissimam* vocant, intelligenda sunt absolutè : aliis vero Demonstrationis speciebus, (vel gradibus potius) conveniunt solum per Analogiam ad *potissimam* ; idque secundum magis & minus pro diverso gradu perfectionis ; quod ut cognoscatur plenius considerandi sunt Demonstrationum gradus ; atque ut illi, quaestionum scibilium numerus.

Parag. 2. *Quaestiones scibiles* sunt quatuor, quarum duæ *Quaestiones* sunt simplices, *An sit*, & *Quid sit* : duæ complexæ, *Quod sit*, & *Propter quod sit*. *An sit* quaerit existentiam subjecti, vel prædicati : ut, *An sit Luna?* *An sit Eclipsis?* *Quid sit* duplex est : vel nominis, vel rei : *Quid sit Nominis* quaerit significationem vocis : ut, *Quid Luna significet?* *Quid sit Rei* quaerit definitionem rei per vocem significatæ : ut, *Quid sit Luna?* Hæ Quaestiones cum sint simplices, habent præcognosci ante demonstrationem, non scire per demonstrationem : Quaestio demonstrationis est quaestio Conclusionis, & proinde complexa.

Parag. 3. *Quaestionum complexarum* *Quod sit*, sive *Quaestiones utrum sit*, quaerit connectionem prædicati pro quod, sit, positionis cum subjecto : ut, *Utrum Luna sit & cur sit, Eclipsabilis?* *Cur sit*, sive *propter quid sit*, quaerit

rit cau-  
jecto :  
quaestio  
prima  
Quid sit  
mus et  
positione

Ex d  
oritur d  
fectior  
Demonst  
nem, sc  
terior  
dicti,  
quartan  
propter  
rursus a  
que ite

Dem  
monstra  
primo i  
tur Sens  
in qua  
jecto, c  
si demo  
ista con  
Syllogis  
sed Post  
ipsam, c

Dem  
tio den  
vel alic  
mali, v  
tio den  
ejus pr  
ut Sensu

rit causam connexionis prædicati cum sub-  
jecto: ut, *Cur Luna eclipsetur?* Harum quatuor  
quæstionum tertia se habet ad quartam, ut  
prima ad secundam; tunc enim quærimus  
*Quid sint* in simplicibus terminis, cum novi-  
mus esse, & tunc quærimus *Cur sint* in pro-  
positionibus, cum novimus quod sint.

Ex duplici ergo ista quæstione, *ἄτι & διότι*, Parag. 4:  
oritur duplex Demonstratio; prior & imper-  
fectior (quæ dicitur demonstratio *ἄτι*, sive  
Demonstratio quod sit) probat tertiam quæstio-  
nem, sc. *Prædicatum illud inesse illi subjecto*: Po-  
sterior & perfectior, quæ dicitur demonstratio  
*διότι*, sive Demonstratio propter quid,) probat  
quartam quæstionem, sc. *Prædicatum illud*  
*propter illam causam inesse illi subjecto*. Utraque  
rursus aut *Universalis* est, aut *Particularis*: At-  
que iterum aut *Affirmativa*, aut *Negativa*.

Demonstratio *Universalis* est, in qua de-Parag. 5:  
monstratur prædicatum inesse subjecto, cui *Demon-*  
primo inest & immediate; ut, si demonstre-  
tur *Sensibilitas* de *Animali*. *Particularis* est, *stratio u-*  
in qua demonstratur prædicatum inesse sub-  
jecto, cui non inest primo & immediate; ut, *particularis.*  
si demonstretur *sensibilitas* de *homine*. Unde  
ista conclusio: *omnis homo esse sensibilis* facit  
Syllogismum universalem quidem *Prioristice*,  
sed *Posterioristice* non; quia non est *quatenus*  
*ipsam, & universalis primum*.

Demonstratio *Affirmativa* est, in qua Affe-Parag. 6:  
ctio demonstratur inesse suo primo subjecto, *Demon-*  
vel alicui ejus parti: ut *Sensibilitas* inesse *Ani-*  
*mali*, vel *Homini*. *Negativa* est, in qua affe-  
ctio demonstratur non inesse ei, quod nec est *stratio Af-*  
ejus primum subjectum, nec subjecti pars: *firmativa*  
ut *Sensibilitas* non inesse *Lapidi*. *De-*

**Parag. 7.** *Comparatio harum omnium inter se.* Demonstratio Universalis nobilior est particulari; & Affirmativa Negativa: non tamen absolute, & simpliciter, sed cæteris paribus. At Demonstratio Propter quid simpliciter prior & nobilior est Demonstratione quod: unde quælibet Demonstratio Propter quod, licet particularis aut negativa, nobilior tamen est quavis demonstratione quod, quantumvis Affirmativa & universali. Est & Demonstrationis, præter dictos, gradus quidem alius: Demonstratio sc. ducens ad impossibile, omnium infima: & vix digna, quæ demonstrationibus annumeretur; quæ tamen ingentem habet usum, & est propterea à bonis autoribus recepta.

**Parag. 8.** *Demonstratio ab effectu.* Demonstratio quod duobus fit modis. Altero, cum causa demonstratur inesse subjecto per effectum Proximum; ut, Rationalitas homini per Risibilitatem: & dicitur Demonstratio ab effectu. In tali Demonstratione Medium est effectus proximus; Prædicatum Conclusionis causa ejus: Major propositio est in primo vel saltem quarto modo dicendi per se; Minor in secundo si sit Demonstratio (ut ferè est) affirmativa, sive primæ figuræ.

**Parag. 9.** *Demonstratio a causa remota.* Altero modo fit demonstratio quod, cum effectus demonstratur inesse subjecto per causam remotam non reciprocam, vel potius demonstratur non inesse ei, quod non est ejus subjectum per talem causam: & dicitur demonstratio a causa remota. Est autem talis Demonstratio vix alia quam negativa, & consequenter secundæ figuræ in Camestres: nam ejus Medium est causa remota non reciproca, quæ in Majori propositione conjungenda est cum Effectu, in Minori removenda à non subjecto; Non enim potest conjungi cum subjecto in minori

nori ni  
tur La  
In tal  
omni, &  
ficio im  
Ex p  
rias su  
ratione  
1. S  
ticular  
2. S  
tiva.  
3. M  
ductiv  
4. C  
5. M  
6. F  
alia C  
7. V  
fima.

1. D  
2. D  
3. D  
4. D  
5. D  
6. D  
7. D

nori nisi esset reciproca cum eo, ut si probetur *Lapidem non respirare, quia non est animal.* In tali demonstratione Major debet esse de omni, & per se quarto modo: sed nulla propositio immediata.

Ex prædictis liquet, Demonstrationem varias subire posse distributiones, pro varia sui ratione. Est enim *Demonstratio*, spectata quoad

1. *Quantitatem*, alia universalis, alia particularis. *variae Divisiones.*

2. *Qualitatem*, alia affirmativa, alia negativa.

3. *Modum procedendi*; alia ostensiva, alia deductiva ad impossibile, vel absurdum.

4. *Ordinem*; alia à priori, alia à posteriori.

5. *Medium*, alia à Causa, alia ab Effectu.

6. *Finem*; alia (demonstrans) Quod sit, alia Cur sit.

7. *Vim*; alia potens, alia potior, alia potissima.

*Quæstiones Decimiquarti Capitis.*

1. *De quatuor quæstis.*
2. *De demonstratione Universali & Particulari.*
3. *De demonstratione Affirmativa & Negativa.*
4. *De demonstratione Ostensiva & ducente ad impossibile*
5. *De demonstratione quod, ab effectu.*
6. *De demonstratione quod, a causa remota non reciproca.*
7. *De demonstrationis Speciebus & divisionibus aliis.*

## CAP. XV.

## De Demonstratione dicti.

Parag. 1.  
Quatuor  
Causarum  
genera.

**D**emonstratio propter quid non omnis est Potissima, sed habet suos quosdam gradus: in omni tamen Medium est aliqua causa passionis. Causarum autem genera sunt quatuor.

Est omnis causa vel	{ Interna eaq; vel	1. Materialis: ex qua res fit: ut statuæ <i>Æs</i> .
		2. Formalis: per quam res fit: ut statuæ propria sua figura.
	{ Externa eaq; vel	3. Efficiens: à qua res fit: ut statuæ <i>Polycletus</i> .
		4. Finalis: propter quam res fit: ut statuæ <i>Memoria viri ali-</i> <i>cujus illustris.</i>

Parag. 2. Demonstrari non potest per omnia causarum Ex quibus genera. Sunt enim è Causis Materialis & Forma-  
causis possit lis, qua tales, simpliciter inutiles demonstrati-  
demon- oni: quamvis enim Materia subjeñi possit esse  
strari. aliquando, & in potissima Forma subjeñi semper  
fit medium, hoc tamen fit quatenus sunt Effi-  
cientis Affectionis præcise: nam causa effectus  
demonstrandi est medium; is tamen Affectio  
est, non Subjectum. Relinquuntur ergo ex-  
tremæ tantum causæ; Finalis & Efficiens. De-  
monstrationes per finalem causam potissimam  
contingit fieri in Artibus & Prudentiis; in qu-  
bus res aguntur, aut fiunt propter finem: in  
Disciplinis vero theoreticis parciozem habent  
usum Demonstrationes per finalem, frequen-  
tiorẽ multo per efficientem causam. Cau-

Causa e  
ens vel

Præ  
Efficien  
variè o  
dicti.

1. P  
pulmon  
2. P  
pulmon  
3. P  
recipro  
mam.  
4. P  
Lunam  
terræ.  
5. P  
subjeñ  
lumina  
hi der  
suos u  
pro me  
bus ali



Causa effici-  
ens vel est

Remota ; quæ effectum non Parag. 3.  
immediatè, sed alio mediante Causa ef-  
fectu producit ; quomodo *ficientis*  
*elevatio vaporis in nubem est divisio.*  
causa pluvia.

Intrinsèca ; quæ sub-  
jecto effectus inest :  
quomodo *Rationalitas*  
Proxi- est causa *Risibilitatis.*

ma. Extrinsèca ; quæ sub-  
jecto effectus non in-  
est ; quomodo *interpo-*  
*sitio terræ est causa*  
*Eclipsis.*

Præter has sunt & aliæ causæ Finalis &  
Efficientis divisiones : ex quarum varietate  
variè oriuntur differentiæ Demonstrationum  
diſt.

Ut cum probatur effectus :

1. Per *finalem remotam* ; ut Animal habere Parag. 4.  
pulmones, propter conservationem vitæ. Varii mo-

2. Per *finalem proximam* ; ut Animal habere di Demon-  
pulmones, propter refrigerium cordis. strationum

3. Per *efficientem remotam* ; sed cum effectu diſt.  
reciprocam ; ut, Animal augeri propter ani-  
mam.

4. Per *efficientem proximam intrinsecam* : ut  
Lunam eclipsari, propter interpositionem  
terræ.

5. Per *efficientem proximam intrinsecam*, sed  
subjecto essentiali ; ut Lunam paulatim il-  
luminari propter figuram sphaericam. Habent  
hi demonstrationum sive modi, sive species,  
suos usus : constantque ex propositionibus,  
pro mediis exigentia, aut omnibus at aliqui-  
bus aliquo saltem gradu necessariis. Sed mi-  
nutatim

nutatim singula explicare non licet, ad *potissimam* properantibus.

### Quæstiones Decimiquinti Capitis.

1. De quatuor causarum generibus.
2. De inutilitate Materialis & Formalis Cause ad Demonstrationem.
3. De demonstratione per causam Finalem.
4. De demonstratione per Efficientem Remotam reciprocam.
5. De demonstratione per Efficientem Proximam extrinsecam.
6. De demonstratione per Affectionem priorem.

## C A P. XVI.

### De Demonstratione Potissima.

Parag. 1. *Potissima Demonstrationeque sit.* **Q**UAS hactenus exposuimus Demonstrationum differentias, nulla earum *Potissima* illa est, quam quærimus, *Demonstratio*: in quâ se unâ omnes Necessitatis & Immediatatis gradus perfectè reperiantur. Ea vero duntaxat talis est, *In qua effectus demonstratur inesse Subjecto primo & immediate per causam Efficientem proximam Subjecto Essentialem*: hoc est, in qua propria Affectio probatur inesse speciei per essentialem speciei definitionem; ut in ista;

*Omne Animal Rationale est Risibile.*

*Omnis homo est Animal Rationale* : ergo

*Omnis homo est Risibilis*

Parag. 2.

*Leges potissime demonstrati-  
onis.* 1 Medium esto causa utriusque extremi : Formalis sc Subjecti live speciei, Efficiens Prædicati live Passiōis. Proinde illæ in quibus Me-

Medium non est definitio Subjecti non sunt potissimæ.

2. *Omnes propositiones sint de omni.* Proinde non potest fieri Demonstratio potissima nisi in *Barbara.*

3. *Omnes propositiones sint per se primo, aut secundo modo.* Conclusio semper secundo; præmissarum major etiam secundo; Minor primo. Proinde illæ in quibus altera præmissarum est per se tantum quarto modo non sunt potissimæ.

4. *Omnes propositiones sint quatenus ipsum.* Proinde illæ, in quibus vel conclusio vel aliqua Præmissarum non est reciproca, non sunt potissimæ.

5. *Utraque præmissarum sit principium;* Major, ut *hypothesis*; Minor, ut *definitio*: & consequenter immediatum immedietate causæ, ac indemonstrabile.

Ex his sequuntur quædam *Potentia Demon-* Parag: 3.  
*strationis*: quæ sunt præcipuè tres istæ; *Ana-* De *Analy-*  
*lysis, Regressus, Conversio in definitionem.* *Analysis* si demon-  
est Resolutio effectus in causas suas primas ad *strationis.*  
pariendam perfectam ejus scientiam. Cum  
enim sit catena quædam, & subordinatio *Effici-*  
*entiam & Effectorum*, quamvis effectus poste-  
rior possit quidem demonstrari per effectum  
priorem; non tamen in eo acquiescet mens,  
sed ulterius requirit causam etiam illius effec-  
tus, atque ita deinceps, quoad perveniatur ad  
primam causam, cujus non datur causa, quæ  
est *Forma subjecti*, & in qua quietatur ani-  
mus: ut si demonstretur *Augmentatio* de omni  
vivente per *Nutritionem*; illa rursus per *facul-*  
*tatem vegetantem*; atque illa demum per *Ani-*  
*maliam.*

Parag. 4. *Regressus est Reciprocatio causæ & effectus per De Re- Demonstrationem*: quâ effectum per causam, gressu De- per quam ipse prius demonstrabatur, reciproce monstrati- demonstramus. Dicitur hæc Potentia Re-  
onis.

*gressus*: quia intellectus noster postquam è confusa quadam & experimentalis cognitione effectus, tanquam sensui propinquioris *progressus fuerit* ad similem & confusam causæ cognitionem, atque per multiplicem commentationem, & collationem causæ ad effectum, maturaverit illam cognitionem usque adeo ut ex confusâ fiat distincta: *regreditur* deinde à cognitione illâ causæ distinctâ, ad similem & distinctam cognitionem effectus. *Progressus* ergo fit per *Demonstrationem* quod & à Posteriori, respicitque confusam cognitionem *causa per effectum*: *Regressus* vero per *Demonstrationem* propter quid, & à priori: respicitque distinctam cognitionem *effectus per causam*, differtque propterea à vitio illo *Demonstrationis*, quem *Circulum* appellant, cum quæritur talis reciproca *Demonstratio*, quæ sit utrobique *Propter quid* & à priori: quam ut impossibile merito rejicit *Aristoteles*.

Parag. 5. *Conversio Demonstrationis in definitionem* est, De conver- cum ex terminis *Demonstrationis* per eorum sione de- transpositionem construitur *definitio* Acci- monstrati- dentis *Proprii*: est autem *Accidentis* Pro-  
onis in de- prii.  
finitionem.

Definitio duplex vel Partialis; eaq̃ aut

1. *Nominalis*; quæ genere & sub-  
jecto constat: ut *Eclipsis est defectus  
luminis in Luna*; sumendo ly *Nomi-  
nale*, non ut *Reali* opponitur, sed ut  
*Causali*.
2. *Causalis*; quæ ex ejus causa con-  
stat; ut *Eclipsis est interpositio terræ.*  
*Totalis*; quæ nominalem simul & cau-  
sale complexa, ex genere, subiecto, &  
causa proxima constat: ut, *Eclipsis est de-  
fectus luminis in Luna propter interpositio-  
nem terræ.*

Istarum definitionum *Nominalis* est *Demon-  
strationis conclusio*; *Causalis* *Principium*; *To-  
talis* *integra Demonstratio*, solo terminorum  
situ ab ea differens: *Definitum* enim est *Majus  
extremum*; *subiectum* *Minus*; *causa* *Medium*.

Quæstiones Decimisexti Capitis.

1. De Medio potissima Demonstrationis.
2. De Primo necessitatis gradu in omnibus pro-  
positionibus potissima Demonstrationis.
3. De secundo gradu.
4. De tertio gradu.
5. De Immedietate principiorum.
6. De Analyfi demonstrativa.
7. De Regressu, & Circulo.
8. De conversione demonstrationis in definiti-  
onem.

C A P. • XVII.

De Syllogismo Topico in Genere.

**S**Yllogismus Topicus, (qui & *Dialecticus* Parag. 1.  
*strictè*) est, qui ex probabilibus, vel quasi *Quid syllo-  
probabilibus* parat probabilem opinionem *Con-*  
*gismus.*

*Dialecti-  
cus: &  
quid pro-  
babile.*

clusionis. Probabile vero est, quod primo, aut omnibus videtur, aut plerisque, aut sapientibus, vel omnibus, vel plerisque, vel celeberrimis: ut, *Parentes esse honorandos; Sola honesta esse bona*: aut secundo, quod alteri probabiliter simile est; ut, *unam esse Logicam*, quia una est Grammatica: aut tertio, quod oppositum alicui probabiliter oppositè proponitur: ut, *Inimicos odio habendos*, quia amici diligendi: aut quarto, quod in aliqua disciplina receptum est: ut, *Contraria contrariis curari*, quia docent medici.

Parag. 2. Syllogismi Topici partes proximæ sunt *Problema*, & *Propositiones*. Problema sive *Quæstio*, est id de quo differitur probabiliter; estque Syllogismi jam facti Conclusio. Ut autem Problema aliquod sit *Dialecticum* duæ requiruntur conditiones.

1. *Utile*: idque vel ad vitam, & dicitur problema *Ethicum*; ut, *An voluntas sit bona?* vel ad scientiam, & dicitur *Physicum*; ut, *An Mundus sit æternus?* vel ad aliquod inserviens illis, & dicitur *Logicum*; ut, *An divisio sit Syllogismus?*

2. *Dubium*: in quo se dissentiant, aut vulgus à sapientibus: ut, *An divitiae faciant felicem?* aut vulgus inter se; ut, *An usura sit licita?* aut sapientes inter se: ut, *An cor sit membrum nobilissimum?*

Parag. 3. Problematis partes sunt termini *Subiectum* & *Prædicatum*. De *Subiecto* nihil præcipitur. *Dialecticus* enim nulli certo subiecto est adstrictus. *Prædicata* vero sunt quatuor: *Genus*, *Definitio*, *Proprium*, & *Accidens*. Horum *Definitio* & *Pro-*  
prium

primum c  
definitio  
non :  
sed Gen  
vero no

Propo  
probabi  
Topici  
tandus  
enim P  
tionum  
guendu  
sunt er  
pellaru  
locos in

Instr  
quatuor  
finetio  
siderati  
tare, &  
tulas in

Q

1. I  
2. I  
3. I  
4. I  
5. I  
6. I  
7. I

8. I  
9. I  
10. I  
11. I

*primum* cum *subjecto* reciprocantur, sed ita ut definitio ostendit, quid sit res, proprium vero non: *Genus*, & *Accidens* non reciprocantur, sed *Genus* est *essentiale* *subjecto*, *Accidens* vero non.

*Propositiones* sunt, ex quibus de *problemate* Parag. 4. probabiliter differitur: suntque *Syllogismi* *Argumenti* *Topici* *præmissæ*. In iis terminus unice spectum quid. tandus est *Medium* sive *Argumentum*; reliqui enim *Problematis* potius sunt, quam *Propositionum*. *Argumentum* est, quod ad aliquid arguendum est affectum. *Argumenta* ex *Locis* sunt eruenda: unde & hæc doctrina *Topica* appellatur; quod in *Argumentis* secundum locos inveniendis ac judicandis tota versetur.

*Instrumenta* inventionis *Dialecticæ* sunt ista Parag. 5. quatuor: *Acceptio* *propositionum*: *Ambigui* *di-* *Instrumenti* *finctio*: *Discriminis* *rerum* *investigatio*; & *Con-* *mentis* *in-* *consideratio* *similitudinis* *rerum*. De quorum utili- *ventionis* *tate*, & *usu*, copiose satis ac perspicue *Aristo-* *tulus* in tota posteriori parte *lib. 1. Topicorum*.

### Quæstiones Decimiseptimi Capituli.

1. De libris *Topicorum* *Aristotelis*.
2. De *Utilitate* *Dialecticæ*.
3. De *Syllogismo* *dialectico* & *opinionem*.
4. De *Propositione* *Probabili*.
5. De *Problemate* *Dialectico*.
6. De quatuor *Prædicatis* *Topicis*.
7. De numero & *utilitate* *Instrumentorum* *In-* *ventionis* *dialecticæ*.
8. De *propositionum* *Sumptione*.
9. De *Distinctione* *ambigui*.
10. De *Indagatione* *discriminis*.
11. De *Similitudinis* *consideratione*.



## C A P. XVIII.

## De Locis Topicis.

Parag. 1. **L**ocus est Argumenti sedes; Estque Locus duplex; *Maxima*, & *differentia Maxima*. *Locus Maxima* est præceptum Logicum, in quo fundatur vis argumenti: *Locus differentia maxima* est notatio præcepti secundum differentiam simplicis thematis, unde ducitur Argumentum. Exempli gratiâ, si quis probaverit *Socratem esse hominem*, eo Argumento quod sit *Animal rationale*. Argumentum talis syllogismi dicetur ductum à loco definitionis, atque etiam ejus vim omnem niti hoc loco, quod sc. Cuicunque definitio attribuitur, eidem & definitum: hic per locum intelligendo *Maximam*, illic *Differentiam Maximam*.

Parag. 2. Cuilibet loco differentiae *Maximae* respondet *Utriusque* locus *Maxima*; ut loco à *Definitione* ista, Cui comparatur attribuitur definitio, eidem & definitum. Locos *Differentiae Maximarum* simpliciter *Locos*, *Locos Maximas* simpliciter *Maximas* appellabimus. Loci ad *Inventionem*, *Maximae* ad *Judicium* pertinent magis. *Maximae* non sunt omnes ita perpetuo veræ, quin ut quandoque earum aliquæ admittant exceptiones, quas *Falacias* dicemus.

Parag. 3. Locorum ordinem variè varii instituunt. *Apagæ*, qui *Rhetoricos* hic obtrudunt. *Dialecticos Aristoteles* universos ad quatuor prædicata *Topica* retulit. Qui explicatius & distinctius eorum aliqui locos faciunt (qua internos, qua externos, qua medios, omnino viginti quatuor: quem

Cap.

quem  
ad dees

Hau

ad sept

locos o

sunt ist

Acciden

jugata

&amp; Spec

vo loc

torum

hunc o

Maxima

C

1. D

2. D

3. D

4. D

5. D

CA

præfent

i. In So

tæ, Sol

Liquor

Causam

tia, ut

ut M

Pharma

quem numerum alii ad tredecem contraxerunt, ad decem alii: alique aliter.

Haud fortassis incommodè facturi sumus, si **Parag. 4.** ad septem comp'lexiones classium sive notarum *Locorum* locos omnes & Argumenta reduxerimus: & *classes*, & sunt istæ, 1. *Causa & Effectus*. 2. *Subiectum & ordo*. 3. *Distantia & Comparata*. 4. *Conjugata & Notatio*. 5. *Totum & Pars*. 6. *Genus & Species*. 7. *Definitio & Divisio*: quibus octavo loco addi potest Inartificialium argumentorum sedes *Testimonium*, sive *Authoritas*. Nos hunc ordinem secuturi singulis Locis suas *Maximas*, & *Maximis Fallentias* subjiciemus.

Quæstiones Decimioctavi Capitis.

1. De Locis *Maxima & Differentia Maxima*.
2. De Locis Rhetoricis hinc excludendis.
3. De Locis Internis, Externis, Mediis.
4. De octo Locorum classibus.
5. De usu Locorum, & de Argumentis inde eruendis.

## C A P. XIX.

*De Locis à Causa & Effectu.*

**C**Ausarum genera quatuor diximus supra. **Parag. 1.** Sunt & aliæ earum divisiones: sed *Loci Præ-* præsentis negotio accommodatissimæ sunt hæc. *cognitio.*

1. In *Solitariam*, sive *totalem*; ut, *Aurum Monetæ*, *Sol Diei*: & *Sociam*, sive *partialem*; ut, *Liquem Domus*; *Natura eruditionis*.
2. In *Causam Actû* ut *Ædificans Domus*; & *Potentia*, ut, *Architectus Domus*.
3. In *Remotam*, ut, *Morbi Convivium*, *Calicis Sulphur*, *Pharmaci Sanitas*; & *Proximam*; ut *Cruditas Morbi*,

Morbi; Aurum Calicis, Pharmaci Purgatio.  
 4. In *Causam per se*; ut Sol Luminis, Architectus Domus; & *Causam per Accidens*; ut Sol Cæciritatis, Musicus Domus.

Hujus loci Maximæ sunt istæ.

**Parag. 2.** I. *Posita causa, ponitur effectus, & sublata tollitur*; ut, si Sol lucet, dies est; si non lucet, dies non est. Fallit prior Maximæ pars primo, in *causa remota*, ut qui bibit vinum, non semper inebriatur. 2. In *causa impedita*, ut gravia non semper descendunt, quia possunt ab aliquo intermedio impediante prohiberi. 3. In *causa per accidens*; ut ex malis moribus non semper fiunt bonæ leges; nec fodiens agrum semper reperit Thesaurum; 4. In *causa non sufficiente per se*; ut, non semper ubi industria est, doctrina est; nec semper fertilis ager, qui bene colitur; quia utrobique alia requiruntur. Fallit posterior pars 1. in *causa per accidens*; ut, potest non fodiens agrum reperire Thesaurum; 2. in *causa quæ aliquando fuit*; ut, manet ædificium mortuo architecto; 3. *quoties effectus potest a variis causis æque produci*; ut potest Socrates, etiam veneno non epoto, mori ex alia causa.

**Parag. 3.** II. *Posito effectu ponitur causa, & sublato tollitur*; ut, si Luna eclipsatur, terra interponitur; si non, non interponitur. Fallit pars prior 1. in *effectu per accidens*; ut, potest reperiri Thesaurus, etiamsi ager non fodiatur; 2. in *effectu permanente post causam*, ut manet domus mortuo ædificatore; 3. in *effectu producibili a diversis causis*; ut potest esse mors non epoto veneno. Fallit pars posterior 1. in *effectu per accidens*; ut, fodiens agrum potest non reperire thesaurum; 2. in *effectu causa quæ ali-*

aliquando  
 superstiti  
 tis: ut,

III. 5

ut, bon  
 Fallit u  
 vocis: u  
 tabula:  
 extrinse  
 ergo &

IV. P

magis ta  
 guit ign  
 non est t  
 ebrium  
 um: 2.  
 non est  
 causa cu  
 recipit n  
 ante per  
 faciat d  
 discipul  
 quando

V. Ca

libilitate  
 lis causa  
 diis post  
 prior in  
 rione e  
 istarum  
 pliciter  
 Externis  
 quid &  
 is nixa  
 cludere,  
 tum &

*aliquando fuit : ut corruiere potest ædificium, superſtite ædificatore : 3 in effectu liberi agentis : ut, potest eſſe Medicus, etſi non ſanet.*

III. *Qualis cauſa, talis effectus, & e contra : Parag. 4.* ut, bonæ arboris fructus bonus, & e contra. *Tertia.*

Fallit utrumque, 1. in cauſis & effectibus æquiuocis : ut pictoris deformis pulchra potest eſſe tabula : 2. in cauſa materiali propter aliquod extrinſecum ; ut, non quia aqua fluida eſt, ergo & glacies.

IV. *Propter quod unumquodque eſt tale, illud eſt Parag. 5.* magis tale : ut, Aër calidus propter ignem ar- *Quarta.*

guit ignem calidorem. Fallit 1. ubi utrumque non eſt tale : ut, vinum quod efficit hominem ebrium non eſt magis ebrium, quia non ebrium : 2. ubi illud tale recipit magis & minus : ut, non eſt pater magis homo, quam filius, etſi ſit cauſa cur filius ſit homo, quia humanitas non recipit magis ac minus : 3. in cauſa non ſufficiente per ſe, ut, non ſemper præceptor, etiamſi faciat diſcipulum doctum, eſt ipſe doctior diſcipulo, qui indole & induſtria accedente quandoque evadit doctior præceptore.

V. *Cauſa natura prior eſt effectu : ut, ratio ri-* Parag. 6.  
*ſibilitate. Et hæc nunquam fallit : nam & ſina-* *Quinta.*

*lis cauſa, in qua ſola fallere videtur, etſi me-*  
*diis poſterior ſit actu & executione, eſt tamen*  
*prior in intentione agentis, qua etiam ſola ra-*  
*tione eſt cauſa. Sciendum tamen pleraſque*  
*ſtarum Maximarum intelligi præcipue & ſim-*  
*pliciter de Cauſis Internis, & Essentialibus ; de*  
*Externis vero aliqua ſolum ex parte, ſecundum*  
*quid & per analogiam : & proinde argumenta*  
*his nixa non ſemper neceſſario & dictice con-*  
*cludere, ſed (ut plurimum) probabiliter tan-*  
*tum & veriſimiliter.*

## Quæstiones Deciminoni Capituli.

- |                                     |                 |
|-------------------------------------|-----------------|
| 1. De variis Causarum divisionibus. |                 |
| 2. De prima Maxima.                 |                 |
| 3. De Secunda.                      | } 5. De Quarta. |
| 4. De Tertia.                       |                 |

## CAP. XX.

## De Locis à Subiecto &amp; Accidente.

Parag. I.  
Præcogni-  
tio loci.

**N**ON hic Subiectum pro substantia cui in-  
hæret Accidens, aut Accidens pro eo  
quod Substantiæ inhæret, præcisè & adæquarè  
sumuntur : sed Subiectum pro omni eo cui ali-  
quid attribuitur quod non pertinet ad ejus  
essentiam, & Accidens pro omni tali attributo  
accipitur. Ut, Numerus est subiectum paritatis  
accidens sc. accidentis. Accidens multifariam  
distribuitur, sicut & Subiectum. Nam est ac-  
cidens, 1. Proprium & Commune : 2. Separabile  
& Inseparabile : 3. Inhærens sive internum, &  
Adhærens sive externum : 4. & potissimum, An-  
tecedens, ut, lassitudo febris, luna pallida plu-  
viæ, & omnia omnino signa Prognostica ; Com-  
comitans sive connexum, ut, Eclipsis plenilu-  
nii ; Consequens : ut Dies Auroræ, Partus  
conceptionis. Signa etiam & Circumstantiæ  
hujus sunt loci.

Hujus loci maximæ sunt.

Parag. 2. I. Posito Subiecto ponitur Accidens Proprium, &  
Maxima sublato tollitur, & e contra ; ut, si sit homo, est  
prima. risibilis, & e contra ; & si non sit homo, non  
est risibilis, nec e contra Nunquam fallit isti

prop

Cap.

propte  
procat

II. P

sed non

sit albu

Separabi

frigida

Proprio

2. in A

est nix

III.

jectum,

non est

nix non

parabili

prio, &

quemad

IV.

stantia,

si Milo i

adfuit :

terfecit.

quisita r

V. Posi

ponitur

comitans

anteced

esse vel

sit Eclip

si sit Au

cessario co

qui est

bellum.

sit mutua

plenilun

continuo

propter Subjecti & proprii Accidentis reciprocationem.

II. Posito Subjecto ponitur *Accidens Commune*, Parag. 3: *sed non e contra*; ut, si sit nix est alba; non si sit album est nix; Fallit prior pars in *Accidente Separabili*; ut, non si sit aqua, necessario est frigida. Fallit posterior pars, 1. in *Accidente Proprio primo modo*; ut, si sit scientia, est homo. 2. in *Accidente Individuo*; ut, si sit hæc albedo, est nix; quia accidens non mutat subiectum.

III. Sublato *Accidente Communi*, tollitur Sub-Parag. 4: *jectum, sed non e contra*: ut, si non sit album, non est nix: potest tamen esse album, etiamsi nix non sit. Fallit prior pars in *Accidente Separabili*; posterior in *Accidente primo modo proprio*, & in *Accidente ac Subjecto Individuis*, quemadmodum in priori maxima.

IV. Posita re ponitur loci & temporis circumstantia, & sublata circumstantia tollitur res; ut, si Milo interfecit Clodium, Milo tunc vixit, & adfuit: Si nec tunc vixit, nec adfuit, non interfecit. Nunquam fallit in circumstantia requisita necessario.

V. Posito *Antecedente, concomitante, consequente*, Parag. 6. ponitur (pro cujusque exigentia) *consequens, concomitans, & antecedens* (sc. concomitans in esse, antecedens in esse vel præfuisse, consequens in esse vel futuro esse) & sublato tollitur. Ut, si sit Eclipsis, est plenilunium; si parit, concepit; si sit Aurora, sol oriatur. Fallit, 1. in non necessario coherentibus; ut, potest esse non pauper qui est Philosophus, & cometam non sequi bellum. 2. In necessario etiam coherentibus, si non sit mutua necessitas: ut, etiamsi sit Eclipsis sic plenilunium, non tamen si sit plenilunium continuo erit Eclipsis. Sed & ista non necessa-

ria, magnam tamen vim habent ad faciendam fidem, praesertim si multa conglobata in unum fuerint: Unde hunc locum plurimi faciunt *Astrologici, Physiognomici, & Oratores* maxime in quaestione *Facti*.

### Quaestiones Vicesimi Capitis.

1. De Subiecti & Accidentis variis divisionibus.
2. De Circumstantiis & Objectis.
3. De Antecedentibus, Concomitantibus, Consequentibus, & Signis.
4. De Maxima Prima.
5. De Secunda.
6. De Tertia.
7. De Quarta.
8. De Quinta.

## CAP. XXI.

### De Locis & Dissentaneis & Comparatis.

Parag. 1.  
Praecognitio loci.

**D**issentanea sunt *Opposita*, aut *Disparata*; ut, *Bos & Equus*. Oppositorum quatuor sunt genera, de quibus part. 1. cap. 15. *Comparata* aut sunt ratione qualitatis, ut, *Similia & Dissimilia*; aut ratione quantitatis, vel etiam graduum; ut, *Paria & Imparia* & quaecunque possunt dici *Magis, Minus, vel Aequae*. De quibus omnibus variae sunt *Maximae*.

Parag. 2.  
Maxima Relatorum.

De Relatis haec. Posito altero relatorum (in esse, vel cognosci) ponitur reliquum, & sublato tollitur: ut, sit filius, est pater, &c. Fallit 1. in relatis secundum dici: posito scibili potest non esse scientia: 2. Si intelligatur in eodem subiecto & non simpliciter: nam qui est pater hujus, non modo potest non esse, sed quinimo non potest esse filius ejusdem. De

I. Positum, si ad remissis quod ad lex, missio quod contrariis.

II. Subiectum, si aqua in confectione nec nigra capaci: ut frigida.

III. Causa, si amor. Hac natura.

IV. Causa dolor si frigida. Fallit 1. in genibus visibilis ratione formati, non potius enim, si musicum a dispositione frigida.

V. Maxima & eorum. Aegritudinem ponitur: quam si ignorat.



## De contrariis istæ.

I. *Posito uno Contrariorum, tollitur alterum*: Parag. 3. ut, si aqua sit calida, frigida non est. Fallit in *Maximè remissis qualitatibus*, nam aqua quæ calida est *contrario ad lex*, est frigida ad duos gradus: quia *re-rum*. *missio qualitatis sit semper per admisionem contrarii*.

II. *Sublato uno Contrariorum, ponitur alterum*: ut, si aqua non sit sicca, erit humida: Fallit, 1. in *contrariis mediatis*, ut *mel* nec album, nec nigrum est, sed flavum. 2. in *subiecto non capaci*: ut, Anima nec alba est, nec nigra, nec frigida, nec calida.

III. *Contrariorum idem est genus & subiectum*: ut, si albedo est color, & nigredo color erit; si amor sit in concupiscibili, & odium erit. Hæc nunquam fallit.

IV. *Contrariorum contraria est ratio*: ut, si dolor sit fugiendus, voluptas est sequenda: & si Frigus congreget heterogenea, Calor secer-nit. Fallit, 1. in *prædicatione generis, aut affecti-onis generica*: ut, quia albedo est color, aut visibilis, non propterea nigredo non erit. 2. in *ratione subiecti*; ut, quia sanitas convenit ani-matis, non propterea morbus inanimatis; sed potius è contra: 3. in *causis per accidens*: non enim, si musicus edificat, ergo destruet im-musicus. 4. in *causis quarum actio determinatur a dispositi-ens materia*: non enim emollit lutum frigus: quia indurat calor.

V. *Majoris boni contrarium est majus Malum & e contra*: ut, quia finiras est melior divitiis, Egritudo pejor erit Paupertate. Fallit ubi *bonorum alterum altero includitur, aut ab eo sup-ponitur*: ut, utilius est posse philosophari, quam scire literas; & tamen è duobus utilius ignoratur Philosophia.

De

## De Privantibus istæ.

**Parag. 4.** I. *Posito habitu, tollitur Privatio, & e contra;*  
*Maxima* ut, si videt, cæcus non est, si cæcus est, non  
*Privati-* videt: Et nunquam fallit.  
*verum.*

II. *Sublato habitu, ponitur Privatio, & e contra:* ut, non videt, ergo est cæcus: non est cæcus, ergo videt. Fallit, 1. in *subiecto non capaci*; lapis enim non videt, nec tamen cæcus est; 2. in *subiecto capaci ante tempus suæ capacitatis*; unde catulus ante nonum diem etiam non videat, cæcus tamen non censetur.

**Parag. 5.** De Contradidentibus unica ista æternæ veritatis. *Posito altero contradictoriorum, tollitur reliquum; & sublato ponitur:* ut si paries sit albus, non est non albus; si sit non albus, non est albus.

**Parag. 6.** De disparatis ista. *Posito uno disparatorum, tolluntur reliqua, ut si Socrates sit homo, non erit bos, aut lapis.* Fallit in *accidentibus quando in concreto attribuantur subiectis*: idem enim lac est album & dulce.

**Parag. 7.** De Similibus & Dissimilibus, Proportionatis ac Improportionatis ista. *Similibus & Proportionatis similia conveniunt & proportionalia: Dissimilibus & Improportionatis, dissimilia & non proportionalia:* ut, si Plato sit mortalis, & Socrates erit: si oculus totum corpus, & animam ratio dirigit. Fallit, nisi intelligatur *reduplicative*, de similibus sc. qua similia, &c. omne enim simile, est etiam dissimile: aliàs simile non esset, sed idem: unde non sequitur corvum rationalem esse, quia Æthiops est rationalis, & similiter de reliquis. Atque hic oportet respondentem, si excipiat adversus argumenta in hac Maxima fundata, ostendere in quo, quæ proponuntur ut similia, sunt dissimilia.

Na-

*Mag-*  
*compa-*  
*bilitate*  
*sunt, g-*  
*ni acco-*  
*& min-*  
 I. Q  
*quod p-*  
*ære.*  
*cidens*  
*remotis*  
*frigidi-*  
 IV. Q  
*nis ve-*  
*magis*  
*venis*  
*compet-*  
*finem*  
*quæ o-*  
*Cæter-*  
*fere e-*  
 Ma  
*sunt e-*  
*us; u-*  
*plurib-*  
*ne. l-*  
*Bonæ*  
*meli u-*  
*bonum*  
*Quod i-*  
*berale*  
*melius*  
*ad per-*  
*lius;*  
*lius;*  
*milis.*

Magis, minus, & æque & de rebus inter se Parag. 8. comparatis dicuntur, & de propositionum proba- Maxime bilitate. De Comparatione rerum Maximæ generales sunt, generales quædam, omne genus collatio-comparatæ ni accommodæ; quædam speciales: de magis Rei. & minus bono Generales sunt istiusmodi.

I. Quod natura est tale, magis tale est quam quod per participationem: ut Sol luminosior aëre. II. Quod per se, magis quam quod per accidens: ut, Dieta salubrior vomitu. III. Quod remotius a contrario, quam quod propinquius: ut frigidius cælum sub polis quam sub Tropicis. IV. Quod magis efficit, quam quod minus: ut Ignis vehementius calefaciens calidior. V. Cui magis inest causa, magis quam cui minus: ut, Juvenis Sene robustior. VI. Cui magis definitio competit, aut media quam cui minus: Quod ad finem magis conducit, utilius. Et multæ aliæ, quæ omnes fallunt, nisi adhibita limitatione, Cæteris paribus, &c. Nam termini comparati fere excedunt invicem, & exceduntur.

Maximæ Speciales de Magis & Minus bono Parag. 9. sunt ejusmodi. I. In quo sunt plura bona, meli- Maxime us; ut, felicitas Peripatetica Stoica. II. Quod Speciales pluribus bonum, melius; ut, Justitia Fortitudi-comparati ne. III. Quod propter se expetitur, melius; ut, Boni. Bonæ leges malis moribus. IV. Quod stabilius, melius; ut, Virtus decore. V. Quod solitarie bonum, melius; ut, diuæ ætatis divitiis. VI. Quod ad meliorem finem, melius; ut, artes Liberales quæstuariis. VII. Quod nobilioris objecti, melius; ut Theologia Medicina. VIII. Quod ad perfectionem, quam quod ad necessitatem, melius; ut visus tactu. IX. Quod sine propius, melius; ut Messis semente. X. Quod meliori similitus, melius; ut, Æs Plumbo; Plurimæque hu-

hujus generis apud *Aristotelem* lib. 3. *Topic.* & alios. Quæ sunt omnes intelligendæ cum limitatione cæteris paribus.

**Parag. 10.** Maximæ comparatæ Rationis, sive Probabili. Maximæ tatis propositionum sunt istæ. I. Eorum quæ comparatæ æque sunt aut non sunt talia, si unum sit tale & re. Rationis, liquum, si non sit nec reliquum : ut, pariter se habere videntur honores & divitiæ ad felicitatem ; si ergo honores non raddant beatum, nec divitiæ reddent : si cibus sit necessarius ad vitam sustinendam, & potus erit necessarius. II. Si quod magis videtur esse tale, non sit etiam quod minus videtur esse non erit ; ut, non placuit omnibus *Homerus*, qui placebit *Mævius* ; III. Si quod minus videtur esse sit tale ; etiam id quod magis. Ut, Fur si sit suspensio dignus, cente dignior *Sacrilegus*.

### Quæstiones Vicesimiprimi Capitis.

1. De Dissentaneis, & Comparatis.
2. De Maxima Disparatorum.
3. De Maxima Relatorum.
4. De Maximis Contrariorum.
5. De Maximis Contradictoriorum & Privativorum.
6. De Maximis Similium, Dissimilium, Proportionatorum, Importionatorum.
7. De Maximis generalibus comparatæ Rei.
8. De Maximis specialibus comparatæ Rei secundum magis & minus bonum.
9. De Maximis comparatæ Rationis.

C A P.

De L

Conj  
tate conj  
Præcipu  
consecut  
que spe  
quam no  
mire sun  
non sunt  
dum Er  
Reipublic.

I. Cui

rum ; cu  
est justu  
qua sunt  
enim si S  
entus :  
paucis ad  
sacratem,  
arguitur  
inhibilis,

II. Qu

agatum  
negative  
um erit  
us, nec t  
conjugata  
equitur  
et mala :

## C A P. XXII.

## De Locis à Conjugatis &amp; Notatione.

**C**onjugata sunt Proprie quæ ob significationis affinitatem, vocis quoque affinitate juncta sunt : ut, *Justus, Justitia, Juste* præcognitio loci. Præcipua eorum vis est in abstracti & concreti consecutione : secundaria & in reliquis : atque spectanda potius conjugatio est ex rerum quam nominum ordine ; unde *Somnus & Dormire* sunt conjugata ; *Somnus & Somnolentus* non sunt. *Notatio* est vocis explicatio secundum Etymologiam : ut, *Consul a consulendo Reipublicæ.*

Conjugatorum maximæ sunt.

I. Cui unum conjugatorum convenit, & alter. Parag. 2.  
*rum ; cui non unum, nec alterum : ut, si Socrates Maxima est justus, ergo agit juste. Fallit, 1. in iis Conjugata sunt conjugata tantum quoad vocem ; non tantum pri-*  
*enim si Socrates habet vinum, statim erit vino-* ma.  
*entus : 2 quando arguitur ab una actione aut paucis ad habitum ; propterea non sequitur, Socratem, si agit justè, esse justum : 3. quando arguitur a potentia ad actum : ut, Socrates est risibilis, quamvis non rideat.*

II. Quorum unum convenit alteri, eorum Con-Parag. 3.  
*jugatum unius convenit Conjugato alterius, & Secunda-*  
*negative similiter : ut, si albedo sit color, al-*  
*bum erit coloratum : & si frugalis non sit ava-*  
*rus, nec frugalitas erit avaritia. Fallit, 1. cum*  
*conjugata sunt talia solum quoad vocem : ut, non*  
*sequitur vinum esse malum, quod vinolentia*  
*et mala : 2 arguendo affirmative a concretis ad*

*abstracta, ubi prædicatio non est per se; ut non propterea albedo est dulcedo, quia album (ut lac) est dulce: 3. arguendo negative ab abstractis ad concreta: ut, quia nulla albedo est dulcedo, non propterea nullum album erit dulce.*

*Notationis maximæ sunt.*

**Parag. 4.** 1. *Quod convenit aut non convenit Notationi, Maxima Notato convenire aut non convenire par est: ut, Notationis Sapientiæ studium si sit præferendum arti Militari, certe & Philosophia præferenda erit.*

2. *De quo dicitur Notatum, & Notatio: & de quo negatur Notatio, & Notatum: ut si solstitium sit, Sol stat: &, si non sit sacræ rei ablatio, Sacrilegium non est. Locus à Notatione plus habet amœnitatis quam virium: proinde ejus Maximæ sæpissimè fallunt; ut, 1º si Notationes sint frigida, aut nimium coactæ; ut, non sequitur Magistrum esse doctiorem discipulo, quia ter magis scit: 2º. si vera notatio in argumentatione accipiatur non vere: unde non sequitur Socratem tueri pupillum, quia est Tutor; dicitur enim tutor à tuendo quidem, quod tueri debeat, non quod actu tueatur: 3º. si mutatio contingat in Notato, non in notatione: ut non sequitur convivas, quia discumbunt ad cœnam, propterea fusos in lectis cœnare; quia mos jam exolevit, qui tunc obtinuit, cum hæc significatio huic voci imposita fuit: multisque aliis modis, quos attentior quisque per se facile observabit.*

### Quæstiones Vicesimisecondi Capitis.

1. *De Conjugatis.*
2. *De Notatione & Notato.*
3. *De Maximis Conjugatorum.*
4. *De Maximis Notationis & Notati.*

C A

**T**itur, ut, Captes sunt Integri differunt Domus p Integru Similare habet ne quælibe neum in struibitu inter se Hominis Partes s vel conj

I. Posi mus, eri II. Su fundame Fallit ut proprie d gues no mutilato ut, pote digito, v

## C A P. XXIII.

## Loci à Toto &amp; Parte.

**T**otum & Partes relata sunt. Totum est, Parag. 1. quod partium omnium unione absol- *Præcogni-* vitur, ut Homo. Partes, quæ in toto uniuntur, *tio loci.* ut, Caput, Pectus, Crura. Totius essentialis partes sunt essentielles; Materia & Forma. Totius Integri partes sunt Integrantes, quæ situ ita differunt, ut possit pars à parte separari; ut Domus partes sunt Fundamentum, Parietes, Tectum. Integrum Homogeneum in partes Homogeneas seu Similares distribuitur, quarum sc. quælibet habet nomen & definitionem Totius: ut Aquæ quælibet pars est Aqua. Integrum Heterogeneum in partes Heterogeneas sive Dissimilares distribuitur: quæ sc. diversas habent à Toto & inter se appellationem simul & naturam: ut Hominis partes sunt Caput, Manus, Pes, &c. Partes spectari possunt, vel singulæ separatim, vel conjunctim universæ.

Totius & Partis maximæ sunt.

I. Posito toto, ponuntur partes; ut si sit domus, erit Fundamentum. *Parag. 2.*

II. Sublatis partibus, tollitur totum: ut si *Maxima* Totius & fundamentum non sit, certe domus non erit. *Partis.* Fallit utraque, 1. in partibus æquivocis & improprie dictis; ut non sequitur, si pili & ungues non sint, nec hominem esse; 2. in toto mutilato parte aliqua non simpliciter necessaria; ut, potest esse homo, quantumvis amputato digito, vel manu.

T 2

III. Sub.



III. *Sublato toto, partes tolluntur*: ut si domus non sit, nec fundamentum erit.

IV. *Positis partibus, ponitur totum*: ut, si sint fundamentum, parietes, tectum, erit domus. Fallit utraque in *partibus divisim acceptis*: ut potest esse fundamentum, ita tamen ut domus non sit.

### Quæstiones Vicefimitertii Capitis.

1. *De Toto & Partibus Essentialibus.*
2. *De Toto & Partibus Homogeneis.*
3. *De Toto & Partibus Heterogeneis.*
4. *De Maximis Totius & Partis.*

## C A P. XXIV.

### De Locis à Genere & Specie.

Parag. I.  
Præcogni-  
tio loci.

**T**Opice Genus & Species non accipiuntur per omnia, ut, in prædicabilibus. Genus enim hic est omne prædicatum essentiale: sive sit genus *proprie dictum*, de specie aut individuo prædicatum; ut Animal de homine aut Socrate: sive Species de Individuo; ut, Homo de Socrate; sive *Differentia Generica* aut *Specificæ* de inferioribus Speciei quam constituit; ut, Sensibile de Homine: Rationale de Socrate. Species pariter hic non sola illa *proprie dicta*, quæ generi immediate subjicitur, sed & *differentia Specifica*, & ipsum etiam *individuum*; in universum quicquid superiori subjicitur, in quantum subjicitur, *Specie* appellatione continetur.

Ge.

G

1. Su  
sit anir  
rational

2. Po  
aut rati

3. Q

venit et  
mal sic

reum,

teriali,

nus, qu

quia A

veniunt

non uni

nalis, q

rational

4. Q

venit a

speciei,

in terri

aut non

erit rati

Quod s

fiunt In

sint sen

omne A

immort

Q

1. D

2. D

3. D

4. D

Generis & Speciei Maximæ sunt:

1. *Sublato genere, tollitur species*: ut, si non sit animal, nec est homō, nec brutum, nec rationale, &c. Parag. 2. Maxima prima &

2. *Posita specie, ponitur genus*: ut, si sit homo, aut rationale, erit animal. Nunquam fallunt. secunda.

3. *Quod convenit aut non convenit generi, con-* Parag. 3.  
*venit etiam aut non convenit speciei*: ut, si ani- Tertia.

mal sit sensibile, & homo: si non sit incorpo-  
reum, nec homo. Fallit 1. in *suppositione ma-*  
*teriali, vel simplici*: neque enim homo est ge-  
nus, quia Animal est; neque non est species,  
quia Animal non est. 2. *In iis quæ generi con-*  
*veniunt aut non conveniunt ex parte tantum, &*  
*non universaliter*: ut Homo neque est irratio-  
nalis, quia aliquod animal est; neque non est  
rationalis, quia aliquod animal non est.

4. *Quod convenit aut non convenit speciei, con-*  
*venit aut non convenit generi*: Explica, si alicui  
speciei, Generi ex parte: unde fiunt syllogismi  
in tertia figura: ut, si homo sit Rationalis,  
aut non sit quadrupes, certè aliquod animal  
erit rationale, & aliquod non erit quadrupes.  
*Quod si speciebus omnibus, toti generi*: unde  
fiunt Inductiones; ut si Homo, & Equus, &c.  
sint sensibiles, aut non sint immortales; certè  
omne Animal erit sensibile, & nullum erit  
immortale.

### Quæstiones Vicesimiquarti Capitis.

1. De Genere & Specie.
2. De Maxima prima & secunda.
3. De Maxima tertia.
4. De Maxima quarta.

## C A P. XXV.

*De Locis à Definitione & Divisione.*

Parag. 1.  
*Pracogni-  
tio loci.*

**D**efinitio Topica, non essentialem tantum definitionem, sed & quamlibet perfectam rei descriptionem, adeoque & omne prædicatum convertibile, sicut differentiam constitutivam, & quarto modo proprium, complectitur. Divisio vero ita sumitur, sicut in primo libro dictum est cap. 18.

Parag. 2.  
*Maxima  
definitio-  
nis.*

Definitionis Maxima unica hæc est. *Posita aut sublata definitione, ponitur aut tollitur definitum, & e contra; ut si sit animal rationale est homo, & e contra; si non sit homo, non est animal rationale, nec e contra. Fallit in iis quæ conveniunt definitioni aut definito, quatenus sunt definitio aut definitum; non enim si animal rationale sit complexa vox, & homo erit; alias perpetuo vera est; fundatur enim in mutua eorum reciprocatione.*

Parag. 3.  
*Maxima  
divisionis.*

Divisioni etiam unica est maxima hæc. *Membrorum condidividentium uno aut altero sublato, ponitur reliquum; & posito, tollitur: ut si hoc animal non sit brutum, erit homo; si sic homo, non erit brutum. Hoc perpetuo obtinet in omni bona divisione; fundatur enim in primo & tertio ejus Canonibus assignatis supra lib. 1. cap. 18. Par. 3.*

## Quæstiones Vicesimiquinti Capitis.

1. De Definitione & Divisione.
2. De Maxima Definitionis.
3. De Maxima Divisionis.

C A P.

I Narti  
expe  
authorita  
monio.

Testimonium aliud est  
pro

CHU

Testi  
plurima  
præcip  
I. Tes  
sequitu  
dixit A  
statuena  
turæ fa

## C A P. XXVI.

## De Locis à Testimonio.

**I**nartificialia argumenta restant, quæ vel Parag. 1. experto artis obvia sunt. Pugnant hæc *Præcogni-  
authoritate*, non *ratione*: & ducuntur à testi-  
monio.

Testimonium aliud est	Divinum propter	Revelationem: ut Scripturæ, Somnia, Visiones, &c.
		Operationem: ut Dei Judi- cia, Miracula, Experimenta Divinæ Justitiæ, Potentiæ, aut Providentiæ, quo & naturæ totius vox refertur.
	Humanum	Proprium: & est sensuum testimonium.
		Publicum: ut Consu- etudo, tabulæ publicæ, Leges, Monumenta, La- pides, &c.
	Commune	Privatum: ut Chiro- grapha, Confessiones, Te- stamentum, Jusjuran- dum, Pactum, Sententiæ & Authorum, &c.

Testimonium illud alio firmitus est, de quo plurimæ dari possunt Maximæ; nos è multis præcipuas aliquot exhibemus.

I. Testimonium non valet negative: non enim Parag. 2. sequitur non ita esse, propterea quod nullibi *Maxima* dixit *Aristoteles*. Fallit 1. in his quæ non sunt prima. statuenda sine certa *authoritate*: ut, quia Scrip-  
turæ sacræ non dicunt, ergo non est dogma  
fidei:

fidei; nec capitale est temere jurare, quia nulla lex dicit esse capitale: 2. in his de quibus aut hor debuit aut promisit perfecte differere: ut, *Aristoteles* lib. 5. *Metaphys.* ubi tamen instituit enumerare singulas species Quantitatis, non meminit loci, Locus proinde quantitas non est.

Parag. 3. II. *Divino Testimonio certa fides adhibenda est*; *Secunda.* ut, *Christus est Messias*, quia *Scripturae* docent. Nunquam fallit.

Parag. 4. III. *Sensuum Testimonio certa fides adhibenda est*; *Tertia.* ut ignis calidus est, quia sensus docet. Fallit quoties reddi ratio potest, cur sensus fallatur: ut baculus non propterea curvus est, quia in aqua talis videtur.

Parag. 5. IV. *Peritis credendum in sua arte*: ut *Partus perfectus nascitur mense septimo*, hoc enim asserit *Hippocrates*. Fallit 1. ubi peritiores aut aequae periti diversum sentiunt: ut, non dantur *Idea*, *Platone* quamvis asserente; quia refragatur *Aristoteles*, 2. ubi sensus, aut ratio contradicit: ut, nix nigra non est, etsi dixerit *Anaxagoras*: nec *Galaxia* de natura elementari, etsi dixerit *Aristoteles*: quia sensus illic, hic ratio repugnat.

Parag. 6. V. *Plurimorum Testimonium praefertur Testimonio paucorum*: *Quinta.* ut, verisimilius est dari elementum ignis, quod plerique putant, quam non dari, quae paucorum est opinio. Fallit 1. ubi pauciores sunt prudentiores: ut, virtus praefenda est divitiis, quod sic prudentiores censeant. 2. ubi pauciorum sententia firmitioribus rationibus probatur: ut, *Logica Ars* est potius quam *Scientia*, etsi pauciores id censeant, quia rationibus firmissimis constat ita esse.

VI. An-

VI. *An-*  
Testimonio r  
is praesert  
es: nam  
aud dubi  
quo faciliu  
invenire.

Quae

1. De A
2. De M
3. De M
4. De M
5. De M
6. De M
7. De re

Syllogism  
menti  
ismus Sop  
differenter  
qui gloriam  
que id  
propterea  
c. respon  
opinabile,  
Redargu  
negati con  
ubi contr  
manifeste  
opinabile,

VI. *Antiquorum Testimonium præferendum est* Parag. 7.  
*Testimonio recentiorum.* Quod intelligendum in *Sexta.*  
 his præsertim quæ ad pietatem spectant & mo-  
 res: nam in his quæ artis sunt aut ingenii;  
 haud dubie superantur à Neotericis Brisci:  
 quo facilius est inventis addere, quam nova  
 invenire.

### Quæstiones Vicefimisexti Capitis.

1. De Argumentis inartificialibus.
2. De Maxima prima.
3. De Maxima secunda & tertia.
4. De Maxima quarta.
5. De Maxima quinta.
6. De Maxima sexta.
7. De reliquis Maximis.

## C A P. XXVII.

### De Fallaciis in genere.

**S**yllogismus captiosus, qui probabilitatem Parag. 1.  
 mentitur, quam habet Dialecticus, Syllo- Quid E-  
 gismus Sophisticus, vel Elenchus, vel Fallacia in- Elenchus si-  
 differenter appellatur. Sophistæ veteribus dicti, ve Fallacia  
 qui gloriam ex disputatione aucupabantur;  
 atque id quinquè potissimum mediis quæ  
 propterea *Metæ Sophistarum* dicuntur: cogendo  
 c. respondentem ad Redargutionem, Falsum,  
 opinabile, Solæcismum, aut Nugationem.

Redargutio, est præconcessi negatio, aut præ- Parag. 2.  
 negati concessio; quando respondens cogitur Quinquè  
 sibi contradicere. Falsum, est propositionis Sophista-  
 manifestè falsæ per Respondentem admissio. In- rum Metæ  
 opinabile, est propositionis à communi homi-

U

nam

num opinione alienæ admissio. *Solacismus*, est vitium orationis peccantis adversus Grammaticorum Regulas. *Nugatio*, est ejusdem inutilis & inanis repetitio.

Parag. 3. Fallaciae possunt disponi secundum locorum Dialecticorum seriem, quorum mentiuntur probabilitatem : sed non incommode Aristoteles omnes ad generales quasdam notas retulit, numero tredecem, istis versiculis comprehensas.

Fallacia-  
rum nu-  
merus.

*Equivocat, Ampli. Componit, Dividit, Acc. Fi:  
Acci. Quid, Ignorans, Non causa, Con. Petit. Inter-*

Quorum prior versiculus sex Fallacias in Dictione complectitur ; posterior septem reliquas, quæ extra Dictionem sunt.

### Quæstiones Vicefimiseptimi Capituli.

1. De Elenchi definitione & nomine.
2. De necessario usu doctrinae Fallaciarum in arte Logica, & de libris Elenchorum Aristotelis.
3. De Sophistis ruteribus.
4. De quinque Metis Sophistarum.
5. De Fallaciarum numero.
6. De dispositione sophistica, sive de arte interrogandi.
7. De dispositione fallaciarum, sive de arte respondendi.

C A B

Falla  
oni

Est aute  
Multiplex  
aliud

Fallaci  
quando  
accipitur  
tribus m  
significat  
esse anim  
dictio un  
aut Meta  
betur aq  
pratum  
quia fan  
penes acci  
maticam  
surgebat  
ni ; &  
quam sec



## CAP. XXVIII.

## De Fallaciis in Dictione.

**F**allacia omnis in dictione oritur ex dicti- Parag. 1.  
onis aliqua Multiplicitate. *Multiplex*

1. *Actuale*: quando dictio inva- *triplex.*

riata multa significat: ut in *E-*  
*quivocatione*, & *Amphibolia*.

2. *Potentiale*: quando dictio quo-  
ad prolationem aliquo modo va-  
riata, multa significat; ut in *Com-*  
*positione*, *Divisione*, & *Accentu*.

3. *Phantasticam*: quando dictio  
unum reipsa significans, videtur  
tamen multa significare: ut in

*Figura dictionis*.

Fallacia *Equivocationis*, sive *Homonymia* est, Parag. 2:  
quando vox aliqua simplex aliter atque aliter *Fallacia*  
accipitur in argumentatione. Contingit id *Equivoca-*  
tionis.  
tribus modis: 1. *cum dictio multa principaliter*  
*significat*: ut, si probetur aliquod cœlestē sidus  
esse animal, vel latrare, quia est canis. 2. *cum*  
*dictio unum proprie significans, per Analogiam,*  
*aut Metaphorum ad alia transfertur*: ut, si pro-  
betur aquam pedes habere, quia currit; aut  
pratum os, quia ridet; aut urinam valere,  
quia sana est. 3. *quando ambiguitas attenditur*  
*penes accidentia partium orationis secundum Gram-*  
*maticam*: ut si probetur sedentem stare, quia  
surgebat. In hac fallacia sunt quatuor termi-  
ni; & solvitur distinguendo vocem ambi-  
guam secundum varia ejus significata.

Parag. 3.  
Fallacia  
Amphibologiae.

Fallacia *Amphiboliae* (sive *Amphibologiae*) est, quando oratio aliqua ambigua est propter constructionem. Contingit id tribus modis. 1. manente eadem constructione sub diversa tamen habitudine: ut, si probetur hunc librum possideri ab *Aristotele*, quia est liber *Aristotelis*. 2. mutato constructionis ordine: ut, si probetur columnam sentire, quam *Socrates* tangit: quia quicquid *Socrates* tangit illud sentit: 3. cum oratio præter propriam significationem, transumptam etiam & tropicam habet: ut, si probetur, qui indocilem docere vult terram scindere, quia *Iltus* arat: quo fere pertinent & cæteræ locutiones proverbiales. In hac etiam sunt quatuor termini: & solvitur ostendendo orationis ambiguitatem.

Parag. 4.  
Fallacia  
compositionis & divisionis.

Fallacia *Compositionis*, est cum conjunctim accipiuntur, quæ erant accipienda divisim. Huic ex diverso respondet fallacia *Divisionis*, cum seorsim & divisim accipiuntur, quæ erant accipienda conjunctim. Illa dicitur fallacia a bene divisim ad male conjuncta: ista a bene conjunctis ad male divisim. Contingit utrumque quatuor modis: 1. cum dictum in Modali potest supponere pro se toto, vel pro parte sui: ut, si probetur possibile esse ut niger sit albus, quia possibile est album esse nigrum: 2. ratione conjunctionis copulativæ vel disjunctivæ: ut, si probetur Quingue esse Par & Impar, quia duo & tria sunt par & impar: 3. cum dictio aliqua diversis in oratione conjungi potest: ut, si probetur *Socratem* semper futurum, quia, Qui vivit semper erit: a. cum voces unitæ in præmissis in conclusionis dividuntur, aut e contra: ut, si probetur canem esse patrem *Socratis*, quia est pater, & est *Socratis*, aut *Socratem* esse, quia est mortuus.

tuus. In  
tur separa  
& ostend  
non.

Fallacia  
per aliqu  
sic decept

1. Ratione  
probetur  
judicem

2. Ratione  
thongo aut  
corruptur

porcorum  
est 3. Ra  
quam, au

ut, si pro  
via, quæ  
Senatum

quia incu  
pronuncia  
concession

tionem, a  
citer & c  
quatuor

versam ac  
Fallacia

militudin  
petere vi  
maticæ: u

minini, q  
betur vid  
alio quoc

est, quan  
gari, ope

uus. In his sunt quatuor termini: & solvuntur separando sensum divisum à composito; & ostendendo uter sit verus & genuinus, uter non.

Fallacia *Accentus* five *Prosodia* est, cum prop. Parag. 5. ter aliquam in pronuntiatione similitudinem *Fallacia* sit deceptio. Contingit id quatuor modis: *Accentus*.

1. *Ratione quantitatis aut toni diversi*: ut, si probetur poma fugienda esse, quia mala; aut iudicem suspendendum, quia debet pendere.

2. *Ratione diversæ scripturæ, cum vel sine diphthongo aut asperatione*: ut, si probetur iudicem corruptum esse, quia vendit Equum; aut porcorum stabulum esse in fano, quia ibi Ara

est 3. *Ratione coalitionis diversarum vocum in unam, aut unius e contra in plures distractionis*:

ut, si probetur rempublicam conculcari, quia via, quæ res est publica, conculcatur; aut Senatum reprehendendum, qui in curia est,

quia incuria reprehendenda. 4. *Ratione modi pronuntiandi*: ut, cum illa, quæ dicuntur per concessionem, aut Ironiam, aut per Interrogationem, aut quid simile, accipiuntur ut simpliciter & categoricè dicta In hac similiter sunt

quatuor termini: & solvitur ostendendo diversam accentus, aut scripturæ rationem.

Fallacia *Figura dictionis* est, cum propter si. Parag. 6. similitudinem aliquam dictionum id uni com. *Fallacia* petere videtur, quod alteri. Idque vel *Gram-figure dictionis*:

ut, si probetur Poetam esse generis scæ. *tionis*, minini, quia *Musa* est: vel *Logice*: ut, si probetur videre esse agere, quia docere est; vel

alio quocunque modo. Hæc Fallacia minutior est, quam ut facile decipiat, & contenta negari, operosam solutionem non expectat.

Quæ-

## Quæstiones Viceſimioctavi Capitis.

1. De Fallaciæ in dictione ſufficientia ſecundum triplex multiplex.
2. De Fallacia Æquivocationis, & ejus ſolutione
3. De Fallacia Amphiboliæ, & ejus ſolutione.
4. De Fallaciis Compositionis & Diſiſionis, earumque ſolutione.
5. De Fallacia Accentus.
6. De Fallacia Figuræ dictionis.

## C A P. XXIX.

## De Fallaciis extra dictionem.

Parag. 1. **F**allaciæ extra dictionem ſunt in quibus contingit deceptio, non tam ex multiplici aliquo latente in vocibus ipsis, quam ex ignoratione Rerum; & ſunt ſeptem, quæ ſequuntur ſuo ordine

Parag. 2. **F**allacia Accidentis eſt, cum alteri connexorum attribuitur, quod alteri convenit tantum per Accidens. *Accidens* enim hic appellatur, quicquid aut non eſt de eſſentia rei, cui attribuitur; aut ſi ſit, eſt tamen ei alienum, in quantum ea confertur cum aliqua tertiâ. Contingit hæc fallaciâ tribus modis. 1. cum proceditur ab accidente ad ſubjectum, aut e contra: ut, ſi probeatur *Socratem* crudas carnes comediſſe, quod illas comederit, quas emiſſor. 2. cum mutatur genus ſuppoſitionis, materialis in formalem, ſimplex in perſonalem, &c. aut e contra: ut, ſi probeatur ſyllabam rodere caſeum, quia mus eſt ſyllaba: aut *Socratem*, quia homo eſt, eſſe

eſſe ſpec  
inferius:  
alterutr  
feriris;  
Animali  
qui ab a  
poſſunt;  
alias fall  
nonnunq  
referri p  
ſtinguen  
ab eo qu

Fallac  
pliciter,  
ſecundum  
ſolure v  
aliquo a  
aliquo a  
modis.  
minum c  
nem, qui  
modi di  
terminat  
betur/Æ  
tes. 3.  
bilem ali  
&c, ut,  
reddend  
distingui  
quod eſt

Fallac  
pro veri  
ſunt tal  
contrad  
ſit legit  
veræ c

esse speciem. 3°. cum proceditur a superiori ad inferius: & e contra, in eis quæ conveniunt alterutri secundum rationem superioris & inferioris; ut, si probetur rationale converti cum Animali, quia cum homine convertitur. Si qui ab aliis assignentur modi, reduci ad hos possunt; sicut & istorum fortasse nonnulli, ad alias fallacias: nihil enim impedit, eundem nonnunquam Elenchum ad diversas fallacias referri posse. Solvitur fallacia Accidentis distinguendo id, quod alicui convenit *per se*, ab eo quod *per accidens*.

Fallacia a dicto secundum quid ad dictum *simpliciter*. Parag. 3. *simpliciter*, est cum illud, quod verum est tantum Fallacia secundum quid, accipitur ut *simpliciter*, & ab-secundum solute verum. *Simpliciter* autem dici est sine quid ad aliquo addito dici; secundum quid vero, cum *simpliciter* aliquo addito. Contingit hæc fallacia tribus modis. 1. Cum determinatio addita destruit terminum cui additur: ut, si probetur esse hominem, quia est mortuus vel pictus homo: cujusmodi dicitur contradictio in adjecto. 2. Cum determinatio addita significat partem: ut, si probetur Æthiopem esse album, quia est albus dentes. 3. Cum determinatio addita significat notabilem aliquam circumstantiam loci, temporis, soni, &c. ut, si probetur arma deposita domino non reddenda, quia non domino furioso. Solvitur distinguendo id quod est *simpliciter*, ab eo quod est *quodatenus*, & secundum quid.

Fallacia ab ignorantia Elenchi, est cum ea Parag. 4. pro veris contradictoriis accipiuntur quæ non Fallacia sunt talia. Elenchus est syllogismus probans ignorantiam contradictoriam propositionis negatæ: qui ut nis Elenchi sit legitimus, requiruntur quatuor conditiones veræ contradictionis; ut scilicet sit 1. *eiusdem*  
eodem

eodem modo : 2. secundum idem : 3. ad idem :  
 4. eodem tempore. In hujus fallaciae conclusionem contradictoria eidem attribuitur ; sed quæ ob defectum alicujus requisitæ conditionis non sunt vera contradictoria. Contingitque : 1. Cum collatio non est ejusdem eodem modo : ut, si probetur cadaver Socratis esse, & non esse hominem, quia est mortuus, non est vivus homo : 2. Cum non est ejusdem secundum idem : ut, si probetur Æthiopiam esse album & non album, quia est albus dentes, cutem non albus. 3. Cum non est ad idem : ut, si probetur Socratem esse divitem, & non divitem, quia in comparatione ad Irum dives est, non est ad Cræsum. 4. Cum non est eodem tempore : ut, si probetur Socratem venturum & non venturum, quia venturus est cras, non venturus hodie. Ad Ignorationem Elenchi omnis fallacia potest aliquo modo reduci ; quemadmodum ad Contradictionem omnis oppositio. Solvitur ostendendo defectum Contradictionis in aliqua dictarum quatuor conditionum.

**Parag. 5.** Fallacia a non causa ut causa est, cum aut causa non vera sumitur pro causa vera, aut causa non talis pro causa tali : ut, insufficiens pro sufficiente ; per accidens pro per se : remota pro proximis, &c. Istis enim duobus modis contingit.

1. A causa non vera, ut causa vera : ut, si probetur bellum intestinum esse propter cometam.  
 2. A causa non tali, ut causa tali : ut, si probetur vini usum tollendum, quia facit ebrios. Hæc fallacia usum habet in syllogismis ducentibus ad Impossible. Solvitur negando causam falsam, & abducendo germanam.

**Parag. 6.** Fallacia consequentis.

Fallacia Consequentis est, cum ex antecedente infertur ut consequens, quod tamen non est

con-

consequen  
 gulas conv  
 ditionaliur  
 Lib. 2. c. 7  
 vitor osten  
 vel ex reg  
 dem forma

Fallacia  
 tur tanqua  
 non est cor  
 Cum sup  
 dem termin  
 probetur h  
 sub diversis  
 dium acut  
 tio probatur  
 nominem  
 ibilis. 4  
 iter se pro  
 alidissimu  
 enuissimu  
 endendo  
 tumentatio

Fallacia  
 am, est cu  
 ur conjun  
 eri possit :  
 um quærit  
 tis : ut,  
 a subjecto  
 t, estne h  
 pondendo  
 interrogation  
 ngulas.

consequens. Contingit id quoties contra regulas conversionum, aut syllogismorum conditionalium peccatur; quas videre est retro, Lib. 2. c. 7. Par. 4. & Lib. 3. c. 9. Par. 2. Solvitur ostendendo infirmitatem consequentiæ, vel ex regulis, vel ex aliis consequentiis ejusdem formæ, & tamen infirmis.

Fallacia *petitionis principii* est, cum id sumitur tanquam principium ad probationem, quod non est concessum. Contingit multis modis. 1. Cum supponitur id ipsum quod queritur sub iisdem terminis, quæ dicitur *Petitio statim*: ut, si probetur hominem esse, quia homo est. 2. Cum sub diversis, sed synonymis: ut, si probetur gladium acutum esse, quia ensis est. 3. Cum *questio* probatur per æque ignotum: ut, si probetur hominem esse risibilem, quia equus est hincibilis. 4. Cum *propositiones mutuo & circulariter se probant*: ut, si probetur ignem esse calidissimum, quia tenuissimus est; & mox tenuissimum, quia calidissimus. Solvitur ostendendo vanitatem & nugationem talis Argumentationis.

Fallacia *secundum plures interrogationes* ut u-Parag. 8. am, est cum plures quæstiones ita proponuntur conjunctim, ut una tantum quæstio veri possit: Contingit id duobus modis. 1. plures in-  
um queritur idem prædicatum de diversis sub-terrogati-  
is: ut, suntne mel & fel dulcia? 2. Cum omes.  
e Subjecto eodem diversa prædicata queruntur:  
t, estne homo animal & lapis? Solvitur re-  
pondendo non una responsione ad omnes in-  
terrogationis partes simul, sed distinctè ad  
regulas.



## Quæstiones Viceſiminoni Capituli.

1. De Fallaciis extra diſtinctionem in genere.
2. De Fallacia Accidentis.
3. De Fallacia a dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter.
4. De Fallacia ignorationis Elenchi.
5. De reductione omnium fallaciarum ad ignorationem Elenchi.
6. De Fallacia a non cauſa ut cauſa.
7. De Fallacia conſequentis.
8. De Fallacia Petitionis Principii.
9. De Fallacia ſecundum plures interrogationes ut unam.

## CAP. XXX.

## De Ordine &amp; Methodo in Genere.

Parag. 1. **C**ONſiderata Argumentatione, reliquum eſt alterum diſcurſus Inſtrumentum, Ordo ſeu Methodus. Qui accuratius iſta diſtinguunt, Ordinem volunt eſſe integræ alicujus diſciplinæ, Methodum etiam particularium conſuſionum; atque Ordinem diſponere, Methodum etiam inferre: Nos utrumque habemus pro eodem. Eſt autem ordo, ſeu Methodus, ratio ita diſponendi partes alicujus Diſciplinæ vel Tractationis, ut facillime a nobis integra diſcatur.

Parag. 2. Methodus alia eſt Inventionis, alia Doctrina; diverſa enim prorſus via ad diſciplinarum præcepta indaganda, & indagata docenda, incedimus. Inventionis prior eſt; Doctrina nobilior. Utraque à notoribus nobis ad ignotiora nobis procedit, ſed alio tamen & alia modo; Nam præ-

præcepta  
grediend  
ſunt not  
& univer  
præcepta  
grediend  
quæ ſunt  
ad minu  
velut ign  
Metho  
velut gra  
Sensus eſt  
quam ſin  
ſervatio,  
mente co  
ſimus:  
plures ob  
mus: Qu  
plures Ex  
nem conſ

Methodus  
doctrinæ  
alia eſt

Leges u  
I. Lex B  
redundet.  
dium, ſig  
tia vero &  
pariunt:

præcepta indagamus *ascendendo*, hoc est, pro-  
grediendo à sensibilibus & singularibus, quæ  
sunt *notiora nobis simpliciter*, ad intelligibilia  
& universalia, quæ sunt *notiora natura*: sed  
præcepta tradimus *descendendo*; hoc est pro-  
grediendo ab universalibus & intelligibilibus,  
quæ sunt *notiora natura*, & nobis etiam *distincte*,  
ad minus universalia & sensui propinquiora,  
velut *ignotiora*.

Methodi *Inventionis* quatuor sunt *Media*, & Parag. 3.  
velut gradus per quos ascendimus. Primus *Methodi*  
*Sensus* est: cujus adminiculo colligimus *ali-inventio-*  
quam singularis rei noticiam: Secundus *Ob-nis Media*,  
*servatio*, sive *Historia*: qua colligimus, &  
mente collocamus, quæ sensu aliquoties hau-  
simus: Tertius *Experientia*: qua collectas  
plures observationes ad certum usum applica-  
mus: Quartus & ultimus *Inductio*; qua collectas  
plures *Experientias* ad universalem conclusio-  
nem constituendam adhibemus.

Methodus  
doctrinæ  
alia est:

1. *Compositiva*; quæ à notione Parag. 4.  
*Subjæcti* incipiens, principia ejus & *Methodi*  
affectiones & species investigat; *inventio-*  
hæc tradendis disciplinis *Theoreticis* *Media*,  
inservit.

2. *Resolutiva*; quæ à notione  
*Finis* incipiens, ejus subjectum &  
*Media* investigat: hæc disciplinis  
*Præcticis*, hoc est, Prudentiis aut  
Artibus tradendis inservit.

Leges utrique Methodo communes sunt;

I. Lex Brevitatis. *Nihil in disciplina desit, aut* Parag. 5.  
*redundet.* Mutilatio enim est, non compe- *Lex bre-*  
dium, si qua pars necessaria desit; Redundan- *vitatis.*  
tia vero & Tautologia in præceptis nauseam  
pariunt: in præceptis dico, non in exemplis,

aut commentariis; exempla enim si sint frequentiora, & commentarii si pleniores, ita non damnamus, at probemus magis.

Parag. 6. II. Lex Harmoniæ. *Doctrina singulae partes inter se consentiant.* Pessimè docet, qui quod *Lex harmoniæ.* hic ponit, alibi per incogitantiam evertit.

Parag. 7. III. Lex Unitatis, sive Homogenæ. *Nihil in doctrina præcipiatur, quod non sit subiecto ætæ fini homogeneum.* Dico Subiecto, propter scientias; Fini propter artes & prudentias. Damnat Aristoteles merito transitum à genere ad genus.

Parag. 8. IV. Lex Generalitatis, sive Antecessoris & Consequutionis. *Præcedat in docendo id, sine quo alterum intelligi nequit, sed ipsum sine altero.* Lumen enim accipiant oportet, & robur, sequentia à præcedentibus; non hæc ab illis.

Parag. 9. Lex Connexionis. *Singulae partes doctrinæ aptis transitionibus connectantur.* Crebris enim interruptionibus turbantur intellectus & memoria: aptis vero colligatione & utrumque juvabitur, & methodi ratio manifesta fiet. Opera facturum præcium qui docet Methodi connexionem & rationem universam tabula aliqua; sive *diagraphæ* compendiarie discipulis repræsentabit.

### Quæstiones Trigesimi Capitis.

1. De Ordinis & Methodi distinctione.
2. De utriusque definitione.
3. De Methodo Inventionis.
4. De quatuor Modis inventionis.
5. De Methodo Doctrinæ: an sequatur rerum naturam magis, vel nostræ cognitionis facultatem.
6. De Legè Brevitatis.

7. De

7. De L  
8. De L  
9. De L  
10. De L

**M** Eth  
Sci  
propriam  
jectum, S  
Principia,  
nita, que  
13. hujus  
partem a  
jectum a  
species: tu  
etiam sub

De h  
I. Lex  
jecti unita  
Natem Fo  
considerat  
considerat  
multarum  
Musica co  
usque Pr  
considerat  
qua sonoru

II. Lex  
edant mi  
de subje  
ctis: ut,

7. De Lege Harmoniæ.
8. De Lege Unitatis.
9. De Lege Generalitatis.
10. De Lege Connexionis.

## C A P. XXXI.

## De Methodis in Specie.

**M**ethodum *Syntheticam*, sive *Compositivam*, Parag. 1. Scientiarum, quæ contemplativæ sunt, *Methodi* propriam diximus. Partes ejus tres sunt: *Sub-Compositi-jectum*, *Subjecti Affectiones*, & *Affectionum vae partes*; *Principia*, quæ sunt omnia suo modo *Præcognita*, quemadmodum ostensum supra est cap. 13. hujus libri. Nec est quod *Species* quartam partem addamus, tum quod possit esse *Sub-jectum* alicujus scientiæ, quod non habet *Species*: tum quod *Species* *subjecti* totalis sunt etiam *subjecta* suo modo, sc. *partialia*.

De hac Methodo sunt speciales leges.

I. Lex Unitatis. *Unitas scientiæ pendet a sub-* Parag. 2. *jecti unitate*. *Subjecti* sc. vel *Materialis*, vel *Lex uni-* *altem Formalis*. *Materiale* *subjectum* est *res:atis*, *considerata*: *Formale* est ratio secundum quam *consideratur*: Illud unum potest esse & idem *multarum disciplinarum*; ut, *Arithmetica* & *Musica* *considerant Numerum*: Hoc uniuscu- *jusque Proprium*; ut, *Arithmetica* *numerum* *considerat, qua numerum*; *Musica* *eundem, qua sonorum*.

II. Lex Generalitatis. *Magis universalia præ-* Parag. 3. *cedant minus universalia*. Prius ergo agendum *Lex gene-* *de subjecto in genere*, quam *de speciebus ralitatis*. *etiam*: ut, in *Physica* prius agendum est *de cor-*

pore

pore naturali in communi, quam de Caelo aut Elementis aut Animalibus. Amplia legem & ad universalia in causando: agendum enim prius de Principiis, quam de Affectionibus Subjecti.

**Parag. 4.** Unde in Scientiis Methodi ratio hæc est, *Methodi* Primo agendum de Subjecti notione paucis tantum, ut aliquo modo præcognoscatur; secundo loco de ejus Principiis; tum de communibus ejus affectionibus; de Speciebus deinceps, descendendo à simplicioribus, ad magis compositas; dum ad infimas pervenitur. Hæc Methodo accurate utitur Aristoteles in tradenda disciplina Physica.

**Parag. 5.** Methodi Analytica, sive Resolutiva, quæ *Methodi* Prudentiis & Artibus inservit, partes sunt resolutivæ tres, Finis, Subjectum, & Media: Finis enim partes. introducendus est in subjectum per Media quædam.

Ejus speciales sunt Leges.

**Parag. 6.** I Lex Unitatis. Unitas disciplinæ operatricis *Lex uni-* pendet ab unitate finis. Quod enim subjectum *tatis.* est in contemplativis, id finis est in operativis

**Parag. 7.** II Lex Generalitatis Magis universalia præcedunt minus universalia: intellige de universalibus & causando, & in prædicando: atque in causando rursus, & respectu causæ Finalis, quia præcognitio Finis præcedere debet Mediorum investigationem, & respectu Causæ efficientis, quia notitia principiorum debet præcedere notitiam Mediorum.

**Parag. 8.** Unde in operatricibus methodi ratio hæc *Methodi* est. Primo agendum de notione Finis, ut de ratio in præcognoscendo: mox de Subjecto, in quod disciplinæ finis introducendus est; tertio loco de Principiis Mediorum: quarto de Mediis ipsis, iisque pri-

primo in  
fima per  
primo agi  
Hominis in  
jecto felic  
suetudine.  
de virtuti  
tatem in

Qua

1. An
2. De
3. De
4. De
5. De
6. De
7. De
8. An

FI

primo in genere; postea specialius, dum ad in-  
fima perveniatur. Ut in *Ethica Prudentia*,  
primo agitur de *Felicitate*, ut de *Fine*, tum de  
*Hominis intellectu*, *voluntate*, *affectibus*, ut sub-  
jecto felicitatis: inde de *Electione*, *Fuga*, *Con-*  
*suetudine*, &c. quæ sunt principia virtutum;  
de virtutibus demum ipsis ut mediis ad felici-  
tatem in genere, & in specie.

**Quæstiones Tricesimiprimi Capitis.**

1. *An sit unica omnium Disciplinarum Me-*  
*thodus?*
2. *De Methodo Compositiva.*
3. *De Lege Unitatis in illa.*
4. *De Lege Generalitatis in illa.*
5. *De Methodo Resolutiva.*
6. *De Lege Unitatis in illa.*
7. *De Lege Generalitatis in illa.*
8. *An sit præter istas alia Methodi species?*

**FINIS LIBRI TERTII.**

---

APP

U S

---

De Tr  
fi

D

damus. I  
quid secu  
temur ; v  
solvimus  
hæc a vi  
est simpli  
Problem  
vel integ  
nenda p  
maticam,

Thema  
potest cir  
mata aut  
nius rati  
tanda. I



## APPENDIX PRIMA

DE

## USU LOGICÆ.

## CAP. I.

*De Tractatione Simplicis Thematicis :  
sive de Genesi Thematica.*

**D**ISCIPLINARUM *Instrumentalium*, Parag. 1.  
in quarum numero est Logica, vis *Distributio*  
omnis in usu sita est : *Usum* proinde & *ordo di-*  
*Logica* reliquum est ut paucis *osten-*  
*cendorum.*

damus. Is autem est duplex ; vel enim ipsi ali-  
quid secundum artis *Logica* præcepta commen-  
tamur ; vel ab aliis commentata artificiose re-  
solvimus. Illa *γένεσις* dicitur, sive *Tractatio* ;  
hec *ἀνάλυσις*, sive *Resolutio*. *Tractatio* omnis vel  
est *simplicis Thematicis*, quod explicandum ; vel  
*Problematis*, quod argumentis discutiendum ;  
vel *integræ Disciplinæ* quæ *Methodice* dispo-  
nenda proponitur : *Genesin Thematicam*, *Proble-*  
*maticam*, *Methodicam*, non incommode dixeris.

*Thema* simp' ex est quicquid concipi exprimi ve Parag. 2.  
potest circa affirmationem, & negationem. *The-* *Expensio*  
*mata* autem simplicia, ut non sunt omnia u- *Thematicis*  
nius rationis, ita nec uno omnino modo tra- *simplicis.*  
ctanda. Expendat itaque oportet animo prius

Y

Thema

Thema aliquod tractaturus, quàm ad operandum accedat, ipsius conditionem: sitne *Eius Reale* an *Rationis*; *Universale*, an *Singulare*; *Substantiale*, an *Accidentale*; *Totale*, an *Partiale*; *Ab-solutum*, an *Relatum*; *Abstractum*, an *Concretum*; *Unum*, an *Aggregatum*, &c. Sed non persequor ista sigillatim. Consultius fuerit tantum præcepta quædam magis communia exhibuisse, quæ tractandis *Thematibus* plerisque, præsertim perfectioribus, inserviant: eorumque praxin unico exemplo ostendisse.

Parag. 3. *Thematis expensi Tractatio in Explicatione*  
*Explicatio* consistit tum *Nominis*, tum *Rei*. Ordendum  
*Nominis.* autem à *Nomine*: cuius explicandæ sunt *ἰδιω-  
 μία*, *συνομμία* & *παρωνμία*. *Ἰδιωμμία*  
 explicatur aperiendo, siqua sit, vocis ambigui-  
 tatem, varias ejus significationes, & acceptio-  
 nes in medium afferendo; unamque ex omni-  
 bus diligendo eam, de qua præsens instituitur  
 tractatio. *Συνομμία* explicatur recensendo  
 varias ejus appellationes, & in eadem & in  
 aliis linguis. *Παρωνμία* explicatur decla-  
 rando vocis notationem, & originem; atque  
 etiam conjugata. Ad explicationem *Nomi-  
 nis* *Lexica* magno erunt adjumento; cum *Ge-  
 neralia* variarum linguarum, præsertim quæ  
*Etyma* vocum notant, & linguarum *Harmo-  
 niam*: tum quarundam *Disciplinarum* *Propria*;  
 qualia sunt *Dictionary* *Theologica*, *Juridica*,  
*Medica*, *Philosophica*. Cæterum prædicta non  
 sunt omnia & semper, & ubique adhibenda in  
*Nominibus* explicandis: Sed delectu opus est,  
 & iudicio, ut ea solum adhibeantur, quæ ipsi  
*Rei* explicandæ opportuna videbuntur.

Res

Res explicantur Attributione, & Distributione; Parag. 4.

Ulla fit, cum Themati subiecto alia attribuuntur: hæc, cum ipsum Thema in suas partes Rei.

distribuitur. Attribuuntur autem Themati

quædam *Essentialia*: quædam *non Essentialia*:

*Essentialia* hic intellige, non solum quæ pro-

prie constituunt *Essentiam*, *Genus* & *Differen-*

*tiam*; Sed illa universa, quæ ad constituendam

plenam & perfectam rei definitionem quoquo

modo pertinere supra dictum est, lib. 1. *Comp.*

§. 27. *Par. 5.* Qualia sunt in Substantiis Pro-

pria *Accidentia*; in Accidentibus propria Sub-

iecta & *Objecta*, in utrisque *Causæ Efficientes*,

& *Finales*; quæque aliquibus istorum propor-

tionem respondent: (ut *Materia* in Artificialibus

habet rationem *Subiecti*; *Correlatum* habet ra-

tionem *Objecti* in *Respectivis*; & *Fundamentum*

*Causæ Efficientis* in *Potentiis*; *Actus* proprius

habet rationem *Finis*, &c.) Quæ præter ista

sunt, omnia sunt non *Essentialia*. *Essentialia*

merito primum in tractatione locum vendi-

cant; *Non essentialibus* conveniet novissimus:

inter hæc & illa *Distributio* medio loco com-

modissimè collocabitur.

Inter *Essentialia* *Genus* quia communissimum, & Parag. 5.

primum; idque assignandum est semper quam *Per Attri-*

beri potest propinquum; præmissis tamen sic- *buta Essen-*

ubi opus erit, & remotioribus. *Genus* sequi- *tialia.*

tur *Differentia*; cuius aut defectum supple-

ant, aut naturam plenius declarabunt *Acci-*

dentia *Propria*; & hoc maximè in Substantiis,

additis etiam *Causis Efficientibus* Principalibus,

Impulsivis, & Instrumentalibus; & *Fine* tum

proximo, tum etiam remoto. At quoties

Thema Accidentale tractandum venit, *Generi*

obnectenda erunt, præter jam dicta, *Subiectum*.

eius proprium, & adæquatum *Objectum*. Ista autem dico omnia vel aliqua, plura, vel pauciora, prout casus exiget, & conditio ipsius *Thematis*. Ex quibus demum integra conficienda est *Definitio R. Essentialis*, quæ claudat hanc *Tractationis* partem. Placuisse video permultis diversam omnino ab hac pergendi rationem; quos integram definitionem primo statim loco posuisse juvat, mox eam per singula membra resolvisse. Quibus assentior in texendis disciplinarum *Compendiis*; atque aliàs etiam, quoties insigni brevitate opus est. Ast ubi *Thema* aliquod laxius tractandum proponitur, suaderem studiosis, præsertim minus exercitatis, ut illa porius incederent via, quam jam ostendi; quod naturæ convenientius sit à primis & simplicibus terminis, ad ortos & compositos colligendo procedere; quam è contra, resolvendo.

**Parag. 6.** Investigata Definitione, ac propositâ, *Thema* *Per distributionem*, mox distribuendum est in suas *species* aut *partes*, sive eas habeat proprias & per se, sive improprias aut per accidens. Sed partes vel nominâsse tantum ut plurimum sufficiet; aut saltem explicuisse quam paucissimis, quantum scilicet necesse est ad plenioram ipsius *Thematis* intelligentiam; neutiquam vero sunt iusta tractatione, & fusius declarandæ. A Divisione ad *Attributa* transeundum non *Essentialia*; quæ sunt aut *Effecta*, aut *Comparata*.

**Parag. 7.** *Effecta* plerunque late admodum patent, & *Per effecta* copiosam suppeditant tractandi materiam: Sed *Effecta Thematis*, siqua sint, aut minus nobilia, aut nimium communia, poterit quisque pro suo arbitrio, vel tacitus omittere, vel nominata præterire. Nobiliora vero, & magis propria

Ista paucis The- cienda t hanc formul- ratio- no sta- ingula texen- e alijs. Ast propo- minus ut via, cientius d ortos quam è Thema partes, impro- nomi- saltem scilicet ris in- sta tra- visione ; quæ ent. & n : Sed obilia, ue pro nomi- is pro- pria

pria conveniet ad certas velut classes, maxime si multa sint, revocare, quo distinctius, & enucleatius explicentur. Sed quia sæpius contingit, ut *Effecta* cum *Propriis* Accidentibus, aut *Fine*, aut alijs attributis, vel reipsa coincident, vel saltem (propter cognationem quam cum illis habent) coincidere videantur : dispiciat oportet cum iudicio Thema aliquod tractaturus, quo quæque commodissime referri possint, debeantve ; An ad *Effecta*, an vero ad *proprietates*, aut *finem*, aut aliud aliquod Thematis attributum ; ne cogatur idem bis aut pluries in unius Thematis tractatione reperere. Porro hic *Effectorum* locus est afferendis exemplis maxime opportunus.

Post *Effecta* sequentur *Comparata* ; quæ vel Parag. 81 Cognata sunt, vel Opposita : quorum *Cognata* Per cognationem comparantur cum Themate, ut cum eo *convenientia* ; *Opposita*, ut pugnancia. Thema explicatur per comparisonem *Cognatorum*, cum ea quæ ipsi aliqua ratione sunt eadem, aut similia, afferuntur ; ostenditurque in quo sita sit *identitatis* aut *similitudinis* inter ea ratio, itemque *diversitatis* & *dissimilitudinis*. Ratio *Identitatis* & *similitudinis* inter Cognata declaratur, cum ostenditur in quo eodem aut simili convenient ; vel *Genere*, ut *Comitas*, & *Urbanitas* ; vel *Causa efficiente*, ut *Augmentatio* & *Nutritio* ; vel *Materia*, ut *Ros* & *Prunina* ; vel *Fine*, ut *scribere* & *loqui* ; vel *Subiecto*, ut *Fides* & *Charitas* ; vel *Effectu*, ut *Magnes* & *Succinum* ; vel *Proportione*, ut *Sol* & *Oculus* ; vel alio quoquam Cognationis vinculo. Quinetiam quandoquidem est aliquod perpetuo inter Cognata discrimen, (alias *Cognata* non essent amplius, sed *Eadem* :) con-

convenientiâ explicata aperienda est consequenter eorum discrepantia & dissimilitudo : sive *Genere* differant ; ut *Sol*, & *Oculus* : sive *Causa efficiente*, ut *Ros* & *Pruina* : sive *Materia*, ut *Os* & *Cartilago* : sive *Fine*, ut *Physica* & *Medicina* : sive *Subjecto*, ut *Lux* & *Lumen* : sive *Objecto*, ut *Comitas*, & *Urbanitas* : sive *Circumstantia aliqua Loci, Ordinis, aut Temporis* ; ut *Crepusculum*, & *Aurora* : sive *Mole*, ut *Collis*, & *Mons* : sive *Grada*, ut *Liberalitas*, & *Magnificentia* : sive alio quocunque demum modo :

Parag. 9.  
Per Oppo-  
sita.

Adhibenda sunt ultimo loco *Opposita* ; ubi *Thema* explicandum est per collationem ad ea, quæ cum ipso pugnant : *Opposita* enim *juxta se posita* magis elucescunt. *Oppositorum* autem quatuor sunt genera : de quibus *lib. 4. Comp. cap. 15. Relata, Contraria, Privativa, & Contradictoria*. Sed *Contradictorium* *Thematis* notabilem lucem ei præstare non potest, propterea quod vagum sit nimis, & infinitum : *Correlatum* vero *Thematis*, quod ad ejus definitionem pertineat, inter *Attributa-Essentialia* potius censeretur. Sola ergo *Privative*, & *Contrarie* *opposita* hic locum & usum habent ; ut quæ sola apta sunt hoc modo declarare, atque illustrare sua *opposita*, quibus expositis, & cum *Themate* collatis, non est quod ulterius desideretur in simplicis *Thematis* tractatione. Totius negotii praxin unico exemplo aliquantulum exhibeo. Esto ergo *Thema* tractandum.

Parag. 10. Expensa imprimis in animo *Thematis* *con-*  
*Exemplum* ditione, invenio ipsum esse *Accidens Universalis*,  
*Tractatio-Absolutum*, & *Abstractum*. Mox tractationem  
vis *Thema*-ordior. Ubi considero *Invidia*.

sic.

Primo  
& Active  
Active r  
nesta amu  
ritiosa tr  
significat  
1. Su  
tium Lat  
pleræque  
vor : Gra  
3. Σηλ  
1. Ety  
vidia ab  
invidus  
nam felici  
plerumque  
velut  
animo æ  
vel neces  
2. Conj  
vidiosus,  
significat  
quentius  
videntia  
dicat, qu  
guitate ;  
Invidenti  
&c. Sed  
ATTE  
1. Gen  
Passio ani  
mum : D

## NOMEN, ejusque

**Primo** Ὀφθαλμίας. Sumitur enim *Passive* & *Active*, notante Cicerone lib. 4. *Tusc. quest.* *Active* rursus vel in bonam partem, pro honesta emulatione: vel in malam partem, pro vitiosa tristitia de bono alterius: qua ultima significatione impræsentiarum accipitur.

1. Σωφροσύνη. Appellatur enim hoc vitium Latinis, 1. *Invidia*, quam appellationem pleræque linguæ vulgares secutæ sunt. 2. *Livor*: Græcis vero, 1. φθόνος, 2. βασανία, 3. ζήλος, &c.

## 3. Παράνομιαν, ibique

1. *Etyma* vocum in variis linguis; ut 1. *Invidia* ab *In* particula intensiva, & *video*, quod invidus oculos continuo fixos habeat in alienam felicitatem. 2. *Livor* à colore livido, qui plerumque in invidis cernitur. 3. φθόνος, velut ὁδὸς τῷ φόνῳ, quod invidus, vel semet animi ægitudine quodammodo interficiat: vel necem optet ejus, cui invidet.

2. *Conjugata*: qualia sunt, 1. *Adjectiva*: *Invidiosus*, *Invidus*: sed *Invidus* active solum significat; *Invidiosus* & active & passive, frequentius tamen passive. 2. *Substantivum*: *Invidentia*: qua voce Cicero potius utendum judicat, quam *Invidia*, quod liberior sit ab ambiguitate; cum *Invidia* utroque modo dicatur, *Invidentia* non nisi Active. 3. *Verba, Adverbia*, &c. Sed ista fortasse plus satis.

## ATTRIBUTA ESSENTIALIA: ubi. II.

1. *Genus*. 1. *Remotiora* nonnulla: sc. *Passio*, *Passio animi*. *Dolor* sive *Ægritudo*. 2. *Proximum*: *Dolor vitiosus*.

2. *Di.*



2. *Differentia* : sumpta primo

*A Subj.cto* : qui sunt homines plerique omnes : paucissimi enim ab hoc affectu liberi, non tamen simpliciter omnes, sed ii fere qui sunt animi, & impotentes cupiditatum suarum.

2. *Ab Objecto* : quod est duplex, Quod Cui. Objectum Quod, est Bonum cujuscunque generis : verum, apparens, honestum, utile, jucundum : animi, corporis, fortunæ, sanæ, ne ipsa quidem virtute excepta. Objectum Cui est in universum quivis Homo alter, superior, par aut inferior : (invidemus enim superiori, quia ei non æquamur; pari, quia nobis æquatur; inferiori, ne nobis æquetur.) Sed tamen intra certam quandam proportionem loci, temporis & conditionis aliqua ex parte *Æqualis* nemo enim invidet aut olim defunctis, aut longius remotis, aut immenso intervallo superioribus, inferioribusve secundum illa. *Pascitur in vivis livor.* *Ζηλὸς δὲ τὸ γαίτην γαίτων, καὶ κροαμεύς κροαμῆ :* Extremam omnem invidia aleam &c.

3. *A Causa efficiente.* 1. *Principali*, & *Interna* in eo qui invidet, quæ superbia est, & inordinatus amor sui : quia enim quis ex vitio φιλαυλίας propriæ excellentiæ nimium indulget, propterea ringitur quoties æstimat eam alienæ felicitatis objecto minui, & obscurari. 2. *Impulsiva*, & *Externa*, quæ multiplex esse potest & varia : sive 1. in eo cui invidetur : ut si inimicus; si rivalis; si indignus; si felicitatis suæ facto, aut verbis prodigus ostentator, aut quid simile : sive 2. in tertia aliqua persona : ut Despectio, Adulatio, Susurratio

de. quæ  
Invidiam

4. *Inte*  
dia est tri

mior : Invi

quis præ

no, quo a

tarum, in

priam exc

DISTR

pedio tres

que pessim

egre fert

specia vel

riter. Se

frui, aut

sed cupit

speciem L

eleganter,

varis & P

jam ferre

tem. 3. e

rumpit, a

fore alter

aliquæ p

rum. Stel

vidiâ nor

non pau

quam ut

EFFEC

pectu ej

pectu ej

mentem

addit in

non defo

dani con

&c.

que sunt omnia permagni momenti ad  
invidiam concitandam.

4. *Integra Definitio*, eaque 1. *Brevior*: *Invidia* est tristitia mala de bono alieno. 2. *Ple-*  
*nior*: *Invidia* est vitiosa animi ægrotudo, qua  
quis præ nimio sui amore contristatur de bo-  
no, quo alterum frui videt, aut prævidet frui-  
torum, in quantum æstimatur diminuere pro-  
prium excellentiam.

**DISTRIBUTIONEM.** Ubi breviter ex- III.  
pono tres *Invidia* species; postremam quam-  
que pessimam: quarum prima est, cum quis  
ægre fert alium frui, aut fruiturum bono (in  
*specie vel gradu*) quo ipse potiri non potest pa-  
ter. Secunda est, cum quis ægre fert alium  
frui, aut fruium bono, quo ipse fruitur,  
sed cupit frui solus. Utramque hanc *Invidia*  
speciem Lucanus brevi sesquiversu & expressit  
elegantem, & egregiis exemplis illustravit *Cæ-*  
*saris & Pompeii*, lib. 1. *Phars.* *Nec quenquam*  
*ferre potest Casarve priorem, Pompeiusve pa-*  
*rem.* 3. est cum quis proprium bonum cor-  
rumpit, aut ejus usum sibi etiam negat, ne  
fore alteri bono esse possit, quo sensu *Plinius*,  
aliique per translationem similitudinis, *Cer-*  
*vum, Stellionem*, & alia quædam animalia in-  
vidiâ notarunt. Laborare hâc pessima æruginem  
non paucos eruditorum, nimio notius est,  
quam ut hic ostendatur.

**EFFECTA**, quæ sunt partim *Interna*, re- IV.  
spectu ejus qui invidet; partim *Externa*, re-  
spectu ejus cui invidetur. *Invidia* enim 1.  
mentem perpetuo cruciat, & omnem vitam  
reddit inquietam. 2. Corpus etiam vultumque  
non deformat modo, sed etiam velut tabe qua-  
dam consumit. *Justissimum* malum, quæ &  
culpa

culpa est eadem, & pœna : nec minus flagellum quam vitium. 3. reddit hominem bonis malisque pariter invisum : odiosum universis. 4. impellet ad quævis flagitia perpetranda. Obreſtationes, doli, calumniæ, jurgia, seditiones, homicidia : quæ non mala denique ex radice pullulant Invidiæ? Eum vero, cui invidetur, Invidia plurimis periculis exponit. Declinabit itaque vir sapiens quantum in ipso est Invidiam : id quod facit primum, si quædeat in sinu suo, & bonis quæ habet tacitus frui malit, quam ea vane prædicando limos oculos & animos irritare : Inde, si curet ita se gerere, ut felicitate, quam occultare non potest, non omnino indignus videri possit.

V. COGNATA : quæ sunt inter alia.

1. Odium : quo quis aliquem animo averſatur, eique male vult. Convenit cum Invidia.

1. *Subjeſto*, etſi non reciproce : ſemper enim qui invidet alteri, ipſum odit, etſi non è contra. 2. *Cauſa Efficiente interna* : quæ eſt utrobique elati animi ſuperbia, & cæcus amor ſui.

2. *Emphaſis*, cum quis gaudet de malo alieno. Convenit cum Invidia, 1. *Subjeſto proprio* & reciproce : nam qui de bono alterius contriſtatur, lætatur de malo : & contra. 2. *Cauſa Efficiente*, ut ſupra.

Differunt tamen ab Invidia.

1. Odium. 1. *Subjeſto* : poteſt enim eſſe Odium in quo non eſt Invidia. 2. *Objeſto* Quod quod in Invidia non niſi Bonum eſt : at in Odio poteſt eſſe Malum. 3. *Objeſto Cui* : quod latius eſt Odium, quam Invidia. Invidemus enim hominibus tantum, non Deo, nec nobis ipſis, ſed aliis : aſt Odiſſe poſſumus & alios homines, & nos ipſos, & alias creaturas, &

ipſum

ipſum I  
nobis ali  
odiſſe q  
diſſitos  
inferior

2. 'E

Genus D

Objeſto S

Invidia

OPPO

Sympath

compara

ejus ſeri

iſte affe

2. Honeſt

bono ali

profeſtu

Invidia l

norum :

dine ; ill

bene ſit

Hanc t

bus imit

fructu ſu

nec cura

adhibere

dematve

quavis p

exigentia

qua talis

ſententia

locis ido

2. ſi inſt

acuminis

quæ aut

aut Jang

ipsum Deum. Invidemus iis tantum qui sunt nobis aliqua saltem proportionē æquales: aut odisse quis potest, & diu defunctos, & longe distictos, & immenso intervallo superiores aut inferiores.

2. *Ἐνχαισργαμία* 1. *Genere*: nam Invidiæ Genus Dolor est: *ἔνχαισργαμία* Lætitia. 2. *Objecto Quod*: *ἔνχαισργαμία* enim de Malo est: Invidia de Bono.

OPPOSITA, quæ sunt potissimum ista, 1. VI.

*Sympathia*, sive *Benevolus affectus*, cum quis sic comparatus est, ut alteri bene velit, bonumque ejus serio, & ex animo gratum habeat; atque iste affectus Invidiæ ex diametro adversatur.

2. *Honestæ Emulatio*, cum quis dolet se ab aliis bono aliquo superasse: non quod ægrè ferat profectum alienum, sed quod desiderat suum. *Invidia* hominum malorum est: *Emulatio* bonorum: Proficiscitur hæc ab animi *Magnitudine*; illa *Elatione*. Illa incenditur animus, ne bene sit alteri: hæc, ut sit sibi.

Hanc tractandi rationem si in aliis Themati-Parag. 11: bus imitari velit studiosus juvenis, faciet cum *Imitatio*. fructu suo. Sed non erit nimium *superstitiosus*, nis ratio, nec curabit ista omnia singula præcise ubique *ornatus*. adhibere, nec enim res feret: sed istis addat, dematve licet, aut etiam immutet nonnulla, quivis pro suo judicio, & subiecti Thematis exigentia. Utile etiam fuerit (etsi Logicus qua talis, hoc non præcipiat,) inter tractandum *sententias* bonorum authorum, velut gemmas locis idoneis inseruisse. Sed 1. si sint *breves*: 2. si instituto *accommodæ*. 3. si quid habeant acuminis, aut elegantiae non vulgaris: nam quæ aut prolixæ sunt, aut studiosius quæsitæ, aut languidæ, & è trivio, perpetuo sunt ingratae.

gratæ. Ornabis etiam tractationem, si aptis Formulis utare, ubi opus est: quarum copiam sub suis titulis libello seorsim descriptam in promptu habere perutile erit. Quales sunt formulæ explicandi vocum *Ambiguitates* & *Ectyma*; *Rerum causas Efficientes, Impulsivas, Instrumentales*; *Finem, Materiam, Subjectum, Objectum, Integras Definitiones, Distributionem, Effecta, Cognatorum convenientiam, & Differentiam, Oppositionem Privativam, & Contrariam, &c.*

**Parag. 12.** Quo autem suppetat juventuri ad manum uberior copia omnis generis Thematum, quibus tractandis semet exerceat; experiaturque quid præstare valeat, & quantum in re Logici profecerit, visum est coronidis loco sylvulam materiæ tractandæ subjicere. Est ergo exemplum Thematis.

1. *Substantialis*, 1. *Universalis*: *Canis, Metallum*. 2. *Singularis*: *Cicero, Bucephalus*. 3. *Partialis*: *Manus, Oculus, Cerebrum*. 4. *Aggregati*: *Oceanus, Galaxia*.

2. *Accidentalis*, 1. *Absoluti*: *Lumen, Nutritio, Metus*. 2. *Relati*: *Conjugium, Locus*. 3. *Singularis*: *Conjuratio Catilinæ, Acumen Aristotelis*. 4. *Concreti*: *Philosophia*.

3. *Non-Realis*. 1. *Secundæ Notionis*: *Metaphora, Syllogismus, Equator*. 2. *Privativi*: *Caecitas, Mors*. 3. *Figmenti*: *Sisyphus, Chimera, Phoenix*.

### Subtituli Primi Capitis.

1. *De Genesi & Analysis.*
2. *De Genesi Triplici.*
3. *De Notatione, & expansione Thematis simplicis.*
4. *De Explicatione Nominis.*

3. De E

6. De

7. De

8. De

9. De

De tractatione

Accidentis Substantia

19.

20.

21.

De T

G E

veritas

ficio in

ones vi

rag. 2.

position

non sen

Proposi

vel Inte

quoties

ambiguo

5. De Explicatione Rei per Attributa Essentia-  
alia  
6. De Distributione.  
7. De consideratione Effectuum.  
8. De consideratione Cognatorum.  
9. De consideratione Oppositorum.  
10. Universalis.  
11. Singularis.  
12. Partialis.  
13. Aggregatae.  
14. Absoluti.  
15. Relati.  
16. Singularis.  
17. Concreti.  
18. Aggregati.  
19. Secunda Notionis.  
20. Entis privativi.  
21. Entis ficti.

De Tractatione

Accidentis Substantiae

## CAP. II.

## De Tractatione Problematis solitaria.

**G**Enesis Problematis est Tractatio Problema-Parag. 1.  
tis per argumentorum collationem, ut Notio &  
veritas elucescat. Est autem Problema propo-  
sitionis in discrepationem vocata, cujus condi-  
tiones vide fufius, lib. 3. Compend. cap. 7. pa-  
tis.  
rag. 2. Ejus partes eadem sunt, quæ & Pro-  
positionis: sc. Subj. & Prædicatum, licet  
non semper expresse proponatur per modum  
Propositionis. Proponitur enim Problema,  
vel Integre, vel Diminute. Integre proponitur,  
quoties certo constat de utroque termino, &  
ambigitur tantum utra pars contradictionis sit  
vera:



vera; exprimiturque vel *positive*, cum altera pars definite statuitur; ut, *Logica est Ars*; vel *negative*, ut, *Forma non est Principium Individuationis*; & *Thesis* dicitur; vel *interrogative*, cum utraque pars ex æquo dubia relinquitur, ut, *An Logica, sit Ars? An forma sit Principium Individuationis?* & *Quæstio* dicitur. Diminutim proponitur quoties expressio tantum altero terminorum ambigitur de reliquo: exprimiturque varie, sed fere ad modum *Thematis*, aut *Quæstionis simplicis*; ut, *De Genere Logica, De Principio Individuationis*; aliquando tamen plenius & per disjunctionem; ut, *Sitne Logica Genus Ars, vel Scientia, vel Habitus instrumentalis ab utraque diversus? An materia sit principium Individuationis, vel potius Forma, aut Accidens, aut quid aliud?* Nos distinctionis ergo, *Problema integrum, Categoricum* dicemus; *Diminutum, Disjunctivum*.

**Parag. 2.** *Tractatio* utriusque generis *Problematum*, *Tractatio* aut *Solitaria* est, aut *Socia*. *Solitarie* tractatur problema, cum quis sine adversarii instantia quæstionem aliquam per se examinat. Cujusmodi *Tractationis* tres sunt præcipue partes. *Ἠρώσκειν*, *Κατάσκειν*, *Ἀνασκειν*, *Præparatio Quæstionis*, *Probatio veritatis*, & *Dilutio objectionum*, Quibus etiam ex abundanti & præmitti potest, quasi *Præmii* vice, *Προπαράσκειν*, de gravitate controversiæ, atque dubii occasione: & subnecti, quasi *Epilogi* loco, *ἐπισκευή*, repetitionem complectens summariam totius dispositionis, cum corollariis inde emergentibus.

**Parag. 3.** In *Præfatione* imprimis ostendetur gravitas *Præfatio*. Quæstionis prout tres ipsa postulabit. Quod sc. problema tractandum non sit nullius vel levis momenti: sed vel de rebus aperte gravissimis



issimis; vel de iis quæ etsi prima specie leviores videri possint, sunt tamen eæ, sine quibus graviores nequeunt dextre intelligi aut explicari. Mox, si fieri potest, occasio dubii preteritur, & origo erroris: quæ nimirum res insam huic disputationi primæ præbuerint: errorique & initium dederint, & incrementum. Illud attentionem pariet; Hoc benevolentiam sententiæ nostræ: sed videndum, ut ista Logice fiant, hoc est, nude & aperte secundum rei veritatem, non invidiose & hyperbolice, ut oratores solent. Quin & omitti potest omnis Præfatio, ubi aut minus necessaria est, aut problema brevius tractandum.

Habita brevi præfatione, Problema non Parag. 4: statim probandum est, (nisi ubi termini satis *Evolutio* perspicui sunt, & res ipsa parum controversa:) *tituli*. sed præparandum prius, *Evolutione tituli*, & *Confectione Questionis*. *Evolutio Tituli* est explicatio Terminorum Quæstionis; tum *Subiecti*, tum etiam *Prædicati*: cujus utriusque brevis aliqua præcognitio habenda est, ut felicius sit progressus in reliqua tractatione. Utile erit quidem, animo, aut etiam in scriptis seorsim, plenam tractationem utriusque Terminum secundum rationem in superiori capite traditam prius instituere, quàm ad tractandum integrum problema accedatur: sed ex istis pauca tantum sunt aperte ponenda in Tractatione ipsius Problematis: quæ scilicet videri possint magis necessaria ad intelligendum sensum quæstionis: qualia plerumque sunt, 1. *Vocum varia Acceptiones*, præcipue quæ nobiliores, & præsentī instiuto accommodatiores. 2. *Reverum Definitiones*. 3. *Earum distinctiones a cognatis*. Ponenda autem sunt isto præcognita, primo

mo ex parte *Subjecti*. 2. Ex parte *Prædicati* : atque ex parte quidem prædicati tanto diligentius, quanto prædicatum est terminus principalior in propositione.

Parag. 5.  
*Conjectio  
quæstionis*

*Conjectio Quæstionis*, sive Explicatio status Controversiæ est ostensio quid sit ultro citroque concessum, & quid proprie controversum. Est enim in omni controversia aliquid commune, id quo partes consentiunt ; & aliquid dubium, in quo non ; illud *Ἀδύνατον* dicitur, hoc *Ἄντι-  
ἄπορον*, sive *ἄπορον* : Illius explicatio nobis *Acceptio dati*, hujus *Constitutio quæsti*, satis idoneè dicitur. *Accipimus datum*, cum quædam fundamentalia sumimus, vel supponimus, de quibus inter nos convenit & adversarios ; adjuncta, (si opus sit) brevi eorundem declaratione aut probatione per unum aut alterum principale argumentum. *Constituimus quæsitum*, cum ostendimus perspicue in quosumma litis sive (ut loquuntur) ipsum *Punctum Controversiæ* situm est, id si dextrè fiat, totum pene negotium confectum est : mirum enim dictu, quantum lucis hinc afferatur Probationi, & refutationi. Si controversiarum in omni genere Scriptores hoc rite & accurate ubique præstarent, mille controversiæ in Philosophicis, atque aliis, jacerent dudum consopitæ, de quibus hodie acerrimis animis disputatur. Huc pertinet *variarum Opinionum recensio*, quæ debet esse *Candida*, ne cujusquam sententiam sinistra interpretatione pervertamus ; *Succincta*, ne prolixitas sit tædio : & tamen *Plena*, ne dum brevitati studemus, videamur parum sincere alterius sententiam explicuisse.

Parag. 6. Factâ hujusmodi præparatione, *Κατασκευασθεὶς* *Declaratio* quitur, quæ in sententia, quam defendendam

suscep-  
tur. In  
Thesi a  
stram br  
tionibus  
versum,  
enim ph  
suis qua  
*Disjuncti*  
rietas, &  
defensio  
comple  
tiones vo  
illis, in  
tiæ ; &  
exponit  
*Argumen*  
sunt, pe  
ritate. I  
habebim  
inde *Præ*  
curramu  
simplex  
per ordi  
*cap. 19.*  
gument  
menda s  
evasio  
eorum v  
gunt, e  
Confir-  
tio, sive  
rit, quo  
ipso stat  
nem, & C  
fecere T

suscepimus, declaranda, & astruenda cerni- & probatur. In *Problemate Categorico* præstiterit univocatio veritatis. Thesi affirmante vel negante sententiam notis.

stram breviter proponere: eamque aliquot rationibus confirmare: nisi sit acrius controversum, & multis limitationibus indiget. Tunc enim plures *Theses* utilius proponuntur, cum suis quæque probationibus. In *Problemate vero Disjunctivo*, ubi fere opinionum major est varietas, & plures difficultates, necessarium erit defensionem nostram pluribus propositionibus complecti, quas *Theses*, *Conclusiones*, vel *Affertiones* vocant: incipiendo more *Aristotelico* ab illis, in quibus removentur aliorum sententiarum; & pergendo ad illas, in quibus propria exponitur. Porro post singulas conclusiones *Argumenta* quibus eæ confirmantur ponenda sunt, petita partim à *ratione*, partim ab *authoritate*. Rationum autem copiam, & delectum habebimus, si *Subjecti* Conclusionis primo, deinde *Prædicati* naturam & attributa mente percurramus: vel secundum rationem tractandi simplex *Thema*, cap. 1. hujus Appendicis, vel per ordinem locorum *Topicorum*, lib. 3. *Comp.* cap. 19. & deinceps. Non sufficiet tamen *Argumenta* sic nude proposuisse: fortiter premenda sunt, & defendenda, adversariorumque evasiones, subterfugia, & cavillationes quibus eorum vim & ictum declinare aut eludere satagunt, examinandæ atque evertendæ.

Confirmationem sequitur *Ανασκευή* Confutatio. Parag. 7: *titio*, sive *Dilutio Objectionum*. Nec multum intere. *Objectiones* nit, quo loco *Objectiones* disponantur; sive ab ipso statim initio omnes ante *Tituli* *Evolutionem*, & *Constitutionem Status* *Quæstionis*, quod fecere *Thomas*, *Scotus*, & *Scholasticorum* turba;

sive omnes utrimo loco, & post confirmationem nostræ sententiæ; sive, quod suaderem magis, post singulas *Opinionēs*, aut certe post singulas *Conclusiones* certæ objectionum classes quæ pro tali opinione aut contra talem Conclusionem militare videntur. *Solutiones* pariter, aut singulis Objectionibus subiecti possunt singulæ, aut universis universæ, pro cuiusque arbitrio: Nec enim morari debent quemquam istæ curæ: illa potior est, quâ demum ratione argumenta objecta dextre & artifice oīe solvantur.

Parag. 8.

*Solutio ad Conclusionem.*

Id quo fiat appositæ, & cum iudicio; consideranda sunt in objectione tria hæc, a quæ hoc ordine: *Conclusio, Forma, Materia*. Si enim afferatur *objectio*, in cuius nec *Forma* nec *Materia* vitium sit, rejicienda tamen est rota, si non directè contradicat alicui *Conclusioni* defensionis nostræ: sæpe enim contingit vitium *ἐν τῷ ὁρισμῷ*, ut ea multis & operosè confirmantur, quæ sunt extra quæstionem; negligatur è contra id, quod maxime probandum erat. Cæterum ejusmodi objectiones operosæ non indigent *solutione*: satis erat eas, ut alienas à quæstione, rejecisse; atque ostendisse paucis, quæ ex iis colliguntur non pugnare cum Thesi nostra. Huc spectant illæ Formulæ

*ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ* hoc. & ad rem nihil. Deservit quæstio Concedatur totum, nec video quid incommode sequatur. Hoc non impugnat Thesin meam: &c. Quandoque Objectionis allata contra Thesin aliquam, tam non everrit eam, ut confirmet magis: quod quoties fit, non rejicienda est tantum, ut impertinens: sed etiam retorquenda. Quo spectant formulæ, Hoc facit pro me. Id hoc Adversarius meas partes agit. Prævaricari hoc est, non objicere. Dum hoc urget, miror ipsum

non  
Si  
recte  
Argum  
atque  
Syllog  
sit rite  
conste  
si sint  
tur con  
particu  
gura: i  
negatio  
in Indu  
ticulari  
negande  
vitium,  
Syllogism  
ductio, &  
pediet e  
disse, al  
dem om  
vitiosum  
Perinde h  
Si sic arg  
rim, &c.  
Quod  
vitiosa;  
ex Premi  
tuenda er  
Præmissa  
nter prob  
Negatione,  
qua cur ea  
Objection  
minos (qui

non advertere, se propria vineta cadere, &c.

Si objectionis Conclusio sit ad rem, & di- Parag. 9.  
recte contradicat alicui Thesi nostræ; *Forma Solutio ad*  
*Argumentationis* proximo loco excutienda est: *Formam.*  
atque examinanda Obiectio secundum leges  
Syllogismorum Generales, & Speciales; num  
sit rite disposita, vel non. Si factò examine,  
constet *legem aliquam Syllogisticam* violari; (ut  
si sint quatuor termini; si medium ingredia-  
tur conclusionem; si propositiones sint purè  
particulares; si purè affirmantes in secunda fi-  
gura: si arguatur à negatione antecedentis ad  
negationem consequens in Hypotheticis; si  
in Inductione sit insufficiens enumeratio par-  
ticularium, aut quid simile) solvetur Obiectio  
negando ejus formam, & detegendo particulare  
vitium, in quo peccat. Ut si dicamus, *In hoc*  
*Syllogismo sunt quatuor termini; Manca est hæc In-*  
*ductio, &c.* Et hoc in rigore satis est: Sed ex-  
pediet etiam vitium in Formâ ulterius osten-  
disse, allato uno aut altero argumento, ejus-  
dem omnino formæ, quod ramen manifeste sit  
vitiosum & absurdum. Cujus Formulæ sunt,  
*Perinde hoc sequitur, ac si quis probare velit &c.*  
*Si sic argumentari liceat, non minus ego probave-*  
*rim, &c.* & aliæ consimiles.

Quod si nec Conclusio sit aliena, nec *Forma* Parag. 10.  
vitiosa; consideranda est *Materia* Objectionis *Solutio ad*  
*ex Præmissis*; & secundum ejus rationem insti- *Materiam,*  
tuenda erit Responsio ad objectionem. Si qua  
Præmissarum sit manifeste falsa, aut non suffici-  
enter probata, solvetur obiectio simplici ejus  
Negatione, adjecta (si videbitur) ratione ali-  
qua cur eam negemus. Quod si ejusmodi sit  
Obiectio ut nihil commode negari possit, Ter-  
minos (qui sunt *Materia Præmissarum*) expen-  
dere.

dere oportet ; ut ex iis eruatur responsio. Termini autem sunt, aut *Extremi* aut *Medius* ; expendendi autem primum *Extremi* ; in quorum altero si lateat ambiguitas, (ut plerumque fit) distinguendus est Terminus sic ambiguus : & respondendum ad Præmissam, in qua ille terminus reperitur, ostendendo Terminum illum aliter accipi in dicta præmissa, aliter in *Conclusione*. Si non sit ambiguitas in *Extremis*, tunc *Medius Terminus* est expendendus : & secundum se ; & ratione habita ad locum ex quo ducitur. Secundum se consideratum Medium si sit *ambiguum* : respondendum est (ut prius) per distinctionem ostendendo, Medium non eodem modo sumi in *Majori* & *Minori* ; & in uno sensu veram esse *Majorem*, *Minorem* falsam ; in altero *Majorem* falsam, *Minorem* veram. Sin ambiguitas non appareat in Medio recurrendum ad *Locum Topicum*, unde Medium videtur ductum : ut ex *Maximis* locorum, & *Maximarum Fallentiarum* judicari possit rectene ductum sit argumentum ex illo loco, vel non ? Hic permagno erit adjumento (bone Lector) Locorum Topicorum *Maximas*, & earum *Fallentias*, usu tibi familiares reddidisse, atque Exemplis, quæ singulis subjecta reperies, l. 3. *Compend. c. 19.* & deinceps, alia plura addidisse, ut sic tibi copia Exemplorum ad manum suppetat, quæ velut paria ei objicias, quæ tibi afferat argumentum ex loco aliquo Topicorum perperam ductum. Si constabit Objectionem niti aliqua *Maxima*, non recte intellectâ : respondebitur ostendendo cancellos & limites illius *Maximæ*, quo sensu intelligenda sit, & quibus in casibus fallat ; adeoque præsentem Objectionem ad aliquem dictorum casuum pertinere.

tinere :  
pari cal  
Exp  
sentia,  
brevis a  
quas de  
onem fi  
modum  
one sent  
mergunt  
dam ali  
das alia  
non infi  
Consecta  
onem, a  
immedi  
Corolla  
ductis r  
enim ja  
probatio  
sufficiet  
tasse, ut  
necessar  
ducta.

Exem  
osorum  
non tan  
rudem  
hibeo ;  
junctivi.

D  
Parte  
Προταγ  
i. Gra  
rationem  
eticis.



tinere : quod etiam allatis aliis exemplis in pari casu illustrabitur.

Expedita hætenus *Confirmatione nostræ sententiae*, & *Dilutione Objectionum*, poterimus cum *Collectio* brevi aliqua repetitione *Thesis*, aut *Thesium*, *Corollariorum* quas defendimus, totam *Problematis tractationem*.

onem finire. Nisi quod alicubi ἐπισκευὴ prope- modum necessaria est : cum sc. ex constituti- one *sententiae* nostræ quædam *Observationes* e- mergunt, quæ aut ad praxin, aut ad illustran- dam aliam aliquam veritatem, aut ad everten- das alias adversarii assertiones videri possint non infimi momenti : Ποσειδωνία vocant & *Consecutaria*, & *Corollaria* : quæ per subsumpti- onem, aut ex nostra conclusione inferuntur immediate, aut ad sic illatam consequuntur. *Corollaria* autem ista non necesse est novis ad- ductis rationibus ulterius confirmare : (satis enim jam ante confirmata præsumuntur in probatione *Principalium Conclusionum* :) sed sufficiet ea posuisse tamen breviter, & adno- tasse, ut ex principalibus Conclusionibus per necessariam, & evidentem consecutionem de- ducta.

Exemplo rem declarare oportuit in studi- *Parag. 12.* osorum gratiam : sed præ studio brevitatis *Exemplum* non tam justum exemplum, quam exempli *tractatio-* rudem aliquam Ideam, & velut sceleton ex *nis proble-* hibeo ; idque in tractatione *Problematis Dis-* *maticæ.* junctivi. Quod sit

## DE GENERE LOGICÆ.

Partes hujus tractationis erunt.

Προπαγωγικὴν, ubi ostenditur.

1. *Gravitas Questionis* ob diversam Methodi rationem in disciplinis Theoreticis & in Pra- cticis.
2. Oc.



I. 2 *Occasio descrepantium Opinionum.* 1. Promiscuus usus terminorum *Ἐπισύμν*; & *Τέχνη*, Scientiæ & Artis apud bonos Authores. 2. Infelix barbaries sæculi Scholastici, & ignoratio usus Logicæ.

H. *Παρασκευή*, ubi

1. *Evolutio Tituli.* 1. Logica hic tota est Disciplina, sed *Docens*, non *Ufens*: Ejus Genus quæritur non *Remotum* sed *Proximum*.

2 *Conjectio Quæstionis*, ibique

1. *Acceptio Dati.* Ista enim largiuntur omnes, Logicam. 1. esse habitum intellectualem de prima specie Qualitatis. 2. nec Sapientiam esse, nec Prudentiam, nec intellectum Principiorum. 3. & Scientiam dici posse, & Artem, in larga vocum acceptione. 4. esse instrumentum Philosophiæ, & omnium Discipularum.

2 *Constitutio Quæsti.* Sed illud ambigitur, quodnam sit ejus Genus Proprium, & Proximum: sive illud Ars; an Scientia: an vero *Habitus* ab utraque diversus? Ubi occurrunt tres opiniones

1. *Avicennæ*, & *Latinorum Scoti, Thomæ, Alberti*, &c. quod sit Scientia propriè dicta.

2. *Quorundam è veteribus*, & omnium fere *Neotericorum*: quod sit Ars propriè dicta.

3. *Græcorum*, quos sequitur *Zabarella*: quod nec Scientia sit, nec Ars, sed habitus instrumentalis ab utraque diversus.

*Κατασκευή*, Ubi pro veritate declaranda pono quasdam *Conclusiones*: & sunt istæ.

1. *Logicæ Genus non est habitus Instrumentalis, a Scientia, & Arte specificè distinctus.* Probat.

Promis-  
Tέχνη,  
s. 2. In-  
gnoratio

est Di-  
Genus

ur om-  
Stualem  
ientiam  
Princi-  
Artem,  
instru-  
discipli-

igitur,  
Proxi-  
on vero  
urrunt

ne, Al-  
ta.

m fero  
ta.

: quod  
instru-

aranda  
tæ.

ntalis,  
Pro-

1 A

1 A sufficientia quæque habituum Mentis  
apud Arist. lib 6 Ethic cap 2. & alibi

Respondet Zabarella lib 4 de Nat. Log. cap. 11.  
Aristotelem ibi non intendisse nominare nisi  
tantum principale Habitum, sub quibus tamen  
inclusive intelligit Logicam, & Grammaticam,  
ut eorum instrumenta: & ponit exemplum de  
discedente Patavio Romam, ut videre est ple-  
nius apud ipsum loco citato

Sed contra. 1. patet ex Textu Aristotelem  
ibi voluisse enumerare omnes species habitus  
in quibus est veritas, quare Habitus, quos Za-  
barella instrumentales vocat, aut non conti-  
nent veritatem, aut sub aliqua dictarum spe-  
cierum continentur. 2. Grammatica est aperte  
una ex iis quinque: scilicet Ars. 3. Exemplum  
quod ponit non est ad rem; quia non est si-  
mile.

2. Ab insufficientia fundamenti illius opini-  
onis, quod non est aliud, quam quod Logica  
habeat rationem Instrumenti, sed ratio In-  
strumenti cum sit relativa non habet diversi-  
ficare species: ergo

2 Genus Logicæ non est Scientia proprie dicta.  
Probatum

1 A Subiecto, Quod in Scientiis debet esse  
Ens Reale, & Necessarium: cum Logica ver-  
satur circa secundas Intentiones, quæ non sunt  
ante operationem nostri intellectus; & eâ ces-  
sante, cessant: ergo

2 A Fine Qui in Scientiis est contemplatio  
propriæ subiecti: Logica vero in illa non ac-  
quiescit, sed ordinatur ad cognitionem sub-  
jectorum in aliis Disciplinis: cum sit earum  
instrumentum ex 4. supposito: ergo

3 *A Testimonio Arist. lib. 1. Topic. cap. 9.* ubi distinguit de Problemate Ethico, Physico & Logico; & consequenter separat Logicam à Prudentiis & Scientiis, vide lib. 3. *Comp. no-*  
*stri cap. 17. Sect. 2.*

3 *Genus Logicae est Ars proprie dicta.* Pro-  
 batur

1 *Per inductionem.* Logica est habitus mentis  
 ex 1. supposito: sed non est aliquis trium, ex  
 2. supposito; nec scientia, ex 3. Conclusionem:  
 relinquatur ergo quod sit Ars

2 *A Subiecto.* Quod in Artibus est aliquid  
 effectibile à nobis propter finem: sed hoc  
 competit secundis Intentionibus in Logica  
 ergo

3 *A Fine.* Logica docet effectiorem Instru-  
 mentorum Logicorum: ergo

4 *A Testimonio tum Aristotelis, qui Logicam*  
*τὴν λογικὴν vocat lib. 2. Elench. cap. ult. & alibi,*  
*tum aliorum, qui citantur à Kecher. tract. 1.*  
*Præcog. Log. cap. 2. sect. 3.*

*Ἀντικεινὸν* Ubi solvendæ sunt objectiones.

1 *Obj. contra. 1. conclusionem.* Logica est In-  
 strumentum: ergo & Habitus Instrumen-  
 talis.

*Sol.* Hoc non probat quæsitum. Instrumen-  
 tum enim prædicatur de Logica, ut *Relatum* in  
 concreto de suo subiecto; non ut *Genus* de  
 Specie.

*Obj. contra. 2. Conclu.* Logica est habitus per  
 demonstrationem acquisitus, ergo est Scien-  
 tia. Consequentia patet ex definitione Sci-  
 entia

*Sol.* Scientiæ vox ambigua est. Sumitur  
 enim vel *large*, pro omni habitu certo conclu-  
 sionum, quo modo omnes Artes & Prudentiæ  
 possunt

9. ubi possunt dici Scientiæ : & sic intelligitur in definitione allata, per quam distinguitur ab Opinione & Intellectu principiorum : vel strikte, prout est una ex quinque speciebus habitus contradivisa Arti & Prudentiæ : & sic requiruntur aliæ conditiones ad Scientiam, sc. quod sit de Subiecto Necessario, & quod acquiescat in contemplatione ejus.

3. Obj. Logicus est sciens: ergo Logica est Scientia. Sequitur Argumentum à Conjugatis.

Sol. Non sequitur arguendo à concretis ad abstracta, ubi prædicatio non est per se. vide Lib. 3. Compend. cap. 22. sect. 3. & sic est in hoc casu.

4. Obj. In Logica est Subiectum proprium, sunt Passiones, sunt Principia; & ista sunt omnia quæ requiruntur ad scientiam: ergo, &c.

Sol. Negatur minor, Nam ad Scientiam proprie dictam requiruntur alia, ut dictum est modo in responsione ad tertiam.

5. Obj. Contra. 3. Conclus. Logica non videtur contineri sub eodem Genere cum arte Fabrilis, & Architectura; sed illæ sunt Artes: ergo, &c.

Sol. Non continetur sub eodem genere proximo (nam illæ sunt Artes manuales, hæc mentalis;) sed bene sub eodem remoto

6 Obj. Ars versatur circa materiam externam & crassam; non sic Logica: ergo, &c.

Sol. Major, si sit universalis, non est vera: nam Effectio quæ est propria Artis operatio, non minus est in Materia interna, quam externa.

'Εμμενδ, ubi

1 Brevis Repetitio. Ex dictis ergo constat Logicam nec Scientiam esse, nec Habitum nescio quem instrumentalem; sed propriam γνησίως Artem.

2 Collectio προτιμυδτων. Quod cum ita sit, hinc intelligitur;

1 Logicam non alia Methodo tradendam quam Analytica: id quod fecisse constat Aristotelem ex solo titulo Priorum, & Posteriorum Analyticorum.

2 Inutiliter eos operam dare Logicæ, qui nudâ cognitione contenti, usum ejus negligunt: secundum tertium illud; Merus Logicus Merus est Asinus.

Parag. 13. Hanc fere rationem in aliis Problematicis sequi proderit; sed plenius: præsertim ubi Imitationis ratio & Ornatus. varix sunt & multum dissidentes inter se sententix. At in *Problemate Categorico* sæpè sufficit angustiori via incedere, ubi quæstio facilius conjici, & totum negotium una Theoria concludi poterit. Illud etiam admonendum rationem tractandi problema aliquantum variari, pro natura ipsorum problematum: ut sint *Theoretica* vel *Practica*, *Universalis*, vel *Particularis*; de præterito, præsentis, vel futuro; atque multifariam alias. Sed isti respectus non faciunt varietatem ita notabilem, ut necesse sit de singulorum ratione aliquid seorsim præcipere: ratio jam exhibita suo modo, & mutatis mutandis, conveniet universis: quod cujusque judicio relinquendum censui. Ornatus intervient *Formula* debitis locis adhibita: quales sunt *Formula* de rei gravitate, de origine erroris explicandi *Subjectum* & *Prædicatum*, accipiens *Datum*, constituendi *quæsitum*, proponendi *Opinatio*.

mer, po  
rejicien  
paria r  
gationis  
Est &  
angusti  
stui;  
nitio te  
bitu ve  
altero P  
jectione  
tur. A  
nitio te  
utriusqu  
quatur  
tionum  
alterius  
præcogn  
nis aut  
Sylvan  
ut in si  
satis pro  
tabit, in

1. De
2. De
3. De
4. De
5. De
6. De
7. De
8. De
9. De

mer, ponendi Conclusiones, afferendi Objectiones, rejiciendi eas, respondendi ad Formam, retorquendi, varia referendi, negandi, reddendi rationem negationis, distinguendi, &c.

Est & alia tractandi Problematis ratio adhuc Parag. 14. angustior multo, quæ potest duobus modis in-Genesis  
stitui; Uno, si 1. præmittatur brevis præcog-Problematic  
nitio terminorum. 2. Nostra Thesis sine am-rica angu-  
bitu verborum Categorice ponatur, & uno aut stior.  
altero Principali argumento probetur. 3. Ob-  
jectiones aliquot è præcipuis breviter solvan-  
tur. Altero, si 1. præmittatur brevis præcog-  
nitio terminorum, ut supra. 2. Argumenta  
utriusque partis seorsim proponantur. 3. Se-  
quatur decisio quæstionis per admissionem ra-  
tionum unius partis, & solutionem rationum  
alterius. Quinetiam omitti potest utrobique  
præcognitio terminorum, ubi sensus quæstio-  
nis aut obvius est, aut non multum obscurus.

Sylvam materiæ tractandæ non opus est hic,  
ut in superiore capite, subnectere: abunde  
satis problematum quævis Disciplina suppedi-  
tabit, in quibus studiosi se exercent.

### Subtituli Secundi Capitis.

1. De Genesi Problematica.
2. De Notione & Expensione Problematis tractandi.
3. De Præfatione.
4. De Evolutione Tituli.
5. De Acceptione Dati.
6. De Constitutione Quæsit.
7. De Recentione Opinionum.
8. De Declaratione & Probatione nostræ sententia.
9. De Objectionibus, & earum solutione in genere.
10. De

10. De Solutione ad Conclusionem.
11. De Solutione ad Formam.
12. De Solutione ad Materiam.
13. De Collectione Corollariorum.

## CAP. III.

De Tractatione Problematis sociali, sive  
de Disputatione.

Parag. 1.  
Disputan-  
tium nu-  
merus &  
virtutes.

**O**Mnis Tractatio Problematis per Argu-  
mentorum collationem, etiam solitaria  
Disputatio est; sed ea vox de sola Sociali, qua  
fit instantè, & premente adversario, (per  
Synecdochen) plerunque intelligitur. Qua  
exercitatione nescio an sit alia æque utilis ju-  
venibus: tum ad perspicientiam veri, & illam  
de quâ Aristoteles lib. I. Poster. cap. ult. animi  
*ἀνὰ λόγον*, tum etiam ad vim *ἐπιμύθευτον*,  
& sensa animi apte, & expedite proferenda.  
Disputatio omnis instar pugnae est, estque ad  
minimum duorum; Opponentis & Respondentis.  
Solennior tamen erit, si tertius etiam accedat,  
velut arbiter pugnae, Moderator. Dispu-  
taturis & cum laude, & fructu, tres virtutes  
sunt apprime necessariae: *Ingenuitas*, *Modestia*,  
*Candor*. *Ingenuitas* in eo consistit, ut quis ani-  
mo accedat ad disputandum puro & libero ab  
omni præjudicio: præjudicium enim tollit  
iudicium, & frustra disputatur cum eis, qui  
non convincuntur, etiam cum convincuntur.  
*Modestia* in eo, ut sit aliquis voce & gestu sedat-  
to; non clamores cieat & strepitus; permittat  
adversario verborum vices. *Candor* in eo, ut  
quis pudori & famæ adversarii prudenter  
consultat

consultat  
sapius,  
moveat  
forte ad  
debeat

Non  
in discer  
inter di  
ciant, a  
lendus?  
enim P  
fuste, n  
suum ju  
ignis sic  
tionem  
ut, de l  
cali Em  
toriae si  
in Musc

Dispu  
acies d  
manus  
sum co  
Appara  
In tran  
nia, m  
marice  
Themat  
Princip  
dam ex  
mam tr  
cap. 1.  
est, qua  
oppugn  
miis p  
Problem



consultat; labeculas ejus & lapsus prætereat sapius, quam noter; de forma & verbis non moveat litem, ubi de ipsis rebus constat; nisi forte adversarii juncta ignorationi impudentia debeat auditoribus ludibrium.

Non sunt omnia Problemata indifferenter Parag. 2. in discrepationem vocanda. Videntur itaque *Materia* inter disputandum quæstiones I. quæ fidei offici-  
*ali, frue* *disputan-*  
 ciant, aut bonis moribus; Ut *An Deus sit co-*  
*da.*  
*lendus? An Parentes sint amandi?* De istiusmodi

enim Principiis qui dubitare velle videntur, fuisse, non ratione sunt refutandi. II. quæ sensuum judicio sunt plane manifestæ: ut, *An ignis sit calidus? An decur motus?* III. quæ rationem superant, & captum humanæ mentis: ut, *de loco animæ separatae; De materia & mole cæli Empyreæ.* IV. quæ vanæ, ineptæ, & nugatoriæ sunt: ut, *An nihil & Chimæra sint fratres? An Musca saltans in vacuo excitet pulverem.*

Disputatio est similis prælio: sed in præliis Parag. 3. acies disponi prius solent utrinque, quam *Propositio* manus conferantur; & in disputationibus ip-  
*materia*  
 sum *conflictum* præcedat oportet *Apparatus disputan-*  
*da.*  
 Apparatus autem pro more locorum varius est.

In transmarinis Academiis, præsertim Germaniæ, materia disputanda fere proponitur Themarice sub ratione *Loci Communis*, aut *Simplicis Thematæ*; ut *de Syllogismo; de Elementis; de Principe*: qua artificiosè, & per theses quassdam explicatâ à Respondente secundum formam tractandi Thema simplex supra traditam, *cap. 1. hujus Appendicis* in opponentis arbitrio est, quamlibet Respondentis Thesin argumentis oppugnare. Ast in celeberrimis Angliæ Academiis proponitur materia discutienda semper *Problematicæ*, sub ratione sc. vel *Thesi*; ut,  
*Metalla*

*Metalla sunt invicem transmutabilia*; vel *quæstionis*; ut, *An Metalla sunt invicem transmutabilia*? Quâ proposita quandoque ab Opponente, quandoque à Moderatore, postulatur respondentis eâ de re sententia: quam ille mox explicat in sua *Suppositione*. Nostrium hunc morem jure præferendum censeo: tum quia disputatio apud nos strictior est, quæ illis vaga nimis: tum quia Probléma certi subjecti & prædicati justo aliquo temporis spatio potest aliquo modo plene discuti, cum vix possit expectari, ut Thema plenius examinetur tantillo tempore per omnia sua Attributa. Utilius fortassis facturi & nos & illi, si & nos quandoque ad illorum morem disputationes institueremus, & illi frequentius ad nostrum.

Parag. 4. *Proposita quæstione, Respondentis est sententiam suam declarare: cujus declarationem in nostris scholis Suppositionem dicimus: Vocabulo sane perquam idoneo (etsi aliqui illud suggillarint immerito tali scommate, Quid opus est Sub?) Non enim tam ponitur Respondentis sententia ut indubie vera, quia sic non recte caderet sub disputationem, quam supponitur à Respondente pro vera, donec Opponens evicerit contrarium. Suppositio aut Rigida & Peremptoria est; aut Rationalis & Satisfactoria. Suppositio Rigida sive Peremptoria est, cum Respondens nec terminos Quæstionis aperit, nec rationes affert defensionis suæ; sed propositâ quæstione, nude & simpliciter id indicat solum, utram partem Contradictionis defendere velit, Affirmativam, vel Negativam: qui mos Oxonia in publicis scholis in ordinariis disputationibus Scholarium, & Baccalaureorum. Suppositio Rationalis sive Satisfactoria est, in qua*

qua Resp  
plenius i  
norum d  
num ape  
qui mos  
etiam p  
solennio  
de hac o  
1: Sup  
lasticis:  
hic Rhe  
ritas eni  
pectatur  
sunt ver  
ubi inst  
affectus  
2. Su  
test) pr  
liberis.  
magis q  
potius  
3. O  
In relic  
nem T  
periori  
tenda,  
putatio  
cujus O  
& Aua  
Cramb  
Hab  
in sole  
priusq  
perora  
posicion  
proper

vel quæ  
transmuta-  
Opponente  
Responden-  
explicat  
rem jure  
disputatio  
a nimis  
prædicati  
st aliquo  
expectari  
tempore  
tassis fac-  
e ad illo-  
emus, &  
est sen-  
ationem  
: Voca-  
i illud  
Quid  
Respon-  
sic non  
a suppo-  
ponens  
igida &  
factoria.  
st, cum  
aperit,  
sed pro-  
indicat  
fendere  
ui mos  
dispu-  
eorum.  
est, in  
qua

qua Respondens animi sui sententiam, quo-  
plenius intelligatur ab Opponente, & Termi-  
norum distinctione, limitationeque Propositioni-  
um aperit, & rationum momentis statuminat :  
qui mos est Oxoniæ in privatis Collegiis, &  
etiam publice in Scholis in disputationibus  
solennioribus. Illa præceptis non indiget ;  
de hac observentur ista.

1. *Suppositio formetur stilo & methodo Scho-  
lasticis* : hoc est Logicis, non Rhetoricis. Apage  
hic Rhetorum cincinnos, & calamistros. *Ve-  
ritas* enim quæritur, non *Elegantia* : nec ex-  
pectatur *Declamatio*, sed *Suppositio*. Odiosæ  
sunt verborum phalæxæ, & ambitus aurium :  
ubi instruendæ sunt mentes auditorum, non  
affectus movendi.

2. *Suppositio formetur verbis* (quam fieri po-  
test) *propriis, perspicuis, & ab omni ambiguitate  
liberis*. Aliàs Respondens auditores confundet  
magis quam instruet ; & quæstioni tenebras  
potius offundet, quam afferet lucem.

3. *Objectionum solutio ne fiat in Suppositione*.  
In reliquis, Suppositio formanda est ad ratio-  
nem Tractationis problematis solitariæ in su-  
periori capite expositam : sed ἀναγκαστὴν omit-  
tenda, servandaque in ipsum congressum dis-  
putationum. Alias & OppONENTI injuria fiet,  
cujus Objectiones præripientur à Respondente ;  
& Auditoribus, quibus opponetur recocta  
Crambe.

Habita suppositione ; Opponens præsertim Parag. 5.  
in solennibus disputationibus, solet aliquando, *Oppositio*.  
priusquam disputare occæperit, paucula velut  
perorando præfari. Oratiunculam illam *Op-  
positionem* dicimus. Interdum est oppositio  
propemodum necessaria ; quociens sc. Respon-  
dens

dens aliquod falsum aut inopinabile tueri videtur: tunc enim Opponens gravi aliqua oratione ejus pertinaciam castigabit, & solidis rationibus refutabit sententiam; idque magis *Logice*, quam *Rhetorice*: Ast alias si adhibeatur, non id fit aliqua rei necessitate; sed *κατὰ τὴν ἑκ*, ut auditorum expectationi aut loci consuetudini satisfiat. In qua non curabit Opponens rationes solidas adhibuisse, sed magis rationum umbras, & quæ plus habeant facietiarum quam virium, ingenii quam acuminis; *Rhetorice* magis, quam *Logice*. Poterit tamen si voluerit argumenta quæ mox obiecturus est disponere, & futuræ disputationis fundamenta jacere in oppositione. Sed difficile est hic aliquid præcipere, ubi liberum est Opponentem quâ videbitur viâ insistere. Caveat tamen duo hæc: 1. ne Respondentis, alteriusve cujusquam personam aut famam petulanter habeat. 2. ne in re seria jocos nimium ineptiat. Siquis omni omitta hujusmodi oppositione (nisi ubi solennitas exercitii eam quodammodo flagitare videatur) disputationi se protinus accingere voluerit; faciet cum laude fortassis, certe cum venia plurimorum.

Parag. 6. In ipso conflictu, quo quisque quod sui est Officia Opponentis. muneris, id rite præstet, videndum quæ sint Opponentis partes; quæ Respondentis; quæ etiam Moderatoris. Opponentis est *Objicere*, *Urgere*, *Replicare*. *Objicit*, cum argumento, ejusque prosyllogismis thesin Respondentis impugnât. *Urget*, cum requirit à Respondente ut argumento legitime satisfaciatur. *Replicat*, cum Responsioni allatæ non acquiescit, sed porro ita contra. In Objicienda tria hæc spectare debet Opponens: 1. *Conclusionem* probandam: 2. *Medium*

probandi ; 3. *Formam probationis.*

Officium Opponentis circa conclusionem est Parag. 7.  
 probe perspectam habere tum Respondentis *Inferre ne-*  
 Thesis, tum propositionem ab eo quodocun- *gatum.*  
 que negatam : ut illam evertere, hanc confir-  
 mare possit. Primi syllogismi Conclusio nisi  
 directe contradicat Theſi Respondentis, tota  
 disputatio erit aliena, propter *Ignorantiam Elen-*  
 ti; quo non est aliud vitium inter disputan-  
 dum turpius. Pariter aliena erit, si in pro-  
 gressu disputationis inferri unquam contigerit,  
 propositionem aliam ab ea, quam Respondens  
 novissime negaverat. Sciatur ergo Opponens  
*propositionem negatam* ei semper incumbere pro-  
 bandam, quam oportet integram inferre in  
 conclusione proximi syllogismi, sine ulla mu-  
 tatione, præsertim in sensu : quin & ipsissima  
 etiam verba retinenda sunt, quoties commode  
 fieri potest, quo clarior fiat progressus. Quod  
 alicubi propter ambiguitatem, obscuritatem,  
 prolixitatem, aliamve causam mutatio verbo-  
 rum sit facienda, neutiquam tamen id tentan-  
 dum est absque consensu Respondentis.

Postquam constiterit de conclusione pro-Parag. 8.  
 bandâ, proxima Opponentis cura erit, *Argu-Invenire*  
*menta* quibus ea probeatur adducere. Suade- *Medium.*  
 em studioſo, donec assidua exercitatione ali-  
 quam disputandi facultatem sibi comparaverit,  
 non accedere ad disputandum, imparatum à  
 copia argumentorum, etiam in scriptis, Hau-  
 ere poteris argumenta ex libris eorum, qui de  
 illa materia scholasticè scripserunt, & destinato.  
 si non occurrunt argumenta in libris, tecum  
 mente tacitus percurrere *Attributa* termino-  
 rum propositionis probandæ, *Subiecti* primo, de-  
 inde *Predicati* : ex quibus tuopte ingenio ar-  
 gumenta

gumenta facile extundes, si tibi saltem illa non exciderint, quæ de *Medii Termini Inventione* generaliter præcipiuntur *lib. 3. Compend. cap. 6.* Distinctiones insuper & limitationes, quæ solent adhiberi pro declaratione status Quæstionis, Argumenta suppeditabunt: quandoquidem enim vana est omnis *Distinctio*, & *Limitatio* in aliqua quæstione, quæ non propterea adhibetur, ut occurratur ratiæ alicui objectioni contra illam Quæstionem; ex ejusmodi distinctionibus & limitationibus Objectiones sic elicies, si applicare velis illam partem earum, quæ non congruit cum sensu Respondentis, alicui termino cui congruet. E. g. Si obijciendum esset contra *Porphyrianam* speciei infimæ definitionem, hanc sc. *Species est quæ prædicatur de pluribus differentibus numero in quid* in explicatione illius definitionis, *lib. 1. Compendii nostri cap. 3. Par. 3.* inuenio duos ejus terminos limitari: ly *Quæ prædicatur* cum hac limitatione *Immediate*; & ly *Differentibus numero* cum hac limitatione *Tantum*. Prior limitatio suggerit mihi dari aliquid, quod non est species, quod tamen prædicatur de pluribus differentibus numero tantum in quid, sed *mediate*, ut *Animal de Socrate & Platone*: Posterior dat aliquid, quod non est species, quod tamen prædicatur, idque immediate de pluribus differentibus numero in quid, sed non numerum tantum; ut, *Animal De Homine & Equo*. Hinc colligo duas Objectiones contra dictam definitionem; priorem, quod *Animal* prædicatur in quid de *Socrate & Platone*, qui differunt numero: posteriorem, quod *Animal* prædicatur in quid etiam immediate de *Homine & Equo*, quos differt certum est numero, cum

specie diff  
fina speci  
venire ali  
Fufius ist  
quod fact  
lector faci  
piam ubi  
terum, se  
tatum &  
Responden  
volueris p  
gumento  
tando exp  
qua velirat  
tentare, q  
Sed frust  
& Argum  
mentis con  
consuleren  
promptior  
chartula d  
quibus urg  
gulum Sy  
ed quorum  
tibi disputa  
speciei de  
rum argum  
formandus  
charta desc

Da. Qua  
ri. Sed  
i. ergo  
Major est

(spec)



specie differunt. Et tamen Animal non est infima species, ergo videtur dicta definitio convenire aliis à definito; & proinde esse vitiosa. Fusius ista fortassis exposui quam par erat: sed quod factum est in Tyronum gratiam æquus lector facile condonabit. Argumentorum copiam ubi paraveris, delige ex iis unum aut alterum, sed quæ plus videntur habere difficultatum & virium, atque illis fortiter preme Respondentem, prætermittis levioribus; nisi volueris præmissâ Fallaciâ aut tenui aliquo argumento peritiam Respondentis, quasi tentando explorare; ut solent in exercitu levi aliqua velitatione, velut præludio, hostem prius tentare, quam res justo prælio cernatur.

Sed frustra Conclusio probanda prænoscur, Parag. 9. & Argumenta conquiruntur, nisi ex Argumentis conclusio debite inferatur. In eam rem *Debite concludere,* consulere Tyronibus, donec assuetudine promptiores evaserint. Syllogismos suos in chartula describere iisdem forma, & verbis, quibus urgere debent; annotatis ad oram singulorum Syllogismorum nominibus modorum, quorum normam efformati sunt: e. g. si tibi disputandum esset adversus dictam infimæ speciei definitionem, ex priori duorum illorum argumentorum, quæ par. 8. afferuntur, sic formandus esset progressus disputationis, & in charta describendus.

Da. Quæ definitio convenit alteri à definito: ea est vitiosa:

ri. Sed dicta definitio infimæ speciei convenit alteri à definito.

i. ergo est vitiosa.

Major est manifesta ex legibus definitionis:

C c 2

Minor



## Appendix prima

Minor probatur Syllogismo Hypothetico si  
a possit.

Ant. ad } Si Dicta definitio conveniat Generi  
posit. cons. } tum convenit alteri a definito ;  
Sed convenit Generi : ergo  
Convenit alteri a definito

Minor probatur Syllogismo de termino obliquo ita

Da. Animal est Genus :

ri. Dicta definitio convenit Animali :

i. ergo convenit Generi.

Minor probatur

Bar. Quid predicatur de pluribus differentibus  
numero tantum in Quid, ei dicta definitio  
convenit :

ba. Sed animal predicatur de pluribus, &c. ergo  
ra. Dicta definitio convenit Animali.

Minor probatur Syllogismo expositorio, & de  
termino obliquo sic

Bar. Socrates & Plato sunt plura differentia  
numero tantum :

ba. Sed Animal predicatur de Socrate & Pla-  
tone in Quid ergo

ra. Animal predicatur de pluribus differentibus  
numero tantum in Quid.

Tædet ista puerilia tanto conatu : sed qui in  
minutionibus hisce aliquandiu semet exercu-  
erit, sentiet brevi cum suo magno fructu  
quas vires habeat ad promptitudinem exerci-  
tatio.

Parag. 10. Postquam eo perducta res est argumentando  
Urgere ad ut nihil ultra negari posse videatur ; Opponen-  
responsio- tis proximum officium est, urgere adversarium  
nem. ad Responsionem ; Si fugiat, ut reputatur ar-  
gumentum ; si hæreat, ut vel negetur aliquid  
vel respondeatur : si Fallaciam clamat ; ut  
ostendatur quæ sit fallacia, & ubi lateat : si

Diverticula

Diverticula querat ; ut punctim respondeatur alicui propositioni, aut termino : si minus apposite distinguat ; ut distinctionis membra utrique propositioni applicentur, in qua terminus ille reperitur quem distinguit : si absurde negat ; ut rationem aliquam ostendat negationis ; si tergiversari pergat impudenter ; ut astantium iudicio fletur, quem illi victum pronunci-  
arint.

Si Respondens occurrat argumento respon-Parag. 17.  
sione non prorsus aliena ; Opponens alio se Replicare.  
veritat oportet. Repetat primo Responsionem, ut eam pensiculatorius dijudicet ; tum vero id agat maxime, ut ex ea, si fieri possit, Respondens cogatur in aliquod absurdum, aut incon-  
veniens ; id negando sc. quod prius posuerat ; vel concedendo id quod prius negaverat. Si id nequeat efficere ; saltem si quid habeat quod replicare possit, replicet : sed non sufficiet ut-  
trivis parti distinctionis contravenire repli-  
cando (quod scioli faciunt nonnunquam & Sophistæ, ut Respondentem longius à quæsti-  
one abducant :) sed adversus illam tantum distinctionis partem replicandum est, quæ  
magis conjuncta est cum statu quæstionis, pro-  
priusque ad rem pertinet. Quod si nec ha-  
beat, quod directe replicet ; nec sciat argu-  
mentis argumenta sic artificiose attexere, ut  
replicationes videri possint magis ad responsio-  
nem, quam novæ objectiones adversus princi-  
palem Thesin : Opponentem consultius multo  
fuerit daræ responsioni palam acquiescere, &  
novo argumento uti, quam ubi abunde satis-  
factum est, usque contendere, & ne victus vi-  
deatur pertinaciter instare, quasi instar nihili  
essent, quæ Respondens dixisset, omnia.

Re-

**Parag. 12.** Respondentis officia sunt etiam tria: *Repetere Officia Re. Negare, Solvere.* Repetat primo quæ obijciuntur ab opponente iisdem terminis, si sint commodes, & rite dispositi: quod si Opponens per imperitiam aut oscitantiam, aut disputationis æstam, vel terminos adhibuerit minus commodos, vel formâ minus accurata usus fuerit, poterit Respondens pro suo candore inter repetendum terminos & formam aptiores repone- Nec inutiliter consumitur tempus ejusmodi Repetitione, quæ necessaria est in omnium gratiam; Opponentis imprimis, ut agnoscat ille suam Objectionem, & si quid in forma peccari aut materiâ animadverterit, id corrigat priusquam fiat progressus ulterior; tum ipsius etiam Respondentis, ut vim rationis alius figat animo, & moram aliquam lucretur; Auditorum denique, ut ipsis exploratio sit totius disputationis progressus, & quid ab utroque disputantium sit præstitum judicium certius.

**Parag. 13.** Postquam repetierit objectionem Respondens, *Negare.* aut negare aliquid debet, aut rationem solvere. *Negari* autem possunt tria: *Conclusio, Forma, Propositio*: Conclusio, si sit *aliena*; Forma, si sit *vitiosa*; Propositio, si sit *Falsa*. Si opponens aut in primo syllogismo non contradicat Thesi Respondentis, aut id reliquis non inferat propositionem ab eo proxime negatam, Respondens debet negare *Conclusionem*, rejiciendo ipsam ut ἀνεργάστου, vel (quod idem est) admittendo totum argumentum, ut dictum est in superiori cap. Par 8 Si Opponens peccat in aliquam legem Syllogisticam, Respondens negabit *Syllogismum*? Vel *Formam* argumentationis. Si Opponens proponat aliquod falsum in

in altera p  
positionem  
ive Minor  
mate ali  
Minor fre  
um sic fa  
ter admo  
& utram  
siei det  
ipse por  
dam, qu  
Majorem  
Solent en  
ejusmodi  
que præ  
bandi op  
posita qu  
quibus p  
Sed I  
deprehe  
Nec eni  
gationis  
rationes  
quia ut  
gare pote  
finis ull  
sponden  
propre  
reterur  
ab Opp  
1. Q  
videtur  
jicienda  
gravi al  
lent qu  
tibus i  
ratione

in altera præmissarum: Respondens illam Propositionem simpliciter negabit; sive ea Major sit, sive Minor: sed Major quia fere nititur axiomate aliquo generali rarius neganda venit; Minor frequentius. Quod si utraque præmissarum sit falsa, poterit quidem Respondens obiter admonere Opponentem geminæ falsitatis, & utramque negare: sed non optime fecerit, si ei det optionem probandi utram voluerit; ipse potius unam è duabus ei imponat probandam, quæ scilicet est quæstioni conjunctior: Majorem quandoq; multo sæpius tamen Minorem. Solent enim sæpenumero Sophistæ data opera ejusmodi argumenta proponere, in quibus utraque præmissa sit falsa; ut concessa ipsi probandi optione, incautum Respondentem à profusa quæstione ad insolitas speculationes, in quibus proclive est incommode loqui, abripiant.

Sed Respondenti, ubi aliquid negandum Parag. 14. deprehenderit, satis erit simpliciter negasse. Quandoq; Nec enim ab eo exigenda est ordinata ratio negationem rationis, cujus est defendere, non probare; & reddere rationes alterius solvere, non suas assignare. Sed negationis quia ut dici solet, stultus quisvis unus plus negare potest, quam decem sapientes probare; nec finis ullus esset disputationis, si liceret Respondenti pro libitu suo negare sine fine; propterea Respondens in aliquibus casibus tenetur assignare rationem suæ negationis, si ab Opponentre requiratur, ut

1. Quando negat propositionem aliquam quæ videtur manifesta. Non enim sunt temere rejicienda quæ sunt admodum verisimilia, sine gravi al qua ratione: & Auditores mirari solent quoriam audiunt talia negari quorum mentibus iste scrupulus est eximendus assignata ratione negandi.

2. Quando

2. *Quando pertinaciter negat formam argumentationis.* Oportet enim ut particulare illud vitium detegat, quo putat laborare Rationem ab Opponente adductam.

3. *Quando negat multiplicatam Hypotheticam.* Solent nonnulli, quo molestiam creent Opponenti, Hypotheticas semper negare, ineptissimo sane compendio, non quod negandæ sint, (parum id illis curæ est) sed quod Hypotheticæ sint; &, si denuo ostendatur eas ex Antecedente manifestissimo necessario sequi, negare tamen iterum Consequentiam, & sic deinceps in infinitum. Si quando res forte postulet negari sic multiplicatam Hypotheticam, Respondens suspitione pessimæ consuetudinis se liberabit non aliter, quam si assignata ratione palam faciat omnibus, id ab eo factum iudicio, non protervia.

4. *Quando negat inductionem sine instantia.* Quæ est Aristoteli aperta tergiversatio lib. 8. Top. cap. 8. Sed potest fieri, ubi multæ instantiæ adduci possent in contrarium; nulla tamen subito occurrat Respondenti; in eo casu, ne videatur tergiversari non instando, debet rationem aliquam reddere negatæ Inductionis; ex quâ probabile reddatur, non omnia particularia esse ejusdem rationis cum illis, quæ aperte afferuntur ab Opponente in illâ Inductione.

Sunt fortassis & alii casus in quibus Respondens tenetur assignare rationem Negationis: sed fecerit cum aliqua candoris laude, si assignare velit rogatus ab Opponente, etiam

Parag. 15. ubi non ex necessitate tenetur id præstare.

Solvere

Argumentum. De Solutione non ante cogitabit Respondens quam Opponens vim Objectionis suæ in medium

medium a  
terquam q  
nis, ingra  
Responden  
quod nega  
implius n  
nem adhib  
Si ex L  
Maxima il  
si Terminus  
distinguen  
modo, qu  
si Authorit  
ciendus;  
ibus & sec  
us inde a  
conciliand  
nonnunqu  
authorem  
non est ho  
modeste, &  
in contrari  
quam non  
tationi pote  
etorquend  
rium; se  
at quæ sit  
Sed quæ  
non aliter,  
plurimum  
liquor Di  
1. Distin  
cum nodur  
at tamen  
de aliquo e  
genere, qu

medium adduxerit. *Prematura Solutiones*, præterquam quod respondentem arguant formidinis, ingratae sunt semper auditoribus; proinde Respondens negabit quamdiu viderit aliquid quod negari commode possit; ubi vero nihil amplius negari potest, tum demum Solutionem adhibeat, qualem ipsa obiectio requirer.

Si ex *Loco Topico* disputetur, limitanda est Maxima illius loci, qua niti videtur Obiectio; si *Terminus* aliquis sit *ambiguus* ut fere fit, is est distinguendus, & distinctio applicanda eo modo, quo dictum est superiori *cap. parag. 10.* Si *Authoritate* pugnetur; locus auctoris inspicendus; scopus expendendus ex præcedentibus & sequentibus; genuinus verborum sensus inde afferendus, & cum nostra defensione conciliandus. Potest autem rejici auctoritas nonnunquam, præsertim si ostendi possit, quid auctorem in id erroris impulerit; cæterum non est hoc temere faciendum, sed parcius, & modeste, & appositâ vel gravi aliqua ratione in contrarium, vel testimonio alterius cuiusquam non contemnendi auctoris. *Directa* solutioni potest ex abundanti addi & *Indirecta*; retorquendo sc. Objectionem in ipsum adversarium; sed indirecta sine directa non sufficer, ut quæ sit responsio *ad hominem*, non *ad rem*.

Sed quoniam solvuntur pleraque argumenta Parag 16. non aliter, quam distinctionibus, intererit vel *Leges distinctionis.* plurimum cuiusvis disputaturi, præcipuas aliquot Distinctionis leges cognovisse.

1. *Distinctio non sit nimium generalis.* Multi tum nodum solvere non possunt Objectionis, tum tamen videantur respondisse, distinguunt de aliquo ejus termino; dicuntque aliquid in genere, quod quidem verum est, & fortassis



illi termino congruum; sed non appositum ipsi (ut loquuntur) *puncto* præsentis argumenti. Tunc autem cognoscitur quod distinctio sit nimis generalis, cum applicari possit ipsi termino separatim, sed non accommodari utriusque propositioni Objectionis, ubi ille terminus reperitur.

2. *Distinctio* *membra* *sunt* *opposita* Viriosa proinde illa est, cujus una pars cum reliqua coincidit, aut in ipsa concluditur.

3. *Distinctio terminis propriis & Scholasticis* *concupiatur*. Videre est plurimos etiam ex Eruditorum numero qui vim Objectionis penitus perspectam habent, sciuntque omnino quid sit respondendum, (quantum ad substantiam rerum ipsarum) infeliciter tamen versari in hac disputandi palæstrâ: dum ob insuetudinem Scholasticorum terminorum, coguntur animi sui sensa longis verborum ambagibus vix ægrè indicare, quæ aliquis mediocriter in istis studiis versatus duabus facillime dictionibus, & multo plenius expedivisset. Rideant elegantuli licet Barbariem Scholasticorum; unus tamen Scotus, aut Thomas, objectas difficultates brevi ejusmodi Barbarismo facilius dissolveret, atque etiam felicius; quam centum Cicerones, aut Lipsii, aliquot pagellis

Parag. 17. Ad distinctiones comparandas, quæ nobis Sylva Di- inter respondendum quoties opus est infer-  
*stinctio-* viunt, utilissimum fuerit, Terminorum cele-  
*num Com-* briorum distinctiones in libro aliquo huic de-  
*maniorum* stinato scorsim atque ordine Alphabetico ad-  
 notasse, cum brevi earum explicatione. Tentavit aliquid in hoc genere utiliter non ita pridem Henr. Ludov. Castanæus in sua synopsi *distinctio-*  
*ctio-* *num*; cujus exemplo potest quivis studio

fus Alpha-  
 prios ul-  
 quædam  
 longè an-  
 juvenum

I. Lar-  
 in vocur-  
 quas sæp-  
 nunc an-

II. Pro-  
 voces &  
 nem hab-

III. M-  
 Actionib-  
 Actionum  
 ter quæ a  
 salitatis,

ly Proxim-

IV. Ab-  
 terminis  
 aliquis at

V. Pri-  
 iis inter  
 qualiterc-

VI. M-  
 in Substan-  
 bus; &  
 Respectivus

tificialibus  
 nonnullis  
 prima &

ctio etiam  
 Analogat

VII. S-  
 habet in i  
 buuntur,



usus Alphabetum de suo texere, quod sit in proprios usus multo commodius. Sunt tamen quædam distinctiones communiores, quæ sunt longè amplissimi usus: quarum sylvulam in juvenum gratiam hoc loco subicere visum est.

I. *Large & Strictæ*. Usum habet potissimum in vocum & phrasium ambiguitate aperienda, quas sæpe contingit nunc laxius significare, nunc angustius.

II. *Proprie & Improperie*. Usum habet, ubi voces & Phrases cum Propriam significacionem habent, tum Tropicam.

III. *Mediate & Immediate*. Usum habet in Actionibus, Passionibus, & quæ sunt instar Actionum & Passionum: universim in iis inter quæ aliena reperitur subordinatio sive Causalitatis, sive Prædicationis. Huic cognata est ly *Proxime & Remote*.

IV. *Absolute & Respective*. Usum habet in terminis Relativis, aut iis quibus respectus aliquis attribuitur, aut adhæret.

V. *Primario & Secundario*. Usum habet in iis inter quæ est ordo, aut in iis quæ alteri qualitercunque conveniunt.

VI. *Materialiter & Formaliter*. Usum habet in Substantiis ex Materia & Forma constantibus: & in Accidentibus Concretis, præsertim Respective de prædicamento Relationis, & Artificialibus de quarta specie Qualitatis, aliisque nonnullis; & in Objectis rerum: & in Terminis prima & secunda Intentionis. Est hæc distinctio etiam aliàs latissimi usus propter variam Analogationem ly *Materia & Forma*.

VII. *Simpliciter & Secundum quid*. Usum habet in iis, quæ alteri qualitercunque attribuantur, cum, vel sine limitatione.

VIII. *Per se & per Accidens.* Usus habet in Causis & Effectibus; in Actionibus & Passionibus; in eis denique quæ alteri qualitercunque convenire dicuntur, aut attribui.

IX. *Actu & Potentia.* Usus habet in rebus materialibus & corruptibilibus, inque eis, quibus potentia aliqua competere potest, live *Activa*, live *Passiva*.

X. *Perfekte & Imperfekte.* Usus habet in eis quæ variantur secundum gradus, & incrementa.

Alias nonnullas juvenes annotare possunt, atque istarum fortassis alios usus: sed istas puto be qui calluerit, & quoties opus est, expedite noverit adhibere; poterit earum ope plurimis illarum objectionum, quibus veritas ordinarie impugnatur, recta ire obviam.

Parag. 8. Officia *Moderatoris*, live *Præsidis*, sunt ista;  
*Officium* I. *Formam tueri legitimæ disputationis* inter Opponentem, & Respondentem: hoc est, rixas & tumultus compescere, curare ut utraque pars semet intra debitas metas contineat, ut in questione permaneat, ne termini mutantur, ne diverticula quærantur; aliaque id generis.  
 II. *Adjuvare Disputantes* ubi opus fuerit; Opponentem quandoque formando ejus Argumentum, aut confirmando, si ille aut frigide urgeat, aut indebite concludat: Sed Respondentem præcipue adjuvare debet, *Corrigendo* eum, si aliter neget quam oporteat; *Explicando* ejus responsionem, si sit obscurior; *Addendo* ei aliquid, si non sit satis plena; *Illustrando* eam, ut si ma & apposita appareat auditoribus; Aliam *afferendo*, si data à Respondente non satisfaciat objectioni III. *Disputationem concludere*: idque si tempus patiatur, cum brevi aliqua decisione quæ-

question  
disputat

1. De

2. De

3. De

4. De

5. De

6. De

7. De

8. De

9. De

10. De

11. De

12. De

13. De

14. De

15. De

16. De

17. De

18. De

19. De

20. De

De Gene

G<sup>En</sup>  
al  
tis ejus)

quæstionis, & repetitione summaria totius  
disputationis.

Subiruli Tertii Capitis.

1. De Disputatione Sociali in genere, ejusque  
fructu.
2. De Modestia, Ingenuitate, & Candore dis-  
putantium
3. De Conditione Materia disputandæ.
4. De Propositione Materiae disputandæ.
5. De Suppositione.
6. De Oppositione.
7. De Officiis Opponentis, & Respondentis in  
genere.
8. De Officio Opponentis circa conclusionem.
9. De Inveniendis Objectionibus.
10. De Objectionibus rite formandis.
11. De Officio Opponentis in U. g. n. d. o.
12. De Redaplicatione.
13. De Officio Respondentis in Repetendo.
14. De Negatione.
15. De Reddenda ratione negationis.
16. De Responsione ad Authoritatem.
17. De Solutione Argumentorum.
18. De Legibus Distinctionis.
19. De Distinctionibus quibusdam generalibus;  
& earum usu.
20. De Officio Moderatoris.

C A P. IV.

De Genesi Methodica: sive de Constitu-  
tione integræ Disciplinæ.

**G**enesis Methodica est Tractatio integræ Parag. 1.  
alicujus Disciplinæ (aut notabilis par- *Methodi*  
tis ejus) secundum leges Methodicæ disposi- *discipli-*  
tionis. *narum.*

tionis Multis præceptionibus hac in re opus non est : quæ sunt necessaria, eorum pleraque ex retro dictis *Lib. 3. Comp. cap. 30, 31.* satis perspicue haberi possunt. Illud præcipue repetendum, quod habetur *cap. 30. par. 8.* Disciplinas *Contemplativas*, quæ Scientiæ dicuntur, quales sunt *Physica, Geometria, & earum partes*: quales sunt tractatus de *Cælo, de Anima, Cyclometria, Trigonometria*, disponi debere *methodo Compositiva*. *Operatrices* vero, quæ sunt *Artes*: ut *Logica, Medicina*: & *Prudentiæ*: ut *Politica, Theologia*: earumque partes, quales sunt tractatus de *Prædicamentis, de Syntomatibus Morborum, de Principe, de Ecclesia*; *Methodo Resolutiva*. Quæ tractanda sunt in quavis Disciplina, aut *Præcognita* ejus sunt, aut *Systematis partes*; & in *Instrumentalibus* etiam *Ufus*: tractantur autem ista per *Præcepta, Commentarios, & Quæstiones*.

**Parag. 2.** *Præcognita* in omni Disciplina præmittenda sunt. De ipsius Disciplina Nomine: De ejus *Genere*, & propria sede ἐν τῷ κύκλῳ τῆς παιδείας, in universo illo Orbe & Circulo Disciplinarum: De ejus *Differentia* à cognatis Disciplinis, sumptâ ut plurimum à *Subjecto* ejus proprio tum *Materiali*, tum etiam *Formali*; De *Notione* illius *subjecti* saltem quoad quid nominis. Atque ista sunt communia omnium Disciplinarum, sive *Theoreticarum*, sive *Practicarum*: ast in *Practicis*, præter *Subjecti* notionem haberi debet etiam tum *Objecti* aliqua, tum maxime *proprii Finis*, multo uberior *Præcognitio*.

**Parag. 3.** *Habitis Præcognitis, Partitio* disciplinae mox instituenda est, & per *Subpartitiones* continuanda: quæ ut commode fiat, aut secus perinde

perinde  
thodus  
Disciplin  
Generalen  
de Prin  
quasi-Sub  
poris Na  
teria, For  
sectionib  
Ethica d  
Consultat  
Communi  
actione,  
Speciebu  
erum spe  
infimas p  
Principi  
suas com  
cierum c  
legitime  
Methodi  
Brevitati  
Connexion  
partium  
titiones,  
appelland  
endum d  
talibus  
complex  
ostendatu  
torum,  
Systemat  
dispositio  
Artibus  
esset hic  
ἐν τῷ

perinde recta fere erit, aut vitiosa tota Methodus in reliqua tractatione. In plerisque Disciplinis prima Partitio debet esse in partem *Generalem*, & *Specialem*: Pars Generalis agit de Principiis, & Affectionibus *Subiecti*, aut *quasi-Subiecti*, in genere: ut in *Physica*, de Corporis Naturalis Principiis communibus; *Materia*, *Forma*, *Privatione*; & Communibus Affectionibus, *Motu*, *Quantitate*, *Loco*, *Tempore*: In *Ethica* de Virtutum Principiis Communibus, *Consultatione*, *Electione*, *Fuga*, *Assuesfactione*; & Communibus Affectionibus, *Mediocritate*, *Discretionem*, *Stabilitate*, &c. Pars Specialis agit de Speciebus *Subiecti*, vel *quasi-Subiecti*, & Specierum speciebus; atque sic deinceps, dum ad infimas perveniatur; considerando in Singulis Principia & Affectiones secundum rationes suas communes aut speciales, ut ipsarum specierum conditio postulabit. Quæ omnia ut legitime fiant, teneamus oportet animo Leges Methodi Generales & Speciales; Leges dico *Brevitatis*, *Harmonia*, *Unitatis*, *Generalitatis*, & *Connexionis*. Methodicam hanc tractationem partium alicujus Disciplinæ per legitimas partitiones, & subpartitiones, Neoterici *Systema* appellant, non novo vocabulo. Cui subtexendum docent (sed in disciplinis Instrumentalibus tantum) *Gymnasium*: ea appellatione complexi sunt ejusmodi Tractatum in quo ostendatur *Usus* &  *Applicatio* illorum Instrumentorum, quorum *Natura*, & *Explicatio* in ipso Systemate tradita est. Exempla Methodicæ dispositionis & in Scientiis, ut *Physica*: & in Artibus Instrumentalibus, ut *Logica*; facile esset hic subjecisse, per Tabulas Methodicas,  $\alpha\varsigma\ \epsilon\gamma\ \tau\acute{o}\pi\omega$ : sed quod est à tam multis ante præstitum,

Parag. 4.  
Præcepta.

præstitum, nolo molem addat huic libello.

Porro tractanda sunt tum *Præcognita*, tum *Systematis Partes & Usus per Præcepta, Commentarios, & Quæstiones*; quorum Præcepta sunt simpliciter necessaria; Commentarii vero, & Quæstiones, non nisi ad bene esse tantum. Præceptorum nomine continentur *Definitiones, Divisiones, & Axiomata*. *Definitiones* naturam rei tractandæ declarant. *Divisiones* rem tractandam, si sit generalis, in *Species*; si integra, in *Partes* tribuunt: *Axiomata* vero proprietates rei tractandæ aperiunt. *Axiomata* si eo tantum fine tradantur, ut cognoscantur, sicut in *Disciplinis Contemplatricibus*, *Theoremata* potius dicuntur: sed ubi præcipiuntur, ut sint nobis rerum agendarum aut faciendarum norma, sicut in *Disciplinis Operatricibus*, rectius *Canones* seu *Regula* appellantur. Præcepta sint 1. *Vera*, ne pariant errorem in iudicio, vel praxi. 2. *Necessaria*, & quam fieri potest, *Pauca*: minutiora enim, & quæ utilitatis vel nullius sunt, vel modicæ, aut rescanda erunt, aut certe Commentariis potius inferenda. 3. *Methodice disposita*: alias turbata reddentur omnia, & confusa. 4. *Brevia*: si quid enim fufius explicandum sit, Commentariis reservetur, aut Quæstionibus.

Parag. 5.  
Commentarii.

*Commentarios* dicimus, quæcunque Præceptis subjiciuntur, ut illis lucem aut autoritatem præstent: Suntque inter alia præcipue ista,

I. *Declaratio & Defensio Methodi nostræ*: Quæ ut utilis est alias; ita est omnino necessaria, ubi nova methodo insistimus, diversaque ab aliis, qui ante nos tractarunt res easdem.

II. Ex-

II. Exp  
allicujus  
ipfius p  
itione ind

III. AB  
valde affe  
ducuntur  
vel niti a  
comprob  
ficubifort  
eodem pr  
fi dextre,  
E. g. The  
tura semp  
varie sic  
nunquam  
diffimulat  
propter fi  
Illa & fin  
in Comm

IV. II  
Paucitate  
emplis di  
& usum l  
am firmar  
quatuorv  
ex illustr  
aliorum,  
peditare  
non præst  
hoc incu  
sed consu  
tamur;  
excitaret  
rendam  
getem, q

II. *Explicatio Præceptorum*; si propter termini alicujus ambiguitatem aut obscuritatem, vel ipsius præcepti brevitatem. fusiori explicatione indigeant, quod sæpissime contingit.

III. *Allegatio Testimoniorum*. Firma bit enim valde assensum nostrum, si Præcepta quæ adducuntur viderimus clarissimorum virorum vel niti autoritate, vel suffragiis & calculis comprobari. Juvabit hic etiam & illa notare, sicubi fortassis occurrunt nobis inter legendum, eisdem præcepta sub aliis terminis; præsertim si dextre, noveque, & subtiliter concipiantur. E.g. Theorema hoc est nobile Physicum; *Natura semper agit ad ultimum sui posse*. Hoc alii varie sic expressere, *Natura est indocta*. *Natura nunquam agit prævaricatorem*. *Natura non est dissimulatrix virium suarum*. *Natura sic agit propter finem, ut non deliberet de mediis*, &c. Ista & similia, adjecto authoris nomine, refer in Commentarios illius præcepti.

IV. *Illustratio per Exempla*. In præceptis paucitatem laudes, & Brevitatem: ast in Exemplis difficile est esse nimium. Hæc enim & usum Præceptorum ostendunt, & memoriam firman. Suaderem singulis Præceptis tria quatuorve ad minimum Exempla subdi: eaque ex illustrioribus, quæ aut multiplex Lectio aliorum, aut propria seriatimque meditatio suppeditare poterit. Id si nos in istoc opusculo non præstitimus, sciat velim bonus Lector non hoc incuria factum, aut penuria exemplorum, sed consulto: tum quod compendium meditatur; tum potissimum ut parcitas nostra excitaret industriam studiosorum ad conquirendam undique uberiores exemplorum segetem, quæ locis idoneis disponant in libris



suis sub titulis Quæstionum, quas propterea singulis capitibus subjiçienda, curavimus.

V. *Exceptiones a regulis.* Quæ nec. sariæ sunt, potissimum in disciplinis Operatricibus: in quibus Regulæ & Propositiones rarius sunt  $\chi^{\pi} \pi \alpha \iota \tau \delta \varsigma$ , frequentius  $\acute{\alpha} \varsigma \epsilon \nu \tau \delta \pi \omicron \lambda \upsilon$ , Communiter veræ, non Universaliter. Cum exceptiones dico, intelligo etiam & quascunque propositionum necessarias Limitationes; quamvis *Exceptiones & Limitationes* ipsis præceptis fortassis conjungi poterint, ut eorum pars; non in Commentarios rejici, secundum illud nescio cujus; *Excepta addita Præceptis faciunt Regulam universalem.*

VI *Solutio dubiorum.* Leviorum sc. & de quibus non est gravis aliqua inter eruditos controversia. Majora enim illa digna sunt de quibus peculiare instituantur Quæstiones. Siquis tamen etiam omnia ista, quæ Commentariorum esse diximus, velit ad Quæstiones referri, aut quæ Quæstionum sunt ad Commentarios; non pugnabo multus: concinnius tamen fecerit, qui illa distinxerit:

Parag. 6. Materia nobilior controversa, Quæstionibus Quæstiones pertractanda servabitur; Ratio autem tractandæ quæstiones declarata supra est cap. 2. ubi de Tractatione Problematis solitaria, satis multa Ratio vero colligendi Quæstiones opportunius in altera appendice ostendetur cap. 3. quo Lectorem mitto. Atque hætenus de eo usu Logicæ, qui in Genesi consistit.

#### Subtituli Quarti Capitis.

1. De Genesi Methodica in genere.
2. De Præcognitis Disciplinarum.

3. De

3. De
4. De
5. De
6. De
7. De
8. De
9. De

**A** Na  
&  
tificiose  
pari arti  
Pender  
Nam ut  
nis Theb  
ponendo  
Quod re  
positum  
Textus;  
est in o  
etiam m  
gimus, v  
composit  
preffe in  
solvere:  
Judicium  
Plerun  
tus prop  
quibus  
ostendat  
Resolutio

3. De Systemate Disciplinarum.
4. De Systemate Disciplinæ Contemplatricis.
5. De Systemate Disciplinæ Operatricis.
6. De Gymnasio.
7. De Præceptis Disciplinarum.
8. De Commentariis Præceptorum.
9. De Quæstionibus.

## CAP. V.

## De Analyfi-Logicae.

**A** Nalysis est Operatio Logica (Grammatica Parag. 1. & Rhetorica alius sunt rationis) quâ artificiali tractata secundum præcepta Logica, nis Definitio-  
 tificiose tractata secundum præcepta Logica, nis Definitio-  
 pari artificio recognoscuntur, & resolvuntur. nitio &  
 Pendet Analysis, atque intelligitur ex Genesi: usus.  
 Nam ut eadem itur Thebis Athenas, & Athenis Thebas: ita ejusdem artificii est res componendo tractare, & resolvendo recognoscere. Quod resolvendum est supponitur esse Compositum: itaque erit Analysis perpetuo alicujus Textus; qui quasi retexendus est. Ejus usus est in omni vita cum frequentissimus, tum etiam maximus: quoties quicquam vel legimus, vel audimus, quod est aliquo artificio compositum; è re nostra fuerit, illud vel expresse in chartis, vel saltem tacite in mente resolvere: mirum dictum est quantum inde & Judicium firmetur, & juvetur Memoria.

Plerumque ante ipsam Resolutionem Tex-Parag. 2.  
 tus propositi, quædam veniunt præmittenda; Præcogni-  
 quibus ratio & fructus futuræ operationis de Tex-  
 ostendatur. Horum explicationem, partem tu.

Resolutionis externam aliqui dixerunt; rectius

fortassis *Præcognita* voces: quæ non tam pars est Resolutionis, quam præparatio ad ipsam. *Præcognita* illa versantur circa *Textum* resolvendum, suntque præcipue tria: *Argumentum*, *Causæ*, *Adjuncta*.

I. *Argumentum*, sive *Materia Textus* ante omnia eruenda est; cujus considerandum primo est *Genus*: sitne *Thema Simplex*, vel *Propositio*, vel *Syllogismus*, vel integræ disciplinæ *Systema*, aut *Systematis Methodica pars*? secundo, *Conditio*; si *Thema simplex*, utrum sit substantiale, an accidentale; singulare, vel universale, &c.? Si *Propositio*, utrum sit *Categorica*, vel *Hypothetica*: pura, vel modalis: universalis, vel particularis: una, vel plures, &c.? Si *Syllogismus*, utrum sit medii necessarii, vel probabilis, & ex quo loco ducatur, &c.? Si *Systema*, aut *Systematis pars*, utrum sit *Contemplatrix*, vel *Operatrix*, &c.? Tertio, *Sedes* ἐν τῷ κύκλῳ: ad quamnam scil. Disciplinam pertineat?

II. *Causæ Textus* præcognoscendæ sunt potissimum duæ. 1. *Efficiens principalis*, qui est *Author* ejus. 2. *Impulsiva*, quæ est *Occasio Scribendi*. Utrumque enim explicari debet, sed paucis; & quis fuerit *Author* illius *Textus*, quem resolvendum suscepimus, & quid authorem impulerit ad delectum istius *Argumenti*.

III. *Adjuncta*, sive *Effecta Textus*: ubi ostendatur tractationis resolvendæ aut *Necessitas* (si qua fuerit) aut *Utilitas*, aut *Dignitas*, aut *Jucunditas*; ne videamur in re tenui, & parum necessaria, quæque nec fructum habitura est, nec voluptatem, inanem operam sumere.

Analysis

Anal  
Simplex  
Syllogi  
Analyti  
si Propo  
& aperte  
est aperte  
Defectum  
vel prop  
Resolve  
necessari  
partibu  
lustratio  
seu tran  
Quorum  
in Prop  
vel levi  
Anal  
qua tra  
matica,  
lysis T  
cum act  
Analysis  
I. The  
atur.  
Tractat  
tius Re  
erit pri  
dum de  
Thema  
partitio  
numeri  
tentoru  
II. T  
Textu es  
aliquod

*Analysis ipsa aut Simplex est, aut Methodica. Parag. 3.*  
*Simplex Analysis est, quâ propositio aliqua, aut Analysis*  
*Syllogismus in suas partes resolvitur. Ratio Simplex.*

*Analysis Simplicis satis aperta est; præsertim*  
*si Propositio aut Syllogismus resolvendus plene*  
*& aperte disponatur: ubi vero dispositio non*  
*est aperta & manifesta, (quod fit vel propter*  
*Defectum aliquem, vel propter Redundantiam,*  
*vel propter Crypsin debiti ordinis in partibus;)*  
*Resolvens debet istis occurrere Supplendo quod*  
*necessario subintelligitur; amputando quicquid*  
*partibus essentialibus amplificationis aut il-*  
*lustrationis ergo superadditur: atque inversa*  
*seu transposita in ordinem debitum redigendo.*  
*Quorum nulla difficultatem parient studioso,*  
*in Propositionum & Syllogismorum doctrina*  
*vel leviter versato.*

*Analysis Methodica late est, qua longior ali-*  
*qua tractatio resolvitur; estque triplex; The- Analysis*  
*matica, Problematica, & Methodica strictè. Ana- Thematica-*  
*lysis Thematica est, quâ recognoscitur Logi-*  
*cum artificium in textu Thematico adhibitum.*  
*Analysis Thematica sic instituenda.*

*I. Thema Principale investigetur, & constitu-*  
*atur. Ipsum enim, sicut est scopus universæ*  
*Tractationis, sic fundamentum etiam est to-*  
*tius Resolutionis. Hoc tamen si factum fu-*  
*erit prius in Præcognitis, non est hic agen-*  
*dum denuo. Si sint in textu proposito plura*  
*Themata. ut in capite aliquo sacræ Bibliæ;*  
*partitio Textus imprimis est facienda, juxta*  
*numerum Thematum Principalium in eo con-*  
*tentorum.*

*II. Termini omnes, per quos Thema illud in*  
*Textu explicatur, evuantur. Tractaturus Thema-*  
*aliquod Logice ex instituto, adhibere curabit*  
*om-*

omnes terminos per quos ipsum explicari potest; salvâ conditione suâ: ast Resoluturus astringitur ad illos Terminos præcise, quos Author in textu exhibuit; omissis, quos ille omiserit. Certe Authores in scriptis Exotericis & popularibus rarissime explicant Thema simplex per omnia Instrumenta Logica

III. *Terminis explicantibus Thema Logica Intentiones imponantur.* Solent Authores res ipsas ponere, puta *Thematis Genus, Causam Efficientem, Objectum, Effecta, &c.* nec tamen dicere, quod hæc sint talia: sed Resolventis erit hoc præstare, revocando terminos Authoris ad secundas Notiones, quæ iis competunt respectu subiecti Thematis. Quin istuc qui præstabit dextre, nisi cognitas habuerit *notas, phrasas, & formulas*, quæ peculiare sunt terminis certarum intentionum; v. g. *Causa Finalis, Objecti, Instrumenti, & similium?* Ejusmodi ergo formularum farraginem sub titulis Capicum & Questionum, ad quas rite pertinebunt, in libris suis Logicis adnotabunt juvenes; vel propria observatione, vel aliunde descripta. Utilis est hoc saltem nomine liber decimus Systematis Logici *Joh. Henr. Alstedii*: quo in libro videtur *usum declarationis doctrinæ de causa finali, cap. 5.* Eum virum hac una in re, si velis imitari, facile illud exorabis, ne in reliquis imitere.

IV. *Amplificantiæ accurate secernantur ab Explicantibus.* Explicatio enim sola Logica est: quæ explicationi accedunt ornatus gratiâ, aut Amplificationis, *heterogenea* sunt, & ad Rhetoricam pertinent. Apud Authores sæpe conjuncta sunt ista: sed qui Logice Textum resolvit, ejusmodi heterogenea aut resecabit penitus, aut certe diligenter separabit ab iis quæ proprie Logica sunt.

*Ans.*

*Analys.*  
Logica  
adhibetur  
dico, n  
tur tant  
tionibu  
pertinet  
ante di  
blema a  
gument  
Textus s  
tica sic i  
I. Pr  
plura p  
paliter t  
ordine c  
II. E  
que ex  
erit: si  
sunt ne  
III. c  
sententia  
suis qu  
IV. J  
nes, per  
omnino  
bus, &  
sic disti  
vel cop  
tur: T  
Nomina  
probabil  
classibu  
V. I  
gismi in  
gument

*Analysis Problematica* est, qua recognoscitur Parag 5. Logicum artificium in Textu Problematico *Analysis* adhibitum. Textum autem Problematicum *Problematica* dico, non in quo meræ Propositiones ponuntur tantum, aut explicantur sine ullis Probationibus, (resolutio enim ejusmodi Textus pertinet ad *Analysis simplicem* de quâ paulo ante diximus par. 3.) sed eum, in quo problema aliquod seu Quæstio tractatur per argumenta & probationes; unde & nonnullis Textus *sylogisticus* dicitur. *Analysis Problematica* sic instituitur.

I. *Problema principale ex Textu eruat*ur. Si plura problemata in uno Textu æque principaliter tractentur, fiat partitio: & de singulis ordine dicatur.

II. *Explicationes terminorum afferantur*. Idque ex textu, si author eas expresse adhibuerit: si non; saltem resolvens ipse addat, quæ sunt necessariae.

III. *Conclusio vel Conclusiones, quibus Author sententiam suam complexus est, proponantur*. Cum suis quæque limitationibus necessariis.

IV. *Argumenta, quibus probantur Conclusiones, per certas classes distribuantur*. Rejctis omnino, vel saltem sejunctis, amplificationibus, & ornatu. Classes vero argumentorum sic distinguendæ sunt, ut Argumenta ejusdem, vel cognati medii in eadem classe collocentur: *Testimonia* ab Argumentis *Artificialibus*; *Nominalia* à *Realibus*; *Medii Necessarii* à *Medii probabilis*; *Externi* ab *Internis* &c. separentur classibus.

V. *Loci indicentur argumentorum, & Sylogismi inde fermentur* v.g. dicatur quod tale argumentum sic ductum a *Genere*, & *Causa Finali*.

ab

ab Effecto, a Minori vel alio loco. Formatio autem argumentorum in Syllogismos fiet per Additionem propositionis, non expressæ in Textu, sed latentis in terminis; & per debitam ordinationem Terminorum & Propositionum, quæ in textu crypice disponuntur.

VI. *Objectionum solutiones ostenduntur.* Sive Objectiones expresse in Textu ponantur, sive tacite, &  $\chi\tau\ \pi\epsilon\rho\lambda\eta\psi$  ex solutionibus subintelligi cognoscantur: quibus formatis responsio in Textu data Logice adhibeatur alicui termino, aut propositioni; vel ex Textu ostendatur peculiare cujusque Syllogismi in Objectione vitium in Forma, aut Materia

VII. *Corollaria proponantur;* Siqua Author in textu alicubi ex Thesi aut Thesisibus collegerit: indicatâ simul ratione deducendi ex illis.

Parag. 6. *Analysis mixta*, est artificiosa Resolutio Textus mixti. Textum autem mixtum intelligo, in quo conjunctim tractantur & Themata simplicia, & Problemata: quæ tamen non sunt confundenda; quod constat fecisse plurimos illorum, qui in aliorum Tractatus & opera Tabulas Analyticas in lucem ediderunt. Quoties Textus istiusmodi venit resolvendus, partitio oportet fiat, quâ separentur Simplicia Themata à Problematicis: utriusque vero partis Resolutio seorsim instituatur, secundum rationem jam ante proxime exhibitam.

Parag. 7. *Analysis Methodica strictè* (quæ & *Systematica Analysis* dici potest) est, quâ recognoscitur Logicum artificium in tractatione integræ alicujus disciplinæ, aut ejus integræ partis adhibitum. Ea sic instituenda est.

I. Præ-

I. Præ  
Contemp  
hujus, il

II. Præ  
templatr  
Species e  
affectiones  
raticibu  
Media ad  
cipia & a  
cie. Si T  
sic institu  
lyticis) u

III. Præ  
lus accur  
ones fun  
id sunt C  
illæ in A  
isti in Me  
caute sep

IV. C  
enim pot  
aliter con  
inter se c  
Exemp  
nimis lon  
Syloulam  
dis exerc  
ergo exer

I. T  
1. Acro  
Aristotelis  
plex tract  
2. Exot  
ubi tracta

II. T



I. *Præcognita Disciplina indicentur.* Sitne Contemplatrix Disciplina, an Operatrix; aut hujus, illiusve pars?

II. *Partitio textus fiat Methodica.* In Contemplatricibus, quoad *Subjectum* in genere, & Species ejus; *principia* communia, & specialia; *affectiones* etiam generales, & speciales. In Operatricibus, quoad finem & ejus *subjectum*; Media ad finem conducentia, eorumque *principia* & adjuncta necessaria in genere & in specie. Si Textus in *libros & capita* distinguatur; sic instituetur Partitio (idque in tabulis Analyticis) ut libris & capitibus sit accommodata.

III. *Præcepta a Commentariis & Questionibus accurate distinguantur.* Quod Amplificationes sunt Explicationibus & Probationibus, id sunt Commentarii Præceptis: proinde, ut illæ in *Analyfi Thematica*, & *Problematica*, sic isti in *Methodica*, aut amputentur prorsus, aut caute separentur ab ipsis Præceptis.

IV. *Connectiones partium notentur.* In iis enim potissimum vis Methodi posita est: nec aliter constabit, quomodo partes Tractationis inter se cohæreant.

Exempla singularum specierum Resolutionis Parag. 8. nimis longum esset hic subijcere. Eorum loco *Materia Sylvulam Textuum* exhibeo, quibus resolvers-*practican-*dis exercere se poterint, qui volent. Sunt *odi*, ergo exempla.

I. *Textus Thematici.*

1. *Acroamatici.* Libri quarti Ethicorum *Aristotelis* tria prima capita; ubi Thema simplex tractatur, *Liberalitas*.

2. *Exoterici.* Dialogus *Ciceronis* de Amicitia; ubi tractatur Thema simplex, *Amicitia*.

II. *Textus Problematici.*

F f

1. *Acro-*

## Appendix prima

**I. Acroamatici.** 1. Caput octavum libri *Physicorum*; ubi tractatur problema, *An natura agat propter finem?* 2. Liber Zabarellæ de quarta Figura; in quo agitur Quæstio, *An detur quarta Syllogismorum figura?*

2. *Exoterici.* 1. Dialogus Ciceronis de senectute; ubi disputatur, *An Senectus sit misera?* 2. Liber Senecæ de constantia sapientis; ubi disputatur, *An in sapientem cadat injuria?* textus brevioris exempla possunt esse singula Paradoxa Ciceronis.

## III. Textus Mixti.

1. *Acroamatici.* Tractatus Aristotelis de loco lib 4. *Phys.* in quo & Loci natura *Thematicè* explicatur, & Quæstiones nonnullæ de eodem discutiuntur *Problematicè*.

2. *Exoterici.* Senecæ liber primus de *Trâ*: in quo *Ira Thematicè* explicatur per *subjectum*, *causam efficientem*, *objectum*, *effecta*; aliquot etiam Quæstionum circa illam materiam agitatione interfertâ. *Concionum sacrarum*, quæ in Templis habentur pleræque sunt *mixti Tractatus* ex *Thematicis* & *Problematicis*. Explicationes enim singularum vocum, aut partium in Textu aliquo *Biblico Tractationes Thematicæ*; Propositiones vero *Doctrinales*, quas ex partibus firmant, cum *Corollariorum* (quos *Usus* vocant) deductione, *Tractationes Problematicæ*. Utinam in istiusmodi *Concionum* *Logicâ* analysi juvenes se assidue exercerent! ingens inde brevi sensuri incrementum cum pietatis, tum artis.

## IV. Textus Systematici:

1. *Disciplina contemplatricis.* 1. *Integra, Aristotelis* universa opera *Physica*: 2. *Partialis; Libri Aristotelis de Cœlo*; ejusdem de *Anima*.  
2. *Disciplina*

2<sup>a</sup> *Disciplina*  
*Aristotelis*  
pendii,  
tus de D  
ad cap.

1. De  
2. De  
3. De  
4. De  
5. De  
6. De  
7. De  
8. De

2<sup>a</sup> *Disciplina Operatricis.* 1. *Integra, Ethica Aristotelis.* 2. *Partialis, Pars aliqua hujus Compendii, puta secundus ejus liber; vel Tractatus de Demonstratione in tertio libro à cap. 11. ad cap. 16. inclusive.*

*Subtituli Capitis Quinti.*

1. *De Analyfi in Genere.*
2. *De Præcognitis circa Textum.*
3. *De Simplici Analyfi Propositionum.*
4. *De Simplici Analyfi Syllogismorum.*
5. *De Analyfi Thematica.*
6. *De Analyfi Problematica.*
7. *De Analyfi Mixta.*
8. *De Analyfi Methodica.*

*Finis Appendicis primæ.*

# APPENDIX POSTERIOR

## M I S C E L L A.

### C A P. I.

#### De Quinque Habitibus Mentis.

Parag. 1. **A**PPendicem hanc Miscella quædam generalia complectentem (illa quidem pleraque non proprie *Logica*; sed quæ tamen juvenibus studiosis speremus fore nec inutilia prorsus, nec ingrata) visum fuit præsentis opusculo comitem adjungere velut supernumerarium quoddam ἐπιµετερον, & reliqui operis Corollarium. In qua quatuor ista totidem capitibus adumbranda suscepi, sed breviter. 1. Numerum & Naturam Habituum Mentis. 2. Disciplinarum Universum Circulum. 3. De Adornandis Locis Communibus Consilium. 4. Historiam Logicæ.

Parag. 2. **N**ulla potest tractatio rite institui, nisi ad propriam suam Disciplinam revocetur; nec Disciplinæ dextre distingui ab invicem, nisi prius constet ad quem Habitum mentis quæque sit referenda. Est autem Habitus mentis, qualitas multis actionibus æquisita, per quam intellectus proxime disponitur ad assentiendum alicui

veritati

veritati  
istam de  
Divina  
bus. 2.  
quia eor  
Intellect  
lum; 1  
tio, Ele  
sus. 3.  
eum me  
bitus ind  
nio, Su  
quem is  
lis; ut  
stinguunt  
per Obj

Istis  
est præ  
numera  
sc. Inte  
Prudent  
Princip  
Scientia  
teria Sp  
materia  
propriet

Intelle  
assentien  
mediatis  
sus Imm  
cipium I  
dit inte  
erate sc  
Par. 11.  
est assen  
re ipsa

veritati infallibiliter. Excluduntur ergo per istam definitionem, 1. *Habitus infusi*; ut Fides Divina: quia non acquiruntur multis actionibus. 2. *Habitus morales*: ut Virtutes & Vitia: quia eorum *subiectum* est facultas Volitiva, non Intellectiva; *objectum formale*, Bonum & Malum; non Verum & Falsum; *Propria operatio*, Electio aut Fuga, non Assensus & Dissensus. 3. *Habitus vitiosi*: ut error: quia per eum mens assentit falsitati, non veritati. 4. *Habitus indifferentes ad verum & falsum*; ut Opinio, Suspicio, Fides Humana: quia assensus, quem isti pariunt in mente, non est infallibilis; ut cui potest subesse falsum. *Habitus distinguuntur invicem per suos Actus*: Actus vero per Objecta.

Istis exclusis, numerus Habituum mentis Parag. 3. est præcise *quinarius*, prout eorum species e- *Habituum* numerantur ab Aristotele, lib. 6. *Ethic. cap. 3. Numerus*, sc. *Intellectus principiorum*, *Scientia*, *Sapientia*, *Prudentia* & *Ars*. Quorum *Intellectus* est circa Principia; reliquæ circa Conclusiones: sed *Scientia* & *Sapientia* circa conclusiones in Materia Speculabili; *Prudentia* vero & *Ars* in materia Operabili. De singularum natura, & proprietatibus dicendum ordine.

*Intellectus* est *habitus*, quo mens inclinatur ad Parag. 4. assentiendum firmiter & immediate principiis im- *Intellectus*, mediatis. Actus intellectus proprius est Assensus *Immediatus*: & Objectum proprium, *Principium Immediatum*. Sicut enim id in quod tendit intellectus est veritas immediata immediate sc. causæ; (de qua vide l. 3. *Comp. c. 12. Par. 11.*) sic actus per quem tendit in ipsum, est assensus immediatus propter evidentiam in re ipsa sine aliquo discursu. Hinc fit ut ex omnibus

omnibus habitibus mentis iste facillime eliciat suum actum : dictus propterea (nomine ipsius facultatis translato in habitum ejus) *Aristoteli vñs* : Latinis vel simpliciter *Intellectus*, vel adjuncto (distinctionis ergo) proprio ejus Objecto, *Intellectus Principiorum*. Cum autem tria sint, quæ promiscue passim *Intellectus* nomen sortiuntur; ipsa nimirum *Potentia* intellectiva, *Actus* intelligendi, & *Præsens Habitus*; poterint tria hæc commodissimis appellationibus sic distingui; si *Potentia Intellectus* vocetur, *Actus Intellectio*, *Habitus Intelligentia*.

Parag. 5.  
Species  
ejus:

Principia immediata alia sunt *σπορατικά*, quæ *Cognoscitiva*, alia *πρακτικά*, quæ *Activa*, alia *ποιντικά* quæ *Factiva* Latine verti possunt. Ex qua Principiorum diversitate totidem oriuntur species *Intelligentiæ*. *Intelligentia Theoretica*, quæ & *ματ' ἐξοχῇ* simpliciter *Intellectus Principiorum* dicitur; versatur circa Principia sciendi, quale est illud Metaphysicum, *Impossibile est idem esse & non esse*. *Intelligentia Practica*, quæ & *Synteresis* dicitur, quasi conservatrix legis naturæ, versatur circa principia Agendi: quale est illud Ethicum, *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris*. *Intelligentia Poetica* (quam Alstedius, quod novo sed nimis affectato vocabulo *Intellectum Organico-Mechanicum* prius nominaverit, non est quod gloriatur) versatur circa Principia Efficiendi; quale est illud Logicum, *Ex veris nil nisi verum sequitur*. Sed istæ omnes species conveniunt in uni communi ratione univoca, secundum quam formaliter distinguuntur à reliquis quatuor speciebus habitus, ut una tantum species ejus.

Parag. 6. *Scientia est Habitus, quo mens inclinatur ad assentiendum firmiter veritati necessaria propter evidentiam*

evidentia  
Objectum  
cessitate  
sed etiam  
Singulari  
gentia po  
hoc disti  
dentiis;  
se, sed s  
prius ej  
evidentia  
stinguitu  
duplici c  
Comp. c.  
Sapient  
assentiend  
evidentia  
supremis.  
Scientiæ  
quasdam  
das. Pr  
propter  
primæ.  
proprie  
Scientia  
1. Ven  
prias rat  
nes omni  
2. Ven  
sc. & à  
ultra sen  
3. Ven  
Non co  
titur eo  
& eide  
primis p

evidentiam quam habet in suis causis proximis. Objectum Scientiæ est Veritas Necessaria, necessitate scil. non solum prædicationis in se tota, sed etiam existentie ex parte subjecti, unde nec Singularia, nec Entia per accidens, nec Contingentia possunt cadere sub Scientiam: & per hoc distinguitur Scientia ab Artibus & Prudentiis; quarum subjecta non habent esse per se, sed solum per operationem nostram. Proprius ejus Actus est assensus certus propter evidentiam causæ proximæ; & per hoc distinguitur à Sapientia, ut mox videbitur. De duplici certitudine talis assensus vide lib. 3. Comp. c. 11. par. 2.

Sapientia est *Habitus*, quo mens inclinatur ad assentiendum firmiter conclusioni necessariae propter evidentiam quam habet in suis causis, primis & supremis. Objectum Sapientiæ idem quod Scientiæ: nisi quod restrictius sit propter quasdam requisitas condiciones mox declarandas. Proprius ejus Actus est assensus certus propter evidentiam causæ universalissimæ & primæ. Arist. 1. 1. Metaph. cap. 2. ponit sex proprietates Sapientiæ; qua omnes Metaphysicæ Scientiæ conveniunt.

1. *Versari circa omnia*. Non secundum proprias rationes, sed secundum rationes communes omnibus, in quantum sunt Entia.

2. *Versari circa difficilissima*. Universalissima sc. & à vulgi cognitione remotissima; qui vix ultra sensum sapiunt.

3. *Versari circa certissima & evidentissima*. Non contridicit hoc superiori: imo vero nititur eodem fundamentò; nam certiora sunt & evidentiora naturâ, quæ sunt propinquiora primis principiis, qualia sunt universaliora.

4. *Aptissimam*



4. *Aptissimam esse ad docendum* Non quod tradat modum docendi, sed quod causas maxime cognoscat ex quibus maxime docetur.

5. *Maxime esse expetendam, & per se.* Per se quidem, quia Habitus est Theoreticus; Maxime vero quia inter Theoreticos dignissimus.

6. *Præesse reliquis disciplinis, ex qua scilicet reliquæ habent probare sua Principia.*

Ex istis proprietatibus patet Sapientiam esse habitum non aggregatum ex Intellectu & Scientia: quod nonnulli docuerunt; sed ab utraque per propriam suam rationem formaliter & specificè distinctum.

Parag. 7.

*Prudentia*

Prudentia est habitus recta cum ratione Activus; sive est *Habitus, quo mens inclinatur ad assentiendum firmiter veritati practica ex principiis practicis.* Diciturque Prudentia Intellectualis, ad differentiam Prudentiæ Moralis: quarum *Moralis* est in voluntate & appetitu, *Intellectualis* vero in intellectu Practico; etsi utraque praxin respiciat & circa res agibiles versetur. A reliquis vero intellectualibus distinguitur Prudentia per Objectum suum proprium; quod est *Veritas circa agibilia.*

Parag. 8.

*Ars.*

Ars est Habitus recta cum ratione Effectivus; sive est *Habitus, quo mens inclinatur ad assentiendum firmiter veritati poetice ex principiis poeticis.* Objectum ejus proprium est Veritas Poetica, h. e. *Conclusio circa effectibilia.* Ars interna est, vel externa: *Interna*, qua Intellectus dirigit semet ipsum ad aliquid efficiendum circa voces aut res in ipso conceptas; *Externa* qua Intellectus dirigit organa corporea ad aliquid efficiendum circa materiam ad extra. Hanc aliqui discriminis ergo *Mechanicam* dixerunt: & priorem illam *Organicam.*

Est

Est quæ  
cies Hab  
ca est co  
Nam illa  
Naturales  
parabiles  
calium:  
per Infus  
unde &  
ralis. E  
assentiend  
authorita  
Veritas I  
ali, quæ  
ditæ; ve  
ex parte  
pius est  
thoritate  
onibus d  
tassis & in  
ultimate  
Divinam  
clusiones,  
finaliter r  
In præ  
est, & In  
bitus, qu  
ex istis  
suntque  
Errori de  
ror semp  
nat subest  
I. Error  
assentiendu  
Erroris s  
assensio t

Est quidem præter dictas, & alia etiam spe-Parag. 9.  
cies *Habitus*, quæ *Fides Divina* dicitur. Sed *Fides Di-*  
ca est toto genere diversa ab illis quinque. *viva*.

Nam illæ sunt *Acquisitæ*, & suo quodam modo  
*Naturales*, in quantum sunt ab homine com-  
parabiles per solum exercitium virium natu-  
ralium: *Fides* vero *Divina* non habetur nisi  
per *Infusionem* Supernaturalem & Divinam;  
unde & *Habitus Infusus* dicitur, & *Supernatu-*  
*ralis*. Estque *Habitus*, quo mens inclinatur ad  
assentiendum firmiter veritati inevidenti propter  
authoritatem revelantis Dei. Objectum ejus est  
Veritas Inevidens; inevidentiâ sc. vel materi-  
ali, quæ est terminorum, & ex parte rei cre-  
ditæ; vel formali saltem, quæ est Subjecti, &  
ex parte hominis credentis. Actus vero pro-  
prius est assensio firma tali objecto propter au-  
thoritatem Dei revelantis. Nam & Conclufi-  
onibus de *Fide* assentit credens proximè for-  
tassis & immediate per discursum ex principiis,  
ultimate tamen propter solam revelationem  
Divinam; in quam unam omnes tam Con-  
clusiones, quam Principia, quæ sunt de *Fide*,  
finaliter resolvuntur.

In prædictis habitibus universis & *Veritas* Parag. 10.  
est, & *Infallibilitas*: sed dantur alii etiam ha- *Habitus*  
bitus, quos tamen propter defectum alterius imperfecti.  
ex istis *Aristoteles* non curavit enumerare;  
suntque *Error*, *Opinio*, *Fides humana* & *suspicio*.  
*Errori* deest *Veritas*: reliquis *Infallibilitas*. *Er-*  
*ror* semper de falsis est; reliquis non repug-  
nat subesse falsum.

I. *Error* est *Habitus*, quo mens inclinatur ad  
assentiendum sine formidine falsitati. Objectum  
*Erroris* semper est falsum. Actus vero est  
assensio tali falso sine formidine; per illud

distinguitur ad habitibus dictis, per hunc à dicendis. Error errorem continuo parit; nec datur status: unde illud ex Aristotele desumptum, *Uno absurdo dato mille sequuntur*: & illud aliunde satis tritum, *Erranti nullus terminus*.

II. *Opinio est Habitus, quo mens inclinatur ad assentiendum cum formidine alicui propositioni propter probabilitatem, quam videtur habere.* Obiectum Opinionis est *Propositio probabilis* (saltem ad hominem) sive sit in se vera, sive non. *Propositio* autem redditur *Probabilis* alicui, vel ratione *Medii* cum sc. infertur ex medio probabili; & hoc facit *Opinionem Mediatam*: vel ratione *Terminorum*, cum scil. mens prona est ad assentiendum ei etiam sine medio, auditis tantum terminis: ut *Quod omnes parentes diligant liberos*: & hoc facit *Opinionem Immediatam*. Actus proprius est assensus tali propositioni cum formidine *Oppositi*. *Opinio & Scientia* ejusdem non possunt simul esse in eodem: possunt tamen in diversis.

III. *Fides humana est Habitus, quo mens inclinatur ad assentiendum cum formidine alicui propositioni propter auctoritatem humanam, Obiectum Fidei humanæ est Propositio seu vera, seu falsa, proposita ab homine fide digno.* Actus ejus est assensus tali propositioni propter auctoritatem proponentis, cum formidine oppositi.

IV. *Suspicio (sive Dubitatio) est Habitus, quo mens inclinatur ad assensum indeterminatum circa aliquam propositionem.* In reliquis habitibus mens amplectitur alteram partem contradictionis determinate, cum vel sine formidine alterius; at in *Dubitatione*, sive *Suspicionem*, istas enim non distinguo specificè, quæ vix differunt omnino, nisi forte secundum gradum, aut  
saltem

saltem  
se habet  
in alio  
aliqua

Præ  
bus acc  
duos, N  
Supern  
præcog  
primo  
cifice d  
cifice  
minus  
sic enin  
Contem  
ratione  
bus H  
Habit  
singulæ  
proxim  
phia ve  
plinis;  
est ex  
habitib  
ita accu  
nino de  
saltem

1. De d
2. De d
3. De N
4. De In
5. De Inte
6. De Sy
7. De In
8. De Sc

saltem *Obiecto partiali*;) mens indeterminate se habet ad utramque, quandoque propensior in alteram, sed valde leviter, & sine notabili aliqua inclinatione.

Prædicti habitus omnes *Simplices* sunt: qui-Parag. 11.  
bus accenset *Mistos* ex Theoreticis & Practicis *Habitus*  
duos, Naturalem unum, *Philosophiam*; alterum *Mixtus*.  
Supernaturalem, *Theologiam*, Alstedius lib. 2.  
præcog. Philosoph. cap. 18. perperam. Nam  
primo non potest ex pluribus simplicibus spe-  
cifice distinctis resultare aliquod mixtum spe-  
cifice ab illis distinctum. Secundo, multo  
minus mixtus habitus ex *Theoretico* & *Practico*;  
sic enim idem habitus, qui ordinatur ad solam  
Contemplationem, ordinaretur etiam ad ope-  
rationem, quod implicat. Tertio, Simplici-  
bus Habitibus contradistinguuntur quidem  
Habitibus, non *Mixti*, sed *Aggregati*: quales sunt  
singulæ Disciplinæ (de quibus mox in capite  
proximo) inque his sacra *Theologia*: Philoso-  
phia vero ipsa est aggregata ex pluribus disci-  
plinis; sicut quælibet Disciplina aggregata  
est ex pluribus Habitibus. Sed ista satis de  
habitibus; de quorum numero & distinctione  
ita accurate disputavit Aristoteles, ut sit om-  
nino defendendus, non tantum excusandus,  
saltem non exagitandus.

Subtituli Primi Capituli.

1. De definitione *Habitus mentis*.
2. De distinctione habituum per *Actus* & *Objecta*.
3. De Numero habituum mentis.
4. De *Intelligentia Principiorum in genere*.
5. De *Intelligentia Theoretica*.
6. De *Synteresi*.
7. De *Intelligentia Poetica*.
8. De *Scientia*.
9. De *Sapientia*.
10. De *Prudentia*.
11. De *Arte*.
12. De *Fide Divina*.

13. De Errore.
14. De Opinione.
15. De Fide Humana.
16. De Dubitatione & Suspicionem.
17. De Habitibus Mixtis & Aggregatis.

## C A P. II.

## De Circulo Discipularum.

Parag. 1. **E**X multis Simplicibus habitibus circa varias conclusiones, quæ quidem ad unum aliquod *Subiectum* vel *Finem* principalem pertinent, oritur *Habitus aggregatus*, quæ *Disciplina* dicitur. *Disciplina* singulæ nomen induunt eorum habituum, ex quorum completionem oriuntur: ut *Disciplina* quæ est de Corpore *Naturali Scientia* dicitur, quia complectitur particulares *Scientias* multarum conclusionum, quæ sunt de corpore naturali ut de principali subiecto, aut ad ipsum referuntur. *Discipularum* communissima divisio est in *Theoreticas*, sive *Contemplatrices*; quarum finis est *Contemplatio* sui subiecti: & *Præcticas* late, sive *Operatrices*; quarum finis est aliqua *Operatio* nostra, *Actio* sc. vel *Effectio*. *Universitatem* *Discipularum* τὸν κύκλον vocant, sive τὰς ἐν κύκλῳ παιδείας, quasi circulum quondam & Orbem omnia scitu digna intra suum ambitum continentem; *Encyclopediam*.

Parag. 2. *Disciplinas Mechanicas*, & *Sellularias*, quas docuit *Magister artis Venter*; ut animo liberali indignas ad eos relegamus, qui lucrum ex arte quærun, non animi fructum. *Liberales* *Disciplina* aut *Instrumentales* sunt, aut *Architectonica*. *Keckermannus* *Directrices*, & *Objectivas* vocat:

vocat:  
poteris  
sive In  
Rhetoric  
Sermocin  
sermon  
tu. R  
sint tre  
b. rales  
onem  
git, &  
Gramm  
dum se  
magis  
dum af  
quæ sc  
Logica  
monica  
tradatu  
sta, qu  
istæ su  
& proin  
Disci  
bus In  
Philosop  
rior. P  
Pruden  
sunt tr  
Quarun  
teria se  
tis ratio  
fica de  
ferentia  
cujus su  
physica  
Sapient

vocat: *Vereres* *ὑπηρετικαὶ, & παιδαγωγικαὶ*: poteris, si voles, *Serviles, & Regias*. *Serviles*, five *Instrumentales* sunt *Grammatica, Logica, Rhetorica*: quas *Scholastici* partem *Philosophiæ Sermocinalem*, vel *Rationalem* faciunt, quod in sermone aut ratione recte instituendis versentur. *Barbari Trivium* vocant, nimirum, quod sint tres ex septem illis quas vocant artes *liberales*: sicut quatuor reliquas ob eandem rationem *Quadrivium*. Ex his *Logica* rationem dirigit, & ordinatur ad intellectum perficiendum: *Grammatica* vocem, & ordinatur ad formandum sermonem: *Rhetorica* utramque suo modo, magis tamen vocem, & ordinatur ad movendum affectus. Istitis aliqui addunt *Mnemonicam*, quæ sc. Memoriam haud aliter juvet, quam *Logica* Mentem: sed vereor, ut sit illa *Mnemonicæ Impositura* magis, quam *Ars*; siquidem tradatur aliqua, quæ sit ab ea *Methodo* distincta, quæ in *Logica* docetur. *Instrumentales* istæ sunt omnes *Operatrices* per *Effectum*; & proinde sunt in genere *Artium*.

*Disciplinæ Regiæ* sive *Architectonicæ*, qui-Parag 3. bus *Instrumentales* inserviunt, sunt partim *Physica* & *Philosophia*; partim *Professio*, *Philosophiæ* super-*Metaphyrior*. *Philosophia* est *Disciplina* ex *Scientiis* & *sica*. *Prudentiis* aggregata. *Scientiæ Philosophicæ* sunt tres, *Physica, Metaphysica, Mathematica*. Quarum *Physica* est de rebus immeris in materia sensibili: *Mathematica* de rebus abstractis ratione tantum, non autem re; *Metaphysica* de abstractis partim re, partim per indifferentiam. *Physica* est una tantum *Scientia*, cujus *Subiectum* est *Corpus Naturale*. *Metaphysica* est una tantum *Scientia*, vel potius *Sapientia*, cujus *Subiectum* est *Ens* quæ *Ens*.

*Mathe-*



Parag. 4. *Mathematicarum* appellatione variæ Disci-  
*Mathema-*plinæ veniunt intelligendæ. sed quæ sunt om-  
*tica pura*nes de Quantitate secundum rationem abstrac-  
 ta à Materia sensibili. Abstractio autem talis  
 vel est *pura*, sine omni concretionem cum Ma-  
 teria; vel *impura*, quæ patitur aliqualem cum  
 ipsa concretionem: unde Mathematicæ aliæ  
 sunt *Puræ*, aliæ *Mixtæ*. *Puræ* sunt, quæ con-  
 siderant quantitatem purè abstractam à Mate-  
 ria; *Mixtæ*, quæ considerant Quantitatem  
 abstractam quidem plurima ex parte à Materia,  
 cum aliquali tamen concretionem: unde non-  
 nulli Mathematicas puras, *Abstractas* dixerunt;  
 Mixtas, *Concretas*. *Puræ*, sive *Abstractæ*, sunt  
 duæ; *Arithmetica*, & *Geometria*: quarum  
*Arithmetica* considerat *Quantitatem Discretam*,  
 habetque pro subiecto *Numerum* sive *Multitu-*  
*dinem*; *Geometria* vero considerat *Quantitatem*  
*Continuam*, habetque pro subiecto *Mensuram*,  
 sive *Magnitudinem*.

Parag. 5. Mathematicæ Mixtæ sive Concretæ, quodam  
*Mathema-*medio modo se habent inter Scientias Natura-  
*tica Mixtæ*les & purè Mathematicas; *μέσας* propterea  
 dictæ Peripareticis, quasi Scientiæ Mediæ, nec  
 sc. pure Naturales, nec pure Mathematicæ:  
 Mathematicis tamen potius accensendæ, quam  
 Naturalibus; quia Abstractio in ipsis præ-  
 valet Concretioni. Sunt autem Mathematicæ  
 Mediæ *Cosmographia*, *Optica*, & *Musica*: quarum  
*Cosmographia* & *Optica* considerant *Magni-*  
*tudinem*, & subordinantur Geometriæ; *Musica*  
 vero *Numerum* considerat, & subordinatur *A-*  
*arithmeticæ*. *Cosmographia* considerat Quanti-  
 tatem aliqualem concretam Materiali corpore;  
*Optica* & *Musica* Materiali Qualitate: *Optica*  
 sc. *Visibili*, *Musica Audibili*. *Cosmographia*  
 con-

consider  
 tibus ei  
 Mensur  
 Mensur  
 tivæ) co  
 Colore  
 ut in so  
 Math  
 omnes:  
 non ut  
 Hinc al  
 men pri  
 tur, & u  
 xis (à p  
 Mathem  
 Mathem  
 sentur,  
 studio  
 collocer  
 tica, de  
 diment  
 rum 3  
 de ratio  
 rum, R  
 tione fa

Prud  
 primari  
 Politica  
 Poetica.  
 istæ Ex  
 ribus,  
 mica es  
 Familia  
 officii  
 quis ad  
 tam &c



considerat mensuram in toto Mundo & partibus ejus; cui subordinantur *Astronomia*, de Mensura in Orbe cœlesti; & *Geographia*, de Mensura in Orbe Terræ. *Optica* (seu *Perspectiva*) considerat Mensuram ut est in Luce & Colore. Musica denique Numerum considerat ut in sono est; h. e. *Numerum sonorum*.

Mathematicæ Disciplinæ Theoreticæ sunt Parag. 6. omnes: sed tamen illis accidit indirecte Praxis; Mathematicæ non ut *Finis* per se, sed ut *Utilitas* emergens. *tica Praxis*. Hinc aliquæ artes vere *Mechanicæ*, propter tamen principia Mathematica in quibus fundantur, & utilitatem insignem, quam eorum praxis (à posteriori) præstat studio & profectui Mathematicarum disciplinarum; & ipse etiam Mathematicarum appellatione frequenter censentur, nec indignæ æstimantur in quarum studio liberalia ingenia operam nonnullam collocent. Quales sunt præ cæteris 1. *Geodætica*, de mensurandis quibuscunque corporum dimensionibus. 2. *Statica*, de ratione ponderum. 3. *Nautica*, de arte navigandi. 4. *Pictura*, de ratione exprimendi figuras Hominum, Rerum, Regionum, &c. 5. *Architectura*, de ratione fabricandi omne genus ædificii.

*Prudentiæ* Philosophicæ, aut sunt *αυτεὶας* & Parag. 7. primario sic dictæ; & sunt *Ethica*, *Oeconomica*, *Disciplina Politica*: aut secundo, & sunt *Historica* & *Morales*. *Poetica*. Illæ Prudentiæ Methodicæ dici possunt istæ Exemplares. *Ethica* est Prudentia de moribus, & officiis in vita communi. *Oeconomica* est Prudentia de moribus, & officiis in Familia. *Politica* est prudentia de moribus, & officiis in Civitate vel Republica. Nec est quod quis addat Prudentiam *Ecclesiasticam*, *Scholasticam*, &c. istæ enim sunt species Politicæ; sicut  
Eccle-

**Parag 8.** *Ecclesia, Academia, &c.* sunt species Reipublicæ. *Prudentia Exemplares*, sunt Historica & Poetica; quarum Historica tradit Methodum Exemplorum, *Gestorum & Realium*; Poetica, *Fictorum & Idealium*. Ut enim Historia narrat res gestas à veris personis: sic Poesis narrat res geri solitas in vita communi sub Fictis personis: ita ut Poesis nihil aliud esse videatur, quam *Historia Idealis*. Historicæ inserviunt præ reliquis *Chronologia & Chorographia*: sc. ut famulæ, non ut partes, nam Chronologia Astronomiæ pars est, & Chorographia Geographiæ. Poeticæ vero potissimum inservit *Ars versificatoria*, quæ pars est artis Grammaticæ.

Professiones, seu Facultates Philosophiâ superiores, quibus (*ratione usus*) Disciplinæ Philosophicæ velut ancillantur, sunt tres illæ supremæ; *Medicina, Jurisprudentia, Theologia*. Medicina & Jurisprudentia facile Theologiæ dant primas: sed neutra alteri concesserit lubens. Æmulæ facultates utræque; quia utræque summæ: quarum *Medicina* tendit in bonum corporis humani Naturalis; *Jurisprudentia* in bonum corporis Politici. Et Medicinæ quidem artes fere omnes manuales aliquo modo subserviunt; ut quarum pleræque ad curam humani corporis (quâ propinquius, quâ remotius) pertineant; ratione sc. *victus aut vestitus*: Jurisprudentiæ vero reliquæ Prudentiæ subjiciuntur, *Politica* Præsertim, cujus in gratiam *Magistratus & Curia: & Officia publica* constituta sunt. Ad Medicinam spectant *Botanica*; de simplicium Medicamentorum natura, viribus & usu: *Anatomica*, de corporis humani fabrica & partibus; *Pharmaceutica*; de compositione Medicamentorum: *Chirurgica*, de

cru-

uration  
nonnull  
risprude  
Sed de i  
Sacra  
rito sup  
quam c  
que mat  
& conclu  
eam ex  
lunt eff  
tiunt:  
nitatem  
tamen i  
gia dist  
sunt Mo  
dentia  
Theolo  
genere P  
Actionem  
per meo  
Sanctim

1. D.
2. D.
3. D.
4. D.
5. D.
6. D.
7. D.
8. D.
9. D.
10. D.
11. D.
12. D.

uratione partium externa: aliæque artes nonnullæ, ut partes vel species ejus. Ad Jurisprudentiam spectat *Ars Notaria*, aliæque. Sed de istis satis.

*Sacra Theologia* omnium Disciplinarum merito suprema habetur & dignissima; ut ad quam cura pertineat immortalis Animæ: estque *methodica aggregatio plurium principiorum & conclusionum, quæ sunt de fide divina*. Qui eam ex Sapientia, Scientia, & Prudentia volunt esse mixtum habitum incommode sentiunt: etsi enim *Sapientiæ* nomen propter dignitatem Theologiæ tribuatur aliquando, non tamen id fit univoce; sed ut per hoc Theologia distinguatur à reliquis Prudentiis, quæ sunt *Morales* seu *Naturales*, cum ipsa sit *Prudentia Supernaturalis & Religiosa*. Est ergo Theologia una tantum disciplina, atque in genere *Prudentia*: cum habeat pro fine suo *Actionem*, sc. Fruitionem Dei, quo pervenitur per media activa ad Fidem, Pœnitentiam, Vitæ Sanctimoniam.

Parag. 9.  
*Theologia.*

Subtituli Capitis Secundi.

1. De Disciplinis in genere.
2. De *Encyclopædia*.
3. De Disciplinarum partitione in *Mechanicas Liberales*.
4. De *Instrumentalibus Disciplinis*.
5. De *Philosophia*.
6. De *Philosophia Contemplativa*.
7. De *Mathematicis Puris*.
8. De *Mathematicis Mixtis*.
9. De *Mathematicis Practicis*.
10. De *Philosophia Morali*.
11. De *Historica Poetica*.
12. De tribus Professionibus supremis.

H h

13. De

## 13. De Ordine Discipularum inter se: &amp; de ratione studii recte instituenda.

## C A P. III.

## De Colligendis Locis Communibus.

Parag. 1. **L**oci Communes sunt Tituli ad quos omnia, *Locorum communium utilitas.* quæ inter legendum aut meditandum utilia occurrunt velut ad quasdam classes revocantur; inde quoties factus est usus depromenda Loci Communes sunt memoriæ & necessarium simul, & firmissimum subsidium: habentque aliâs fructum ingentem, quem experiare facilius, quam eloquare.

Parag. 2. Locorum Communium Collectio vel *Adversaria* est; vel *Methodica*. *Adversaria Collectio* est, quæ ut quæque prius posteriusve occurrunt ita in libris notantur, neglecto naturali ordine rerum ipsarum. Ejusmodi *Adversariæ collectionis* triplicem fere rationem est observare.

I. Cum diversæ materiæ à principio libri continuo sibi subnectuntur, nullo relicto spacio chartæ puræ inter ipsas, nec servato ordine vel saltem Alphabetico; sed annotatis tantum in margine ad oram singularum materialium titulis, ad quos ipsæ pertinent, & instituto tandem seorsim Indice Alphabetico, qui ostendat quæ in pagina quidque reperitur, estque modus omnium confusissimus.

Parag. 3. II. Cum singulis *Alphabeti* literis certus paginarum numerus destinatur; sed res ipsæ confuse scribuntur, nisi quod quæque referatur ad literam initialem sui Tituli; ut *Avanitia*

ritia ad  
peculiar  
rorum  
neceffe  
scribere  
phabeto  
de Avani  
&c. res  
Titulos  
stutia. l  
tia, auc  
in marg  
mero 6.  
Noli erg  
tiam inf  
tas. 6. a  
confusu  
III. C  
destinan  
(qui m  
quanto  
occorre  
tituloru  
gini sub  
ne, qua  
g si inte  
num or  
de Anim  
paginæ  
longe or  
lectionis  
Colle  
Arte, h  
um: In  
tim Com  
juvenes

ritia ad *A*, *Suspicio* ad *S*. annotato in margine peculiari ejus Titulo, una cum notis numerorum ordinem Tituli indicantibus: ne sit necesse eundem Titulum margini sæpius inscribere, si sæpius accurrat: v. g. si in Alphabeto literæ *A*. sexto loco aliquid occurrat de *Avaritia*, vicesimo fortasse aliquid de *Astutia*, &c. res ipsas ubi descripseris, scribe in margine Titulos cum numeris sic, 6. *Avaritia*. 20. *Astutia*. Inde si quid denuo occurrat de *Avaritia*, aut *Astutia*, notandum; percurrere titulos in margine: reperiesque *Avaritiam* sub numero 6. *Astutiam* sub numero 20. collocari. Noli ergo Margini denuo *Avaritiam* aut *Astutiam* inscribere; sed numerorum tantum notas. 6. aut 20. Sed & hic modus est admodum confusus.

III. Cum singulis Titulis singulæ paginæ Parag. 4. destinantur, vel secundum Alphabeti ordinem *Modus tertius* (qui mos est plurimorum) vel (quod est alius, quanto consultius) eo ordine, quo quique occurrerint: facto seorsim Indice Alphabetico titulorum, ut in 1. modo, adscriptisque margini *subtitulis* cum notis numerorum ea ratione, qua de Titulis dictum est in 2. modo. v. g. si inter legendum quod primum notatu dignum occurrerit sit de *Voluptate*; proximum de *Anima*, &c. Esto *Voluptas* Titulus primæ paginæ; *Anima* secundæ, &c. Est hic modus longe optimus omnium eorum qui sunt Collectionis adversariæ.

*Collectio Adversaria*, etsi Methodo careat & Parag. 5. Arte, habet tamen suum usum pene necessari-*Usus ad-*um: Inservit enim partim *Preparationi*: par-*versario-*tim *Compendio* *Preparationi* quidem: ut sciam. juvenes non interea patiantur lectionem suam

perire ; plurimaque notatu digna labi è manibus, dum sunt adhuc imparati à Methodo accuratiori. quâ lecta auditaque commodius digerant : *Compendio* vero ; ne qui peculiari cuiquam Professioni studia sua dicarunt cogantur plurimum temporis in rebus suis studiis multum alienis collocare, si curent in singulis disciplinis esse accurate Methodici. Logica quidem, quia est ea Ars omnium Disciplinarum instrumentum, è re fuerit studiosorum omnium Methodice collegisse : ut etiam cujusvis studiosi Locos communes in ea facultate, cui nomen suum dedit, Illisque Disciplinis quæ cum ea sunt conjunctiores ; in reliquis vero preterit adversaria locorum collectione contentus esse. Quorsum enim aut Medicus *Moralia*, aut Jurisconsultus *Mathematica* nimis anxie sectaretur ?

**Parag. 6.** *Collectio Methodica Locorum Communium* est, in qua relucet aliqua Methodicæ dispositionis ratio. Estque ea rursus vel *Popularis* vel *Accurata*. Popularem dico, in qua servatur Methodi ratio minus accurata : hujus varii sunt modi. Alii enim secundum *Tabulas* decem *Prædicamentorum* locos disponunt, alii omnia ad *Præcepta Decalogi* referunt : aliique aliter pro suo quisque ingenio & judicio. Sed *Angustiores* sunt omnes isti modi, quam ut universa complectantur : & turbatiores, quam ut satis distinctè.

**Parag. 7.** *Collectio Methodica Accurata* est in qua Tituli *Collectio* Locorum disponuntur accurate secundum propriam Methodum uniuscujusque Disciplinæ. *Accurata*. In quem finem suadent nonnulli auctoris aliqujus opus Methodicum, quale sc. ipsi maxime commendamus, nobis ob oculos ponere : ejus-

ejusque  
Titulos  
pagina  
linquer  
spatia n  
materia

Bene  
rum qu  
muniu  
paratu  
tandam  
nendo q  
item :  
si non  
cipe.

I. I  
rales r  
altera  
Discip  
Synop

II. T  
tur in  
Titul  
formâ  
distinc

III  
præfic  
finem  
pagina  
talem  
linqu  
post  
quibu  
tuli i  
eos,

ejusque vestigia sequi; singulorum capitum Titulos in libris nostris ordine describentes, paginasque aliquam multas singulis Titulis relinquentes: ut & Subtitulis pariter suo ordine spatia majora, vel minora, pro ratione ipsarum materiarum.

Bene quidem illi, nec reprehendo. Cæte- Parag 8.  
rum quandoquidem Collectio Locorum com- *Consilium*  
munium non est ipsa rerum tractatio, sed ap- *Authoris.*  
paratus ad ipsam, sive congestio rerum tractandarum; & Methodus accurata in disponendo quidem necessaria est, in colligendo non item: quid ipse sentiam hac in re utilissimum, si non ingratum fuerit, bone Lector, paucis accipe.

I. Initio libri *Tabula Methodica*, quæ Generales tantum Titulos complectatur, una aut altera pagina describarur. Illa enim totius Disciplinæ fabricam & methodum una quasi Synopsi semper repræsentabit.

II. Titulis singulis eo ordine quo describuntur in Tabula, Subtituli sui subjiciantur. Sed Tituli vel rubricâ vel majusculâ characterum formâ, vel alia aliqua insigni nota à Subtitulis distinguantur.

III Subtitulis singulis numerorum notæ præficiantur; relinquaturque spaciolum ad finem lineæ, in quo annotari possit peculiaris pagina libri nostri, in qua aliquid pertinet ad talem vel talem Subtitulum disponitur. Relinqui debet etiam spacium 6 aut 7 linearum post subtitulos singulorum Titulorum: in quibus describantur, si forte alii aliqui subtituli inter legendum nobis occurrant, præter eos, quos hætenus descripsimus.

IV. Sin-



IV. Singulis Subtitulis pagina una relinquatur, prout res notandæ occurrerint. Methodus, si sit in Tabula Generali, *accurata*, & in speciali indice Subtitulorum, *Mediocris*, non est exigenda in ipso libro: Sed ut materia aliqua prima occurrerit, ita subtitulo ad quem illa materia pertinet prima pagina detur: secunda secundo, & deinceps, numerus tantum paginæ adscribatur suo loco in *Indice Subtitulorum*.

Parag. 9.  
Praxis  
hujus  
consilii.

Exemplum pene exhibuimus in hoc *Compendio Logica*, cujus singula *Capita* possunt esse singuli *Tituli* Locorum Communium in hac disciplina: *Quæstiones* vero capitibus subjectæ singuli *Subtituli*. Spacium relinquimus post singula capita, cui inferantur & aliæ *Quæstiones* sive *Subtituli*, siqui alibi occurrant ad materiam illius capitis spectantia. Spaciolum etiam relinquimus in fine lineæ post singulas quæstiones, una cum litera p. quæ *paginam* significat; eo consilio ut juvenes appositis ad litteram numerorum figuris peculiares paginas indicent suorum librorum, in quibus reperiuntur *Materiæ* ad dictos subtitulos sive *Quæstiones* pertinentes. Si quis velit colligere *Locos communes Logicos*, *Index Capitum* & *Subindices Quæstionum* præsentis compendii possunt esse ei pro *Indice*. In reliquis etiam *Disciplinis*, *Indices* istiusmodi in suum usum concinnabit, quos præfiget libris suis *Locorum Communium* pro illis *Disciplinis*.

Parag. 10.  
Locorum  
adornatio.

*Loci Communes* sic instituti *adornandi* sunt diligenter. Si quid *Lectio*, *Auditio*, *Meditatio*, suggererit, quod memoria dignum censeatur, illud in locis communibus, ut mella apes in favis, studiose collocabis: diemque deperditum

deperdi  
Locos  
rum br  
& reru  
rum: v  
sius aut  
adjecto  
section  
tuis ve  
one co  
liari a  
materi  
ubivis  
cesse e  
erit loc

1. L
2. L
3. L
4. L
5. L

L  
quicq  
laude  
ausi f  
Archit

deperditum duces, in quo non est aliquid in Locos communes relatum *Sententias* authorum breves, illustres & nervosæ: *Voces* artis & rerum appellationes: *præcepta* disciplinarum: vocum *distinctiones*: aliaque similia, ipsius authoris verbis & *αὐτολέξις* consignabis, adjecto ad finem aut in margine libro, capite, sectione, pagina, ubi illa reperiuntur. Cætera tuis verbis notabis. Si quid propria meditatione consecutus fueris quod sit illustre; peculiari aliqua nota id ab alienis distingues: si materiam alicujus tituli aut Subtituli reperies ubivis ab aliquo fusius tractari, non erit necesse ex autore quicquam transcribere; satis erit locum ipsum, ut prius, indicasse.

Subtituli Capitis Terti.

1. De Utilitate Locorum Communium.
2. De Locis Adversariis.
3. De Locis Methodicis.
4. De Locis Communibus commodissime institutendis.
5. De Locis Adornandis.

C A P. IV.

De Historia Logica.

**L**ogicæ Naturalis usum ante *Aristotelem* Parag. 1. plurimi exercuerunt; nec enim aliter *Logici* antiquicquam potuerunt in aliis facultatibus cum *te* *Aristotelem*. laude commentari. In ipsa etiam arte aliquid ausi sunt è veteribus *Pythagoras*, *Parmenides*, *Architas Tarentinus*, *Zeno*, *Socrates*, *Plato*, *Xenocrates*,

*crates, Chrysippus* : aliique ex Stoicis & Academicis. Sed *Stoicorum* Logica non aliud quicquam fuit, quam confusum quoddam Chaos præceptorum, sive potius exemplorum de Cap- tionibus Sophisticis, aliisque ad ostentationem magis comparatis quam ad usum : unde illa monstra argumentationum profluxere, *Antistrophon, Crocodilites, Utis, &c.* Academicorum vero Logica, in quibus *Plato* familiam ducit, multo illa utilior fuit quidem, & magis seria ; sed tamen nihil Ordinare docet, aut Acroamati- ce ; præcepta tantum obiter immiscet Exote- rice, & in forma Dialogorum. Primus mor- talium *Aristoteles*, & Logicæ finem certum constituit, & præcepta in ordinem redegit, & singulari artificio integræ artis methodum contextuit, rejectis *heterogeneis*, & exotericis, & inanibus subtilitatibus, ita ut *Logicæ Inven- tor* optimo jure dici mereatur.

Parag. 2. Post *Aristotelem* deferbuit nonnihil Peripa- teticæ doctrinæ studium. Succedentibus enim *Post Aristo- telem ad seculis* Oratoriis magis quam Philosophicis, *scholasticos* Logica à fine suo proprio & genuino, quæ contemplatio est & cognitio rerum, inflexa est propemodum omnis ad usum Forensem, à do- cendo ad movendum ; ab instruendo intel- lectum, ad mulcendum affectus. Sic *Cicero*, & Ecclesiæ doctores Græci Latinique, *Augusti- nus, Hieronymus, Chrysostomus*, aliique. Non de- fuerit tamen, qui & illis seculis libros *Aristo- telis* Logicos commentariis illustrarent, aut ipsa aliquid in re Logica tentarent ; Græci præ- fertim, *Porphyrus, Aphrodiseus, Simplicius, Am- monius, Themistius, Philoponus* : & duo summi Arabes *Avicenna, & Averroes* ; sub quibus po- tissimum Logica Peripatetica neglecta jamdiu vires

vires p  
denuo

Inse  
in qu  
plurim  
ganti  
pensav  
rebus  
Post A  
Schola  
Albertu  
Qui he  
visi :  
uales a  
lasticis  
enim i  
ævum  
inter l  
gica, c  
Sane i  
genea  
Theolo  
gica de  
Scho  
subtili  
quæda  
quonia  
deban  
etli non  
1 Alex  
2 S. Th  
3 Job.  
4 S. Bo  
5 Henr.  
6 Gualt  
7 W. B.

vires pristinas colligere, & reflorescere cœpit denuo

Insequutum est brevi Seculum *Scholasticum*, in quo Logica & Philosophia Peripatetica à plurimis fuit illustrata; stylo quidem ineleganti nec elaborato, sed quem abunde compensavit admirabilis judicii profunditas, & in rebus perscrutandis omnino felix subtilitas. Post *Alexandrum ab Ales* Angulum (qui Pater Scholasticorum habetur) Logicalia scripserunt *Albertus Magnus*, *Scotus*, *Burleus*, *Occam*, &c. Qui hos secuti in varias postea sectas sunt divisi: dum alii *Scotistæ*, alii *Thomistæ*; *Nominales* alii, alii *Reales* dici voluerunt. Sed Scholasticis istis præsertim vetustioribus (degeneres enim illi, qui in *Summulis* & *Sophistria* omne ævum ineptierunt, indigni sunt qui locum inter Logicos fortiantur) tantum debet Logica, quantum fere aliis hominibus nullis. Sane illud optandum fuisset, ut non heterogenea sæpius infarsissent, & Quæstiones Theologicas, Physicas, Metaphysicas, in Logica determinandas proposuissent.

Scholasticorum plerisque, qui reconditioris Parag. 3. subtilitatis aut judicii habebantur, cognomina Quorum- quædam indita sunt à discipulis suis: quædam Scholasticorum quoniam celebria sunt in Scholis, facturi vultu debamur rem non ingratoram si hic attaxerimus; cognomina, etsi non sunt omnes Logici.

- 1 *Alexander ab Ales.*
- 2 *S. Tho. Aquinas.*
- 3 *Job. Duns Scotus.*
- 4 *S. Bonaventura.*
- 5 *Henr. de Gandavo.*
- 6 *Gualterus Burleus.*
- 7 *W. Elms Occam.*

Doctor

- 1 *Irrefragabilis.*
- 2 *Angelicus.*
- 3 *Subtilis*
- 4 *Seraphicus.*
- 5 *Solennis.*
- 6 *Plenus.*
- 7 *Invincibilis.*

8 <i>Egidius Romanus.</i>	Doctor	8 <i>Fundatissimus.</i>
9 <i>Tho. Bradwardinus.</i>		9 <i>Profundus.</i>
10 <i>Joh. de Baccone.</i>		10 <i>Resolutus.</i>
11 <i>Franciscus Marronis.</i>		11 <i>Illuminatus.</i>
12 <i>Adamus de Marisco.</i>		12 <i>Ihustis.</i>
13 <i>Petrus Aureoli.</i>		13 <i>Facundus.</i>
14 <i>Johannes Passolis.</i>		14 <i>Ordinatissimus.</i>
15 <i>Alexander Saxo.</i>	Magister	15 <i>Illibatus.</i>
16 <i>Gerardus Odonis.</i>		16 <i>Moralis.</i>
17 <i>Antonius Siretus.</i>		17 <i>Formalitatum.</i>
18 <i>Petrus Lombardus.</i>		18 <i>Sententiarum.</i>
19 <i>Petrus Comestor.</i>		19 <i>Historiarum.</i>
20 <i>Petrus Hispanus.</i>		20 <i>Summularum.</i>
21 <i>Averroes.</i>		21 <i>Commentator.</i>
22 <i>Petrus de Abano.</i>		22 <i>Consiliator.</i>
23 <i>Suicetus.</i>		23 <i>Calculator.</i>

Parag. 4.  
Lullianæ.

Prodiit è media Barbarie vir magna professus *Raymundus Lullius*, qui opus *Logicum*, quod specioso titulo insignivit *Artem Magnam*, commentus est: cujus ope pollicetur trimestri spacio hominem quemvis vel ipsa literarum *Elementa* nescientem, totam *Encyclopædiam* perdocere: idque per circulos & triangulos & literas Alphabeti sursum vorsum revolutas. Habuit & iste tamen suos assertores, & sequaces, *Bernhardum*, *Levinhetam*, *Cornelium Agrippam*, *Paulum Schalichium*, *Petrum Gregorium Tholosanum*, *Jordanum Brunum*, & paucos alios. Sed insignem vanitatem artis Lullianæ satis luculenter ostendit *Keckermannus*, tract. 2. prælog. c. 2. Parag. 39.

Parag. 9.  
Ramei.

Pulsa tandem Barbarie, *Petrus Ramus* politioris literaturæ vir, ausus est (post *Ludovicum Vivum*) *Aristotelem* acrius ubique & liberius in-

incess  
sophis  
tempo  
maxim  
lastico  
erant  
Reipu  
mi, q  
ration  
multa  
ritodi  
& reje  
Logic  
Rame  
& pa  
3. exp  
rum f  
Starun  
Methoa  
exilis  
volum  
mia.  
defect  
nissim  
est Ke  
per tot  
Prodi  
gicos,  
ter & l  
ipsi pa  
tamen  
magis  
uriant  
nutatin  
concid  
terea n

incesseré, universamque Peripateticam Philosophiam exagitare. Ejus *Dialectica* exiguo tempore fuit apud plurimos summo in pretio, maxime Eloquentiæ studiosos, idque odio Scholasticorum, quorum dictio & *stylus* ingrata fuerant auribus *Ciceronianis*. Certe illud attulit Reipublicæ Logicæ emolumentum industria *Rami*, quod excitavit bona ingenia ad Methodi rationem diligentius excolendam. Sed tamen multa sunt quæ in Logica *Ramea* eruditis merito displicent: ut 1. *innovatio terminorum artis*, & *resectio* vocum jamdiu receptarum in Scholis Logicorum: 2. *Mutilatio Logicæ multiplex*, quam *Ramei* limitibus nimium angustis definiunt, & partibus quibusdam integris spoliavunt: 3. *explicatio usus Logicæ* ex Poetarum & Oratorum scriptis, qui tamen res Logice non tractarunt, sed Exotericè; 4. *præscriptio unice Methodi* ubique adhibendæ, ejusque nimium exilis & morosæ, qua disciplinas omnes tradi volunt, per definitiones tantum & dichotomias. Sunt & alia plurima, qua vitia, qua defectus in *Rameis* iusta reprehensione dignissima: quæ accurate & graviter persecutus est *Keckermannus*, tract. 2. *Præcog Log* cap. 4. per totum.

Produxit novissimum seculum nonnullos Lo-Parag. 6.  
gicos, qui media quadam via Peripateticos in-Systema-  
ter & *Rameos* incedere gestierunt. Invehuntur tici.  
ipsi palam in *Rameos*, laudant *Peripateticos*: sed  
tamen in Systematibus suis Logicis *Ramei*  
magis sunt quam *Peripatetici*. Nam & lux-  
uriant nimis in Methodo, dum sic omnia mi-  
nutatim in frustra dividendo & subdividendo  
concident, ut succum rerum & substantiam in-  
terea mittant. *Philippe-Ramei* hi dici possunt,  
vel

vel *Systematici*; quorum præcipuus est *Keckermannus*: quem insequuti (non passibus æquis) *Timplerus*, *Alstedius*, & alii nonnulli. Habet ille usum suum sane magnum, & perutilem; sed iis qui iudicio sunt maturo, & probe subacto in Schola Peripatetica. Qui enim illius viri scripta cum Scholasticis, delectu facto *Terminorum* & *Methodi*, dextre conjungere poterit, is mea sententia in omni Philosophia utilissime versabitur. Optarim tamen ut minus tereretur *Keckermannus* in manibus juventutis: qui sunt assuefaciendi potius terminis Peripateticis, ac Methodo simpliciore instituendi: nec tantum pollent iudicio, ut norant inutilia ab utilibus secernere.

#### Subtituli Quarti Capitis.

1. De Logica veterum ante Aristotelem.
2. De Organo Aristotelis.
3. De Logicis post Aristotelem usque ad Scholasticos,
4. De Scholasticis.
5. De Logica Lullii.
6. De Logica Ramæ.
7. De Systematicis.
8. De Præstantia Logicæ Peripateticæ supra Ramæam & Lullisticam.

F I N I S.



Lecker-  
quis)  
et ille  
; sed  
e sub-  
illius  
facto  
re po-  
sophia  
ut mi-  
juven-  
minis  
nstitu-  
norant

Schola-

sapra